

POLIROM

Autoarea bestsellerului internațional
Bastarda Istanbulului

Elif Shafak
Palatul Puricilor

BIBLIOTECA POLIROM

„Elif Shafak are talentul rar de a găsi scenele cele mai ascunse, mai tainice, ale Istanbulului, unde nenumărate rămășițe ale culturii vechiului Imperiu Otoman răsar în arborele genealogic al oricărei familii turce.”

The New York Times Book Review

„Palatul Puricilor este începutul unei călătorii neobosite, uneori amuzante, alteori amestecând farsa cu pasiunea, în trecutul Turciei.”

The Independent

www.elifshafak.com

ISBN 978-973-46-4205-2

9 789734 642052

www.polirom.ro

Palatul Puricilor folosește cu ingeniozitate structura narrativă din *O mie și una de nopți*, ramificând narațiunea principală în nenumărate povești, care de care mai amuzantă și mai uimitoare. Ceea ce leagă toate aceste întâmplări este locul în care se petrec – Palatul Bomboană, o clădire de apartamente de pe strada Cabal, construită pe la jumătatea secolului XX de un cuplu de imigranți ruși. Altădată plin de farmec și cu personalitate, acum însă căzut în paragină, invadat de gunoai și de paraziți de toate soiurile, Palatul Puricilor, aşa cum a ajuns să fie poreclit, este populat de personaje curioase, de la pitorești coafori Celal și Cemal la obsedata de curătenie Tijen Igienă, familia Fiii-cei-iuji-din-fire, urmărită de blestemul nasurilor, sau frumoasa Amantă Tristă. Palatul Puricilor este, de fapt, o metaforă a Istanbulului, cu amestecul lui de vechi și nou, splendoare și mizerie și diversitatea lui culturală cuceritoare.

Scriitori contemporani, voci și tendințe noi
în literatura universală de azi.

Colecția BIBLIOTECA POLIROM este coordonată de Bogdan-Alexandru Stănescu.

Elif Shafak, *The Flea Palace*

Copyright © Elif Shafak 2004, 2005
All rights reserved

© 2014 by Editura POLIROM, pentru traducerea în limba română

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezentă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Pe copertă: © mayamaya/Shutterstock.com

www.polirom.ro

Editura POLIROM
Iași, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1,
sector 4, 040031, O.P. 53

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

SHAFAK, ELIF

Palatul Puricilor / Elif Shafak; trad. din lb. eng. și note de Ada Tanasă. – Iași:
Polirom, 2014

ISBN: 978-973-46-4205-2

I. Tanasă, Ada (trad.)

821.511.161-31 = 135.1

821.111(73)-31 = 135.1

Printed in ROMANIA

Elif Shafak

Palatul Puricilor

Traducere din limba engleză și note
de Ada Tanasă

POLIROM
2014

Locatarii Palatului Bomboană

Apartamentul 1	Musa, Meryem și Muhammet
Apartamentul 2	Sidar și Gaba
Apartamentul 3	coaforii Cemal și Celal
Apartamentul 4	Fiii-cei-iuți-din-fire
Apartamentul 5	Hadjı Hadji, fiul, nora și nepoții lui
Apartamentul 6	Metin Chetinceviz și Soția Lui Nadia
Apartamentul 7	eu
Apartamentul 8	Amanta Tristă
Apartamentul 9	Tijen Igienă și Su
Apartamentul 10	madam Auntie

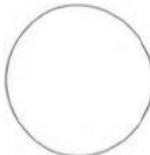
Lumea susține că am o minte fantezistă – probabil felul cel mai plin de tact de-a spune: „Vorbești aiurea!”. S-ar putea să aibă dreptate. De câte ori mă simt neliniștit și mă potincesc în cuvinte, mi-e groază de privirile sfredelitoare ale oamenilor și pretind că nu mi-ar fi, mă prezint cuiva străin și mă prefac că nu-mi dau seama cât de înstrăinat sunt de mine însuși, de câte ori mă îndurerereză trecutul și-mi vine greu să recunosc că nici viitorul nu-o să arate mai bine sau nu reușesc să mă împac fie cu „unde”, fie cu „cine” sunt, în fiecare dintre toate aceste momente ce se repetă mult prea des știu că mă port absurd. Dar absurdul e la fel de departe de minciună ca și adevărul. Minciuna întoarce adevărul pe dos. Cât despre absurd, el sudează atât de tare minciuna de adevăr, încât le face pe amândouă de nedeslușit. Deși chestia asta pare complicată, în realitate e foarte simplă. Atât de simplă, că poate fi exprimată printr-o singură linie.

Să zicem că adevărul e o linie orizontală.

Atunci ceea ce numim „minciună” devine o linie verticală:

Cât despre absurd, iată cum arată:

Cu o traiectorie fară sfârșit sau început, cercul nu recunoaște nici un fel de axă orizontală sau verticală.

Poți să intri în cerc de oriunde vrei, atâta vreme cât nu confunzi acel punct cu un început. Nici puncte de pornire, nici praguri, nici sfârșituri. În orice clipă sau cu orice întâmplare aparte aş face prima mutare, o să existe mereu un timp ce precede acest început al meu – mereu un trecut înaintea fiecărui trecut și, prin urmare, nici un punct de pornire veritabil.

N-am văzut-o cu ochii mei, însă am auzit de la cineva care știe multe că pe vremuri, când tomberoanele de gunoi din Istanbul aveau capace din aluminiu cenușiu, exista un joc pe care băieții și fetele de prin partea locului îl jucau împreună. Trebuia să participe un anumit număr de jucători: destul de puțini ca să nu se înghesuie, destul de mulți ca să se distreze, exact numărul potrivit și întotdeauna unul par.

Prima oară în „Jocul gunoiului“ venea întrebarea „Când?“. Pentru răspuns, capacul rotund era împărțit cu creta în patru segmente, fiecare având înăuntru un cuvânt diferit, ce corespundeai fiecărei direcții: „Acum–Mâine–Curând–Niciodată“. Capacul era apoi învărtit de mânerul din mijloc cât mai repede cu putință și, înainte să-apuce să încetinească, cel căruia îl venea rândul îl oprea, atingându-l cu un singur deget. Același lucru îl repetau, unul câte unul, toți jucătorii, astfel încât fiecare să-și dea seama de care perioadă se apropia cel mai mult. La a doua rundă, erau notate patru lucruri diferite ca posibile răspunsuri la întrebarea „Cui?“: „Mie–Iubitului–Celui mai bun prieten–Tuturor“. Capacul era învărtit din nou și jucătorii întindeau iar mâinile ca să-i opreasă rotirea frenetică. Cea de-a treia rundă trebuia să găsească un răspuns la întrebarea „Ce?“. Patru cuvinte cu noroc și patru cuvinte cu ghinion erau scrise în cele opt spații rămase, întotdeauna egale ca număr, pentru a adăuga un strop de corectitudine capriciilor lor: „Iubire–Căsătorie–Fericire–Bogăție–Boală–Despărțire–Accident–Moarte“. Capacul era învărtit încă o dată, de-acum cu soluțiile conturându-se, astfel încât jucătorii să primească în sfârșit mult așteptatul răspuns la întrebarea „Ce-o să se întâpte, cui și când?“: „Mie–Bogăție–Curând“, „Iubitului–Fericire–Mâine“, „Celui mai bun prieten–Căsătorie–Acum“ sau „Tuturor–Despărțire–Niciodată“...

Să începi să depeni firul narăriunii nu e greu. Aș putea folosi și eu logica din „Jocul gunoiului“, cu câteva adaptări pe ici, pe

colo. Mai întâi trebuie să găsești perioada narațiunii: „Ieri–Azi–Mâine–Nelimitat“. Apoi ar trebui desemnate locurile: „De unde am venit–Unde stau acum–Unde mă îndrept–Niciunde“. Pe urmă va fi rândul jucătorului să desemneze subiectul acțiunii: „Eu–Unul dintre noi–Toți–Nici unul dintre noi“. În sfârșit, fără a tulbura echilibrul de patru la patru, trebuie să înșirui rezultatele posibile. Astfel, dacă învârt un capac de tomberon imaginar de patru ori la rând, ar trebui să fiu în stare să construiesc o frază decentă. Mai ai oare nevoie de altceva decât de o frază decentă ca să începi o poveste care oricum n-are început?

„În primăvara anului 2002, la Istanbul, unul dintre noi a murit înainte de vreme și linia s-a închis într-un cerc complet.“

*

Miercuri, 1 mai 2002, la ora 12.20, o dubiță albă – care avea mare nevoie să fie spălată și era decorată cu imaginea unui şobolan uriaș, cu dinți ascuțiți ca niște ace, pe o parte și cea a unui păianjen păros enorm pe celalătă –, neobservând barierele din față, s-a pomenit în mijlocul unei mulțimi de două mii două sute de oameni. Dintre aceștia, cinci sute se aflau acolo pentru a sărbători Ziua Muncii, o mie trei sute erau polițiști care aveau ordin să-i împiedice, alți câțiva erau funcționari oficiali care veniseră acolo ca să marcheze această sărbătoare de primăvară punând coroane de flori la statuia lui Atatürk, iar restul erau copii de școală primară, aduși să umple spațiile goale, și fluturau steagurile Turciei ce le fuseseră distribuite. Copiii aproape că făcuseră urticarie stând în soare ore în sir și ascultând bâzâitul cuvântărilor triste. Întâmplător, mare parte dintre ei învățaseră abia de curând să scrie și să citească și, însuflareți de acest avant, strigau întruna silabele fiecărui cuvânt scris pe care îl zăreau în jur. Când dubița cu şobolanul și păianjenul s-a năpustit în mulțime, acești copii au fost singurii care au strigat în cor: „SER-VI-CIUL DE COM-BA-TE-RE A DĂ-U-NĂ-TO-RI-LOR CUR-CU-BE-UL. Su-na-ți-ne-Şi-Îi-Distrugem-Pen-tru-Dum-nea-voas-tră“.

Şoferul dubiței, un bărbat roşcovan, cu urechi clăpăuge, aer caraghios și mutră de bebeluș, cu trăsături atât de exagerate, încât abia dacă păreau reale, s-a pierdut cu firea în fața acestui asalt.

Trăgând de volan în direcția opusă, pentru a scăpa de furia copiilor, s-a trezit în mijlocul unui cerc de demonstranți extrem de agitați, încunjavați de un cerc exterior de polițiști și mai agitați. În cele câteva minute în care a rămas nemîșcat, ca paralizat, șoferul a fost, pe rând, huiduit cu voioșie sau lovit cu pietre de demonstranți înfuriați, care împărtășeau aceeași ideologie, deși – aparent – o interpretau diferit. Faptul că a virat, într-un gest disperat, spre cealaltă jumătate a cercului nu l-a ajutat decât să fie oprit din nou, de data asta de polițiști. Ar fi fost mai mult ca sigur arestat pe loc – iar lucrurile ar fi luat, probabil, o întorsătură mult mai proastă și pentru ceilalți – dacă polițiștii nu s-ar fi năpustit chiar în acel moment către un grup micuț și violent, hotărât să înceapă marșul imediat. Când a reușit în sfârșit să iasă din piața zgomotoasă, șoferul dubitei era leoarcă de sudoare. Numele lui era Nedreptate Turcpur. Lucra în domeniul combaterii dăunătorilor de aproape treizeci și trei de ani și nu-și urâse niciodată slujba cu atâtă încercare ca în ziua aceea.

Pentru a nu intra iar în bucluc, a evitat scurtăturile și și-a croit drum pe străzile întortocheate, ajungând cu o oră și patruzeci și cinci de minute întârziere la programarea din casa de raport pe care o căuta. Revenindu-și încetul cu încetul din traumă, a parcat de-a lungul trotuarului, uitându-se cu suspiciune la pâlcul de oameni ce bloca intrarea în clădire. Neavând idee de ce se adunaseră acolo, totuși convins că nu-i vor face nici un rău, a reușit să se liniștească și a verificat din nou adresa pe care secretara lui cea guralivă i-o dăduse chiar în dimineața aia: „Strada Cabal, nr. 88 (Palatul Bomboană)“. Secretara lui, o adevărată moară stricată, adăugase și o notă: „Casa de raport cu salcâmul roz în grădină“. Ștergându-și broboanele mari de sudoare de pe frunte, Nedreptate Turcpur s-a zgâit la salcâmul din grădină, încărcat cu flori roșietice-trandafirii. Åsta, și-a zis el, trebuie să fie ceea ce se cheamă „salcâm roz“.

Totuși, fiindcă n-avea deloc incredere în secretara lui, pe care se gândeaua să-o schimbe cu prima ocazie, a ținut să vadă cu propriii lui ochi miopi plăcuța clădirii. Parcând dubita pieziș, a sărit afară. Însă nici n-a apucat bine să facă un pas, că o fetiță dintr-un grup de trei copii, care se afla în mulțime, a strigat îngrozită: „A venit djinnul! Buniculeee, bunicule, uite, a venit djinnul!“ Bătrânul de

lui trăgea fetița, cărunt și cu o barbă tunsă rotund, s-a întors și a cercetat mai întâi dubita și apoi pe șofer, de fiecare dată cu un aer la fel de dezamăgit. Vădit nemulțumit de ce vedea, și-a îngustat ochii, facând o mutră și mai acră ca înainte, și i-a tras pe cei trei copii mai aproape.

Lui Nedreptate Turcpur i se facea o nedreptate. Nu era djinn nu altceva de genul asta, ci doar un bărbat obișnuit, care avea o față disproporționată, cu urechi de elefant și o culoare de păr nefericită. Se mai nimerise să fie și scund pe deasupra. Chiar foarte scund: un metru și patruzeci și trei de centimetri cu totul. Deși mai fusese luat drept pitic, asta era prima oară când se pomenea acuzat că ar fi djinn. Încercând să nu se enerveză, și-a croit înșistent drum prin multime spre clădirea cenușie. Și-a pus ochelarii cu rame subțiri și lentile groase, pe care-i purta de obicei la el, nu pe nas – cum îi recomandase doctorul –, ci în buzunarul pantalonilor de lucru. Totuși nici ajutându-se de ei n-a reușit să deslușească ce era proemenința murdară de pe fațada clădirii până n-a ajuns la câțiva centimetri depărtare: un relief înfațișând un păun cu penele înnegrite de murdărie. Dacă ar fi fost curățat, poate că ar fi încântat ochiul. Sub relief scria: „Palatul Bomboană, nr. 88“. Se afla unde trebuia.

O carte de vizită vârâtă între soneriele înșiruite lângă ușă i-a atras atenția. Aparținea unei firme concurente, care începuse abia de două luni să lucreze în același cartier. Fiindcă oamenii din jur nu păreau să-l mai bage în seamă, a profitat de prilej ca să scoată cartea de vizită și să pună în loc una de-a lui.

SERVICIUL DE COMBATERE A DĂUNĂTORILOR CURCUBEUL

Nu vă faceți un deserviciu

Sunați-ne și lăsați-ne să curățăm în locul vostru

Personal specializat și experimentat

dotat cu pompe electrice și mecanice împotriva

Păduchilor • Gândacilor • Puricilor • Ploșnițelor • Furnicilor •

Păianjenilor • Scorpionilor • Muștelor

Soluție cu sau fără miros, pulverizată manual sau mecanic,
cu pulverizator / atomizor și / sau dispozitive de vaporizare

adecvate atât spațiilor inchise, cât și celor deschise

Telefon: (0212)25824242

Când tipărise cărțile de vizită, angajase un student să le distribue prin cartier, însă în scurt timp îl condeciase, fără să-i plătească vreun ban, fiindcă facea treabă de mântuială. Era ceva tipic pentru Nedreptate Turcpur: n-avea niciodată încredere în nimeni.

S-a întors la dubiță ca să descarce pulverizatoarele cu insecticid. Dar în clipa când a închis ușa, o femeie blondă, cu o pelerină de coafor în jurul gâtului, s-a aplecat peste geamul pe jumătate deschis și s-a holbat la el cu ochii încrucișați.

— Dubița asta e tot ce ai? N-o să fie de-ajuns, îți spun eu! a strigat ea, împreunându-și sprâncenele bine pensate. Ni s-au promis două camioane. E atâtă gunoi, că nici două camioane nu ar face față.

— N-am venit să iau gunoiul, s-a încruntat Nedreptate Turcpur. Am venit pentru insecte... pentru gândaci...

— O! a tresărit femeia. Oricum, îți spun eu că n-o să fie de-ajuns ce ai.

Înainte ca Nedreptate Turcpur să priceapă despre ce vorbea femeia și ce anume așteptau oamenii săia, două camioane roșii și-au croit drum pe strada Cabal, de parcă ar fi auzit chemarea. Oamenii din mulțime, zărind în spatele acestora dubița unui post de televiziune, au început să se agite. Nedreptate Turcpur, fără să aibă nici cea mai vagă idee despre agitația din jur, încerca în clipa aia să găsească un loc de parcare mai bun. Totuși faptul că se trezise de două ori la rând, împotriva voinței lui, în mijlocul haosului trebuie să-i fi zdruncinat nervii, fiindcă vena din partea dreaptă a frunții a început să-i zvâcnească nebunește. O singură mișcare făcută ca să-și apese vena la loc a fost mai mult decât de-ajuns ca să piardă controlul volanului. Încercând panicit să dea înapoi, a intrat în mormanele de saci de gunoi aruncați lângă zidul grădinii ce despărțea casa de raport de stradă. Tot gunoiul din saci s-a împrăștiat pe trotuar.

*

Ca să spunem adevărul, Palatul Bomboană era obișnuit cu gunoiul, fiindcă deja se lupta de ceva vreme cu el. De la începutul lunii februarie și până la jumătatea lunii aprilie – perioada de după falimentul firmei private care colecta gunoiul din zonă și

reluarea serviciului de către una nouă – aici se strânse un morman considerabil de gunoi, ce răspândea o duhoare tot mai înțepătoare de putreziciune. Lucrurile nu se remediaseră cine știe ce de când cu noua firmă. Deși gunoiul era ridicat cu regularitate în fiecare noapte, locuitorii de pe strada Cabal – dar și trecătorii – continuau să arunce tot soiul de resturi lângă zidul grădinii, reușind împreună să înalțe în fiecare zi un nou morman de gunoi.

Dacă sunteți interesați, puteți merge chiar și astăzi să vedeți cu ochii voștri cum, de-a lungul zidului ce desparte grădina casei de raport de stradă, mormanul de gunoi curățat la lăsarea întunericului se înalță din nou în ziua următoare, fară să-și fi pierdut din impozanță. Sacii de gunoi sunt aruncați și apoi ridicăți, însă – în ciuda acestei veșnice creșteri și scăderi – mormanul se află tot timpul acolo. Are chiar oamenii lui – scormonitori prin gunoaie care-și fac apariția în fiecare zi ca să strângă bucăți de metal, carton, resturi de mâncare și altele asemenea –, dar și o armată de pisici, ciori și pescăruși. Apoi, firește, vin gândacii, pentru că oriunde este gunoi, sunt și gândaci. Păduchii au năpădit și ei Palatul Bomboană... și, credeți-mă pe cuvânt, păduchii sunt cei mai răi...

Ca să vă dați seama de toate astea, trebuie să petreceți ceva timp acolo. Totuși, dacă nu aveți timp, trebuie să vă mulțumiți cu versiunea mea asupra poveștii. Dar nu pot vorbi decât în numele meu. Nu c-aș vârî cuiva pe gât părerile mele despre ce se petrece, dar s-ar putea ca pe ici, pe colo să unesc linia orizontală a adevărului cu linia verticală a minciunii ca să scap de realitatea plăcăcoasă și monotonă a locului în care sunt ancorat acum. La urma urmei, mă plăcăcoasă de moarte aici. Dacă mi-ar aduce cineva vestea minunată că mâine viața mea s-ar putea să fie mai puțin anostă, poate că azi m-aș simți mai puțin plăcăcoasă. Dar știu prea bine că mâine va fi exact la fel ca azi și ca în toate zilele ce vor urma. Totuși, cu toată dragostea mea pentru cercuri, n-ar trebui să vă las impresia că numai viața mea se repetă la nesfârșit. În ultimă instanță, verticalul este la fel de fidel repetiției ca și orizontalul. Contra credinței majorității, „eterna reîntoarcere“ – cum i se spune – se potrivește nu numai la cercuri, ci și la linii și aranjamente liniare.

Din monotonia liniilor se desprinde o singură cale: să trasezi cercuri înăuntrul altor cercuri, într-o spirală din ce în ce mai

îngustă. Asta seamănă într-un fel cu a fi cel care strică cheful tuturor la „Jocul gunoiului”: să nu te împaci cu ce-ți iese când învârți capacul rotund din aluminiu cenușiu, să strici jocul neașteptându-ți rândul, să Tânjești să învârți iar și iar. Să nu iezi în serios subiectele, complementele, verbele și coincidențele, consolându-te tot timpul singur: „În Istanbul, în primăvara anului 2002, moartea unuia dintre noi a fost provocată de Ea-Mine-Noi toți-Nici unul dintre noi“.

Miercuri, 1 mai 2002, Nedreptate Turcpur a dat cu praf insecticid în unul dintre apartamentele din Palatul Bomboană. Cincisprezece zile mai târziu, când s-a întors după puii de gândaci născuți din ouăle mamelor moarte, a găsit ușa cu pricina zăvorâtă. Totuși e prea devreme ca să vorbim acum despre lucrurile astea. Pentru că a existat un alt timp înaintea acestui moment și, desigur, un altul și mai înainte.

ÎNAINTE...

Altădată în acest cartier erau două cimitire vechi, unul micuț, aproape dreptunghiular și bine îngrijit, celălalt uriaș, în formă de semilună și vădit neglijat. Înconjurate de garduri năpădite de iederă și coline umbroase, sprijinindu-se pe același zid dărăpănat, ele se întindeau pe un teren vast, unul în continuarea celuilalt. Amândouă erau pline ochi și totuși cu desăvârșire pustii. Cel micuț era al armenilor, iar cel mare – al musulmanilor. Coama zidului de aproape doi metri ce despărțea cele două cimitire era presărată cu cuie ruginite, bucăți ascuțite de sticlă și, în ciuda fricii de ghinion, cioburi de oglindă, toate cu vârful în sus, ca să împiedice oamenii să treacă dintr-o parte în alta. Cât despre porțile duble cu grilaj de fier, de dimensiuni gargantuești, ale fiecărui cimitir, ele se aflau exact la capetele opuse, una îndreptată către nord și alta către sud, aşa încât, dacă din întâmplare vreun vizitator simțea dorința de-a străbate drumul de la una până la cealaltă, să fie descurajat de lungimea distanței pe care o avea de parcurs. Oricum, în realitate nimeni nu trebuia să suporte un asemenea inconvenient, fiindcă nu existase niciodată vreun vizitator cu rude îngropate într-unul din cimitire care, aflat acolo, să dorească să viziteze și celălalt cimitir. Chiar și aşa, multe făpturi țopăiau și săreau dintr-un cimitir în celălalt după bunul lor plac, fie noapte sau zi: vântul și hoții, de pildă, sau pisicile și șopârlele. Învățaseră cu toatele multele căi de-a trece prin, peste sau pe sub bariera ce despărțea cele două cimitire.

Asta n-avea să dureze mult. Un val neîntrerupt de migrații aglomera orașul cu clădiri așezate una lângă alta, precum soldații unei armate sinistre, toate arătând aproape la fel de la distanță. În mijlocul apelor tulburi ale „citadinizării“, ce le încadrau din toate părțile, cimitirele rămâneau neatinse, ca două insule nelocuite. Pe măsură ce noi blocuri și şiruri de case erau construite neîncetat, în jurul lor se iveau străduțe scurte și sporadice, care, văzute de deasupra, aduceau cu capilarele unui creier. Străzile se

opreau în fața caselor și casele blocau străzile. Întregul cartier se umfla, ca un pește nesăbuit ce nu reușea să se sature nici când avea burta plină până la refuz. În cele din urmă, când stătea să plesnească, a devenit clar că trebuia făcută neapărat o incizie, o deschizătură în nodul strâns legat, ca să slăbească presiunea ce urca dinăuntru. Incizia aceea însemna că în cel mai scurt timp trebuia construită o nouă şosea.

Din pricina acestei creșteri neașteptate și de neoprit, toate străzile din vecinătate se blocaseră la capete, ca apa care nu are unde se scurge. Un bulevard ce le-ar uni într-o singură arteră le putea fluidiza iar.

Totuși, când a venit vremea să-și formeze o privire de ansamblu, pentru a hotărî unde și cum să construiască acest bulevard, autoritățile și-au dat seama că se aflau într-un mare impas. În toate locurile posibile unde putea fi construit un asemenea bulevard se afla – ca un facut, parcă – ori o clădire de-a guvernului, ori vreo proprietate a unui bogăță din zonă, iar dacă nu, o grămadă de cocioabe ieftine și înghesuite, care puteau fi dărâmate fără efort una câte una, însă nu erau atât de ușor de șters de pe fața pământului când se adunau atât de multe. Ca să poată construi bulevardul care să deschidă drumul, trebuiau mai întâi să deschidă drumul pentru bulevard.

Istanbulul fiind un oraș unde casele nu erau construite după planurile stradale, ci acestea din urmă erau făcute în aşa fel încât să nu deranjeze aşezarea caselor, construirea noului bulevard impunea dărâmarea a cât mai puține case cu putință. Dată fiind această condiție prealabilă, nu mai rămânea decât o opțiune: ca artera să treacă prin terenul deluros ocupat de cele două cimitire.

După ce rapoartele cu detaliile acestui plan au fost aprobate de autorități, s-a decis că în două luni și jumătate cele două cimitire să fie strămutate, iar terenul deluros, nivelat. Cei care aveau rude dragi în aceste cimitire nu trebuiau să-și facă griji, spuneau autoritățile. La urma urmei, mormintele puteau fi strămutate cu totul în diverse locuri din oraș. Mormintele musulmane puteau fi transportate, de pildă, pe coastele cu vedere la Cornul de Aur, iar cele nemusulmane – în propriile cimitire din alte cartiere.

Cele mai multe morminte erau atât de vechi, încât nu numai ocupanții, ci și urmașii lor trecuseră deja pe lumea cealaltă. Mai

erau și unii care, deși aveau încă urmași în viață, ar fi putut totuși să nu fie revendicați de nimeni. În ciuda tuturor acestor lucruri, numărul oamenilor care-și băgau nasul în soarta mormintelor s-a dovedit a fi cu mult mai mare decât se așteptaseră inițial autoritățile. Dintre aceștia, unele rude voiau pur și simplu ca morții lor să fie lăsați în pace, în timp ce altele descoperiseră că cimitirele propuse ca alternativă erau deja ticsite. Ambele grupuri începuseră de îndată să caute căi de-a anula decizia. Totuși majoritatea rудelor consimțiseră să facă orice era necesar și, în acest scop, puseseră umărul la treabă.

În zilele următoare cimitirul musulman a găzduit la orice oră din zi tot soiul de vizitatori, fiecare cu propria lui opinie. Sarcina de-a ascunde urmele vizitatorilor nocturni față de cei care își aduceau prinosul în timpul zilei a căzut în spinarea paznicilor cimitirului, care strângeau în zori oasele împrăștiate și astupau mormintele săpate noaptea. Apoi, spre amiază, autoritățile veneau să-i verifice pe paznici, iar după-măsă familiile îngrijorate că morții lor o să fie încurcați cu ai altora treceau pe-acolo puhoale, vorbind și plângându-se, dacă nu pietrelor de mormânt, măcar unele altora.

Până când în cimitir s-a interzis oficial accesul oricărui fel de vizitatori, bătrânele și femeile din aceste familii veneau aproape în fiecare zi. Când oboseau să stea în picioare, se așezau pe pătrile înșirate chiar acolo, de jur împrejurul mormintelor. Odată așezate, fie plângeau singure, fie se rugau împreună, strângându-și copiii cu putere, ca să le impună o tacere reverențioasă. Pe măsură ce timpul trecea, aerul devinea tot mai greu și unii copii adormeau, în timp ce alții o ștergeau la joacă. Un nor grațios de toropeală se infiripa de nicăieri, umbrind ca un baldachin femeile așezate pe pământ. „Pogorârea spiritualului“ – aşa s-ar fi putut numi chestia asta. La urma urmei, nici firile cele mai nepământene nu pot rămâne insensibile la forța gravitației, ce le trage spre pământ. Femeile rămâneau în starea aceea până seara. Scotoceau prin desagile lungi și zdrențuite, cumpărate cine știe când și decolorate de vreme până la aceeași nuanță soioasă de cafeniu, pescuiau de-acolo biscuiți cu semințe de anason, își turnau ceai din termosuri și dădeau din mâna în mâna sticluțe cu colonie de lămăie ca să-și șteargă fețele asudate și să-și frece dungile roșii lăsate pe piele de șoșetele de nailon până la genunchi, care – orice mărime ai fi ales –

erau întotdeauna prea strâmte. Apoi începeau să răsfoiască pagini din caietele trecutului, amintindu-și unul câte unul numele tuturor celor care le facuseră viața un iad dragilor răposați. Odată ce începeau să vorbească despre disputele din trecut, nu le lua mult până să abandoneze jelitul morților și să treacă în schimb la bârful viilor. Când ceaiul se isprăvea și din biscuiți nu mai rămânea decât o mână de semințe de anason, una dintre ele le reamintea celorlalte cum dragii răposați, de parcă n-ar fi suferit îndeajuns pe pământ, nu erau lăsați să se odihnească în pace nici în străfundurile lui. Imediat ce își aduceau aminte asta, tristețea decorului înghițea norul de toropeală. „Înălțarea materialului“ – aşa s-ar fi putut numi chestia asta. La urma urmei, nici firile cele mai pământene nu pot rămâne insensibile la divin. Așa că aceste femei între două vârste, din clasa de mijloc, treceau încetul cu încetul de la rugăciuni la blesteme și de la blesteme la bârfe, doar ca s-o ia de la capăt și să învăluie această discuție unduitoare într-o ultimă rugăciune.

Când o luau de la capăt, se apucau să-și caute copiii risipiti printre pietrele de mormânt, care cutreierau nepăsătorii cimitirul. Îi căutau, ii înhătau de gulerul cămășii și ii tărau înapoi, la piatra funerară a rudei lor, pentru o ultimă rugăciune. Bărbații se întorseră deja și ei în același loc, frânți de oboseală, după ce se chinuise să toată ziua să se facă auziți de urechile surde ale birocaților, fară să obțină mai mult de câteva frânturi de documente și o hartă a noului cimitir, însă nici cea mai mică lămurire privind locul unde aveau să fie îngropați morții lor în incinta sa. Prefacându-se că totul era sub control și în puterea lor, bărbații mai sus pomeniți întâmpinău cu gravitate fiecare întrebare exasperantă pusă de mamele, surorile mai mici, soții, soacrele, surorile mai mari, mătușile, cununatele și fiicele lor sau fiecare interpretare sumbră dată de acestea. Pe când își strângeau păturile și își luau rămas-bun de la pietrele de mormânt, unele femei observau multele contradicții din răspunsurile bărbaților și fie puneau noi întrebări, fie le reformulau pe cele vechi, de data asta cu mai multă insistență. Era exact ce lipsea pentru ca nervii bărbaților, îtinși ca niște corzi de arc de mecanismele biocratice, să plesnească. În timp ce bărbații zbierau la soții și acestea le răspundeau la fel, familiile părăseau cimitirul musulman într-un haos total, fără să fi rezolvat

ceva. Apoi se lăsa noaptea, porțile cu grilaj de fier, de dimensiuni gargantuești, se închideau și venea vremea pisicilor și a jefuito-rilor de morminte.

Cât despre cimitirul ortodox armean, în acea perioadă avea și el o mulțime de vizitatori. Cu o singură diferență: majoritatea acestor vizitatori nu se aflau acolo ca să-și transporte morții, ci mai degrabă ca să-și ia adio. Chiar dacă ar fi reușit să facă rost de autorizația de strămutare, în ce cimitir ortodox din Istanbul, micșorat prin mutilare și împuținat prin comprimare, ar fi putut să-și îngroape morții? Unele familii de vază și fețe bisericești au reușit să mute câteva morminte, însă asta a fost totul. Printre morții lăsați în urmă se numărau strămoși iubiți ai unor familii distinse, dar și unii nerevendicați de multă vreme sau abandonați de curând, unii ai căror nepoți se risipiseră în cele patru zări și unii ale căror familii locuiau încă în Istanbul, unii care rămăseseră toată viața pe de-a-neregul credincioși religiei lor și loiali țării, cât și unii care refuzau să recunoască vreun dumnezeu sau vreo țară...

Căci aşa stau lucrurile. Nu săracia *cantitativă* față de majoritate face minoritățile nefericite, ci mai degrabă asemănarea lor *calitativă*. Ca membru al unei minorități, poți să fii harnic ca o furnică, chiar să dai lovitura și să strângi o avere considerabilă, dar într-o zi, doar pentru că acum apartii și vei apartine întotdeauna aceleiași comunități, poți să te trezești pe picior de egalitate cu unii din comunitatea ta care au trândăvit încă din leagăn. De aceea în sănul unei minorități bogății nu sunt îndeajuns de bogăți, nici oamenii remarcabili îndeajuns de remarcabili. Mai ales în Turcia anilor '50, când un musulman bogat dădea peste unul sărac, ceea ce vedea pe chipul celui din urmă era „cineva foarte diferit de el“, în timp ce, când un bogat dintr-o minoritate dădea peste un sărac, ceea ce vedea pe chipul lui era „cineva foarte diferit de el și totuși tratat la fel“. Prin urmare, aceeași săracie i-ar putea trezi milă unui musulman bogat, care s-ar mângâia cu gândul că nu va cădea niciodatăât de jos, pe când unui bogat dintr-o minoritate i-ar putea stârni foarte ușor teamă, laolaltă cu îngrijorarea legată de previziunea că și el ar putea ajunge pe neașteptate așa. Dar, de îndată ce începe să se teamă de nedreptate, un om poate ajunge să nu mai vadă ținta reală și să încurce urmările cu

cauzele. De aceea, în timp ce bogații din majoritatea musulmană pot arăta o milă duioasă față de săraci în particular și față de sărăcie în general, crema minorității se va apropiă de cei năpăstuiți de soartă – material și spiritual – din propria comunitate cu o stânjeneală înghețată.

Totuși aceste distincții neînsemnate nu merg mai departe de-atât. La sfârșitul celor două luni și jumătate, doar foarte puține morminte au fost strămutate din cimitirul ortodox armean. Majoritatea minorității a rămas astfel în urmă. Cât despre cimitirul musulman, din el au fost strămutate mult mai multe morminte: minoritatea majorității a rămas în urmă. Aceste două pâlcuri de morți, cu arbori genealogici, educație sau poziție socială ce nu aveau nici cel mai mic lucru în comun, și-au încheiat totuși în mod similar ultima etapă a existenței lor în Istanbul. Unii ar putea să le dea un nume banal: „Cei care nu pot pleca”. Partea cea mai rea când ești unul dintre cei care nu pot părăsi un loc e mai puțin neputința de a *pleca* și mai degrabă neputința de a *rămâne*.

Tocmai în acea etapă s-a produs o întorsătură a sorții. Veniți cu mult înaintea buldozerelor, hoții au prădat mormintele și cainii au furat oasele unora dintre Cei care nu pot pleca. Dintre cuplurile îngropate împreună, din cauza asemănărilor de nume ori a neglijenței funcționarilor cimitirului, incapabili să descifreze scrierea otomană de pe mormintele vechi, unul a ajuns într-un colț și celălalt într-altul. Unii morți au fost încurcați și au sfârșit în alte morminte, în timp ce o mare majoritate au dispărut în tacere, pe ascuns, cu metodă. Totuși până la urmă numai soarta a hotărât destinul multora dintre Cei care nu pot pleca.

Odată procedurile încheiate, din acel teren vast n-a rămas decât un câmp plin de găuri, de parcă ar fi căzut pradă unei hoarde de cărtișe. Însă, când a venit vremea ca terenul să fie nivelat în întregime, autoritățile au descoperit cu uimire că, întâmplător, două morminte rămăseseră intace. Sarcofagele lor de piatră erau dăltuite din marmură albă cu nervuri stacojii, ornamentate cu *cintemani*¹ și motive vegetale, ce dădeau naștere la trei roți ale

1. Motiv tradițional otoman constând din trei sfere întrerupte de două linii paralele (în tc., în orig.) (n.a.).

destinului, cu turbane mari cât niște roți de car în vârful stelelor înalte de aproape doi metri, împrejmuite cu grilaje ascuțite ca niște săgeți și vopsite într-un verde crud, precum al frunzelor fragede. Deși amândouă se aflau în cimitirul musulman, unul era înșezat pe colina dinspre sud, iar celălalt la capătul dinspre nord, lângă zidul ce îl despărțea de cimitirul ortodox armean. Lăsând în o parte acest amânunt, erau absolut identice. Pe suprafața extențioară a pietrei funerare amândouă aveau motive cu zambile și lălăle. Același fel de turban în vârful stelei, același arc ascuțit în jurul bazei, același motto, „*Allah bas baqiya hawas*”¹, scris în stil otoman *cel sulus*² în inscripțiile de pe morminte. Oricât de straniu ar fi părut, lângă fiecare se odihnea o plăcuță ruginită, aşezată acolo în același moment, de aceiași oameni: „Aici zace Sfântul Ceastrânsiaplecăt, care a înfăptuit nenumărate isprăvi vitejești pentru victoria Islamului cât a slujit în oastea lui Ebu Hafs-i Iladdad și care a ajuns să se bucure de mila Domnului înainte să vadă căderea orașului pagân. Rugați-vă pentru sufletul lui“.

Când i s-a ordonat să mute cele două sarcofage, muncitorul de pe buldozer s-a văzut nevoit să înceteze lucru mai devreme, din cauza unei dureri groaznice în vîntre. Deși până a doua zi lucrarea se mai domolise, a refuzat totuși să conducă buldozerul. În treia zi, în locul muncitorului și-a făcut apariția bunicul lui, care nu mai avea dinți în gură, nici vlagă în mădulare, însă avea o mare vigoare când venea vorba de cuvinte. Spunea oricui îi înșea în cale povești ce-ți dădeau fiori despre soarta cumplită a sufletelor nenorocite care încercaseră să jefuiască mormintele sfintilor. De-acum, în dimineața celei de-a patra zile, nici un muncitor nu mai voia să conducă buldozerul. Dacă e să spunem adevarul, în afară de ei, nimeni nu părea să-și bată prea tare capul cu Sfântul Ceastrânsiaplecăt și lucrurile ar fi rămas în continuare la fel dacă autoritățile n-ar fi căpătat un interes subit pentru acest subiect, înd avertizate că adversarii politici ar putea folosi actuala stare de lucruri împotriva lor. În anul 1949 stabilitatea politică era extrem de fragilă. Atât opoziția proaspăt revigorată, cât și guvernul

1. Dumnezeu e putere, restul e nebunie (în tc., în orig.) (n.a.).

2. Vechi stil de scriere otoman (n.a.).

se împroșcau întruna cu noroiul presupusei „necuviințe față de religie“. Tocmai în acest moment au apărut Cei Trei Camarazi Consilieri.

Primul dintre ei a venit cu ideea că, pentru a nu tulbura mormintele sfinților, bulevardul ar trebui să facă două cotituri diferite în două puncte. Sugestia lui ar fi putut fi luată în calcul, numai că, întâmplător, nimeni nu-l mai lua în serios – și asta din ziua de rău augur când primise, chiar la locul de muncă, o săpuneală zdravănă din partea nevestei după ce femeia a descoperit că își cheltuise toți banii de chirie pe-o lună într-un club de noapte. Al doilea dintre Cei Trei Camarazi Consilieri a propus, la rândul lui, ca bulevardul să meargă în linie dreaptă până la cele două morminte și apoi să se bifurce ca o bucătă de brânză filată. Deși toată lumea știa că acasă reușea, chiar dacă cu greu, să-și stăpânească nevasta, ba chiar îndrăznea să ridice vocea și să trântească mâncarea fără gust de pereți, ideea lui nu a fost acceptată, fiindcă nimeni nu voia să-și asume responsabilitatea pentru viitoarele accidente de circulație posibile. În momentul acela al treilea dintre Cei Trei Camarazi Consilieri a declarat, foarte pe ocolite, că săvârșeau o greșeală gravă grăbindu-se să găsească o soluție. Mai întâi trebuiau să înțeleagă foarte precis care era problema și, odată ce făceau asta, aveau să descopere mai mult de o ciudătenie în acest caz aparte. Și-a parafrazat astfel discursul: „Întâi diagnosticul, pe urmă tratamentul!“

Punctele importante pe care le voia clarificate pentru diagnostic al treilea dintre Cei Trei Camarazi Consilieri erau următoarele:

1. Ce anume era această armată a lui Ebu Hafs-i Haddad? Ce căuta ea în Istanbul?
2. Dacă această armată era una dintre acele forțe arabe care veniseră cu multă vreme în urmă tocmai până la Istanbul mâname de gândul cuceririi, ce căuta în ea cineva precum Sfântul Ceastrânsiaplecăt – al cărui nume nu avea nici cea mai vagă sonoritate arabă?
3. Dacă Sfântul Ceastrânsiaplecăt a fost într-adevăr martirizat în vreme ce lupta pentru cucerirea Istanbulului de partea arabilor, de ce naiba avea două morminte?
4. Ultimul, dar nu cel mai puțin important: care dintre morminte era autentic?

Elaborândmeticulos fiecare punct de pe ordinea sa de zi, al treilea dintre Cei Trei Camarazi Consilieri a ajuns la concluzia că, deși nu era nimic rău dacă săreau peste unele dintre aceste puncte pentru a economisi timp, era absolut esențial să clarifice ultimul detaliu, pentru a stabili care dintre cele două morminte era cel adevărat. Fără îndoială, era un orator mai bun decât ceilalți și, pe deasupra, un burlac convins.

Totuși să dezgropi un sfânt într-un moment ca acesta era ca și cum ai fi primit o cutie de cadouri cu un conținut necunoscut de la un expeditor necunoscut: probabil că înăuntru nu era nimic primejdios, dar dacă era? Ca să complice și mai mult lucrurile, tocmai în acel moment un jurnalist spurcat la gură, famos pentru că mâncă la micul dejun pâine înmuiată în *raki*¹, însă destul de ager ca să nu-i scape nimic din ce se întâmpla în jur, mirosisese deja ceva și scrisese într-unul din ziarele de primă mână ale opozitiei un articol intitulat „Groparii guvernului în costume de firma“. Deși editorialul în sine nu era atât de acuzator cum promitea titlul, iar învinuirea din spatele lui – destul de cețoasă, aceste lucruri se puteau datora mai degrabă faptului că jurnalistul își pierduse cunoștința înainte să termine articolul și mai puțin griji sale de a nu-și mai băga pe viitor nasul în afacerea cu pricina. Nu exista nici o garanție că, odată treaz, n-avea să scrie un alt editorial, de data asta mult mai agresiv.

Totuși mormintele au fost excavate pe neașteptate și fără nici o înștiințare prealabilă. Hotărâți să ducă la bun sfârșit această sarcină neplăcută cât mai repede posibil și fără spectatori prin preajmă, doi funcționari, trei paznici și cinci muncitori cu servete, lanterne, târnăcoape și lopeți s-au adunat acolo înainte de ivirea zorilor. Au excavat mormintele sfinților sub privirile uluite ale câtorva vagabonzi care se aciuaseră în cimitir după ce hoții și cainii de pripas încetaseră să mai vină pe-acolo. În primul mormânt nu s-a găsit nimic – nici vreo raclă ori vreun giulgiu, nici oase sau vreo hârcă, nici lucruri de-ale sfântului. Dar barem erau niște rădăcini de copaci, pietre crăpate și viermi – din al doilea mormânt lipseau până și astea. Atunci autoritățile au făcut

1. Băutură alcoolică cu gust de anason (în tc., în orig.) (n.a.).

greșeala fatală să presupună că problema fusese astfel rezolvată. Cu un optimism exagerat, au mutat sarcophagele de piatră și au doborât la pământ grilajul din jurul lor.

În ziua următoare, în principalul ziar al opoziției a apărut un editorial nesemnat, cu titlul „Asasinii de sfinți la costum din trei piese plătiți de guvern“ – însă de data asta începutul și sfârșitul articolului fuseseră închegate într-un tot plin de sens. Acesta susținea că guvernul, care până în prezent demonstrase cu orice prilej cât de puțin respect avea pentru moștenirea culturală otomană, luase acum decizia să facă una cu pământul toate mormintele de sfinți din Istanbul, că unii dintre politicienii care pretindeau în public că susțin obiceiurile și tradițiile bagatelizau în secret tot ce ținea de plebe, că de fapt credința izbucnită din sânul națiunii era sacrificată de dragul unui model occidental abstract și că, în numele purificării religiei de superstiție, guvernul se opunea în întregime islamismului. Spre sfârșit se făcea un apel direct la toți musulmanii, cerându-li-se să-și păzească sfinții.

Deși articolul n-a dus, cum era de temut, la inflamarea spiritelor, a fost totuși ca o rachetă de semnalizare care a impulsionat la acțiune tot soiul de indivizi și organizații de pe întreg cuprinsul țării. Era de parcă toți acești oameni își asumau dintr-odată misiunea de a descoperi ce se întâmplase cu două morminte de sfinți din cimitirul pustiit ca pe singurul lor scop în viață, cerând o explicație de la autorități. Problema nu era numai una extrem de delicată, ci și deosebit de exploatabilă. Participanții la dezbatere au început cu „neglijența modernizării“ și au încheiat cu sugestia ca, în schimb, „modernizarea însăși să fie neglijată“. Ca un boud-e-baltă ce aluneca pe luciul apei, au alunecat și au săltat pe idei de paradă, precum „ignoranța poporului“, „*Bîhruzi¹* contemporani“, „occidentalizare forțată“, „secularizare dezastruoasă“ și aşa mai departe, traversând un întreg lac de antagonisme și împroscând cu apă pe toată lumea, în afară de ei.

Astfel, un ziar local ce apărea în provincie, dar, întâmplător, era deosebit de interesat de ce se petreceea în Istanbul, deși nu era distribuit acolo, a declarat: „Ceea ce numim «occidentalizare» nu

1. Personaj fictiv care simbolizează un dandy extrem de occidentalizat (în tc., în orig.) (n.a.).

este altceva decât o căsătorie din dragoste între Orient și Occident. Totuși nu ar trebui să uităm vreodată că în acest mariaj Occidentul este femeia și Orientalul – bărbatul. Cel din urmă este astfel, în mod firesc, capul familiei. De aceea străzile elegante, construite doar ca să se preumble pe ele câteva cucoane îngrozitor de răsfățate și ca filfizonii puși la patru ace să se împăuneze cu mașinile lor, ar trebui să le arate respect sfintilor și nu invers“.

Odată cu divulgarea unei infracțiuni ce impunea descoperirea infractorului, venise timpul ca unii oameni să dea de necaz. După o scurtă cântărire a posibilelor opțiuni, necazul a zburat de jur împrejur și s-a aşezat pe capetele bătrânilor și loialilor paznici ai cimitirului. Deși reușiseră să ascundă de oamenii care au vizitat cimitirul de dimineață orice urme ale tulburărilor nocturne, n-au fost în stare să se ascundă ei însăși de privirea vigilentă a șefului lor și, fiind găsiți vinovați de profanarea mormintelor sfintilor, au fost concediați temporar. Dintre cei trei paznici, doi erau oameni în vîrstă, care credeau că tot răul e spre bine. Dintre aceștia doi, unul s-a întors în satul lui, iar celălalt s-a retras la casa lui ca să-și dedice restul vieții nepoților. Însă al treilea, care era destul de Tânăr și nu se mulțumea ușor cu puțin, nu a putut accepta nedreptatea comisă. În lunile ce au urmat le-a trimis scrisori pline de reproșuri directorului cimitirelor, primarului, ministrilor, prim-ministrului și ofițerilor superiori din armată, plângându-se tot-odata fiecărui ins care îi ieșea în cale. Între timp guvernul să schimbat și opozitia a preluat puterea, însă scrisorile lui au rămas tot fără răspuns, iar autoritățile – la fel de nepăsătoare. Pe măsură ce ei devineau tot mai surzi la rugămințile lui, el a devenit tot mai mut, retrăgându-se în sine. Toată lumea se aștepta ca în cele din urmă să uite trecutul, însă tocmai când credeau că-l uitase, el a făcut ceva absolut neașteptat.

Ei, bărbatul ăsta avea o nevastă pe care n-o mai atinsese de ani de zile și pe care o izgonise din patul lui pentru că sforaia ca un elefant până în zori. Într-o zi, din senin, tocmai pe femeia asta a început să-o alerge prin casă, cu totul nepăsător la reproșurile pe care aveau să i le facă vecinii pentru că arăta o asemenea desfrânare la vîrstă lui. După o cursă lungă și presărată din plin cu tipete, a prins-o în cele din urmă pe nevastă-sa și, fără să-i pese de scuzele, protestele, rugămințile și blestemele ei, cu o

încăpățânare totală și cu ceva noroc, a lăsat-o însărcinată la cincizeci de ani.

De îndată ce s-a născut copilul, fără să piardă o clipă, a dat fuga la registrul de evidență a populației. Ca să se asigure că nici el, nici altcineva n-o să uite nedreptatea ce i se făcuse, în ciuda tuturor protestelor nevesti-sii și dând o mită grasă funcționarului de serviciu, și-a numit oficial fiul pe care Dumnezeu i-l dăduse după atâtă vreme „Nedreptate”.

*

Totuși, cu mult înainte ca Nedreptate să fie sădit în pântecul mamei lui, scandalul iscat de sfinți a început să pălească. La două săptămâni după excavarea mormintelor, agenda politică se schimba în întregime și atât guvernul, cât și opoziția își concentrău atenția asupra apropiatelor alegeri. Astfel autoritățile municipale, care între timp urgentaseră proiectul de construcție a bulevardului, au putut să considere cazul încis și să ducă lucrarea la bun sfârșit cu ușurință și fară alte belele. Ce se făcuse era bun făcut, fiindcă sarcofagele fuseseră mutate în timpul excavării cimitirului. Chiar și aşa, în acele zile problematice, când orice eveniment care strâangea mai mult de zece înși era cu siguranță încununat cu un discurs propagandistic, al treilea dintre Cei Trei Camarazi Consilieri n-avea să întâmpine nici o dificultate în a-i convinge pe partenerii săi de afaceri nu numai că dosarul sfântului n-ar trebui încis, ci chiar că ar trebui utilizat din plin într-o ceremonie publică.

Cu câteva săptămâni înainte de alegeri, pe panta sudică a vechiului cimitir musulman a avut loc o scurtă ceremonie, la care a participat un număr mare de spectatori. Fiindcă terenul denivelat de lângă zidul ce îl despărțea odinioară de cimitirul ortodox armean nu era potrivit pentru o asemenea ocazie, problema morțăntului ce trebuia considerat autentic s-a rezolvat de la sine. Unii dintre spectatori erau oameni angajați special în acest scop. Cât despre restul, erau fie trecători în totală necunoștință de cauză, dar curioși, fie – dimpotrivă – cetăteni conștiincioși care voiau să vadă cu propriii ochi cum se va încheia incidentul scandalos pe care îl urmăriseră în ziare.

Ceremonia se compunea din trei părți principale. În prima parte, doi bărbăți – unul Tânăr cu voce bătrână și celălalt bătrân cu voce Tânără – au rostit versete din *Coran*, pe care îl învățaseră în întregime pe de rost. În partea a doua, un înalt funcționar pus la patru ace a ținut un discurs oarecum acuzator, însă absolut pașnic, drept răspuns la acuzațiile suportate până acum. Partea a treia era și cea mai complicată. Fragmente din sarcofagul de piatră al sfântului și un sicriu gol – adus în ultima clipă, pentru a nu-i bulversa pe cei care nu cunoșteau prea bine situația – au fost purtate pe umeri și așezate pe dric. Apoi toată lumea s-a urcat în autobuze și s-a îndreptat spre un teren pustiu, cu un pământ roșiatic, înconjurat de case dărăpăname. Acolo, cufundat în noroi, rugăciuni și aplauze, sicriul gol al Sfântului Ceastrâns siaplecat a fost mai întâi îngropat, apoi bucățile sarcofagului au fost puse cap la cap și înălțate, părând și mai magnifice acum, că erau înconjurate de un grilaj de lemn ornamentat. Al treilea dintre Cei Trei Camarazi Consilieri își pregătise cu trei zile înainte textul discursului pe care avea să-l țină. Numai că în ziua aceea, după ce-și facuse în sfârșit curaj și o ceruse în căsătorie pe fiica mătușii sale dinspre mamă, de care era îndrăgostit de ani întregi, avusese parte de un refuz atât de cumplit, încât rătăcise fără întă pe străzi și nici el, nici discursul nu reușiseră să ajungă la timp la ceremonie.

Ajungând la locul unde se ținea festivitatea cu o întârziere de aproape o oră, al treilea dintre Cei Trei Camarazi Consilieri nu a mai găsit pe nimeni prin preajmă. După mulțimea gălăgioasă nu rămăseseră decât chișoace risipite și urme amestecate de pași. S-a așezat îndurerat lângă mormânt și, ștergându-și fruntea asudată, a început să citească tare, doar pentru sine, textul care îi răpise atâtă timp. De fapt, nu avea nevoie de hârtie, pentru că știa fiecare rând pe dinafară. Cu o voce mai întâi tremurătoare, apoi tot mai puternică, a declarat că cel care se odihnea în mormânt era un sfânt absolut deosebit, ce își ținea pofta pentru plăcerile lumești închisă într-un inel cu turcoaze pe care îl purta pe deget. A declarat și că sfântul, respectându-și convingerile, refuzase să doarmă mai mult de-o noapte sub același acoperiș sau să mănânce din același blid mai mult de o dată, că folosise o cărămidă drept pernă, chinuindu-se fără încetare, că nu se căsătorise niciodată, nu lăsase nici un fel de urmași, pământuri sau bunuri, colinda

cât era anul de lung, socotind că întreg pământul era casa lui și cerul – acoperișul lui; pe scurt, numele de Sfântul Ceastrânsăiplecăt i se trăgea de la faptul că-și petrecuse toată viața fară să prindă rădăcini undeva. Prin urmare, nu s-ar fi încălcăt deloc tradiția dacă mormântul era mutat dintr-un loc în altul și oricui susținea altceva trebuia să i se pună la îndoială nu numai intențiile, ci și profunzimea cunoștințelor religioase. La încheierea discursului, devenind gânditor, a mânăiat absent cuvintele „*baqiya hawas*“ de pe inscripția sarcofagului de piatră. Apoi, de parcă ar fi răspuns unei chemări îndepărtate, a sărit în picioare și a pornit grăbit în direcția din care venise.

Abia în acel moment mormântul Sfântului Ceastrânsăiplecăt a dobândit acea pace desăvârșită după care Tânjise atâta. Lăsând la o parte vizitatorii care se rugau uneori la mormântul lui și care își frecau biletetele de autobuz, tren, feribot sau avion de piatra funerară, vreme de treizeci și șase de ani n-a avut loc nici un incident care să-i tulbere pacea desăvârșită. Probabil din cauza mutării interminabile a mormântului sfântului dintr-un loc în altul, a devenit un obicei printre călătorii care porneau la drum lung să treacă pe-acolo cu o zi înainte de plecare ca să primească binecuvântarea lui și să-și imprime pe un colț al biletelor, cu pământ ruginiu de pe mormânt, urma degetului mare, de parcă astfel ar fi obținut aprobarea unui vameș. După a doua jumătate a anilor '60, acești călători au fost înlocuiți treptat de „muncitorii invitați“ care pleau în Germania și de rudele lor. În acei ani cei mai fideli vizitatori ai sfântului erau femeile lăsate în urmă de muncitorii care pleau în străinătate. Fiindcă nu aveau nici un fel de bilete, ele au ajuns să se frece cu pământul ruginiu pe vârfurile degetelor sau pe palme, ce păreau pictate cu *henna* când acesta se usca. Dar cu timpul, cele mai multe dintre femei au plecat să li se alăture soților, aşa că numărul vizitatorilor a scăzut treptat. De-a lungul celor treizeci și șase de ani mai întâi grilajul de lemn, apoi marmura albă cu nervuri stacojii și în cele din urmă pământul ruginiu al acestui mormânt impunător au fost înghițite pe furș de magazinele, atelierele și restaurantele care îl strângeau în cercul tot mai strâmt al unei häituieli sau vânători. Astfel, mormintele Sfântului Ceastrânsăiplecăt, care erau odinioară în număr de două și apoi au fost reduse la unu, au ajuns în cele din urmă la zero.

*

Cât despre terenul deluros al celor două cimitire, acesta a înregistrat cele mai rapide transformări odată cu terminarea bulevardului. De-a lungul pantei de pe latura nord-vestică a cimitirului ortodox armean au răsărit blocuri grațioase, următoare, ca zmeiele cu panglici de toate culorile, de magazine cu vitrini scăpitoare, trotuare pe care să te plimbi țanțoș, noi localuri vibrând de evenimente. Când prețul blocurilor a urcat vertiginos, cei care aveau case sau pământuri în zonă au băgat în buzunar peste noapte sume uriașe de bani. Multe dintre apartamentele ce dădeau spre bulevard au fost închiriate firmelor private – în principal cabinetele medicale sau de avocatură. Birourile de genul acesta s-au înmulțit mai ceva decât ciupercile după ploaie și s-au întins atât de departe, încât în fiecare maxi-taxi din cartier se afla cel puțin un doctor sau un avocat. Ba chiar atât de mult, încât în fiecare dintre aceste maxi-taxiuri întâlnesc frecvent oameni cu probleme de sănătate sau juridice, dar fară bani, care se aflau acolo doar pentru o consultăție gratuită la doctorul de alături sau la avocatul din spate. Unii dintre șoferii de microbuze, tot trăgând cu urechea din zori și până-n seară la astfel de conversații, căpătaseră ei însăși cunoștințe impresionante atât în probleme medicale, cât și juridice. Dacă e să spunem adevărul, un neurolog foarte la modă, fiindcă mergea tot timpul pe aceeași rută și devenise prieten la cataramă cu unul dintre cei mai ișteți șoferi, căpătase – oricât ar părea de ciudat – obiceiul de a-i adresa acestui șofer unele din întrebările pe care le primea. Deși la început doctorul, un insăracnic și neastămpărat, pornise jocul din plăcutele sălăi, până la urmă acesta ajunsese să-l distreze teribil. Tânărul șofer era unul dintre puținii însă cu o minte ascuțită ca briciul și o toleranță fară seamă față de boemi. Pe deasupra, cum avea prea puțin respect pentru regulile de etichetă ale doctorului sau pentru felul cum acesta își cântărea fiecare cuvânt, spunea pe șleau ce gândeau, fară să-i pese deloc de speranțele pe care le-ar fi putut sfârâma astfel. În timp ce conducea maxi-taxiul, mima obsesiile doamnelor nevrozice și ale domnilor anxioși, uneori reușind chiar să-i facă să râdă de ei însăși. Prestația lui l-a impresionat într-atât pe doctorul cel vârstnic, încât după o vreme i-a oferit o slujbă. Totuși, în ciuda

bunelor intenții, prietenia spirituală a celor doi n-a izbutit să supraviețuiască formalităților riguroase ale cabinetului, iar Tânărul řofer s-a întors până la urmă la microbuzul lui.

În doar cincisprezece ani, înfățișarea zonei se schimbă în întregime. Nu mai era nimenei care să-și aducă aminte că sub birourile maiestuoase, magazinele elegante și apartamentele moderne ce străluceau de-a lungul bulevardului ca niște dinți de porțelan perfecti fuseseră odinioară – ba chiar mai erau încă – sute de morminte. Cele mai multe blocuri aveau ascensoare strâmte, cu două uși și mochetă pe podea. Dacă aceste ascensoare ar fi circulat nu numai între parter și etajele de sus, ci și hăt de departe, sub pământ, ai fi putut vedea, precum feliile tăiate dintr-un tort uriaș, toate segmentele mecanismelor lăuntrice ale vieții. Chiar la fund, strat peste strat, era scoarța, apoi venea un pământ întărit și pietros; peste el, un pat de morminte distruse, urmat de dunga subțire a unei străzi asfaltate; câteva apartamente îngrămădite unele peste altele; un strat de acoperiș din țigle roșii și, deasupra, un cer de ghips, azuriu, nesfârșit și întins peste tot. Din când în când îi auzeai pe unii murmurând încet, ca pentru sine: „Odată, demult, prin tot locul ăsta erau morminte...“ Dar cuvintele astea le sunau ireal, cu toate că se refereau la o perioadă de acum cincisprezece sau douăzeci de ani. Ca și când ai fi spus: „Odată, demult, fecioare mai frumoase ca zânele se scăldau în lumină în palatul de cleștar cu o mie de odăi al sultanului lunii“. Așa de real sună: un trecut care nu fusese trăit niciodată sau un decor argintiu și diafan de undeva din afara curgerii timpului lumesc.

Palatul Bomboană, cu coșurile de gunoi răsturnate de Nedrepitate Turcpur miercuri, 1 mai 2002, în timp ce-și parca dubița, fusese construit în 1966 în acest cartier, care la vremea aceea mai păstra foarte puțin din strălucirea de altădată. Cât despre bărbatul și femeia care construise clădirea, deși erau străini aici, mai fuse seră și înainte la Istanbul.

ȘI MAI ÎNAINTE...

În toamna anului 1920, când Agripina Feodorovna Antipova a văzut întâia oară Istanbulul, de pe puntea unui vapor de marfă, a făcut-o cu o umflătură mică în pântec și una mai mare în spate. Cu ajutorul soțului, și-a croit drum prin mulțimea de pasageri, sărătându-se în picioare în toate cele trei zile de când plecase către Crimeea. S-a agățat de parapet ca să vadă cum arată orașul care îi aștepta. Încă de când era fetiță, îi plăcea mai mult decât orice să joace jocuri cu culori. Oriunde s-ar fi dus, simțea nevoie de a descopera mai întâi culoarea acelui loc ca să se simtă acasă în culoare. De pildă, conacul din Groznii, unde se născuse și copilul său, era de culoarea rubarbei, iar biserică la care mergeau duminele - galbenă ca pergamentul. Văzută cu ochii minții, vila unde locuiau în timpul sărbătorilor religioase era de un smaraldiu scânteitor, spălat de rouă, iar casa în care a trăit împreună cu soțul și după nuntă era portocalie ca un soare de iarnă. Nu numai locurile, ci și oamenii, animalele, chiar și clipele aveau culori pe care știa sigur că le-ar fi putut vedea dacă și-ar fi încordat pe deplin privirea. A făcut-o încă o dată. S-a uitat și s-a tot uitat, să clipească măcar, la orașul aflat dinaintea ei, mai întâi plină de curiozitate, apoi de frustrare, până când ochii își au umezit și imaginea să începoște.

În dimineața aceea Istanbulul era învăluit într-o ceată deasă, după cum știau prea bine toți istanbuliții, în zilele cețoase nici măcar orașul însuși nu putea spune care era culoarea sa. Dar, încă de la naștere, lumea se purtase mult prea frumos cu Agripina Feodorovna Antipova, astfel că ea ajunsese să-și închipuie că, ori de câte ori nu reușea să obțină ce-și dorea, ceilalți erau de vină. Apărându-se, a luat stăruința Istanbulului de-a se ascunde sub vălul de năjă ca pe un semn de ostilitate intenționat și ca pe o insultă personală. Totuși voia să-i mai dea orașului o șansă, căci credea că fermitate în virtutea iertării. Ridicându-și către oraș iconița de argint cu Fecioara Maria, a zâmbit binevoitoare: „Ce mi-ai

făcut adineauri n-a fost drept, totuși pot încă să-ți arăt îngăduință și să te iert. Așa ar fi drept“.

„Iar eu o să-ți dau în schimb pâine și apă“, a răspuns un glas.

Când s-a aplecat peste parapet, Agripina Feodorovna Antipova a zărit într-o barcă de pe latura vaporului un bărbat vânjos, cu niște pâine într-o mâna și niște apă în cealaltă. Nici măcar n-a apucat să se dumirească ce se petrece, fiindcă o femeie blondă și durdulie, cu obrajii rozalii și părul tuns scurt, a împins-o la o parte, a legat inelul de aur pe care și-l scosese de pe deget de cingătoarea desprinsă de la mijlocul ficei sale și l-a coborât de pe vapor. Bărbatul cel oacheș din barcă a înșăfăcat inelul, l-a ridicat în aer, cercetându-l în grabă, parcă nemulțumit, și a trimis cingătoarea înapoi, legând în schimb de capătul ei o pâine neagră, rotundă. În timp ce femeia blondă, care își tunse părul când la bord izbucnise o epidemie de păduchi, și fiica ei sfrijită se apucau să devoreze pâinea, Agripina Feodorovna Antipova a privit marea cu ochii larg deschiși de uimire și a băgat de seamă că nu numai vaporul pe care se aflau, ci toate vapoarele ancorate în port erau înconjurate de astfel de bărci. Turci, greci și armeni și reți de pe aceste bărci fluturau tot soiul de alimente, tocmaiindu-se zgomotos cu rușii albi¹, care nu mai aveau mâncare și apă de zile întregi. Pricepând ce se petreceea, Agripina Feodorovna Antipova și-a tras înapoi în graba mare iconița de argint cu Fecioara Maria, de parcă să ar fi temut să nu-i fie smulsă. Pe deasupra bărcilor, vânzătorilor și valurilor, a privit neliniștită orașul din fundal ca să înțeleagă în ce fel de loc ajunsese.

La vremea aceea Istanbulul se zbătea într-o sărăcie cumplită și, pe deasupra, se afla sub ocupație. Așadar, n-a dat mare atenție privirii pe jumătate uluite, pe jumătate trufașe aruncate de femeia de nouăsprezece ani de pe puntea altui vapor ancorat de curând. Cum își pierduse de mult răbdarea de-a suporta astfel de copii egoiști, Istanbulul s-a întors, cu o ridicare din umeri, la zarva lui. Agripina Feodorovna Antipova a rămas locului, în picioare, cu

1. Referire la cele două tabere care s-au înfruntat în războiul civil din Rusia, izbucnit în anul 1917: bolșevicii (roșii) și monarhiștii, liberalii, conservatorii și socialistii revoluționari (albi).

zâmbetul ei înghețat. Deși văzuse oameni purtându-se mojicește, vederea obrăzniciei unui oraș era o experiență cu totul nouă pentru ea. După ce-a reușit să-și învingă nedumerirea, și-a tras toate perdelele, și-a închis toate ferestrele și obloanele inimii și s-a supărat în schimb pe oraș. Asta era starea ei de spirit când a coborât de pe vapor. Chiar și după două luni, când umflatura din pântec îi crescuse, spre deosebire de cea din spinare, care se micșorase rapid, încă mai era supărată pe Istanbul, iar acesta avea încă o culoare necunoscută și, pe deasupra, era exact la fel de nepăsător.

Spre deosebire de soția lui, generalul Pavel Pavlovici Antipov n-a dat vreo atenție deosebită Istanbulului nici în ziua aceea, nici mai târziu. Întâmplător, era un bărbat a cărui supraviețuire depindea de asumarea unor responsabilități în numele altora – unul dintre oamenii care fie iubeau femei slabe, fie ajungeau să slăbească nervii femeilor pe care le iubeau. Așadar, în ziua aceea, pe când debarcau, a îmbrățișat-o pe Agripina cu cea mai caldă considerație. Îmbrățișarea n-o cuprindea numai pe ea, ci și pe copilul ce avea să se nască în curând și întreaga avere pe care izbutiseră s-o scoată pe furiș din Rusia.

Totuși bijuteriile pe care Agripina le ascunsese în partea din spate a corsetului aveau să fie vândute de îndată, una câte una și pe mult mai puțini bani decât făceau de fapt. Mii de ruși albi, ce își părăsiseră țara după revoluția bolșevică, se înghesuiseră până acum în Istanbul și se zvonea că alte câteva mii erau pe drum. Când bijuteriile au fost scoase la licitație, abia dacă s-au găsit destui cumpărători chiar și pentru medaliile de onoare, bijuteriile de familie și decorațiile nobiliare. Așa că, în doar două luni, n-a mai rămas nimic din averea din care perechea sperase inițial că va izbuti să-și ducă traiul comod măcar doi ani.

Într-o dimineață, în dormitorul transformat dintr-un vechi centru de detenție părăginit, pus la dispoziție de Crucea Roșie franceză, unde dormeau împreună cu alții cincizeci de oameni pe niște saltele subțiri și pătate, Agripina Feodorovna Antipova a tras cu un gest răzbunător spre ea capul argintiu al soțului, care era cu treizeci de ani mai în vîrstă, și l-a silit să asculte copilul din pântecul ei umflat. Pavel Pavlovici Antipov știa prea bine ce însemna acest gest. Avea două opțiuni: fie să-și găsească o slujbă

cât de curând, fie să-i scrie nemernicului de frate-său în Franță și să-i ceară ajutorul. Fiindcă numai gândul la cea de-a doua alegere era de-ajuns ca să-i distrugă nervii, a ales-o pe prima.

Așa cum armata nu-ți poate oferi o profesie, nici gradul de general nu constituie o experiență de muncă pe care să te poți baza când îți cauți o slujbă. Pavel Pavlovici Antipov a înteles atunci două lucruri despre sine: că nu știa ce să facă și că nu putea să facă ce știa. În vreme ce până atunci tot ce i se întâmplase vreodată ieșise conform planului, revoluția îl ajunse din urmă tocmai când fusese avansat la gradul de general, spulberând autoritatea pe care o dobândise și viața pe care și-o clădise an după an. Totuși, chiar și în vremurile acelea ciumate, nu fusese silit să înfrunte, aşa cum făcea astăzi, boala numită „confuzie“. Pentru a învinge confuzia, mai întâi trebuia să știe unde s-o găsească. Aceasta putea ataca oricând și de oriunde, fără să ocupe undeva vreo poziție defensivă sau să acționeze conform vreunei anumite strategii și schimbând întruna armele după cum avea ea chef. Dacă acesta era un război în desfășurare, nu avea nici câmp de luptă, nici reguli, nici principii. Dacă nu era un război, situația ar fi fost și mai rea, fiindcă Pavel Pavlovici Antipov nu avea știință necesară ca să-și câștige traiul în vreun alt fel. Până acum pierduse, unul după altul, multe lucruri: nu doar pământurile, ci și bunurile, influența, privilegiile, stima, prietenii, rudele, ordonațele, armata din care făcea parte, orașele unde se afla trecutul lui, țara unde crezuse că va fi viitorul lui... Totuși în adâncul sufletului își închipuia că era încă ceea ce fusese mereu: un soldat loial.

Spre deosebire de el, mii de soldați de toate gradele din armata țării se împrăștiaseră de mult prin cele mai neașteptate și mai infiorătoare slujbe, pe la hoteluri, săli de concerte, cabarete, triouri, restaurante, baruri, sătanane, cinematografe, plaje, cluburi de noapte ori pe străzi. Spălau vase și cărau tăvi în restaurante, lucrau drept crupieri în triouri înțesate până la refuz cu minciuni, vindeau păpuși la colțul străzii, le acompaniau la pian pe dansatoarele de cabaret prin săli de spectacol zgomotoase. Își însușeau orice cotlon și ocupau orice slujbă. În mijlocul acestui haos, contele general Pavel Pavlovici Antipov a încercat să-și croiască drum cu pași la fel de nesiguri ca ai unui mânz abia născut ce învață să meargă pe picioarele-i tremurătoare. După ce

a căutat săptămâni în sir, singura slujbă pe care-a putut-o găsi a fost cea de garderobier într-un şantan – un loc frecventat de ofițeri francezi și englezi aroganți, ieșiți în oraș cu iubitele lor în blănuri de samur și cu buze de culoarea cireșelor, de pictori sibariți italieni, care făceau gravuri orientale cu femei înfățișate întotdeauna ca fiind durdulii și păstoase și cu străzi întunecate și șerpuitoare, de bancheri evrei posaci, care trebuiau să pompeze împrumuturi în local pentru a și le putea recupera pe cele date înainte, de tineri turci destrăbălați, plini până la sațietate de banii moșteniți, dar cu o poftă fără săt când venea vorba de a-i cheltui, de spioni care nu lăsau să le scape nimic nici măcar atunci când erau beți criță, de boemii, dandy și tot felul de suflete pierdute, în căutarea voluptății sau aventurii.

Proprietarul levantin al şantanului – chel, cu obrajii buhăiți, gușă în falduri și gesturi nervoase – căutase să angajeze pe cineva încă de când garderobierul de dinainte, cu a cărui fire nu se împăcase niciodată, se vârâse într-o încăierare, de unde ieșise cu față stâlcită. Remarcând înfățișarea impozantă și ținuta maiestuoasă a lui Pavel Pavlovici Antipov, n-a ezitat nici o clipă să-i ofere slujba. Totuși, când nou garderobier și-a pus vestonul roșu, cu ciucuri lucioși la epoleti și panglici diagonale în partea din față, admirăției sale i-a luat locul desconsiderația:

— Viața e atât de ciudată, nu-i aşa, *monsieur Antipov?* Amândoi am fost martori la prăbușirea a două imperii glorioase. Voi ati început să vă occidentalizați cu cel puțin un secol înaintea noastră. Petru cel Mare! Umblă vorba că punea să-i biciuască pe cei care nu învățau eticheta franțuzească... e adevărat? Controla lenjeria femeilor și bărbile bărbaților, aşa-i? Orașul lui Petru trebuie să fie cu adevărat frumos: un palat ce se înalță dintre mlaștini. De dragul comparației, aruncă o privire la Istanbul: deschis pe toate cele patru laturile, expus la toate vânturile care suflă din orice direcție. Un oraș în derivă, un oraș dezarticulat! Știai că până acum vreo zece ani, intelectualii tineri și curajoși care fugiseră din puternicul vostru imperiu stăteau în cafenelele pariziene cot la cot cu intelectualii tineri și curajoși care fugiseră din puternicul nostru imperiu, unde se afundau în discuții încalcante din care trăgeau nu știu ce soi de concluzii mioape? Chelnerii francezi care îi serveau trăgeau cu urechea mai întâi la una dintre mese,

apoi la cealaltă. Închipuie-ți ce lucruri contradictorii trebuie să fi auzit! Cei fugiți din imperiul vostru trăncăneau despre distrugerea statului lor, indiferent de preț. Cei fugiți din al nostru trăncăneau în schimb despre salvarea de la distrugere a statului lor, indiferent de preț. După doar un deceniu, ai voștri au reușit, iar ai noștri au dat greș. Nu știu pe care dintre ei să-i căinez mai tare. Viața e atât de ciudată, nu-i aşa, *monsieur Antipov?* Ai fugit dintr-un imperiu prăbușit ca să cauți refugiu într-unul care stă să se prăbușească. Oare faptul că ai fugit de roșii în uniforme ca să te pomenesci aici într-o uniformă roșie nu-i o altă farsă a Fortunei?

În noaptea aceea, în timp ce ținea hainele clienților, Pavel Pavlovici Antipov n-a mai auzit decât ecoul descurajant al vorbelor rostite de șeful lui. N-a putut suporta mai mult de trei zile blestemate uniforma aia groaznic de ridicolă. După aceea a încetat să mai muncească, a încetat să mai facă tot ce făcea de obicei, stând în schimb nemîșcat, de parcă ar fi prins rădăcini în loc, de parcă n-ar fi existat nici o slujbă de căutat, nici o viață de clădit și nici un țel pentru care să te spetești. La sfârșitul acelei săptămâni, Agripina Feodorovna Antipova și-a cercetat cu luare-aminte soțul, ca și când ar fi încercat să-i deslușească adevărata culoare. Abia atunci a fost silită să admită că era prea întepenit în tabieturile lui ca să se mai schimbe vreodată. Era aşa din pricina vârstei (prea bătrân; după ce se menținuse mereu cu câțiva pași înaintea vârstei sale, acum se oprișe și aștepta ca aceasta să-l prindă din urmă), a titlului (prea elevat; țintind mereu să ajungă tot mai sus, își dăduse seama dintr-odată că nu prea mai avea unde să se înalțe și încremenise pe loc) și, în fine, din pricina staturii sale (prea impunătoare; avea un trup atât de țeapăn și de neclintit, încât nu voia să intre pe ușile la care trebuia să se aplece). Pavel Pavlovici Antipov era, în esență, un om slab, care își dădea prea bine seama de asta și se agăta cu dinții de putere, nu atât pentru a evita să fie asemenea altora, cât pentru a evita să fie el însuși. Un om care știa prea bine la ce râvnea și muncise toată viața ca să-și împlinească visul, luptând puțin câte puțin și urcând pas cu pas ca să izbândească. Ultimul gen de om care s-ar putea acomoda cu schimbările drastice!

Fiind atât de Tânără și lipsită de experiență, căci nu trebuise niciodată să muncească sau măcar să realizeze ceva, și în totală

armonie cu sarcina ei înaintată, Agripina Feodorovna Antipova era un zero uriaș și rotund. Și ar fi putut rămâne veșnic ancorată în inerția în care era cufundată. Totuși, la fel de ușor, putea fi împinsă înainte de-a rostogolul de un impuls puternic. Avea acea cutezană absolută tipică ignoranților și acea speranță candidă că totul se va rezolva, o speranță nutrită tocmai de faptul că niciodată în viață nu dobândise ceva de una singură. Tot ce dobândise îi fusese dăruit și tot ce pierduse avea să-i fie înapoiat cumva, într-o zi, la fel de ușor. Încă își petrecea o mare parte din timp pregătind lungi liste cu lucruri pe care să le facă după ce se va întoarce în Rusia. Însă își putea petrece la fel de ușor acest timp muncind până când avea să vină ziua aceea. Așadar, a renunțat să mai aștepte vreun ajutor de la soțul ei și a hotărât să facă ceva ce nu mai făcuse nicicând: să-și caute singură o slujbă.

Norocul ținea cu ea, fiindcă norocul adoră să-i pună la încercare pe cei ce înfruntă o asemenea provocare, aşa că și-a găsit o slujbă de chelneriță în una dintre cele mai stilate cofetării din Beyoglu. În acea cofetărie înțesată de oglinzi și decorată cu vitralii elegante se plimba toată ziua între clienții puși la patru ace și bucătăria miroșind a frisă și scorțișoară. Dintre toate limbile cacofonice care se vorbeau aici și care îi sunau la fel de strident în urechi, a prins destule frânturi de cuvinte ca să înțeleagă comenziile, mai mult sau mai puțin aceleași, și n-a încercat niciodată să învețe mai mult de-atât. De fapt, nici nu deschidea vreodată gura dacă nu era nevoie. În ciuda trudei istovitoare și a salariului mic, nimeni n-a văzut-o vreodată încruntându-se sau plângându-se. Cu toate că șeful le ordonase tuturor angajaților să zâmbească necontenit în timp ce-i serveau pe clienți, alții se strâmbau de îndată ce ieșeau din raza vederii șefului ori a clientului, dar zâmbetul Agripinei nu pălea de-a lungul întregii zile, de parcă i-ar fi fost bătut în cuie pe buze. Pe când toate celealte femei se fereau cât puteau de muncă sau își căuta un bărbat între două vârste și cu bani care să le scape de acest chin, ea singură nu făcea nimic altceva decât să lucreze întruna. Mergea înainte mai degrabă dintr-o dăruire față de suferință decât din efortul de a depăși acele zile insuportabile. De parcă, în taină, s-ar fi simțit mândră de suferința ei, de parcă amărăciunea ar fi purificat-o și faptul că se dăruia muritorilor Domnului ar fi adus-o mai aproape de El. Cu cât

piedicile ce i se iveau în cale erau mai de netrecut, pericolele pe care trebuia să le înfrunte erau mai de neîndurat și oamenii pe care îi servea erau mai vulgari, cu atât simțea mai limpede că Dumnezeu îi era dator. Mai devreme sau mai târziu avea să primească ce i se cuvenea. „E o încercare“, se asigura zâmbind. „Și cu cât e mai grea, cu atât mai încântător va fi rezultatul.“

— Ce-i cu rânjetul ăsta pe fața ta? Cum îndrăznești să ne râzi așa în nas?

Agripina Feodorovna Antipova s-a uitat uluită la femeia musulmană care țipa la ea, însă uluirea ei a înfuriat-o și mai rău pe aceasta din urmă. Femeia era membră a Asociației Femeilor Moderne, care susținea expulzarea tuturor rusoaicelor albe, despre care se credea că le furau bărbaților musulmani mișcile din cap și banii din buzunar. Pe lista de priorități a asociației se aflau următoarele probleme:

1. Să identifice și să înregistreze, unul câte unul, incidente privind purtarea imorală a rusoaicelor albe cu păr blond, fin și mătăsos, piele albă, priviri nerușinante și pretenții aristocratice.
2. Să tocească porțile eșaloanelor superioare ale administrației statului ca să obțină sprijin pentru cauza lor.
3. Să obțină închiderea tuturor bârlogurilor de hoți și a cluburilor de noapte ce ar putea atrage pedeapsa Sodomei și Gomorei asupra Istanbulului.
4. Să gonească toate stricatele care descinseseră de la Kiev și Odesa și se pripăsiseră prin Galata.
5. Să-i prevină mereu și neîncetată pe tinerii musulmani inocenți și lipsiți de experiență despre pericolul ce îi pândează.
6. Până când autoritățile luau măsurile de precauție necesare, săducă prin propriile mijloace o politică de intimidare, purtându-se urât cu toate rusoaicele albe ce le ieșeau în cale.

Revenindu-și din confuzia inițială, Agripina Feodorovna Antipova a dus mâna la gât și a strâns cu putere pandantivul de argint cu imaginea Sfântului Serafim. Forța insuflată de acesta i-a îngăduit să-i zâmbească femeii, pe care o socotea o nouă încarnare a „încercării divine“ presărate cu chinuri prin care trecea de atâta vreme.

— Ce mi-ai facut adineauri n-a fost drept, totuși pot încă să-ți arăt îngăduință și chiar să te iert. Așa ar fi drept.

În seara aceea i-a pomenit doar în treacăt incidentul soțului ei. Oricum, el n-o întreba niciodată nimic. Nu numai că nu voia să afle nimic despre lumea de-afără, dar o și invidia pentru că reușea să supraviețuiască în lumea aceea nebună, care pe el îl zguduise atât de rău și îl azvârlise la o parte. De când părăsiseră dormitorul comun pus la dispoziție de Crucea Roșie franceză, rareori mai ieșea din dărăpanătură pe care o numea „casă“ și își petrecea zilele în fața ferestrei, măzgălind scrisori pentru fratele lui din Franța, ce n-aveau să fie trimise nicicând, pierzându-se în gânduri, uitându-se cum treceau musulmanii pe dedesubt și cercetând străzile de parcă ar fi așteptat pe cineva. Ca și când ar fi venit pe lume ca să pună capăt acestei așteptări monotone, copilul lor s-a născut la săpte luni.

Totuși Agripina Feodorovna Antipova nu și-a putut întâmpina fiica cu aceeași încântare ca soțul ei. Nașterea prematură și cumplit de grea prin care trecuse poate că dăruise lumii o nouă viață, însă acea viață îi fusese furată ei. În timpul sarcinii se simțiase mult mai importantă și mai diferită decât era acum. Se convinse de la început că Dumnezeu o alese din dintre multe altele și, prin urmare, socotise fiecare năpastă o nouă etapă în încercarea anevoieasă la care era supusă. Fără să-și piardă vreodată credința în Dumnezeu sau în sine, crezuse din toată inima că era eroina unei pilde despre damnare pe care oamenii din jur n-o puteau întelege. Pentru a se salva – pe soțul ei și pe sine – din ghearele acestei lumi inerte, luptase pentru amândoi, însă mereu de una singură, așteptând, ca o perlă rostogolită în noroi, ziua când o să fie curătată și o să strălucească din nou. Dar acum începea să creadă că în tot acest timp se înșelase, că Dumnezeu nu se îngrijea de ea, ci de copilul din pântecul ei, și din acest motiv o părăsise de îndată ce i se născuse fiica. Pe chip nu i-a rămas nici măcar o farâmă de strălucire din luminescența aceea arogantă. Trupul i se împuținase și i se ofilise, de parcă din el s-ar fi stors vedre întregi de apă. Doar sănii îi erau încă mari și plini. Din când în când laptele se scurgea din ei precum săngele ce țâșnește dintr-o buză crăpată. După-amiaza dădea fuga acasă să alăpteze copila, dar se pomenea întruna în fața unei scene de o cruzime dureroasă. Își găsea soțul și fiica pe sofa de lângă fereastră, fie jucându-se, fie dormind îmbrățișați, cu o bucurie nemărginită și o nevinovăție

nemaivăzută, în lumina zilei, care presăra asupra lor sclipiri aurii, de parcă ar fi izvorât nu din soare, ci din al şaptelea cer. De fiecare dată simtea un junghi de durere când îşi dădea seama că de-acum spiritul pe care îl purtase înăuntrul ei și din care crezuse că era și ea o parte o respingea.

„Aşa deci“, îşi spunea, „oraşul astă e un râu tulbure, cu ape noroioase.“ Singurul motiv pentru care se zbătuse în mijlocul lui era pur și simplu că fusese însărcinată să treacă copila de pe malul râului pe care se afla până pe malul celălalt, unde stătea soțul ei. Exact asta însemnase sarcina pentru ea: să lunece spre malul celălalt, cu trupul umflat ca o barcă, să învăluie copila într-o fericire angelică și apoi să-o ducă nevățămată pe malul celălalt. După ce născuse și trecuse copila pe celălalt mal, devenise dintr-o dată inutilă, ca și când ar fi fost împinsă înapoi în apă și lăsată în voia șuvouiului. Nu avea nici un rost să se zbată. Apele cărora le aparținea și curentul în care era prinșă o țineau departe de mal. Până și copila părea să-și dea seama de situație. Din clipa în care era luată din brațele tatălui ei, se făcea stacojie de furie, iar când era alăptată, își încrețea față, parcă pentru a arăta că facea asta doar de nevoie, și, de îndată ce se sătura, dădea drumul sfârcului și plângerea până i se dădea drumul și ei. Generalul lua apoi copila în brațe și o împăca plin de tandrețe, în timp ce Agripina Feodorovna Antipova se năpustea afară din casă, pentru a nu fi martoră la această scenă, care o rănea tot mai mult cu fiecare zi ce trecea.

Când se întorcea la muncă, trebuia să îndure, împreună cu golul care se umfla înăuntrul ei, sentimentul – nou pentru ea – că i se făcea o cumplită nedreptate. Cu fiecare zi ce trecea, își detesta tot mai mult trupul. Trupul ei trăia dintr-un singur motiv: fiecare îmbucătură pe care o lua, fiecare picătură pe care o bea, fiecare rază de soare pe care o primea, fiecare strop de aer pe care îl respira, toate erau modelate și preschimbate în lapte pentru copilă. Cu cât ea se făcea mai robustă, cu atât Agripina Feodorovna Antipova își pierdea din putere, îndepărându-se tot mai mult cu fiece clipă de energia și vigoarea vieții.

Oricât de imposibil li să părea aşa ceva tuturor celor ce-și închipuie că orice femeie e mămoasă de la natură și că instinctul matern e la fel de sacru și de pur precum râurile raiului, Agripina Feodorovna Antipova nu iubea „lucrul“ căruia îi dăduse naștere.

Pusă față în față cu copilul pe care îl purtase atâtă vreme în pântec, pe care îl socotise parte din ea, fară să știe cum o să arate sau ce-o să înfăptuiască, se speriase de ființa aceea atât de micuță, însă cu nevoi atât de uriașe. Se speriase de neputința de a da timpul înapoi, pentru a fi iarăși o femeie Tânără, de faptul că nu avea altă alegere decât să iubească necondiționat. Un singur lucru știa sigur: că voia să scape de copilă. Oricât de neconcepțională să arătă, să pareă așa ceva tuturor celor ce-și închipuie că orice femeie e mămoasă de la natură și că instinctul matern e la fel de sacru și de pur precum râurile raiului, Agripina Feodorovna Antipova nu era o excepție. Nu numai sentimentele naționale fabrică istorii oficiale proprii, ci și sentimentele materne. Mamele creează adesea o istoriografie maternă, scrisă retrospectiv și grațios, care se întoarce în trecut chiar până la prima zi, smulgând buruienile și furnizând lespezile pe care să poți călca. Fiindcă iubirea nu răsare mereu fără efort, ci uneori înflorește cu întârziere și crește treptat, strop cu strop, sub tutela timpului. Grijă celor din jur, o stăruință tulburătoare, o clipă trecătoare de afecțiune, nenumărate sediminte de tandrețe, toate astea se pot strângă în mintea unei mame pentru a alunga în întregime, ca un ventilator sârguincios, cu un suflu puternic, dar înviorător, gândurile nepotrivate și sentimentele neplăcute. Atâtă vreme cât ventilatorul continuă să funcționeze, o mamă Tânără ar putea reuși să-și iubească tot mai mult copilul, haloul matern cuprinzându-i pe amândoi. De fapt, cu timpul ar putea ajunge să-și iubească odrasla atât de mult, încât ar reuși să se convingă că o iubise cu aceeași intensitate chiar din prima zi. Faptul că s-ar putea să nu fi făcut asta era oribil de înfricoșător – atât de înfricoșător, încât nu putea fi mărturisit nimănui. Nu soțului, de pildă, căruia să-i zici: „La început m-am simțit nenorocită că ţi-am adus pe lume copilul, însă apoi mi-am revenit“. Nici copilului: „La început nu te-am iubit deloc, însă treptat am început să am sentimente mai calde“. Nici sieși: „Cum de n-am reușit să-mi iubesc propriul copil?“. Așadar, istoria generală a sentimentului matern are nevoie de-o curățenie minuțioasă când vine vorba de ungherele ascunse ale memoriei. Nenorocirea Agripinei Feodorovna Antipova era că, înainte de-a începe să-și iubească copila, adică să-o iubească an după an, etapă cu etapă, pentru a ajunge în cele din urmă la o iubire atât de adâncă, încât să nu

întâmpine nici o greutate în a se convinge că o iubise întotdeauna aşa, o pierduse.

În după-amiaza aceea, când s-a întors ca să alăpteze acasă la ceasul obișnuit, și-a descoperit soțul și copila pe sofa de lângă fereastră, dormind duși, într-o îmbrățișare strânsă, în lumina zilei, care presăra asupra lor sclipiri aurii, de parcă ar fi izvorât nu din soare, ci din al șaptelea cer. Totul era învăluit în nuanțe de galben. Razele ce treceau frângându-se printre perdele aveau o nuanță de ambră, chipul generalului era ca de alabastru, stofa sofalei – de culoarea piersiciei, scutecele copilei – de un galben-șofran viu, iar mica aureolă din creștet – de un auriu cu vinișoare violete. Clipind din ochii orbiți de soare, Agripina Feodorovna Antipova s-a îndreptat spre acea aureolă stranie cu o curiozitate neliniștită. A rămas în picioare, nemîscată, deși – fără să-și dea seama – știa prea bine la ce se uita.

Avea dreptate în privința culorilor. Așa cum orașele și locurile aveau culorile și nuanțele lor, la fel se întâmpla cu momentele și situațiile, chiar și cu morțile. Moartea căpăta și ea o nuanță nouă în fiecare persoană și fiecare lucru ce se sfârșea. La o copilă nou-născută trebuia să fie de un auriu cu vinișoare violete.

După ceva vreme, Pavel Pavlovici Antipov s-a trezit. Ridicându-se cu grijă în capul oaselor, ca să nu tulbere copila din poală, s-a întins puțin, a căscat lenevos și a privit pe fereastră, fără să-și dea seama că soția lui era acolo. Jos, în stradă, un vânzător ambulant cu un dulăprior cu geamuri plin cu ficătei, urcat în spinarea unui cal ce stătea să-și dea duhul, se ciorovăia înversunat cu două bâtrâne musulmane, una mai arăgoasă decât alta. Pe când le răspundeau cu obrăznicie femeilor, întors spre ele, vânzătorul de ficătei se chinuia să prindă muștele încăpățâname ce se roteau în cercuri tot mai strânsse în jurul dulăpriorului, în timp ce calul său, ce arăta de parcă ar fi putut să-și dea duhul în orice clipă, îl urma legănându-și coada. Moleșeala era împrăștiată în jur de vântul fierbinte care suflase întruna de la primele ore ale dimineații, pătrunzând atât de profund în toți și toate, încât nici măcar zarva iscată de vânzătorul de ficătei și de mușterii săi nu reușea să tulbere liniștea letargică ce domnea pe străzi. Pavel Pavlovici Antipov a închis distrat ferestrele, apoi s-a lăsat pe spate și a privit copila. A privit-o și la început n-a înțeles nimic. Gura îi era ușor

căscată, ținea ochii deschiși și sprâncenele îi erau împreunate, de parcă ar fi stat măhnită, captivă înăuntrul unui vis. Vinișoare violete și ramificate, subțiri cât firul de păr, îi acoperiseră toată fața. Semăna cu un vas de porțelan ce izbutise să rămână întreg după o căzătură zdravănă pe podea, dar care se acoperise de nenumărate crăpături fine pe toată lungimea și lățimea sa. Pavel Pavlovici Antipov a cuprins acest căpsor rece, rotund, galben-violet, cu amândouă mâinile, ca pe un glob de cristal în care nădăduia să-și vadă viitorul. Și, ca toți oamenii care, fiindcă n-au plâns de ani buni, au uitat cu totul cum se face asta, ca să poată plânge și el, a trebuit mai întâi să urle.

Vânzătorul, care tocmai punea ficăței pe care nu-i putuse vinde bătrânelor țâfnoase înapoi în dulăpiorul cu greamuri, a simțit îndată reaua prevestire din dosul strigătului și a șters-o, trăgând de căpăstrul calului vlăguit și târând după el regimete de muște și legiuni de pisici.

*

După înmormântare, Pavel Pavlovici Antipov i-a scris fratelui său mai mic, pe care nu-l văzuse de o grămadă de vreme, fiindcă acesta din urmă se stabilise în Europa cu mult înainte de izbucnirea revoluției – un frate pe care îl disprețuise în taină pentru că alesese negoțul în locul armatei, vocația familiei, slujind mai degrabă banul decât pe țar, și al cărui ajutor îl refuzase întruna, dintr-o mândrie ce îl împiedicase și să caute adăpost sub acoperișul lui. În scrisoare, Pavel l-a întrebat dacă ar putea să vină la el în Franța și, spre deosebire de scrisorile de mai înainte, aceasta a fost trimisă.

De-a lungul anilor petrecuți în Franța, generalul și soția lui n-au vorbit nici măcar o singură dată despre acea dimineață nefastă din Istanbul. S-au instrăinit tot mai mult unul de altul și de orice legătură spirituală pe care vor fi avut-o odată. Oricât de repezită și de usoară le-ar fi fost sosirea în această nouă țară, erau în întregime pregătiți să riște totul, numai să scape de răutatea Istanbulului. După moartea copilei, Pavel Pavlovici Antipov își dăduse seama limpede și pe deplin de un lucru: că trebuiau să părăsească acest oraș al întristării cât mai repede. Fie Istanbulul nu fusese

bun cu ei, fie ei nu fuseseră destul de buni pentru Istanbul. Pentru ei porțile norocoase ale orașului se închiseseră – ori poate că nici nu se deschiseseră vreodată. Același sfârșit îi aștepta pe toți cei ai căror arbori genealogici nu prindea rădăcini și nu-și întindeau ramurile în acest oraș, ci ale căror drumuri îi aduceau aici într-un moment al vieții: Istanbulul, la origine o portiță de scăpare ce le îngăduia oamenilor să fugă de toate, avea să devină el însuși motiv de fugă.

*

Când a ajuns la Paris, în primăvara anului 1922, Agripina Feodorovna Antipova purta în suflet o grija gravidă. Se uita cu ochi indiferenți la orașul distrus de război și nici măcar nu i-a trecut prin minte să-i descopere culoarea. În ultima zi petrecută în Istanbul se alesese cu o boală de ochi stranie și, prin urmare, pierduse orice legătură cu lumea culorilor. Acum tot ce vedea, străzile și clădirile, oamenii și reflexiile din oglinzi, toate erau în alb-negru. Era ca și cum lumea ar fi fost supărată pe ea și și-ar fi tras perdelele, și-ar fi închis ferestrele și obloanele. Nu-i păsa. Nu numai că nu-i păsa, ci găsea purtarea lumii ridicol de copilă-roasă. Pur și simplu nu mai voia să se lupte cu lumea și cu toate poverile ei nesfârșite. Singura ei dorință adevărată era să-l vadă pe Dumnezeu, să vadă ce culoare avea, dacă avea vreuna. Până nu vedea lucrul asta limpede – și, odată cu el, ce socoteală își făcuse Dumnezeu când îi luase copila –, nu-i păsa dacă nu mai vedea deloc culorile acestei lumi de amăgiri. Reacționa cu repulsie la insinuările neîntrerupte ale soțului ei de a face alt copil, pentru a începe o viață nouă, și la consolările lui, cum că timpul avea să vindece toate rănilor. Agripina Feodorovna Antipova înțelesese chipul nefast în care se asemănau copiii care mor înainte de prima aniversare a zilei de naștere și orașele părăsite înainte de primul an de sedere. Nici un copil care sosea după un altul mort nu-și putea detașa pe deplin existența de absență fratelui sau surorii moarte, aşa cum nici un nou oraș nu îi primea cu brațele deschise pe cei izgoniți de cel de dinainte.

Pavel Pavlovici Antipov n-a dat nici o atenție Parisului nici în ziua aceea, nici mai târziu. Mâna de ajutor întinsă de disprețuitul

frate mai mic cu o placere pe care acesta n-a simțit nevoia să și-o înfrâneze a primit-o cu o neplăcere pe care și-a dat seama că trebuie să și-o înăbușe – și nu i-a dat drumul până când n-a luat și n-a învățat totul de la el. A început să creadă treptat că negoțul nu era deloc diferit de armată și, odată ce s-a convins de asta, i s-a dedicat în întregime. Avea hotărârea lipsită de scrupule a tuturor celor care, într-o anumită perioadă a vieții, se dedică dintr-o dată și din toate puterile unei alegeri la care altădată strâmbaseră din nas. Era îndrăzneț și nerăbdător, ca și cum ar fi vrut să recupereze timpul pierdut.

Totuși norocul i-a surâs din plin abia mult mai târziu, odată cu izbucnirea unui nou război mondial. Făcând speculă pe piața neagră în timpul războiului, a dobândit o avere considerabilă și o poziție exagerată în societate. Asemenea unei mingi de cauciuc, a reușit să-și croiască drum sărind printre ruinele războiului, făcând uneori afaceri chiar și cu nemții. Pentru el nu conta nici cât negru sub unghie. Războiul care se dezlănțuia cu furie nu era războiul lui. Nu mai credea în victoria statelor sau a cauzelor, ci doar în victoria indivizilor. Iar chipul victoriei, oricum ar fi fost ea obținută, era întotdeauna întors spre trecut. Triumful în viață nu însema să atingi pas cu pas un viitor prea bun ca să Tânjești după el, ci mai degrabă să redai unui trecut neîmplinit prospețimea de odinioară.

Și așa a făcut și el. A dobândit o nouă femeie în locul celei care nu-și mai îndeplinea îndatoririle de soție, un nou copil în locul celui pe care-l pierduse și o nouă autoritate, care s-o înlocuiască pe cea luată cu de-a sila. Toate noi – și totuși nici una din ele nouă. Când a ținut prima oară în brațe copilul adus pe lume de Tânăra franțuzoaică cu care trăia, avea cincizeci și nouă de ani bătuți pe muchie. La fel ca primul lui copil, și acesta era o fetiță cu ochii cenușii. I-a ascuns lucrul acesta Agripinei ani de zile. Totuși, chiar dacă n-ar fi făcut-o, era puțin probabil ca ea să se fi supărat, darămite să fie geloasă. Dacă te luai după ce îi scria medicul-șef care o trata, era cu totul nepăsătoare la ce se întâmpla în jurul ei. Nu dădea nici un semn de însănătoșire și își petreceea tot timpul pictând acuarele în alb și negru ce înfățișau țăranii pe care îi privea muncind în viile de pe coasta nordică a domeniului clinicii. Pavel Pavlovici Antipov citea acele scrisori cu multă atenție,

îngrijorare și mâhnire, ca apoi să uite cu desăvârșire de ele după ce le punea în sertarul lui. Mulțumit de noua lui legătură, părea hotărât să-i dăruiască celui de-al doilea copil al său toată iubirea pe care nu i-o putuse da primului. Totuși nu încercase niciodată să divorțeze de soție. Deși renunțase cu mult timp în urmă să mai viziteze, avea întotdeauna grija să-țină pe Agripina pe-aproape. Soția lui ii fusese mai întâi iubită drăgăstoasă, cea mai statornică admiratoare a sa, apoi victimă a slăbiciunii și infirmităților lui și, în cele din urmă, singura oglindă în care mai putea să vadă tot ce pierduse pe drum până ajunsese aici, cel mai apropiat martor al istoriei lui personale. Nici parteneră, nici prietenă, ci mai degrabă jurnal de bord... Și, aşa cum un jurnal de bord nu știe ce scrie în paginile lui, nici Agripina nu știa la ce fusese martoră. Pavel Pavlovici Antipov a hotărât să păstreze acest memento prețios la loc sigur până venea vremea să se ducă să-l ia.

Totuși, când a venit într-adevăr vremea aceea, Pavel Pavlovici Antipov trăise aşa de mult și îmbătrânise aşa de tare, că începușe să-și poarte vârsta ca pe un veșmânt ponosit din cale-afară de-a lungul anilor, însă atât de comod, încât l-ar mai fi putut purta iar și iar dacă n-ar fi fost stînghereala de-a fi văzut îmbrăcat aşa de către alții. Rând pe rând, își împlinise toate țelurile, recuperase tot ce pierduse și trăise atât cât sperase. Dar, deși nu mai avea nimic de așteptat, nu se săvârșea din viață. Nimeni din jurul lui nu mai trăise atât de mult. Pe măsură ce toți acei oameni mult mai tineri decât el pe care îi iubise, îi ocrotise, îi înfruntase sau îi urâse se prăpădeau unul câte unul, suferința pentru moartea fiecăruia i se depunea pe piept strat cu strat, umplându-l noaptea de o durere ascuțită și sfredelitoare. Nu putea să nu simtă că, în adâncul inimilor, rudele răposatului, chiar și femeia și fiica lui, îl învinovățeau, că toată lumea îl ura pentru că trăia atât de mult, ajungând la o vârstă blestemată, când nu numai viață, ci chiar și moartea își pierduse orice farmec. Deși avea nouăzeci și patru de ani, nu numai că nu îmbătrânise, necum să se senilizeze, ci abia dacă se veștejise. Dar nu avea ce face. Unicul fel în care-și putea răscumpăra greșeala era să moară, însă omul nu moare când o cere și nici el nu ceruse aşa ceva.

Uneori se învinovățea singur prin gura levantinului gușat care îi fusese patron numai trei zile, însă a cărui voce pițigăiată nu o

putea uita nici după atâta vreme: „Câți ani ai, *monsieur* Antipov? Așa deci, aproape un secol! Ei, în secolul asta statele s-au prăbușit ca niște castele de cărți, oamenii au murit ca muștele, trâmbița lui Israfil¹ ne-a zgâriat urechile nu doar o dată, ci de mai bine de-o duzină de ori. În schimb dumneata... ai intrat din greșeala pe porțile care dau spre timpul de dincolo de timp ori ai facut cu bună știință vreun pact cu diavolul? Cât ai de gând să mai trăiești, *monsieur* Antipov? Oare faptul că ți-ai părăsit țara ca să scapi din ghearele morții, pentru ca acum să aștepți aici, într-o țară străină, să vină moartea și să te ia nu e o altă farsă a Fortunei?“

*

Exact atunci când durerea chinuitoare pricinuită de greșeala sa ireparabilă începuse să-l facă pe Pavel Pavlovici Antipov să se îndepărteze tot mai mult de oameni, a primit o scrisoare de la medicul-șef: starea Agripinei se înrăutățise brusc. Într-o dimineață, sub privirile uluite ale pacienților, asistentelor și medicilor, se năpustise dintr-odată afară tipând și încercase să vorbească, pe rând, cu toți țăranii din vie, însă când și-a dat seama că nici unul dintre ei nu pricepea o vorbă din ce spunea, suferise o cădere nervoasă. După ce fusese adusă din nou înăuntru și liniștită într-o cătva cu ajutorul calmantelor, îi potopise cu vorbele ei de neînțeles pe cei din clinică. Observând cât de speriați erau ceilalți pacienți, se speriașe și ea și se închisese în sine. Medicul-șef voia ca *monsieur* Antipov să vină numai decât și să-și vadă soția, pentru că, din câte își dădea el seama, limba străină pe care pacienta lui cea mai tacută și mai liniștită începuse să-o vorbească după atâția ani – în lipsa oricărui eveniment ce-ar fi putut declanșa o asemenea transformare – era rusa.

Când l-a văzut pe Pavel Pavlovici Antipov, Agripina Feodorovna Antipova l-a îmbrățișat cu o mulțumire ce se datora mai puțin faptului că își vedea soțul după atâția ani, cât acelaia că găsise pe cineva în stare să-o înțeleagă. Apoi s-a pus pe vorbit. Vorbele ei nu aveau nici înțeles, nici sir. A bâguit ceva despre

1. Se crede că trâmbița lui Israfil va suna în ziua Judecății de Apoi (n.a.).

cântecele pe care le cântau țăranii din vie la asfințit. Apoi s-a plâns de gelozile copilărești ale pacienților mai vârstnici și de cruzimea lui Dumnezeu. Nu s-a oprit. În ziua aceea, cu un glas monoton, nici prea ridicat, nici prea scăzut, fără cea mai mică urmă de fericire sau tristețe, a sărit întruna de la un subiect la altul, pomenind și de o bucătărie cu arome de frișcă și scorțișoară. Pe când se însera și publicul ei peste măsură de răbdător, alcătuit dintr-o singură persoană, se pregătea să plece, l-a întrebăt cu un zâmbet rănit când o să mai vină, însă s-a cufundat în vâscosul somn indus obligatoriu de medicamente fară să-i mai aștepte răspunsul.

Vizitatorul tăcut s-a întors a doua zi, de data asta cu un trandafir în mână și o cutie sub braț. Agripina nici nu s-a uitat la trandafir, ci, deschizând încântată cutia, a întâmpinat cu o fericire exuberantă bomboanele ce luceau pe tava rotundă și lăcuită. Tava aceasta minunată, pe care Pavel Pavlovici Antipov o cumpărase de la un anticar săret, era decorată cu un studiu de Vișniakov ce înfățișa o scenă cu un boier care o răpea pe femeia iubită din casa tatălui ei. Boierul se oprișe chiar înainte să coboare ultimele trepte ale scării de lemn, strângându-și iubita la piept cu o forță suprromenească, cu un singur braț, iar cu celălalt ținându-se de scară, și se uita la pădurea pe jumătate verde, pe jumătate întunecată în care urmau să se piardă. Pavel Pavlovici Antipov s-a tras mai la o parte, ca să vadă ce reacție va avea tava asupra soției sale. Unul dintre medicii pe care îi consultase pe drumul până acolo îi spuse că uneori memoria juca fește răzbunătoare: mintea revinea la realitate când trupul se aprobia de sfârșit. Mulți pacienți ajunși la o anumită vîrstă, adesea chiar în ultimele luni de viață, se întorceau la copilărie și la limba lor maternă. Până și un singur lucru sau vis era de-a juns ca să declanșeze o asemenea schimbare. Privindu-și soția, Pavel Pavlovici Antipov se întreba dacă nu cumva jurnalul prefira acum filele invers, ca să steargă, rând cu rând, tot ce era scris înăuntru.

Însă Agripina Feodorovna Antipova părea mult mai interesată de bomboane decât de tava cu reproducerea după Vișniakov. Neavând habar de grijile soțului ei, a luat una la întâmplare, a ținut-o în mână întinsă cu un zâmbet recunoscător și a întrebat ce aromă avea. „Fiindcă e roz, trebuie să fie de căpșuni“, a fost

răspunsul pe care l-a primit. Roz! Trecuse atâta timp de când văzuse ultima oară culoarea aceea. A desfăcut hârtia și-a aruncat bomboana în gură. Rozul avea un miros plăcut și un gust de sirop.

Pe când bomboana i se topea în gură, mai întâi buzele strânse de teamă ale frumoasei iubite de la pieptul boierului, apoi tot ce era colorat în roz prin jur a început să prindă viață. Agripina s-a întins numaidecât după celelalte bomboane, întrebându-și de fiecare dată soțul ce aromă aveau. Cele galbene erau de lămăie, cele roșii – de scorțișoară, cele verzi erau de mentă, cele portocalii – de mandarine, cele maronii – de caramel, iar cele bej – de vanilie. Apoi le-a gustat pe fiecare. Galbenul era acru, roșul – înțepător, verdele te ardea la limbă, portocaliul era pișcător, maroniul – aspru și bejul – zbârcit. La fiecare nouă bomboană gustată, culorile pe care Agripina Feodorovna Antipova le lăsase la Istanbul se întorceau în ochii ei. Se uita cum i se dezvăluiau patul ei de lângă perete, scaunul și biroul din fața ferestrei, noptiera din lemn de cireș, cu tot soiul de medicamente pe ea, icoana cu Fecioara Maria și chipul impunător al Sfântului Serafim, ce i se bălăbănea pe lanțul de la gât. A fugit tulburată la fereastră, unde a rămas uluită de priveliștea care a întâmpinat-o. Toate culorile erau la locul lor. Viile care se întindeau de pe povârniș până pe dealul din zare erau ruginii, rochiile țărăncilor care cântau pe când umpleau coșurile mari cu struguri cu pieliță groasă erau precum catranul, copacii care adăposteau rândunici gălăgioase erau viguroși, iar soarele de pe cer era acru. Culorile erau pretutindeni, însă nu atât de multe înăuntru cât afară. Chiar atunci i-a venit o idee. S-a întors și a adunat hârtiile fară număr de la bomboanele pe care le mâncase. S-a uitat prin acești ochelari la clinica unde își petrecuse atâția ani din viață. În timp ce lăsa jos câte un ambalaj și lăua altul, albeață mohorâtă a zidurilor reci, de piatră, ale clădirii, pereții camerelor, medicii în halate, chipurile palide ale asistentelor, împodobite cu zâmbete rezervate, pastilele pe care trebuia să le înghită de două ori pe zi, cearșafurile schimbate de cameriste din două în două zile și supele acelea serbede care i se puneau dinainte, toate aceste lucruri erau dintr-odată zugrăvite în propriile lor culori, ca și bărbatul care stătea în picioare în fața ei. Singurul lucru care nu se schimba era privirea agitată de pe chipul acestuia.

Agripina nu s-a oprit. Nu numai că nu s-a oprit, ci a aşezat hârtiile una peste alta, creând noi nuanțe. După câteva încercări, a pus roșul peste albastru și a văzut cum întreaga lume se face violetă. De pe buze i-a scăpat un tipăt răgușit: „Istanbul!“. O găsise. Găsise culoarea care îi scăpase pe puntea aceluia vapor șubred și împuștit unde stătuse la nouăsprezece ani, cu o mică umflătură în pântec și una mai mare în spinare. În spectrul culorilor și nuanțelor, Istanbulul era violet: un violet gri-albăstrui, pe care soarele orbitor, reflectat în domurile îmbrăcate în plumb, îl pătau strop cu strop și îl părjoleau încetul cu încetul. Își amintea amestecul acela blestemat de galben și violet. Spunea iar și iar, fară întrerupere, găfând: „Istanbul!“ Parcă nu repeta același nume de sute de ori, ci rostea un singur nume lung, cu silabe identice. Pavel Pavlovici Antipov n-a mai putut suporta. Luând mâinile soției într-ale sale, a murmurat: „Agripina, ți-ai amintit de Istanbul?“.

În zilele următoare Agripina și-a imaginat două lucruri despre sine: primul, că era Tânără, și al doilea, că se afla la Istanbul. Din când în când de pe buze i se desprindeau cuvinte turcești. Palmele îi erau tot timpul transpirate. Își pierdea și apoi își redobândeau iar judecata. De fiecare dată când și-o pierdea, se pomenea în Istanbul, iar când și-o redobândeau, lăsase acolo încă o frântură din mintea ei. Starea ei nu vădea nici o îmbunătățire. Fiecare zi care se scurgea nu era numai aidoma celei de dinainte, ci dădea de înțeles că în curând n-aveau să mai fie nici un fel de repetiții.

N-ar trebui să moară aşa, lăsând în urmă, prinț-o moarte timpurie, povara de neîndurat a absenței ei. Într-o dimineață, după o noapte agitată, Pavel Pavlovici Antipov a venit la clinică. „Agripina, ai vrea să mergem din nou la Istanbul?“, a întrebat-o. Când i-a văzut zâmbetul sfios și roșeața din obraji, de parcă auzise ceva obscen, le-a luat drept un tainic „Da“. A simțit că ar trebui să facă ceva pentru ca moartea soției lui, deși venea cu mult înainte de vremea ei și chiar cu mult înainte de-a lui, să fie măcar mai demnă decât viața pe care o dusese până atunci. Ca să facă asta, în ciuda lungii întârzieri, trebuia să-i dea prilejul să se răzbune pentru suferința din zilele de la început, întorcându-se după mulți ani în orașul unde, la o vîrstă atât de fragedă, fusese disprețuită, călcată în picioare, umilită și înfrântă. Voia să se asigure că această poveste neîncheiată și ciuntită o să se încheie în pace,

în timp ce îi aşternea dinainte plăcerile de care fusese altădată lipsită, bogățiile din care nu se înfruptase și fericirea pe care nu o simțise. Se hotărâse. Agripina avea să-și petreacă restul zilelor nu în clinica asta, ci în Istanbul, însă de-acum nu ca refugiată sau expulzată, ca străină, musafiră sau chiriașă. Nu va sta în Istanbulul altora, ci într-al ei. Pentru a-i oferi un cămin acolo, avea să facă mai întâi proprietară de casă.

*

Aşa au ajuns acolo. Au ajuns, însă la prima vedere nici oraşul nu i-a recunoscut pe ei, nici ei n-au recunoscut oraşul. Neavând chef să petreacă nici o zi mai mult decât era nevoie prin camere de hotel, Pavel Pavlovici Antipov s-a apucat de îndată să caute o casă potrivită. Nu știa încă dacă legile de prin partea locului le îngăduiau sau nu străinilor să cumpere proprietăți. Totuși, dat fiind că pe lume existau atâtia oameni dispuși să-și schimbe felul de-a fi în folosul propriu sau pentru un profit ilicit, nu avea nici cea mai mică îndoială că va reuși cumva. Însă ocazia care i s-a oferit după doar zece zile era mai mult decât ar fi sperat el. Din întâmplare, un cămătar lângă care au stat la un dineu organizat de patronii hotelului a pomenit că ridicarea unei case de raport într-un cartier select al orașului fusese oprită la jumătate din pricina ruinării neașteptate a proprietarului. Pavel Pavlovici Antipov n-a lăsat să-i scape prilejul ce-i ieșise în cale.

În dimineața următoare primul lucru pe care l-a facut a fost să se ducă să viziteze sănătierul. Clădirea nu era ridicată pe jumătate, cum spusese cămătarul. De fapt, acolo nu era nimic în afara de o groapă, dar era mai bine aşa, mult mai bine. Apoi a încercat să dea de urma rușilor albi care împărtășiseră aceeași soartă cu ei în 1920, însă rămăseseră acolo și deveniseră cetăteni turci. Dându-și seama ce avantaj era să treci în acte numele unui cetățean turc, pentru a înlesni procedurile legale, dar nefiind în stare să se încreadă în cineva care nu era de aceeași obârșie cu el, după îndelungi căutări a ajuns în cele din urmă la o înțelegere cu doi soții reticenți care deveniseră cetăteni turci și-și câștigau traiul vânzând abajururi delicate într-o prăvălie prăfuită din Asmahmescit. O companie la care soții nu aveau deloc acțiuni le-a folosit drept

paravan pentru a ascunde cine deținea casa de raport. Fără să facă nici o șarlatanie, Pavel Pavlovici Antipov a calculat totul cu exactitate și a plătit cu generozitate. Carnetul lui de cecuri a grăbit tranzacțiile, care altminteri ar fi durat mult timp și ar fi pricinuit numeroase neajunsuri. A angajat drept arhitect un armean din Istanbul, cu a cărui familie făcuse afaceri în Franța. I-a lăsat, de asemenea, o grămadă de bani amantei lui de-acolo, pentru ca minciunile pe care i le spunea să pară mai credibile. Nu se plânghea mai deloc. Pentru prima oară după mulți ani, se simțea mulțumit cheltuind bani cu mărinimie și fără rețineri. Nu se dădea în lături de la nici o cheltuială, însă voia să dețină controlul asupra tuturor materialelor folosite. Cu toate că-și consulta uneori soția în privința lucrurilor mai mărunte, precum porțile, zidurile grădinii, grilajul de fier forjat al balcoanelor, ornamentele de pe fațadă, spirala scărilor sau marmura folosită la intrare, în general făcea ce voia.

Oricum, Agripina nu părea interesată de asemenea amănunte. De când sosisea în Istanbul, își petrecea timpul fie privind marea de la fereastra camerei de hotel, fie ascultând ciondănelile dintre îndoitoarea ei alsaciană și servitoarea ei algeriană, care nu o părea nici o clipă. Expresia de pe chipul ei în timp ce privea apele Bosforului nu era diferită de cea pe care o avusese când privea viile pe fereastra clinicii din Franța. Nu numai că părea să nu-i pese că se întorsese în locul unde își îngropaseră copila, ci uneori nici nu-și dădea seama în ce oraș se afla acum. Și totuși nu părea nici nefericită. Ca un nor de ploaie sfios și tremurător, plutea pe deasupra Istanbulului, gata să verse lacrimi, dar cu neputință de atins.

Pentru Pavel Pavlovici Antipov izolarea soției sale de lume nu era un semn de boală, ci unul de inocență. Văzuse de multe ori pe front cum soldați de diferite naționalități nutreau credința că, dacă printre ei era fie și un singur innocent, asta avea să-i cruce pe toți de un sfârșit cumplit. Și el căuta refugiu în soția lui cu o credință asemănătoare.

Când zidurile de-afară au fost pictate în tonuri cenușii, cercevelele ferestrelor și grilajele de fier de la balcon – în două nuanțe de gri, iar ornamentele rafinate de la intrarea cu ușă dublă au fost terminate, casa de raport s-a ivit în toată frumusețea ei. Cea mai izbitoare trăsătură a sa era că nu avea două caturi la fel, fiind

construită, la stâruințele lui Pavel Pavlovici Antipov, în stil Art Nouveau, deși acesta nu mai era la modă. Parcă pentru a compensa lipsa balcoanelor de pe fațadă, apartamentele de la parter aveau ferestrele mult mai mari decât restul. Balcoanele se modificau și ele de la un etaj la altul. Cele de la catul al doilea se întindeau în afară într-un semicerc, pe când cele de la catul al treilea erau îngropate atât de adânc în corpul clădirii, încât cineva putea sta foarte ușor într-un apartament fară să-și facă griji că era văzut de-afară. În loc de grilaje de fier, marginile balcoanelor de la catul al patrulea fuseseră împrejmuite cu un zid de piatră decorat cu flori în relief și două ghivece de fiecare parte. Diferențele erau atât de izbitoare, încât nu puteai să nu te gândești că locatarii clădirii împărțeau același spațiu fără să trăiască în același loc.

Pe fațadă, relieful dintre ferestrele de la caturile al doilea și al treilea îți lua pur și simplu ochii. Aici, într-un cerc, se afla un păun cu capul mic și trupul mare. Cele cinci pene ale păunului, una în creștet, două în stânga și două în dreapta, arătau în direcții diferite. La capetele penelor erau desenați oceli potrivit de mari, iar ochii erau la rândul lor împodobiți cu linii subțiri și scurte, aidoma genelor. Spre deosebire de pene, îndreptate una către cer și celelalte patru în tot atâtea direcții diferite, capul păunului era plecat. La picioare, într-un loc aflat chiar în vârful ghearelor către care privea, încadrate de un chenar oval și abia deslușindu-se din stradă, se aflau inițialele numelor soțului și soției.

„Cum ai s-o numești?“ a întrebat-o el când i-a arătat, plin de mândrie, casa de raport. O briză venită dinspre uscat și miroșind a iasomie sufla ușor între ei, dând glas lucrurilor pe care Pavel Pavlovici Antipov nu le putea exprima: „Agripina, iat-o pe copila ta cu ochi de culoarea cenușii. Te va iubi mereu nespus de mult, însă nu va aștepta în schimb mai multă iubire decât poți tu dăruui. Va fi numai a ta, pe de-a-ntregul a ta, însă nu-ți va cere să i te dedici. N-o să bombăne, n-o să plângă, n-o să se îmbolnăvească și nici n-o să moară. N-o să te părăsească atâtă vreme cât n-o părăsești nici tu. O s-o chemă aşa cum hotărăști tu. Ce nume îi dai copilei tale?“

Agripina Feodorovna Antipova a ascultat cu încântare șoaptele vântului dinspre uscat. A căzut pe gânduri o clipă și apoi, cu ochii scânteind, a strigat: „Bomboană!“

Pavel Pavlovici Antipov s-a holbat ca trăsnit la soția lui. După care a tras, probabil, concluzia că nu înțelesese despre ce vorbeau, căci a repetat întrebarea, adăugând de data asta câteva sugestii. Putea să aleagă nume ce trimiteau la țara lor natală sau un cuvânt ce amintea de Istanbulul anilor '20, ca un tribut adus acelor vremuri. Ori, și mai bine, putea să aleagă nume care să arate cât de diferită de prima fusese a doua lor sosire în oraș. De pildă, „Triumf“ ar fi cum nu se poate mai nimerit. La fel și „Mândrie“, „Binecuvântare“, „Zenit“, „Amintire“, „Escapadă“ sau „Saga“. Putea foarte bine să fie și apartamentul „Nu-mă-uita“, „Reunificatorul“, „Pacificatorul“ sau „Împăciuitorul“. Existau sute de nume pline de înțeles cu care își puteau încununa succesul și chiar ar fi trebuit să o facă, de vreme ce îndărătul lui se ascundeau atâtea strădanii, atâtea suferințe, atâția bani cheltuiți. Agripina Feodorovna Antipova a ascultat monologul soțului ei cu un surâs docil. Totuși de fiecare dată răspunsul ei a rămas același.

*

La 1 septembrie 1966, când Pavel Pavlovici Antipov și Agripina Feodorovna Antipova s-au mutat în apartamentul 10 din Palatul Bomboană, întreg cerul era împânzit de nori durdulii, ca de plumb. Lumea întreagă luase aceeași nuanță insipidă, de parcă Dumnezeu rămăsese fară bomboane cu hârtii colorate. După ce-a aruncat o privire grăbită prin apartament, Agripina s-a îndreptat direct spre balcon, urmată de servitoarea ei algeriană și de posaca doamnă de companie alsaciană. A deschis ușa dublă și a pășit afară. Orașul se întindea chiar dinaintea ei. Se schimbase... și încă cum! A privit Istanbulul cu plăcerea răutăcioasă a unei femei care se întâlnește peste ani cu rivala a cărei frumusețe o invidiasă în taină, acum îmbătrânită, decrepită, zbârcită. Tocmai atunci dinspre nord-est a bătut un vânt puternic, propria ei imagine i-a trecut vag prin minte și ochii i s-au încețoșat, dar a continuat să surâdă. Între timp, Pavel Pavlovici Antipov privea de departe, cu plăcere, surâsul așternut pe chipul soției sale. Părea atât de mulțumită! Da, meritase, meritase să se întoarcă în orașul său după atâta vreme. Bărbații, mai ales cei ca Pavel Pavlovici Antipov, care se

așteaptă ca incertitudinile vieții să le confirme propriile adevăruri, savurează mulțumirea soților ca pe o doavadă a succesului lor. Privindu-și soția în acea seară, la Istanbul, pe când un vânt puternic dinspre nord-est lua locul brizei dinspre uscat din ultimele zile, impregnată de mireasma iasomiei, Pavel Pavlovici Antipov s-a simțit și el mândru de sine.

*

Timpul i-a dat dreptate lui Pavel Pavlovici Antipov. Soția i-a murit înaintea lui. Curând după aceea doamna de companie alsaciană și servitoarea algeriană s-au întors în Franța. Însă Pavel Pavlovici Antipov n-a plecat nicăieri. După ce a pierdut-o pe Agripina, a locuit singur încă vreo doi ani în apartamentul 10 din Palatul Bomboană. Când a murit, avea nici mai mult, nici mai puțin decât o sută de ani.

În 1972, Palatul Bomboană a fost moștenit de fiica ilegitimă a lui Pavel Pavlovici Antipov, Valerie Germain, care locuia într-un conac din apropierea Parisului împreună cu soțul ei și cu cei patru copii, ultimul născut când ea avea deja patruzeci de ani, n-a luat parte la înmormântarea tatălui, a cărui prezență nu fusese pentru ea decât un gol fără rezonanță. Nu numai că n-a vizitat mormântul în care acesta se odihnea alături de Agripina, ci a rămas cu totul nepășătoare la această moștenire neașteptată. Nici atunci, nici mai târziu n-a simțit nevoia să vină să vadă clădirea. A închiriat toate apartamentele cu ajutorul unui agent imobiliar turc grozav de hrăpăreț, dar și grozav de competent, și și-a administrat afacerea de la distanță, fără a se amesteca deloc atâtă vreme cât banii erau vârsați regulat în contul ei din bancă.

Numai că, la mai puțin de trei săptămâni după ce închiriașe apartamentul 10, a primit o scrisoare caligrafiată elegant și într-o franceză foarte corectă. Era de la chiriașă. O informa că bunurile personale ale lui Pavel Pavlovici Antipov și ale soției sale se aflau încă acolo. Fiindcă mobilele erau destul de multe la număr și destul de valoroase, menționa ea, merita ca proprietara să vină să vadă lucrurile cu ochii ei. Dar în caz că așa ceva nu era posibil, putea să găsească o companie de transport care să-i trimită totul direct în Franța și să-o ajute cu aranjamentele necesare.

În răspunsul ei, Valerie Germain i-a mulțumit chiriașei pentru grijă arătată și și-a exprimat părerea de rău pentru necazurile pricinuite din neglijența ei, după care i-a explicat în termeni fară echivoc că n-o interesa să primească nici unul dintre obiectele menționate. Chiriașa putea să-și aleagă de acolo orice voia să păstreze pentru sine și să se folosească de lucrurile acelea cum socotea de cuviință sau să le împartă altora. Apoi putea arunca restul la gunoi. Ea hotără. Desigur, dacă apăreau unele cheltuieli cu mutarea mobilei din casă, ea era gata să i le scadă din chirie.

Curând după aceea a mai sosit o scrisoare. Femeia din apartamentul 10 spunea că nu se poate hotărî să arunce lucrurile la gunoi și crede că proprietara ar fi de aceeași părere dacă ar vedea mobilele cu ochii ei. S-a oferit să le păstreze până atunci și a atașat la sfârșitul scrisorii o listă cu o sută optzeci de articole, fiecare descris în amănunt. Mai inclusese în scrisoare și o fotografie alb-negru. Era o poză a Palatului Bomboană, facută probabil de Pavel Pavlovici Antipov după finisarea clădirii, dar înainte să se fi mutat cineva în ea.

În fotografie clădirea părea lipsită de culoare și de suflet. Înăuntru nu era picior de om – nici la ferestre, nici pe balcoane, nici pe trotuar sau pe străzi. Semăna cu un orfan de război fără rude în viață și fără ochi care să-i privească creșterea solitară. Părea totodată desprinsă de spațiu. Nu-ți puteai face o idee despre felul cum arăta orașul ce o înconjura, dacă exista unul. Putea să fie în orice loc din lume și în orice alt timp decât prezentul...

Lui Valerie Germain i-a plăcut fotografia. A ținut-o multă vreme lipită pe frigidier, împreună cu listele de cumpărături, facturile de platit, tabelele cu evidența caloriilor, rețetele de mâncare, vederile din vacanțe și desenele făcute de copiii ei. Apoi copiii au crescut, ea a înaintat în vîrstă și undeva, cândva, a pierdut și fotografia Palatului Bomboană.

ŞI ASTĂZI...

Apartamentul 3: coaforii Cemal și Celal

— Of, Doamne, cu ce-am greșit ca să merităm duhoarea asta? Trăim pur și simplu în gunoi. Nu mai e mult până începem să scurmăm prin el precum cocoșii.

Cel care rostea aceste cuvinte era nimeni altul decât Cemal și, de fiecare dată când Cemal spunea ceva în salonul de coafură, izbucneau îndată hohote de râs, unele sincere, altele politicoase. Totuși de data asta nu s-a întâmplat aşa. Dimpotrivă, de cum a închis gura, s-a așternut o tăcere apăsătoare.

Aici asemenea tăceri desăvârșite erau rare precum rubinele. Ca să se facă liniște, felurile zgomote stradale trebuiau să înceze ca prin farmec în același timp. Claxoanele asurzitoare ale mașinilor care o luau pe strada Cabal pentru a evita blocajul din trafic de pe bulevard, doar ca să se înfunde și aici, strigătele vânzătorului de lubenițe de la taraba din colț și ale competitorului său care făcea ocolul cartierului într-o furgonetă prăpădită (cu un difuzor ce putea fi auzit în același loc la fiecare douăzeci de minute)... și să nu uităm de țipetele copiilor care se îngräմădeau în locul de joacă mare cât o nucă, înghesuit între casele de raport și alcătuit din două leagăne, un balansoar și un tobogan din tablă subredă, care atunci când se încălzea la soare, le încingea fundurile celor ce se dădeau pe el... Toate aceste părți trebuiau să se pună de acord și să amuțească în același timp.

Iar cum sursele de zgomat dinăuntrul salonului de coafură erau la fel de numeroase precum cele din lumea de afară, ca să domnească o liniște desăvârșită, chiar și pentru un scurt răstimp, și aici trebuia să se întâmple o serie de lucruri cu totul extraordinare. Televizorul din colț, care era veșnic deschis la același canal cu

muzică, trebuia să amuțească măcar o clipă – un fapt întâmplător, ce se putea petrece numai în cele câteva minute când se lăua lumina, căci generatorul dădea rateuri, ori vreă clientă se aşeză din greșală pe telecomandă. Mugetul aerului în fohnuri, zumzetul monoton al uscătoarelor mari, aşezate pe capetele clientelor ca niște turbane transparente de mare vizir, bolborosul neîntrerupt al samovarului din bucătărie, bâzâitul mecanic al ventilatorului din tavan, foșnetul bucățiilor de folie de aluminiu înfășurate una câte una, pentru a colora și a nuanța șuvițe de păr, zgomotul apei împroșcate când cineva era spălat pe cap, cicăleala clientei căreia apa cu care i se spăla părul i se părea dintr-o dată fie prea fierbinte, fie prea rece, hârșăitul iritant al pilei pe unghii, sfârșitul cerii din camera de epilat, fâsăitul măturii și al pămătufului, scoase neîntrerupt ca să măture părul tuns, și taifasurile ce se stingeau și se însuflețeau iar prin alăturarea unor noi participanți, adesea niciodată isprăvite sau încheiate... ca să se aștearnă o liniste desăvârșită peste salonul de coafură, toate acestea trebuiau să înceteze simultan și să rămână aşa. Sigur, pe deasupra și Cemal trebuia să se opreasă din vorbit.

Totuși lumea e plină de miracole. Cel puțin Palatul Bomboană este. Deodată nori bucalăți de tacere, de origine necunoscută, s-au îngrămadit în încăpere prin ferestrele larg deschise și, ca un amortizor, s-au întins peste toate sursele de zgomot. În acea tacere fără cusur, Celal, cel de-al doilea coafor al salonului, a oftat plin de recunoștință. Nu-i plăcuseră niciodată zarva și agitația sau pălăvrăgeala zgomotoasă care ținea zi și noapte, însă nu avea ce face. La urma urmei, cel care declanșase tot acest *katzenjammer*¹ obositor pe care trebuia să-l îndure întreaga zi era nimeni altul decât fratele lui geamăn, născut din același ou cu el. Cemal vorbea groaznic de mult. Mereu simțea dorința de a vorbi și mereu avea un subiect pregătit. Pălăvrăgea toată ziua cu clientele (fară să-i pese de accentul lui stricat în turcă, de care nu izbutise încă să scape), stătea cu un ochi la televizor ca să critice orice videoclip muzical, și dojenea întruna pe ucenici, trăgea cu urechea la discuțiile

1. Zgomot puternic din diverse surse – din germanul *Katzenjammer* („vaiere de pisică“), ce înseamnă nervozitate sau stare proastă, în urma unei beții (în germ., în orig.) (n.a.).

celorlalți ca să-și dea cu părerea fără a fi întrebat – și facea astea nu într-o anumită ordine, ci toate în același timp...

Totuși Celal nu se putea supăra pe el. Asemenea multor oameni care-și închipuie că de fapt copilăria mezinului a fost mai grea decât a lor, Celal nutrea o iubire duioasă pentru fratele lui mai mic cu trei minute și jumătate. În copilărie gemenii fuseseră despărțiti. Celal și maică-sa rămăseseră la sat, într-un pântec sufocant, dar afectuos, mărginit, dar ocrotit, întotdeauna unde le era locul și atât cât li se întindeau rădăcinile. Pe de altă parte, Cemal plecase în Australia împreună cu tatăl lui – dezinhibat, dar vulnerabil, într-un univers fără margini, însă în întregime solitar, vorbind într-o limbă înstrăinată și întotdeauna pe jumătate sedentar, pe jumătate nomad. Odată cu întoarcerea neașteptată a lui Cemal în Turcia, drumurile lor despărțite cu duritate se întâlniseră din nou după o tinerețe petrecută departe unul de altul. Rudele lor crezuseră toate că motivul acestei întoarceri subite nu putea fi decât „dorul de casă” și de aceea îl iertaseră pe Cemal pentru că acum mulți ani nu venise la înmormântarea mamei lui. Adevărul e că starea de lucruri dintr-o țară e întotdeauna dreasă de percepțiile cetățenilor ei. Locuitorilor din țările mai puțin dezvoltate le place să-i iubească pe cei care, după ce au petrecut ani de zile într-o țară dezvoltată, în ciuda faptului că au posibilitatea să rămână acolo, se întorc în schimb să trăiască alături de ei. De cum se întorsese la Istanbul, Cemal beneficiase și el de această iubire specifică, rezervată creștinilor care se convertesc la islamism, străinilor care se stabilesc în Turcia, turiștilor care își petrec vacanțele aici în fiecare an și, mai presus de toate, femeilor occidentale măritate cu turci și care acceptă să le pună copiilor lor nume turcești.

Oricum ar fi, Cemal considera de fapt că Australia e țara lui și nu-i plăcea prea mult nici Turcia, nici turci și cu atât mai puțin turcoaicele! Cu umeri înguști, șolduri late și trupuri pe care le lăsau cu nesăbuință să se lăbărțeze din cap până-n picioare, fiecare din ele era o mică pară sălbatică. Pe deasupra, erau grozav de conservatoare în privința părului! Mereu aceleași culori, mereu aceleași tunsori. Nu întâlnise încă vreo turcoaică gata să ceară să fie tunsă la fel de scurt ca un bărbat. Era foarte ciudat: niște femei care nu suportau nici măcar un fir de păr pe corp nu erau în stare

să vină să se tundă scurt. O, nu, Cemal nu era fericit că e aici! Singurul lucru ce-l împiedica să-și facă bagajul și să plece chiar acum era faptul că știa prea bine că fratele lui geamăn era, practic, țintuit în Turcia. Chiar aşa, Cemal stătea în Turcia de dragul jumătății rămase aici, pentru omul de al cărui nume era despărțit printr-o singură literă a alfabetului, pentru breșa de hotărâre din sufletul lui cumplit de nehotărât. Dacă l-ar putea smulge din țara asta, se gândeau Cemal, în mod sigur și-ar duce fratele geamăn în Australia. Totuși, întrucât simțea în adâncul sufletului că Celal n-avea să vină cu el și, chiar dacă ar fi venit, n-ar fi reușit să supraviețuiască altundeva decât în țara lui, Cemal nu avusese altă alegere decât să-și strângă toate lucrurile și economiile și, după atâta amar de ani, să se întoarcă să locuiască în Istanbul.

În ce-l privea pe Celal, deși n-ar fi fost în stare să mărturisească niciodată aşa ceva, o măhnire adâncă pusesese stăpânire pe el de când se reunise cu fratele său geamăn. Cum stătea în picioare la terminalul aeroportului internațional, se holbase, mai întâi cu uimire și apoi cu stânjeneală, la bărbatul cu păr creț, nas mare și pântec umflat, care alerga spre el cu brațele deschise și tipete de bucurie. Purta niște haine absolut bizare – un tricot cu canguri, pantaloni scurți, verde-legumă, și sandalele alea de piele care îi lăsau la vedere picioarele urâte, rozalii și păroase –, iar mișcările îi erau pline de vioiciune. Făcea o grămadă de gesturi doar ca să spună un singur cuvânt, dădea tot timpul peste alți oameni și răsturna lucruri. Nu părea deloc de mirare că era aşa de vorbăret. Făcea promisiuni gogonate cum că n-aveau să se mai despartă niciodată, îi îndruga cu un glas plângăret și lacrimi în ochi planuri ridicole și, la naiba, nu tăcea nici o clipă. Dacă era să-i iei vorbele în serios, se pare că voia să folosească banii aduși cu el drept capital pentru o afacere comună. Printre îmbrățișări puternice și pupături lipicioase, își fluturase brațele în stânga și-n dreapta, ca un acrobat neexperimental care încearcă să-și recapete echilibrul și să rămână pe sârmă, tipând în mijlocul aeroportului: „Iată-i pe gemenii cei magnifici! Nu contează neapărat ce facem. Atâtă timp cât nu ne despărțim iarăși. Dacă reușim, reușim împreună, dacă pierim, pierim împreună!“.

Că tot veni vorba de pierit, Celal, în stinghereala lui, simțise că începea deja să piară și își dorise în sinea lui ca, dacă tot nu

putea să dispară din aeroport, măcar să poată dispărea de pe fața pământului. În schimb, tot ce putea face era să privească cu uimire adâncă și cu o tristețe și mai adâncă această copie a sa, identică, nefamiliară și mai străină decât un străin.

Deși Celal era departe de-a fi genul de om care să se arunce cu nesăbuință în afaceri riscante, exaltarea fratelui său geamăn trebuie să-i fi înmuiat inima, fiindcă n-a fost în stare să opună prea multă rezistență. Când a venit vremea să chibzuiască ce slujbă comună puteau găsi, i-a izbit un lucru surprinzător: în timpul cât fuseseră despărțiti și nu știuseră nimic unul de celălalt, își alese seră, chit că din motive diferite și în locuri separate, exact aceeași meserie. Celal era coafor și Cemal lucrase, la rândul lui, ani buni într-un salon de coafură unisex. Coincidența a dublat pe loc exuberanța nerechinută a lui Cemal. „Coafori gemeni!”, strigase el plin de mândrie și apoi, de parcă ar fi afirmat ceva diferit, repetase cu și mai multă exaltare: „Coafori gemeni!”. Văzându-i mulțumirea întipărită pe chip, puteai să crezi că până și cea mai măruntă dorință de pe lista lui fusese îndeplinită. Pe când fratele lui cel mocăit calcula întruna avantajele și dezavantajele deschiderii unui salon de coafură, Cemal se avântase deja în căutarea unui spațiu. Faptul că nu avea idee ce fel de oraș era Istanbulul nu părea să-l deranjeze câtuși de puțin în timpul cât alerga de unul singur ca să găsească un loc potrivit și, înainte de sfârșitul săptămânii, închiriașe deja un apartament, plătind chiria pe un an în avans. Era un apartament într-una dintre numeroasele clădiri construite ilegal pe câmpurile povârnite ce dădeau spre Bosfor, cu o vedere splendidă spre râu. Însă în momentul în care a văzut apartamentul, deoarece înțelegea prea bine motivul principal pentru care cel dintâi închiriașe spațiul, Celal s-a străduit în van să-i explice fratelui său geamăn că vederea panoramică n-avea să însemne nimic pentru viitoarele lor cliente.

Totuși s-au mutat acolo și n-au avut cliente luni întregi. Apoi a început să plouă cu bulbuci și salonul principal a fost inundat, de patru ori de apă și o dată de un val de creaturi despre care au presupus, după urmele lăsate, că erau pisici vagaboande. La sfârșitul celei de-a cincea luni s-au cărat, împreună cu banii rămași din investiția pripită a lui Cemal și mobila umedă și plină de păr de pisică pe care au mai putut-o salva, hotărând s-o ia de la capăt.

Doar că de data asta Celal urma să aleagă locul. După ce-a căutat vreme îndelungată și a cântărit cu grijă toate opțiunile în împrejurările date, a ales un apartament de la parter dintr-o clădire cenușie, cam veche și neîngrijită, dar – evident – altădată grandioasă, situată într-un cartier plin de viață, pe o stradă destul de circulată, ce dădea spre un bulevard aglomerat.

— E ciudat, nu-i aşa? a zis Cemal când au început să lucreze acolo. Eu, care pălăvrăgesc tot timpul, m-am dus și-am găsit un spațiu într-un cartier lipsit de viață. Iar tu, care ești tot timpul tăcut, ai ales un loc extrem de zgomotos. Prin urmare, suntem opuși nu numai unul față de celălalt, ci și față de noi însine!

Oricum ar fi fost, firile lor opuse nu se reflectau în fotografia de cincizeci pe șaizeci de centimetri, mărită, înrămată și atârnată pe peretele de vizavi de intrare la insistențele lui Cemal, fotografie făcută la a nouăsprezecea ediție a competiției anuale a coaforilor din regiunea Marmara, la care participaseră cu trei ani în urmă. În ziua aceea, în ciuda faptului că Cemal purtase un tricou cu papagali morcovii, iar Celal – un tricou oliv mat, ambii au ajuns să se lupte cu aceeași coafură și au fost eliminați înainte de finală. Pentru coafura care le plăcea amândurora cel mai mult trebuia să răsucești o șuviță de păr arămiu de la ceafă, s-o împletești într-o coadă groasă și s-o prinzi într-un coc lejer. Asemănarea dintre fotografiile celor doi pe când făceau același coc, pe diverse modele și în momente diferite, era uimitoare. Clientelor le plăcea să se uite îndelung, iar și iar, la fotografii pentru a încerca să găsească diferențele dintre ei, una câte una. La urma urmei, repetiția e o trăsătură intrinsecă a saloanelor de coafură, căci acolo toate lucrurile și ființele se repetă neconitenit. Timpul, care în exterior aleargă grăbit după propria coadă, aici încetinește și se rotunjește. La fel ca guma de mestecat murdară lipită de talpa unui pantof, aici timpul se lungeste când tragi de el, se lungeste când tragi de el, se lungeste... Cel mai bun lucru la repetiție este familiaritatea. Când te înconjoară repetiția, te simți în siguranță, ca într-un loc bine cunoscut, printre prietenii vechi. Coaforii de femei își datorează langoarea, o calitate care de obicei nu e privită cu ochi buni la nici un alt loc de muncă, rotirii neîntrerupte a roții repetiției. Tot ce fac clientele lor aici au mai făcut cu siguranță de multe ori înainte, ba, mai mult, sunt în stare să repete în nenumărate rânduri

și pe viitor. Deși toate cataloagele din saloanele de coafură sunt identice, totuși fiecare e frunzărit neconenit. Revistele pentru femei, trecute din mână în mână, nu sunt niciodată citite până la capăt, ci doar răsfoite cu tristețe. Nimeni nu simte că e ceva rău dacă răsfoiești iar și iar aceleași secțiuni. Femeile din fața oglinzi se studiază mereu una pe alta – se studiază chiar și atunci când abia dacă există vreo schimbare în infățișarea celeilalte de la o privire la alta. Ziarele nu sunt citite pagină cu pagină, ci scanate la nesfârșit, ceaiul pe care îl servesc rămâne întotdeauna pe jumătate nebăut, se răcește, e turnat altul, care rămâne în cană pe jumătate plină și se răcește din nou, discuțiile nesfârșite sunt întrerupte ici și colo, subiectele se schimbă întruna, aceleași lucruri sunt dezbatute iar și iar, aceleași videoclipuri difuzate la televizor sunt urmărite pe bucăți, aceleași cântărețe și melodii sunt supuse iar și iar aceleiași cercetări atente, acelorași comentarii... nimic nu trebuie să se încheie. Viața e alcătuită dintr-o serie de repetiții veșnice, fără început și fără sfârșit. Cu toate că lumea s-ar putea să aibă un capăt, iar Judecata de Apoi, un termen-limită, poți fi sigur că Israfil nu să sune din trâmbiță când ești la coafor. Un cutremur poate zgâltâi Istanbulul în orice moment, în orice secundă, însă cu siguranță nu când ești la coafor. Nu aici.

Să distingă diferențele dintre cele două fotografii de pe perete era o placere recurrentă a clientelor. Privirea femeii are, la urma urmei, o predilecție pentru observarea diferențelor înaintea asemănărilor. Arătați-i trei secunde unui bărbat o poză cu cinci fotomodele tinere și frumoase, în costume de baie azurii și cu părul prins în coadă de cal, aliniate pe marginea unei piscine. El va vedea, probabil, următorul lucru: un fotomodel Tânăr și foarte atrăgător în costum de baie x 5. Apoi arătați-i aceeași poză unei femei. La rândul ei, va vedea, probabil, următorul lucru: 5 fotomodele lângă piscină, unele cu ținute bune, altele nu, unele cărora le stă bine părul prins în coadă de cal, altele cărora nu le stă bine, costumul de baie azuriu potrivindu-se bine cu silueta unora, dar nu și cu a altora, unele arătând mai bine decât altele.

Oricum, când venea vorba de fotografiile cu Celal și Cemal de la a nouăsprezecea ediție a competiției tradiționale a coaforilor din regiunea Marmara, până și privirii unei femei i-ar fi fost greu să detecteze nuanțele. Dacă lăsai la o parte îmbrăcămintea lor și

accesoriile de argint ale lui Cemal, erau leiți până și în expresia de pe chipuri. De la felul cum îclinau capul într-o parte până la unghiul în care se apleau peste modelele pe care le aranjau, de la felul cum își împreunau sprâncenele pentru a sublinia cât de tare luau în serios ceea ce făceau până la stilul în care îndoiau degetele... Totuși exista o mică diferență care nu scăpa neobservată: Cemal își mușca ușor buza de jos – poate fiindcă știa că nu era la fel de bun la coafat ca fratele lui sau nu era la fel de fascinat de cocurile din cozi groase, făcute din șuvițe arămii răscuite la ceafă, pe cât își închipuise că e. Sau, pe de altă parte, poate că singurul lucru la care se putea gândi în momentul acela era să termine ce făcea ca să poată pleca să-și ia ceva de mâncare. Felul cum Cemal, care era înnebunit după mâncare și, de când se întorsese în Turcia, înghițea neîntrerupt tot soiul de produse de patisserie, reușea totuși să-și păstreze aceeași siluetă ca fratele lui, care mâncă aproape cât o păsăruică și, practic, trăia doar cu supă, era un mister pe care nici măcar clientele obișnuite ale salonului de coafură nu credeau că-l vor dezlega vreodată.

Dar asemănările dintre gemeni se sfârșeau când luai în considerare stilul cum își îndeplinea fiecare multele sarcini pe care le presupunea slujba lor. Tocmai din această cauză, clientele lui Cemal erau diferite de ale lui Celal. Sigur, se întâmpla ca în unele zile o clientă să-l prefere pe unul dintre gemeni în locul celui pe care-l alegea de obicei. Chiar și cele căror le plăcea să flecărească împreună cu Cemal se asigurau că în anumite momente le aranja Celal părul. La zile importante – logodne, nunți, petreceri și alte întâlniri însemnate –, preferința tuturor clientelor îclina spre Celal. Pe lângă ocaziile speciale, el era negreșit și alegerea pentru situațiile de urgență. Cliente care se aranjau singure acasă și se trezeau arătând ca trăsnite după permanentul ieftin, cu părul tuns anapoda, prefacut într-un cuib de pasăre, vopsit în culoarea mătăsiei de porumb când încercau să-l deschidă la culoare cu oxidant sau uscat din pricina leacurilor populare răspândite prin viu grăi... păr facut dimineața, detestat seara, sacrificat experimentelor neglijente ale unor coafeze novice... toate acestea dezastre erau lăsate pe mâinile исcusite ale lui Celal. În astfel de situații dificile intra în acțiune firea lui calmă, care nu semăna deloc cu a fratelui său, îngăduindu-i să calmeze până și pe cea mai supărată clientă.

Toată lumea era de acord că nu exista păr atât de distrus încât el să nu-l poată salva. Nu apărea nici o problemă între frați cu privire la alegerea clientelor de care să aibă grija fiecare. Și aici domnea o înțelegere tacită: nimeni nu se supără atâta vreme cât distribuția acceptată a rolurilor rămânea intactă. În cea mai mare parte a timpului înțelegeau îngrijorarea unei femei la două minute după ce intra pe ușă și o întâmpină corespunzător. Dacă nou-venita dădea buzna înăuntru destul de brutal ca să facă să sune clopoțeii de la ușă și având pe chip o expresie disperată, o întâmpina Celal, care între timp evalua gravitatea problemei ce-l aştepta. Dar era treaba lui Cemal să poartească înăuntru clientele a căror situație era mai puțin urgentă. Se oprea din discuția pe care, probabil, o purta în acel moment și o saluta pe clientă cu o plecăciune al cărei grad de polițe nu reușea niciodată să-l aprecieze corect, iar dacă respectiva era o cunoștință, nu uita niciodată să arunce câteva cuvinte de reproș legate de timpul îndelungat care trecuse de când o văzuseră ultima oară. Dacă ar fi fost după el, Cemal ar fi impus ca fiecare femeie să petreacă zilnic cel puțin o oră la coafor.

Totuși exista o femeie care își aranjase chiar de la început părul numai la Celal, una care savura liniștea ce se asternuse peste salon la fel de mult ca și el: madam Auntie. Această bătrână mărunțică, ce locuia singură la ultimul etaj al Palatului Bomboană, în apartamentul 10, venea negreșit o dată la două săptămâni ca să-și scurteze părul subțire și rar și o dată pe lună ca să și-l vopsească în blond platinat. Dar acea culoare distinctă devenise o sursă de îngrijorare pentru inimile clientelor obișnuite ale coaforului și un balsam pentru limbile lor. Socoteau că era prea bătrână pentru blond platinat sau, altfel spus, că blondul platinat era prea mult pentru vîrstă ei. Avea șaptezeci și opt de ani – cu siguranță o vîrstă nepotrivită ca să fii blondă. Având în vedere că persista în dorința de-a fi blondă, se spunea că ar fi trebuit măcar să-și steargă de pe chip expresia aceea serioasă, să nu mai fie aşa de gravă, să nu mai pară un model de demnitate. Dacă ar fi fost o bătrână muclită sau măcar puțin toantă, guralivă și veselă, cu ochi în care să sclipească urmele vieții boeme pe care o dusese odinioară, o femeie ce nu ținea seama de interdicțiile morale sau de ce spuneau alții, atunci culoarea i s-ar fi potrivit. Dar iată-o, o bunicuță tipică,

departe de înfațarea unei „pierde-vară“, cu spinarea dreaptă, parcă trasată cu linia, solidă ca fonta și, ca să pună capac la toate, blondă platinată. Era pur și simplu prea mult pentru clientele obișnuite ale salonului de coafură.

Era prea mult fiindcă în lumea codată a culorilor și vopselelor de păr regulile sunt clare. Galbenul are prea puțin de-a face cu respectabilitatea. O femeie blondă poate să ignore această regulă cu o singură condiție: să fie o blondă naturală! Originalitatea e o problemă specifică blondelor. Brunetele, roșcatele și albinoasele pot să-și vopsească părul oricât de des au chef și în câte nuanțe poftesc și nu trebuie să se confrunte de cincizeci de ori pe zi cu întrebarea dacă asta e într-adevăr culoarea lor naturală. Dorința de-a fi blonde le creează femeilor o predispoziție spre viclenie și le silește să mintă. Dar încercările lor de a însela lumea sunt foarte repede zădărnice. În timp ce ele se dau de ceasul morții să convingă oamenii, adevărul rânjește perfid de la rădăcinile părului lor. Blonzimea le face pe entuziaste necinstite și pe veritabile, antisociale.

Totuși nici culoarea părului, nici faptul că, la vârsta ei, încă se machia nu micșorau respectul pe care madam Auntie îl inspira celor din jur. Fusese evident din prima zi că ea, atât de solemnă și tăcută din fire, avea să fie și să rămână pentru totdeauna clienta lui Celal. Dacă judecai după felul cum le scânteiau ochii atunci când se vedea, păreau să se înțeleagă de minune, însă – fiindcă rareori deschidea gura să spună ceva – era greu să-ți dai seama cum se infiripase legătura lor. De-ar fi fost după ei, cuvintele le-ar fi fost distribuite oamenilor în rații, o dată pe lună. Toată lumea ar fi trebuit să știe că vorbele rostite sunt o resursă rară, ca apa de băut și pământul lucrat, iar când vorbeai, îți iroseai din porția limitată.

Dar în după-amiaza de-acum liniștea acestei perechi iubitoare de tăcere n-a durat decât patru minute. Dintr-odată ușa a fost împinsă, iar clopoțelul scuturat. Acompaniată de vocea mecanică a vânzătorului de lubenite, care îl facea să pară că mitralia ordine, o femeie Tânără a intrat în coafură cu pași repezi, dar deloc grăbiți. Trei femei nepăsătoare, toate clientele lui Cemal, toate cu pelerine de plastic cu model de leopard legate la gât și alinate alături, pe scaunele rotative din fața oglinzii ce se întindea pe întreg peretele,

au întors capetele – cu toate bigudiurile, clamele, căștile și foliile lor de aluminiu – ca să-i arunce o privire nou-venitei, măsurând-o din cap până-n picioare. Dându-și seama cine era, au studiat-o din nou, cu o curiozitate sporită, de data asta de jos în sus. Era un moment istoric, fiindcă până acum Amanta Tristă nu pusese niciodată piciorul într-un salon de coafură.

Celal a aruncat o privire spre ușă și apoi și-a văzut de treabă. În clipa aceea nu-l interesa alt păr în afară de șuvițele galben platinat ale amicei lui; oricine-ar fi fost femeia astă Tânără, nu părea oricum genul lui de clientă. Cemal însă nu era nici atât de nepăsător, nici atât de neștiitor ca fratele lui geamăn. Dimpotrivă, din bârfele răspândite cu dărinie la coafor de dimineață până seara extrăsese informații vaste despre Amanta Tristă. Știa, de pildă, că avea doar douăzeci și doi de ani. Auzise și că în urmă cu vreo două săptămâni, fiind hărțuită de un bărbat la intrarea pe strada lor, turnase în capul atacatorului întreg conținutul sacului de gunoi pe care mergea să-l arunce. Mai mult, știa și că se luase la harță cu administratorul îngrozitor de habotnic, Hadji Hadji, care – când împărțise factura comună la apă între apartamente după numărul de locatari – trecuse în contul ei nu una, ci două persoane. Nu mai era deloc o noutate pentru nimeni că, deși Amanta Tristă închiriașe ea însăși apartamentul 8, susținând că va locui singură, un negustor de ulei de măslini cu față acră, destul de vârstnic ca să-i fie tată, locuia împreună cu ea cel puțin patru zile pe săptămână. Cemal știa toate astea și murea de curiozitate să afle mai multe.

Pasându-i peria pentru șuvițe ucenicului plin de coșuri în timp ce cărnea spre ușă cu un zâmbet îngâmfat pe chip, a sfredelit-o pe îndelete cu privirea pe vizitatoarea neașteptată. Nu prea puteai spune că avea un corp grozav: deși nu chiar în formă de pară, aducea pe undeva cu acest fruct. Era îmbrăcată cu o rochie lungă și subțire, cu bretele, care acoperea mult prea mult pentru o amantă. Totuși, în lumina soarelui ce pătrundea prin ușa cu geam, picioarele i se vedea foarte clar, fiindcă nu purta jupă. Arăta de parcă ar fi vrut în același timp să-și ascundă și să-și expună trupul – sau poate era doar confuză... iar fața ei... fața ei era partea cea mai interesantă. Chipurile anumitor oameni sunt ca niște magneți înveliți în piele. Toate secretele și detaliile, toate suisurile și

coborâșurile, tot miezul și esența personalității lor sunt gravate acolo. Aceștia gândesc cu chipul, discută, se plimbă, se ceartă, le este foame, se simt fericiti, iubesc sau fac dragoste cu chipul. Trupurile lor sunt piedestale necesare, însă neimpresionante, doar niște adaosuri care să le poarte chipurile. Astfel de oameni sunt în esență chipuri umblătoare. Prin urmare, nu-și pot ascunde sentimentele. Tot ce simt se reflectă, în întregime și pe loc, pe chipurile lor. Fața palidă și minionă a Amantei Triste – împodobită cu o *hizma*¹ azurie – tipă că exact în acea clipă se străduia din răsputeri să nu-și trădeze nefericirea. Cemal a facut un pas spre ea și, cu toate că nu-i stătea deloc în fire, a dat mâna cu Amanta Tristă, încălcând flagrant protocolul coaforilor de întâmpinare a clientelei feminine. Ca toți homosexualii repremați, care în general se înțeleg bine cu sexul delicat, însă în același timp îl și ponegrec oarecum, și el era interesat mai ales de femeile care sunt în parte invidiate, în parte urâte de celelalte.

Încercând să ignore privirile iscoditoare și răutăcioase atîntite asupra ei din diferite părți ale salonului de coafură, Amanta Tristă s-a îndreptat cu pași sprinteni, dar șovăielnici, spre scaunul rotativ pe care i l-a indicat Cemal. Pe când lua loc în fața oglinzi lungi și late, alături de celelalte femei, privirile atîntite asupră-i s-au înfășurat în jurul ei și s-au înmulțit. Blonda puțin sașie, bruneta agitată care fuma țigară de la țigară și își mișca întruna degetele de la picioare, cu pedichiura făcută de curând și bucăți de vată între degete, roșcata scundă și durdulie care stătea cu două dungi roșietice deasupra ochilor, fiindcă își vopsea și sprâncenele odată cu părul, și, în sfîrșit, doamna în vîrstă din colț, care arăta ca un elf, toate se zgâiau la ea de parcă ar fi așteptat să-i fie prezentate.

Ucenicul plin de coșuri a legat pelerina de plastic cu model de leopard și pete dubioase la gâtul Amantei Triste, având grija să-o atingă cât mai puțin posibil. Pentru el era o nenorocire cumplită că trebuia să lucreze în această perioadă sensibilă a vieții sale într-un salon de coafură, unde înghițea tot soiul de glume obscene de-ale femeilor despre felul cum fața lui trăda păcatele pe care le comitea mâna noaptea. Retrăgându-se cu pași nesiguri, adolescentul n-a observat motanul ce se strecurase fără zgomot

1. Inel decorativ pentru nas (în tc., în orig.) (n.a.).

pe uşa deschisă. Toți ochii s-au întors spre animal când acesta, fiind călcat pe coadă, a scos un mieunat răsunător.

Era un motan zdravăn, cu blana deasă și o față fioroasă, negru precum catranul: unul dintre aceia care se uitau la fiecare om cu ochii îngustați, de parcă între pisici și oameni s-ar fi dat din timpuri imemoriale o luptă săngheroasă. Totuși, în ciuda tuturor acestor lucruri, pentru că peticul de blană din jurul nasului, ce se intindea până sub bărbie, arăta de parcă i-ar fi băgat cineva botul într-un castron cu iaurt, avea un aer drăgălaș.

— Vino, Gunoi! Vino aici, pacoste ce ești! l-a strigat Cemal, dându-și seama că Amantei Triste îi plăcea motanul.

— De ce îl strigi „Gunoi“? l-a întrebat Amanta Tristă.

Animalul simțise imediat cine era dispus să-i acorde atenție și începuse să se frece de picioarele femeii. Amanta Tristă l-a prins cu amândouă mâinile și l-a ridicat, punându-i aceeași întrebare pisicii, cu o voce dulceagă, siropoasă, pe care o folosesc femeile când admiră bebelușii:

— De ce te strigă lumea „Gunoi“? Spune-mi, de ce, frumusețe? Cum poate cineva să strige un motan aşa de frumos „Gunoi“?

— Poate pentru că domnul Gunoi, aici de față, nu iese niciodată din groapa de gunoi, a remarcat vesel Cemal.

Acum, că îi oferea un pretext pentru a conversa cu Amanta Tristă, Gunoi i se părea lui Cemal mai drăguț ca niciodată.

— Cred că nu există motan vagabond mai norocos ca acesta în tot Istanbulul. Nu că ar fi din cale-afară de frumos, uită-te la fața lui, pentru numele lui Dumnezeu! Ai mai văzut vreodată un motan cu o privire aşa de parșivă? E ca și cum ar fi fost gata-gata să fie șarpe, dar n-a găsit pielea potrivită. Și totuși reușește cumva să îi facă pe oameni să-l placă. Așa-i că are un șarm irezistibil? Cum reușește oare să capete de mâncare de la toți cei pe care-i vizitează? Dar crezi c-o să fie sătul vreodată? Nici gând! Mănâncă pe săturare și apoi sfârșește tot în regatul lui: grămada de gunoi. Jur că n-aș fi cresut dacă n-aș fi văzut cu ochii mei. Abia închiriasem locul acesta, eram în toiul ultimelor pregătiri, istoviți de munca grea din ziua aia și hămesiți ca niște lupi. Am hotărât să comandăm ceva de mâncare de la localul cu carne de pui. Știi ce porții uriașe au, nu? Orez, salată, cartofi prăjiți... caserolele sunt pline cu vârf. Ei bine, ca să nu mai bat câmpii, au făcut o greșeală și ne-au adus

mai mult pui. Nu l-am trimis înapoi, fiindcă ne-am gândit că am putea să-l mâncăm și pe ăla. Firește, n-am mai putut. Abia am reușit să ne terminăm porțiile din față. Celal, mai ales, ciugulea dintr-o lui ca o păsăruică. Pe când mâncam, ia ghici cine a simțit miroșul și și-a făcut apariția! Pe-atunci nu știam că lumea îl strigă Gunoi, însă iată-l că vine și cerșește de mâncare cu atâta disperare, încât ai fi crezut că bietul de el nu mâncase nimic de zile întregi. Așa că i-am pus în față puiul rămas și, să mă trăsnească Dumnezeu dacă mint cu ceva, a infulecat puiul ăla cu atâta lăcomie, încât ai fi zis că-l alerga o haită de dobermani. N-a lăsat nici un oscior. Poți să-ți închipui că a devorat o farfurie cu carne de pui plină cu vârf chiar sub ochii noștri? Pe-atunci în apartamentul 2 locuia „Profetul-cu-pisici“. Ai auzit de el? Alt țicnit! Avea vreo douăzeci-treizeci de mâți. Tot locul mirosea a pișat de pisică. Dar tot era mai bine decât duhoarea care vine de la gunoiul de-aici. Chiar despre asta vorbeam înainte să vii. Tocmai îi spuneam lui Celal că trăim într-un gunoi aşa de mare, că o să-ncepem să scurmăm prin el precum cocoșii. Nu-i aşa, Celal?

Cel numit a încuviințat din cap.

— După ce-a infulecat tot, domnul Gunoi s-a năpustit la mâncarea pentru mâți a Profetului-cu-pisici, însă tribul ăstuia trebuie să-l fi cotonogit zdravăn, fiindcă s-a întors cu coada între picioare la resturile noastre. Am scos cartofii prăjiți și, chiar dacă la început se prefăcea că nu-i plac, i-a terminat și pe ăștia cât ai clipi. În momentul ăla ne-am oprit cu toții din treabă ca să ne uităm la el. Am pariat chiar că avea să plesnească.

Nu numai femeile însirate în fața oglinzi, ci și manichiurista și uceniciai, care auziseră povestea de cel puțin patruzeci de ori, erau numai ochi și urechi la Cemal. Poate că nu era un coafor la fel de bun ca fratele lui, însă când venea vorba de limbute, bătea cu ușurință pe oricine. Talentul lui lingvistic era uluitor. Dacă ar fi fost luat de aici și dus într-o țară pe care nici măcar nu putea s-o localizeze pe hartă, i-ar fi învățat limba într-o clipă, doar ca să fie în stare să înțeleagă ce se vorbea în jurul lui, și apoi și-ar fi dat și el cu părerea. Exact la fel reușise să-și dreagă turca, ce își pierduse lustrul în lungii ani petrecuți în Australia, și s-o cizeleză până o făcuse ca nouă. Unica problemă era accentul lui, ce-l dădea

de gol. Totuși Celal nu știa sigur dacă fratele lui mai mic cu trei minute și jumătate nu putea scăpa de accent sau și-l păstra înadins, gândindu-se că și clientelor le plăcea mai mult așa.

— A mâncat și-a tot mâncat, după care s-a ridicat și s-a întins. Animalul se preschimbase într-un stomac gigantic! Nici măcar nu putea să meargă, mai degrabă târa burtoiul ăla. Ne-am repezit după el, urmându-l afară, unde a sărit pe zidul grădinii ăsteia din margine... și ce salt! Se făcuse așa de greu, că burta l-a tras în jos și era cât pe ce să cadă. Credeam c-o să se ghenuiască undeva și-o să doarmă cel puțin două zile încheiate. Nici gând! A sărit în schimb de partea cealaltă a zidului. Știi sacii ăia de gunoi pe care lumea îi lasă acolo? Vai, trăim într-o groapă de gunoi! În fine, motanul a găsit o pungă cu capete de pește. Sincer, n-am idee ce altceva mai mâncase în ziua aia. Ni s-a facut rău privindu-l, mă-nțelegi. Jur că de-atunci motanul ăsta mă bagă-n sperieți. Am auzit o droaie de chestii despre pisici care-și devorează stăpânii când le e foame, însă Gunoi poate să ne înfuleze pe amândoi chiar și când are burta plină. Mai mult chiar, pariez că după ce ne dă gata, mai mănâncă ceva și din gunoi!

— Aș băga mâna-n foc că a priceput tot ce-am spus despre el, a exclamat roșcata cea durdulie cu o față încremenită, de teamă să nu facă riduri pe frunte dacă râde.

— Bine c-a priceput. Ce, sunt minciuni? Are o ladă de gunoi în loc de pântec! De-aici i se trage și numele: Gunoi! a mormăit Cemal, agitând fohnul din mâna spre motanul care îl privea atent, cu ochii îngustați.

Fohnul! Știind că să înduri suflarea acestui monstru urlător era mai rău decât să cazi într-o găleată plină cu apă, motanul a șters-o într-o clipă din poala Amantei Triste și a sărit pe fereastra deschisă. A rămas acolo o clipă ca să arunce publicului din coafor o ultimă privire nefericită, apoi a sărit în cel mai apropiat spațiu liber, ca o jucărie de plus umplută cu îngâmfare în loc de melană. Totuși, înainte ca labele să-i atingă pământul grădinii, ceva ciudat i-a aterizat pe cap: o rochie azurie de fetiță, împodobită cu mici sirene unduindu-se în jurul unui guler apretat, care a plutit în jos cam în vreo cinci secunde, cu o lentoare aproape fantastică, de la ultimul etaj al Palatului Bomboană, ca o frunză uscată sau

ca o foaie de hârtie, căzând – doar cu câteva clipe înainte de-a atinge pământul – chiar în capul motanului ce îi ieșise în cale. Au aterizat amândoi odată.

— O, uite, uite! Plouă cu haine de deasupra! a strigat încântată manichiurista, care scotocea pe raftul din fața ferestrei după o ojă bordo nr. 113.

Cemal, roșcata cea durdulie, blonda puțin sașie și ucenicii s-au repezit cu toții la fereastră într-o clipită. Puțin mai târziu, la insistențele lor, Amanta Tristă a venit și ea, păsind cam în silă, iar bruneta agitată a șopâit până acolo, străduindu-se să nu-și strice pedichiura. De sus ploua într-adevăr cu haine: haine pentru copii, de toate felurile și culorile. Judecând după mulțimea de opt sau zece oameni strânsă pe trotuar, acest spectacol neașteptat avea și alți spectatori. Toți ridicaseră capetele și priveau într-un singur punct, încercând să vadă cine arunca hainele. Însă autorul incidentului refuza să se arate. Doar un braț gol de femeie, alb ca neaua și fără podoabe, se ivea la intervale regulate la fereastra apartamentului de la ultimul etaj al Palatului Bomboană, lăsând de fiecare dată să cadă câte o haină.

Pe când hainele curgeau una după alta, manichiurista s-a întins pe fereastră, dând să le prindă, cu bucuria cuiva care încearcă să atingă primii fulgi de nea din an. Din ploaia de rochițe, șosețele, svetere, cămașuțe, puloverașe, a reușit să prindă o fundiță de culoarea stafidelor galbene.

— Nu face asta, nu se cade, a zis madam Auntie, care își păstrase calmul de-a lungul întregii întâmplări.

Vocea ei stinsă urca și cobora ca un zid colțuros sau ca o bucătă de hârtie zimțată.

Manichiurista a bombănit, profund dezamăgită, căci se vedea silită să fie virtuoasă tocmai când începea să-i placă să fie martoră la nebunia altcuiva. Făcând o față lungă, a aruncat fundiță pe mormanul de haine din grădină. N-a mai durat mult. După un minut sau două ploaia de haine a încetat de la sine. Ultimul act al spectacolului a fost o uniformă de școală albastră. S-a deschis ca un fel de parașută sfioasă și a aterizat în tacere deasupra hainelor ce o precedaseră. Ferestrele apartamentului de la ultimul etaj s-au închis cu zgromot și brațul alb ca neaua s-a retras înăuntru.

Pe când spectatorii de pe trotuar se împrăștiau unul câte unul, cei dinăuntru se întorceau și ei la locurile lor.

— Băiete, fă-ne la toți câte-o cafea, i-a spus Cemal ucenicului fără coșuri. Domnul mi-e martor că avem nervii întinși la maximum.

S-a prăbușit pe canapeaua mare, simțindu-se dintr-odată epuizat.

— Ne-am săturat. De când ne-am mutat aici, în capetele noastre plouă întruna cu tot soiul de lucruri. Femeii ăleia țicnite nu i-a mai rămas un lucrușor în casă! De câte ori își iese din fire, deschide fereastra și... zvârrr!... orice-ar fi zboară jos. Într-una din zile o să arunce un televizor sau altceva de genul asta și omul în capul căruia va ateriza o să moară degeaba.

Cu toate că a rămas pe gânduri o clipă, lui Cemal nu i-a luat mult să se adune. Se speria întotdeauna când tristețea se înstăpânea fără vreun motiv concret.

— E așa de inventivă! N-am văzut-o niciodată aruncând același lucru de două ori. Celal, mai ții minte? O dată a aruncat cravatele soțului ei și au rămas agățate în salcâmul roz vreo trei zile.

Cum un răspuns entuziasmat din partea fratelui său era ultimul lucru pe care se aștepta să-l obțină acum, Cemal nu s-a întors spre el, ci spre cliente:

— Celal a ieșit și-a dat jos cravatele. Nu i-a lăsat pe cei mici, de teamă să nu rupă crengile salcâmului roz. S-a urcat chiar el. Dacă n-ar fi fost el, cravatele neghiobului său ar fi spânzurat afară zile întregi.

Celal a zâmbit, vădit stânjenit.

— Sper să strângă cineva hainele. Se întunecă și Dumnezeu știe ce ușor ar putea fi furate, a mormăit el ca să iasă din centrul atenției.

— Le strânge. Noua femeie de serviciu e jos și le strânge. Ce rușine! Biata femeie s-a facut roșie ca racul de stânjeneală, de parcă le-ar fi aruncat ea, a lăsat să-i scape manichiurista.

— N-o să mai dureze mult. Și asta o să-și dea demisia curând, a murmurat bruneta agitată, pufăind și cercetând șuvițele ondulate permanent ce începeau să apară de sub bigudiurile subțiri pe care ucenicul plin de coșuri se apucase să le desfacă.

— O, dar poate vreo femeie de serviciu să-i reziste lui Tijen? Oricine-ar veni, fugă mâncând pământul, a remarcat Cemal.

— Tijen Igienă! Tijen Igienă! a chicotit blonda puțin săsie. Femeia aia n-a mai ieșit din casă de patru luni în cap. Vă puteți închipui? N-a fost în stare să iasă, de frică să nu ia vreo boală. În ultima vreme s-a țicnit de tot.

— Ei, hai, ce vrei să spui cu „ultima vreme“, pentru numele lui Dumnezeu? Cei care o cunosc o să-ți spună cinstiț: a fost întotdeauna țicnită. Madam Auntie o cunoaște din prima zi. Nu-i aşa, madam Auntie? a strigat manichiurista.

Ca mulți dintre semenii ei, simțea și ea nevoia să ridice vocea când vorbea cu cineva în vîrstă.

Toate capetele s-au întors către bătrâna doamnă. De fapt, nimici nu știa de ce i se spunea „madam Auntie“. Nici nu se întrebaseră vreodată până atunci dacă era musulmană sau nu, cu toate că – în cazul în care erau întrebați – se putea întâmpla să susțină că era turcoaică și musulmană, ca oricine altcineva. Dacă nu se puteau abține să îi spună „madam“, nu o făceau fiindcă aveau vreun dubiu în privința cetățeniei și religiei sale, ci doar pentru că simțeau în adâncul sufletului că era diferită, deși nu se puteau explica de ce. Nu pentru că era atât de înaintată în vîrstă (deși, fără îndoială, era) sau pentru că avea maniere neobișnuite (deși, fără îndoială, avea) era atât de diferită de alții. Ciudățenia ei era mai puțin vizibilă și totuși ușor detectabilă. Fiindcă firea ei semăna prea puțin cu ale altora, „madam“ i-a rămas numele. Pe deasupra, cum trăia aici de atâtia ani, avea rădăcini mai adânci decât oricine altcineva, căci era singura dintre ei care se nașcuse și crescuse în Istanbul. Pe când cei mai mulți dintre vecinii ei erau imigranți, ea își petrecuse întreaga viață în cartierul astăzi. Spre deosebire de alții, nu răsărise cine știe de unde, întorcând spatele unui viitor care nu mai venea și unui trecut care nu era lăsat niciodată în urmă. Iată-o, nici târâtă după ei de alții, nici târând pe alții după ea. Se numea „Auntie“ pentru că însăși ființa ei era o rămășiță a unui trecut pe care nici unul dintre ei nu-l trăise.

Madam Auntie a plecat încet capul, cu un zâmbet ofilit. Și-a privit mâinile albăstrui, vineții și roșii, presărate cu pete maronii. Aceleași pete, însă mai mici și mai șterse, îi fuseseră presărate la întâmplare de la tâmpale până la obraji. Dacă acestea ar fi fost cele mai tari nuanțe ale pielii ei, ar fi părut, ca multe femei de vîrstă

sa, prea bătrână ca să mai poată îmbătrâni. Totuși portocaliul rujului ei, ce părea mai degrabă lipit decât întins pe buze, galbenul însoțit al cerceilor de aur în formă de frunză, roșul din obraji, care facea ca ridurile concentrice să-i iasă în relief unul câte unul, tonurile de fard violet ce i se adunau pe pleoape strat cu strat, scânteierea albastră și cenușie a ochilor ei turcoaz și apoi, firește, blondul platinat al părului ei deschiseseră căi capricioase către necunoscut îndărătul înfățișării sale mult mai posomorâte. Faptul că, în ciuda vârstei, se machia atât de strident o facuse grozav de ridicolă. Și, ca toți oamenii grozav de ridicoli, avea și ea o latură înfricoșătoare.

Astfel, era un fir sub tensiune ce arunca jerbe de scânteie în orice discuție. Când se afla prin preajmă, era greu să vorbești oamenii pe la spate sau să te delectezi cu arta calomniei ori exagerării – dar se putea întâmpla și invers. Aerul sobru al lui madam Auntie le facea pe femeile din salonul de coafură să-și amintească plăcerea incertă pe care o simțiseră în anii de liceu, când luau poziție comună împotriva unei profesoare foarte integre, dorindu-și totodată cu încocare s-o impresioneze. Discuțiile lor întortocheate erau structurate în aşa fel încât să atingă consistență perfectă pe când mergeau de jur împrejur și străpungeau din mai multe direcții principiile cărora ea le dădea glas și valorile pe care le apăra. În plus, plăcerea pe care o simțeau sporea când reușeau uneori s-o includă în aspirațiile lor. Pentru că mare e plăcerea de a-i atrage pe cei nevinovați pe căi greșite și de a vedea apoi că sunt la fel ca toată lumea, că nu valorează mai mult.

Bruneta cea plinuță trebuie să fi simțit același lucru, fiindcă n-a putut răbdă și a susținut-o pe manichiuristă în încercarea colectivă de-a o convinge pe bătrână:

— Se spune că Tijen Igienă n-a fost cu nimic diferită de alții când era fată, însă lucrurile s-au înrăutățit după ce s-a măritat. E o maniacă a igienei.

— Ei, hai, nu-i aşa de rău! E doar o femeie năzuroasă, a obiectat madam Auntie, încercând să treacă peste subiect.

— Auntie, astea nu-s nazuri, e boală curată! a strigat manichiurista, încurajată de prezența întăririlor. Poate chiar mai rău. Când ești bolnav, îți dai seama. Te duci la doctor și te tratezi, nu?

Însă pentru maniacii igienei nu există leac! Iar dacă ar exista, coana Tijen oricum nu l-ar pune pe limbă, fiindcă i s-ar părea prea murdar!

— Ce păcat! Copila ei suferă cel mai mult, a zis blonda puțin săsie.

— Nu spune asta, a murmurat madam Auntie. Tijen își iubește foarte mult fetița. Cum ar putea o mamă să-i dorească răul copilului ei?

— Bine, madam Auntie, dar ce fel de iubire e asta? Uite, a aruncat pe geam toate hainele bietei copile, a strigat manichiurista.

— Chiar? a zis uluită madam Auntie.

Manichiurista a exclamat cu încântare, căci spusese în sfârșit ceva la care bătrâna nu putea să obiecteze:

— Sigur, toate hainele cu care a plouat peste capetele noastre sunt ale bietei copile. Vezi să nu-și arunce cumva hainele ei! Femeia e scrântită, dar nu nebună. E perfect normală când îi pică mai bine aşa!

Bătrâna și-a țuguiat bănuitoare buzele.

— Chiar aşa, a aruncat hainele copilei. Mă întreb de ce oare.

— De ce crezi? Fiindcă e scrântită...

Madam Auntie s-a întunecat la față. Dându-și seama că mersese prea departe, manichiurista a tăcut, încântată totuși că spusese tot ce voia să spună.

— O, ce ne privește pe noi? Dacă e scrântită, n-are decât! a zbierat Cemal, căci, deși îi plăcea bârfa, se temea că flecăreală manichiuristei o să-o supere pe bătrâna și astfel o să-l înfurie pe Celal. O să ne batem noi capul cu problemele oricărui țicnit? Mai există în Istanbul și altceva decât țicniți? Aici vezi o droaie, la fel de mulți ca *bulgur*¹-ul. Dacă vorbim despre fiecare în parte, o să facem asta până la sfârșitul vietilor noastre. Băiete, ce se-aude cu cafelele alea? Adu-le încoace, că ni s-au uscat gâtlejurile.

Încercând să schimbe subiectul, Celal s-a băgat și el în vorbă:

— Miroslul de gunoi s-a făcut iar mai puternic. Ne-am plâns de nu știu câte ori autorităților. N-a ajutat la nimic.

— Ce-au zis? Au zis că au lăsat ridicarea gunoiului în seama unei companii private, a adăugat imediat Cemal, căruia îi plăcea

1. Grâu decorticat (în tc., în orig.) (n.a.).

întotdeauna să completeze frazele rostite pe jumătate ale fratelui său geamăn. Apoi am descoperit numărul de telefon al companiei aleia. Cei de-acolo sunt și ei niște bădărani. Au trimis camionul chiar în mijlocul orei de vârf, când oamenii vin acasă de la muncă, de parcă ne-ar fi făcut în ciudă.

— Vin într-adevăr și ridică gunoiul regulat, deși la ore total nepotrivite. Dar, vai, tot n-am reușit să scăpăm de miroslul ăsta! a rezumat Celal.

— Firește că nu reușim să scăpăm de el. Cu atâta *bulgur* în preajmă, nu putem scăpa nici de gunoi, nici de înapoierea culturală, a spus cu îndârjire Cemal. Acum poți să ne crezi, madam Auntie. Ne petrecem zilele dojenindu-i pe cei care își lasă gunoiul lângă zid. Toate ignorantele și analfabetele din cartier își lasă gunoiul lângă zidul grădinii noastre și întotdeauna sunt de-același soi – grozav de încăpățâname. M-am săturat să tot repet! E una mai ales pe care nu vrei s-o cunoști. Casa femeii e chiar la capătul străzii. Asta n-o deranjează, vine pe jos trei sute de metri în fiecare zi ca să-și arunce gunoiul aici. M-am gândit îndelung de ce-ar face cineva aşa ceva. Dar am găsit în sfârșit o explicație: probabil că, cu mult înainte să fie construită casa asta de raport, aici era un câmp. Pe-atunci bunica femeii ăsteia își arunca gunoiul aici. La un moment dat femeia a avut o fiică și, când ea a crescut, a aruncat gunoiul în același loc. Apoi a avut și ea o fiică. Asta e *bulgur*-ul cu care mă lupt în fiecare zi lăsată de la Dumnezeu. Interesul lor pentru gunoi e ereditar, se transmite de la mamă la fiică. E un fel de tradiție de familie! E clar, ce altceva ar putea să facă decât să repete ce a văzut? Dar, spre deosebire de înaintașele ei, nu mai duce gunoiul afară într-o găleată, ci îl pune mai întâi într-un sac de plastic. Un *bulgur* modern!

Pe când ceilalți râdeau și Celal bombănea, madam Auntie a călinat din cap, cugetând adânc.

— Însă pe vremuri în locul ăsta n-a fost nici un câmp, Cemal. Sub tot cartierul nostru sunt morminte...

Deloc pregătit pentru o astfel de obiecție, Cemal a înghițit toate cuvintele care ii stăteau pe limbă. Pe când se uita neliniștit în jur, de parcă ar fi căutat sprijin, a fost oprit de o umbră mică-micuță, mereu în mișcare, de la capătul tejhelei din fața oglinzii. Era un gândac. Se cățărase în coșul cu bigudiuri și își mișca antenele

ca și când ar fi ascultat pălăvrăgeala lor. Bine că nu atrăsesese încă atenția cuiva! Numai că s-a hotărât să iasă din coș și să pornească de-a lungul tejghelei, iar în curând avea să defileze prin fața tuturor clientelor. Cemal a apucat peria cea mare cu țepi și s-a apropiat dintr-o parte, în mers de rac, vorbind în același timp cu și mai multă vervă, ca să nu se dea de gol.

— Ascultă, femeie, ii zic, eu vin să-mi arunc gunoiul pe covorul tău? Ei, tu cu ce drept îți lași gunoiul pe zidul altcuiva? Așteaptă să vină diseară mașina de gunoi și atunci poți să-ți scoți gunoiul în fața ușii și gunoierii o să-l ridice. Nu, nu pricepe o iota – din cauza *bulgur*-ului de care vă vorbesc!

— Ce *bulgur*? a întrebat Amanta Tristă, ridicând capul din știrile de la pagina a treia, unde se ascunse de privirile insistente ale ucenicului plin de coșuri.

— O, nu cunoști teoria mea despre *bulgur*? Dă-mi voie să îți-o expun chiar acum, a zis Cemal, fără să-și desprindă ochii de pe gândac. De fapt, e foarte simplă. Ei, există vreo planificare familială în Turcia? Nu! Copiii sunt un dar de la Dumnezeu, aşa că punte-te și fa-i și după aia dă-le drumul pe străzi. Bun, să zicem că le dai drumul, dar cu ce hrănești atâția copii? Hrănești un om cu carne, cinci – cu carne și *bulgur*, zece – numai cu *bulgur*. Bun, dar *bulgur*-ul e benefic pentru inteligența umană? Nu! Poți să-i vorbești femeiei de câte ori vrei. „Haide, soro, nu mai arunca gunoiul în grădina mea!”, strig eu întruna. Proasta se holbează la mine. Apoi, în ziua următoare, la aceeași oră, vine și-l aruncă din nou, de parcă ar merge după ceas. Nu pricepe – și cum ar putea, cu un creier de *bulgur*?

Celal a tușit cu stângăcie. Cemal pricepuse mesajul, dar – preferând interesul Amantei Triste în locul corectitudinii politice a fratelui său geamăn – n-a bătut în retragere.

— Abia luna trecută am înfruntat-o eu însuși pe femeia asta. Era o după-amiază ca acum. Era târziu și noi aranjăm părul unei mirese. Mireasa stătea de-o parte, rudele ei – de cealaltă. Cocul dintr-o parte era gata și abia ne apucaserăm de cealaltă. Munciserăm toată ziua, eram frânți. Am aruncat o privire afară și am văzut-o pe femeia asta cum vine din nou, clătinându-se, cu sacii de gunoi în mâini. Am deschis fereastra și am scos capul afară,

așteptând. „Poate o să-i fie rușine când mă vede și o să se întoarcă“, mi-am zis. Nici gând! Făptura asta a lui Dumnezeu a înaintat uitându-se drept în ochii mei și tot a aruncat gunoiul jos. Of, măcar de-aș fi în stare să-nțeleg! Cine-a declarat zidul grădinii noastre ladă de gunoi? Cine le-a spus oamenilor ăstora: „Veniți să vă aruncați gunoiul în fața casei vecinilor voștri?“ Ucenicii abia m-au putut opri. Aveam de gând s-o fac bucăți pe femeie. Mi-am ieșit din fire, am strigat, i-am aruncat insulте. Ai zice că oricine s-ar simți puțin rușinat și măcar ar șovăi în fața atâtore oameni, nu-i aşa? Vezi să nu! Se holbează la mine cu o naivitate prostească. Dumnezeu mi-e martor că nici măcar n-a priceput de ce eram furios. Trebuie să-și fi închipuit că am scăpat de la balamuc. „Chiar dacă nu pricepe, probabil c-o să-i fie frică să mai vină iar“, mi-am zis. Și nu crezi că vine, la aceeași oră, cu gunoiul în mâna? Iată-o, cu ochii larg deschiși, încremeniți, holbați prostește, ca să vadă ce aveam de gând să fac. O să mă împingă la crimă. O, bunule Dumnezeu, nimeni n-are dreptul să se amestece în treburile tale, dar de ce-ai creat asemenea oameni? Nu știu ce trebuie să facem acum cu tot acest *bulgur*. Din pricina oamenilor ăstora, clădirea noastră e impregnată cu miroslul de gunoi. După cum merg lucrurile, n-o să mai pună nimeni piciorul aici. O să ne pierdem slujbele, pâinea cea de toate zilele. Copile, dă cu puțin spray, bine?

Parfumul înfiorător de dulceag al spray-ului având pe el imaginea unui țărm pustiu, umbrit de palmieri, și a unei mări de peruzea s-a împrăștiat în particule prin toate colțurile coaforului și s-a amestecat cu celealte mirosluri felurite. Cemal a aruncat o privire spre gândac, cu speranță că va fi otrăvit de spray-ul de cameră. Dar nu numai că nu era cătușii de puțin afectat de particulele ce aterizau pe el, ci izbutise să se suie în vârful maldăru lui de bigudiuri și acum se pregătea să se mute pe cutia cu briantină de alături.

— Dumnezeu știe câtă dreptate ai! Toate clientele ar fugi ca din pușcă, s-a băgat în vorbă bruneta extrem de agitată în timp ce privea cum oja bordo nr. 113, care i se uscase deja pe degetele de la picioare, și era aplicată acum pe cele de la mâini. Sigur, voi v-ați obișnuit cu miroslul, pentru că stați aici toată ziua. Dar câteodată, când intru în clădire, eu, una, simt că mă înăbuș.

— Ferestrele sunt larg deschise cât e ziua de lungă, briza adie plăcut și totuși miroslu nu dispără. Umblă vorba chiar că se înțește dacă urci la etajele de deasupra. E adevărat, madam Auntie? a strigat manichiurista, nimerind cu pila de unghii pe alături.

— Și *bulgurii* de vizavi pretind că noi le furăm gunoiul. Ia ascultați aici, ati înnebunit? Ce să fac eu cu gunoiul vostru scârbos? a intervenit Cemal, aruncându-i manichiuristei o privire tăioasă, ca să-i dea de înțeles că-l deranja s-o audă punându-i întrebări bătrânei cu orice prilej.

— Cum aşa? Ce înseamnă asta? a întrebat Amanta Tristă, încetând să își mai privească amărâtă noul chip ce tocmai începuse să se ivească în oglindă.

Ca multe alte femei ce asistă fie și numai la îndreptarea părului pe care s-au străduit din răspunderi să și-l lase lung, și ea începuse deja să aibă remușcări încă dinainte de a se ridica de pe scaunul rotativ.

— O, nu știi că suntem certați cu țicniții de la numărul 4? Credeam că nu mai e nimeni care să nu fi auzit de asta, a răspuns Cemal. Într-o zi au apărut oamenii ăștia și eu le-am spus „Bine ati venit!“, fiindcă de ce altceva vine cineva la coafor? Mă gândeam că au venit să se coafeze, dar se pare că nu asta le era intenția. Femeia scrântită în față, bărbatu-său nebun de legat în spatele ei, fata lor bătrână mai mare alături și fata lor bătrână mai mică în spate, toți patru stăteau în picioare dinaintea mea, porniți într-o campanie familială. Întâi n-am priceput o iota din ce spuneau. S-a dovedit că-și legaseră sacii cu gunoi și ii aşezaseră în fața ușii, iar peste cinci minute, când s-au uitat, gunoiul lor nu mai era acolo! „Unde-i gunoiul nostru?“, au întrebat ei. „Poate l-o fi luat Meryem“, am sugerat. „Nu, domnule, oamenii de serviciu plecaseră în ziua aia în sat la ei.“ „Poate l-o fi luat gunoierii“, am zis. „Ce gunoier ar intra în clădire?“, mi-au întors-o ei. „De unde să știu eu unde vă e gunoiul?“ Dar ei au continuat să susțină cu încăpățânare: „Tu l-ai luat, dă-ne gunoiul înapoi“. Ce noroc! Din toate locurile din Istanbul, am deschis un salon de coafură într-o casă de raport plină de țicniții!

Furat de vorbe, Cemal și-a dat dintr-odată seama că se îndepărtașe de prada lui. Deși s-a întors și a studiat cu grijă situația, gândacul nu se mai zărea nicăieri.

— Pentru numele lui Dumnezeu, cine a luat sacul cu gunoi l-a luat și gata. Care-i problema? a mormăit bruneta cea agitată, aprinzându-și încă o țigară.

— Hei, incidentul nu e atât de lipsit de importanță pe cât crezi, a spus Cemal în timp ce se uita sub, în preajma și în apropierea coșului cu bigudiuri. Bărbatul e paranoic. Nevastă-sa e și mai rău. Cine știe ce scenariu au născocit în tărtăcuțele lor? Ceva cum că CIA le-a luat sacii cu gunoi sau că i-au răpit teroriștii – vorbele astea îmi stăteau pe limbă, însă mi le-am înghițit și-am zis în schimb: „Ia ascultați aici, cine vă credeți de vă închipuiți că v-ar fura cineva gunoiul?“ Ce trist! Să fii un biet *bulgur* și să ţi se năzară că ești o binecuvântare, ca fasolea!

Ucenicul plin de coșuri s-a apucat să strângă cestile de ceai adunate pe tejghea, fiecare din ele pătată cu un ruj diferit. Pe când Cemal se holba la fiecare ceașcă, temându-se că gândacul va răsări de sub vreuna dintre farfurioare, ucenicul lui se uita la sfârcurile Amantei Triste cu niște ochi la fel de holbați.

Cum aceasta scăpase în sfârșit de pelerina de plastic și era ocupată să-și studieze noua tunsoare, nu a remarcat nici privirile ucenicului, nici neliniștea lui Cemal. Dacă și-ar fi putut face curaj să se tundă într-o bună zi foarte scurt... însă, mai mult ca sigur, negustorul de ulei de măslini n-avea să fie de acord cu o asemenea schimbare. Zise de prea multe ori că-i plăceau femeile cu părul lung. Numai Dumnezeu știe cât avea să se plângă fiindcă și-l scurtase fie și-atât! S-a uitat la ceas. Era în întârziere, în mare întârziere. Mai avea o mulțime de cumpărături de facut. Cemal stătea în picioare chiar în spatele ei, cu o perie țepoasă în mâna, aşadar și-a închipuit că neliniștea care i se citea pe chip se datora faptului că ei nu-i plăcea tunsoarea și, pentru că voia să-i facă plăcere și pentru că hotărâse să-și ia rămas-bun aşa cum fusese salutată la venire, i-a strâns mâna plină de zel, încălcând protocolul de despărțire al coaforilor de femei.

Mâna Amantei Triste nu se deprinsese încă dintr-o lui Cemal când ușa de la intrare s-a deschis din nou violent. Pe când clopoțelul se scutura frenetic, odată cu strigătele vânzătorului de lubenițe din colț, care acum părea hotărât să-și acopere concurrentul cu megafonul, înăuntru s-a năpustit o femeie mustind de nervozitate.

Toate capetele din salonul de coafură s-au întors din nou către ușă ca să vadă cu cine li se mai îngroșau rândurile. S-au uitat și au rămas stupefiate, parcă încremenite de un nou ordin. Ușa s-a închis și ultimul ecou al clopoțelului s-a potolit de la sine, stin-gându-se cu un ultim clinchet firav. Noua clientă era nimeni alta decât Tijen Igienă.

Apartamentul 1: Musa, Meryem, Muhammet

— Nici gând, nu mă duc! a strigat Muhammet din locul unde se vârâse.

După care a tras un pumn în cea mai apropiată dintre sofalele tapițate cu catifea, de parcă vinovată de toate astea ar fi fost chiar acea sofa, care fusese mai întâi galbenă ca gălbenușul de ou, pe urmă bordo ca vișinele și apoi acvamarin, dar acum era un mister total sub cuverturile alea înflorate. Ar fi preferat șuturile în locul pumnilor, fiindcă în ultima vreme obișnua să tragă șuturi în absolut tot ce-i ieșea în cale, însă în acel moment trupul lui sfrijit, de puști de șase ani, era atât de înghesuit între perete și sofale, încât nici nu-și putea mișca bine picioarele. Neputând să-și elibereze trupul, a lansat două dintre cele mai lungi salve de înjurături pe care le știa, legându-le una de coada celeilalte. Când l-a auzit înjurând din nou, Meryem¹ a împins cu picioarele toate cele trei sofale aliniate și l-a țintuit pe fiul ei blasfemator de perete, ferindu-și în același timp cu mâinile pântecul umflat. Acum încolțit la propriu, Muhammet s-a facut roșu de furie și a deschis iar gura ca să injure, însă n-a îndrăznit să meargă atât de departe. Pentru că o capitulare fară luptă în fața mamei sale îi rănea adânc orgoliul, a mușcat supărat din marginea sofalei, care începuse să-i vatăme mijlocul. Cuvertura înflorată proteja sofaua de orice astfel de

1. Meryem este versiunea turcească a numelui Maria, iar „Meryem, Musa, Muhammet“ este o triadă ce trimite la cele trei religii mono-teiste (Maria, Moise și Mahomed sunt numele membrilor familiei) (n.a.).

presiuni exterioare, dar poate că reușea să lase niște urme de dinți dacă mușca îndeajuns de tare...

Istoria acestui tămbălău ce se repeta în fiecare dimineață din săptămână începea cu exact cinci luni și o săptămână în urmă, când Muhammet fusese înscris în clasa întâi la singura școală primară din cartier. Nu-și amintea din prima zi de școală decât fețele mamelor neliniștite, ale copiilor supărăți și ale învățătoarelor țâfnoase. Cu timpul, neliniștea mamelor, supărarea copiilor și chiar țâfna învățătoarelor se domoliseră puțin câte puțin, însă toate aceste puținuri, în loc să se risipească și în cele din urmă să dispară, se transferaseră în întregime asupra lui Muhammet. Așadar, după cinci luni și o săptămână în cap, Muhammet deve-nise un copil neliniștit, supărat și țâfnos, care tot nu voia să meargă la școală.

Înscrierea lui la școală coincisese cu obsesia maică-sii pentru sofale. Cam la aceeași vreme Meryem auzise cumva că fiul vărului ei, care locuia într-un orășel de pe coasta Mării Egee și își câștiga traiul reparând bărci, întocmai ca tatăl și bunicul lui, se hotărâse din senin să se stabilească în Istanbul și să se apuce de comerțul cu mobilă. La nici treizeci și sase de ore după ce a auzit vestea, Meryem se prezenta la atelierul vărului ei și comandase niște mobilă, ale cărei culoare și stil nu le discutase cu nimeni altcineva. Învoiala era următoarea: fiul vărului, care nu primise până atunci nici o comandă, îi oferea o reducere pentru familie, iar Meryem îi dădea în loc vechile ei sofale și o sumă minimă. Lucrul pe care nici una dintre părți nu-l știa la momentul respectiv era că Meryem era însărcinată în trei săptămâni. Această informație nu s-a dovedit atât de irelevantă pentru întreaga situație cum ar părea la prima vedere. Pentru că, aşa cum se putea observa când stătea cu Muhammet, sarcina o făcea pe Meryem grozav de încăpă-tănată, cam temătoare și puțin „bizara”. Când fiul vărului terminase setul de sofale, sarcina lui Meryem mergea deja pe două luni și evoluă foarte bine.

Când a venit vremea, s-a dus la atelier ca să vadă mobilele finisate, s-a uitat la culoarea sofalelor și a vomitat. Galben ca gălbenușul de ou! Cum numai gândul la gălbenușuri era de ajuns ca să-i întoarcă stomacul pe dos, nici nu putea fi vorba ca sofalele pe care intenționa să le pună în living să fie de culoarea gălbenușului.

Când fiul său a încercat să tranșeze situația amintindu-i că ea însăși alesese culoarea aceea, Meryem nu s-a putut abține și a vomitat iar. Înainte de prânz a vomitat de atâtea ori, încât în cele din urmă a obținut ce voia. Noua învoială era următoarea: fiul său, care tot nu promisea nici o comandă, avea să schimbe culoarea tapițeriei, iar Meryem urma să-i dea în loc sofalele vechi și mai mulți bani decât conveniseră la început.

Sarcina lui Meryem mergea pe a treia lună când fiul său a anunțat-o că setul de sofale bordo era gata. Între timp grețurile matinale i se domoliseră considerabil. Acum suferea în schimb de melancolie. La vremea cuvenită s-a dus la atelier ca să vadă mobilele finisate, s-a uitat la culoarea sofalelor și s-a pus pe plâns. Bordo ca vișinele! Când numai imaginea unei singure vișine căzute din copac era de ajuns ca să-i aducă aminte de moartea timpurie, posibilitatea ca sofalele pe care avea de gând să le pună în living să fie bordo ca vișinele nici nu intra în discuție. Când fiul său a încercat să se apere, amintindu-i că ea însăși alesese culoarea asta, Meryem nu s-a putut abține și a izbucnit iar în plâns. A plâns atât de mult în după-amiaza aia, încât în cele din urmă a obținut ce voia. Noua învoială era următoarea: fiul său, care tot nu promisea nici o comandă, avea să schimbe culoarea tapițeriei, iar Meryem urma să-i dea în loc sofalele vechi și dublul sumei asupra căreia conveniseră la început. Doar că de data asta avea să aleagă cea mai inofensivă dintre toate culorile, pentru a garanta satisfacția clientei: acvamarin!

A mers. Două săptămâni mai târziu, când a văzut sofalele acvamarin, Meryem nici n-a vomitat, nici n-a plâns. În noaptea aia fiul său a dormit în sfârșit împăcat – pentru prima oară după multe luni. A doua zi a încărcat setul de sofale acvamarin într-un camion și l-a livrat la apartamentul 1 din Palatul Bomboană împreună cu doi hamali sfrijiți, pe care i-a angajat în ultima clipă, din cauză că ucenicul lui înalt și voinic se îmbolnăvise fără veste. Meryem îi aștepta entuziasmată încă din zori, ciulind urechea să audă soneria și ținând o mâna pe pântecul încă nu foarte umflat.

În livingul aglomerat, care deja devenise prea neîncăpător și unde nici nu mai puteai să te învârti odată cu sosirea noilor sofale, hamalii și fiul său au sărit peste măsuțe de cafea și s-au cocoțat

pe ce-au găsit ca să bea o ceașcă de cafea și să-și alunge oboseala. Apoi s-a făcut timpul să plece. Fiul vărului a băgat în buzunar suma convenită și i-a pus pe hamali să ia fiecare în spinare câte o bucată din vechea sofa de culoarea pepenelui galben, după care s-au îndreptat spre ușă în șir indian. Din nefericire, atunci au trebuit să se opreasă brusc, înainte să poată face măcar un singur pas. Asemenea lucruri se întâmplă adesea și pe stradă. Vezi că mașina din față ta s-a oprit brusc și îți dai seama îndată că strada e blocată, dar – fiindcă nu ești în stare să vezi ce s-a întâmplat înainte – nu ai idee care e problema și ești nevoit să rămâi pe loc. Fiul vărului și hamalii, de-acum cocoșați de greutatea din spinare, au fost doar un pic mai norocoși. Chiar dacă nu cunoșteau „de ce“-urile și „pentru ce“-urile blocajului, puteau vedea cauza imediată. Meryem stătea în prag, cu ochii scăpărându-i rău prevestitor, blocând intrarea cu trupul ei voinic și pântecul ei umflat, care părea să fi crescut și mai mult în ultimele câteva minute, și nelăsându-i să treacă.

Soțul ei, Musa, a fost primul care a pricoput ce voia Meryem. S-a tras la o parte cu o resemnare mută și s-a apucat să urmărească atent cursul evenimentelor. Musa avea ulcer stomacal și, ori de câte ori se enerva, începea să aibă arsuri complete la stomac. Așa că își ușurase viața acceptând-o pe soția lui aşa cum era. Hotărâse să evite cu tot dinadinsul conflictelor cu ea pe durata sarcinii. Totuși, pentru că îi era milă de hamali, a socotit că aveau dreptul să li se dea măcar o explicație pentru situația în care se aflau. A început prin a spune simplu:

— Nu e în stare să se despartă de vechile sofale. Nu e în stare, știi prea bine.

De fapt, acel ultim „știi prea bine“ era un soi de avertisment. Ca și cum le-ar fi sugerat: „De ce nu renunțați pur și simplu cât mai aveți timp?“. Însă nici fiul vărului, nici hamalii n-au înțeles mesajul. Prin urmare, au pus sofalele jos și au început să se certe cu îndărjire. Furia lor, care se întețea treptat, n-a facut-o totuși pe Meryem decât să-și îmbrățișeze cauza cu și mai multă îndărătnicie. Sofaua de culoarea pepenelui galben era într-adevăr uzată, însă avea un trecut comun cu cel al familiei. Setul fusese cumpărat când Meryem și Musa se mutaseră în sfârșit la casa lor, după ce petrecuseră cinci ani nenorociți cu mama și tatăl acestuia din

urmă. Muhammet își petrecuse copilăria pe ele. Gaura mică și neagră ca smoala din colțul sofalei de două locuri era o amintire de la scrumul de țigară al unei rude care venise să vadă copilul. Ruda nu mai trăia. Din când în când vocea sa hârâtă se auzea din gaura de țigară pe care o lăsase în urmă. Acesta era trecutul, de care nu te puteai debarasa chiar aşa. Trecutul nu semăna cu firimiturile vărsate pe un covoraș. Nu puteai să-l scuturi de la fereastra deschisă.

— Ei bine, atunci luăm înapoi sofalele noi, a zis fiul vărului, ridicând pe umăr una dintre sofalele acvamarin.

Urmându-i exemplul, hamalii au înșfăcat îndată celelalte piese din set. Meryem s-a uitat la ei cu ochii plini de o durere teribilă de sfâșietoare, ca o copilă ce vede cum mielușelul pe care l-a hrănit drăgăstoasă atâtea zile e dus la tăiere. În ora următoare fiul vărului și hamalii au încercat în van să-o convingă, primul furios, iar cei doi, disperați, căci acum își dăduseră seama că să ar putea să nu fie plătiți la sfârșit. Cum nu se puteau hotărî care sofale trebuiau să fie luate și care să rămână, de-a lungul disputei aprinse toată lumea (în afara de Musa) a stat în picioare, lucru care i-a făcut pe toți (în afara de Musa) și mai irascibili. De multe ori lui Meryem i s-au umplut ochii de lacrimi, de multe ori i s-a facut greață. Socotind că greața, dacă nu și lacrimile, era un mesaj trimis de copilul din pântec, spunea, împreunându-și mâinile pe deasupra lui:

— Vedeți? Nici pe micuțul acesta nevinovat nu-l lasă inima să se despartă de sofale.

Îmbinându-și cele două talente pentru a obține efectul maxim, a plâns și a vomitat atât de mult în după-amiaza aceea, încât la sfârșitul zilei a ieșit victorioasă. Fiul vărului era furios pe el însuși, pentru că încălcase cea mai veche regulă din istoria negoțului, „Să nu faci niciodată afaceri cu rudele“, și, împreună cu hamalii, care erau la fel de furioși pe el din pricina eșecului său evident, a părăsit apartamentul 1 din Palatul Bomboană.

Deși era clar victorioasă, pe Meryem o aștepta o problemă neașteptată. Cum aveau să aranjeze două seturi de sofale și măsuțele de cafea înăuntrul apartamentului lor de portar, cu tavanul jos? Asta era în același timp o provocare pentru minte și un ghimpe în ochi, însă Meryem nu voia să se dea bătută. Folosind

fiecare centimetru pătrat disponibil, a reușit să facă să încapă în livingul de douăzeci de metri pătrați două sofale de trei locuri, două de două locuri și șase fotoliu, înșiruindu-le ca pe niște vagoane, cu măsuțele de cafea între ele. Așadar, cea mai mare greșeală pe care o făcuse Muhammet în dimineața asta, când ii spusese maică-sii că nu voia să meargă la școală, fusese să se refugieză în dosul unuia dintre aceste vagoane de mobilă.

— O să mergi vrând-nevrând, i-a răspuns Meryem, continuând să împingă sofalele cu un picior și apucându-se în același timp să-i pregătească fiului ei prânzul.

I-a făcut din nou un sendviș cu pâine prăjită și brânză, cu o felie de brânză albă, o felie de roșie și trei fire de pătrunjel la mijloc. În funcție de zi, ii punea la el și un fruct, și destui bani – nici mai mulți, nici mai puțini – ca să-și cumpere o sticluță cu lapte băut de la cantina școlii. Aveau și la cantină sendvișuri cu pâine prăjită și brânză, unele mult mai bune și mai calde decât cele făcute în casă, dar, deși ii repeta mereu mamei lui să nu-i mai facă sendviș cu pâine prăjită și brânză, n-a reușit niciodată să facă să-l asculte. Măcar de-ar fi putut-o împiedica să mai pună înăuntru felia de roșie sau, dacă nu, cel puțin pătrunjelul, fiindcă oricum nu înțelegea ce căuta acolo! Doar că atunci când Meryem își punea ceva în gând, neluând în seamă faptul că toți stimulii arătau în direcția opusă, se ascundea pur și simplu, ca o vietate marină în tăcerea desăvârșită a unei grote, refuzând să iasă până când partea adversă renunță cu totul. Îi era absolut imposibil să se abată de la lucrurile pe care le învățase în cine știe ce fază a vieții ei. De pildă, sendvișurile acelea cu pâine prăjită și brânză trebuiau pregătite cu o felie de roșie și trei fire de pătrunjel. Așa făcuse în fiecare dimineață în ultimele cinci luni și o săptămână, iar ziua de azi nu era o excepție. Totuși, Muhammet simțea că nu căra zilnic la școală numai roșia și pătrunjelul, ci și ochiul și urechea maică-sii. Dacă se întâmpla cumva să nu-și mănânce sendvișul sau săvârșea neleguirea și mai cumplită de a chiuli de la școală, era sigur că ochiul roșu al roșiei și urechea verde a pătrunjelului i-ar da femeii imediat de veste.

Până ce începușe școala, luase în mâini felile de pâine nu cu teamă, ci cu drag. În zilele acelea, cele două colțuri ale pâinii pentru micul dejun erau ale lui. Când Meryem ii dădea colțurile

fiului ei, nu uita să scoată bucătica de hârtie prinsă fie de unul, fie de celălalt. Îi spunea lui Muhammet că bucătica aceea de hârtie era o scrisoare de la fata brutarului. Scrisoarea era lăsată să aștepte deoparte până când el își termina micul dejun. Abia atunci Muhammet avea voie să afle ce scria pe ea. Așa că mâncă fără mofturi. Deși era silit să dea gata un ou fierb în fiecare dimineață doar ca să citească scrisoarea, își termina micul dejun fără să crâcnească. Apoi, când venea timpul, Meryem își savura plăcerea răutăcioasă de a curăța masa cât de încet putea, ca să-i atâțe curiozitatea fiului ei, apoi își turna o ceașcă de ceai și începea să citească, topind încet cuvintele în gură ca pe un cub de zahăr.

Fata brutarului era o copilă singuratică – nu avea nici prieteni, nici frați sau surori. Noaptea, în timp ce tatăl ei cocea pâine, ea stătea singură între sacii cu făină și îi scria în taină scrisori lui Muhammet. Mama ei murise când ea era foarte mică și tatăl ei se recăsătorise. Mama vitregă o chinuia întruna pe micuța orfană, fiindcă avea o inimă de piatră. Biata fată fugă de-acasă cu orice prilej, ca să-și petreacă timpul la brutărie cu tatăl ei drag. La brutărie se pregăteau pâini moi, cu miroș îmbietor, și simiți crocanți. Pe când Meryem citea, lui Muhammet nu i-a trecut niciodată prin cap să se întrebe cum de încăpeau toate lucrurile acelea pe o bucătică de hârtie de numai trei centimetri pătrați. În universul copiilor de la zero la un an pâinea era sacră și fiecare bucătică de hârtie scrisă rămânea un mister absolut. Când vraja tainică a celor două se întâlnea într-un colț de pâine, fata brutarului strălucea într-un nimbo de încântare pură.

Muhammet voia să afle totul despre ea: cum arăta brutăria, ce făcea acolo, dacă îi plăcea să doarmă dimineață și să se scoale noaptea, când copiii de vîrstă ei trebuiau să se ducă la culcare devreme, jocurile pe care le juca și, mai presus de toate, dacă era frumoasă sau nu... Meryem o descria pe copilă ca fiind „la fel de blondă și delicată ca un nufăr ce înflorește în apă“. Purta părul lung. Îi ajungea până la brâu și era prins în două cosițe. Pe atunci Muhammet avea și el părul lung. Cei care-l vedea pe stradă credeau că e fată.

În scrisorile ei, fata brutarului vorbea de obicei despre oamenii care se opreau la brutărie de-a lungul zilei. Bătrâni ce se sprijineau în bastoane și înmuiau în ceai biscuiții tari pe care-i cumpărau,

molfaindu-i apoi zgomotos în gurile lor și stirbe. Vânzători de simiți ce veneau în fiecare dimineață cu tablalele de lemn rotunde pe cap. Fata brutarului voia să fie prietenă cu ei, însă unii se purtau urât cu ea și îi spuneau lucruri nepoliticoase. Totuși erau printre ei și unii cu inimi de aur. De pildă, un băiat pistriuț care putea să sară într-un picior în timp ce rotea cu mânile simiți puși pe două bețe subțiri. Muhammet se simțea ofensat că fata brutarului vorbea atât de des despre talentele băiatului, dar nu protesta. Apoi mai erau și vânzătorii de produse de patiserie care treceau pe-acolo cu cărucioarele lor. Mai erau și femei care veneau la brutărie să cumpere lipii. Se purtau frumos cu fata brutarului. Îi dădeau întotdeauna câte o lipie înainte să-și care acasă tăvile grele. Fata brutarului scria despre toate lucrurile astea pe larg, Meryem le citea unul câte unul, timpul trecea cu viteza melcului. Însă această inocență senină urma să fie sfărâmată violent în toamnă, când Muhammet a fost înscris în clasa întâi la singura școală primară din cartier. Mai întâi a fost tuns. Acum nimeni nu mai putea spune că arăta ca o fată. Apoi mic dejunurile s-au scurțat și, după ceva vreme, a învățat să scrie și să citească. Atunci a descoperit că bucătelele acelea de hârtie prinse pe fiecare pâine erau de fapt etichetele brutărilor și nu scrisori de la fata blondă a brutarului. Din clipa aceea nu i-au mai rămas nici scrisori de citit, nici vreo fată cu chipul ca luna de iubit. Să învețe să citească a însemnat să piardă pentru totdeauna misterul scrisului.

— Nici gând, nu mă duc! a țipat ascuțit Muhammet, neputând să-și desprindă ochii de la cutia cu prânzul, dar de data asta cu un glas mult mai slab, și după câteva minute, când a auzit un geamăt frânt, ca de cățel, Meryem a știut că fiul ei cedase, aşa că n-a mai împins sofaua.

Ieșind abătut din colțul lui, Muhammet i-a aruncat maică-sii o privire acră.

Lângă trupul enorm al mamei, el era micuț ca unul din punctele de pe litera „O“. Când avea să se nască, sora/fratele lui urma să fie celălalt punct. Chiar dacă avea doar șase ani și știa că toți puștii de vîrstă lui erau mai mici decât mamele lor, Muhammet înțelesese demult – spre deosebire de alții copii – că urma să fie mereu mai mic decât maică-sa, oricât ar fi crescut, la orice vîrstă ar fi ajuns, orice viitor de neatins ar fi avut, și se resemnase cu

ideea. Mama lui, cu fruntea ei lată, care se încrăcea când era mâñoasă, cu fața ei rotundă și obrajii trandafirii și bucalăți, cu ochii ei căprui imenși, care se măreau când se încăpățâna, cu sănii umflați ca niște baloane, cu brațele pline de gropițe, cu carnea ei durdulie rotunjindu-se pe coapse, cu picioarele ei mari ca un mormânt de copil, cu nesfârșitele ei superstiții și energia ei incredibilă, era întru totul atât de mare, încât făcea praf și pulbere orice obstacol... și avea să rămână mereu așa.

Prin urmare, și-a pus sendvișul cu pâine prăjită și pătrunjel în cutia pentru prânz, a călcat pe corpul turtit al gândacului pe care îl strivise în dimineața aceea în colțul sofalei acvamarin de două locuri și, târșâindu-și picioarele, a pornit spre școală.

Apartamentul 4: Fiii-cei-iuți-din-fire

Când intrau în Palatul Bomboană, locatarii apartamentului din dreapta, ca toți cei din locuințele familiale de la parter, se plângneau că se află prea sub privirile oamenilor. Cât era ziua de lungă, cei ce stăteau în clădire, oaspeții lor de toate soiurile, dar și vânzătorii ambulanți, care nu reușeau niciodată să citească anunțul ce le interzicea strict prezența, nu se puteau abține să arunce o privire prin ferestrele livingului în apartamentul 4. Cum la toți acești oameni se adăugau și clientele băgăcioase ale salonului de coafură de vizavi, numărul privirilor ce năzuiau să pătrundă în living prin ferestre crescuse de zece ori, ca și neliniștea celor dinăuntru.

Unele familii de la parter s-ar putea obișnui până la urmă cu un asemenea trafic. Sunt printre ele chiar și câteva care profită cât pot de pe urma situației de-a fi privite necontenit de afară, privind la rândul lor necontenit afară – un fel de politică „ochi pentru ochi“! Poate nu e o coincidență că voyeurii cel mai bine informați din blocurile de apartamente locuiesc de obicei într-unul din apartamentele de la parter... însă Fiii-cei-iuți-din-fire nu erau aşa. Nici nu suportau să fie văzuți de cei care treceau pe lângă apartament, nici nu intenționau să-i spioneze. După părerea lor, lumea din afara casei era un tărâm nemărginit de veșnică trepidație. De fapt, când în Turcia s-a dat „legea patronimelor“, dacă – în loc ca fiecare familie să fie lăsată să aleagă – s-ar fi luat în considerare trăsăturile lor, pe soneria apartamentului 4 ar fi scris mai degrabă „Veșnice-trepidații“ decât „Fiii-cei-iuți-din-fire“.

Cât era ziua de lungă, ferestrele mari ale apartamentului erau bine acoperite cu armuri felurite, însă la fel de nepătruns – mai

întâi cu chembrică, apoi cu un stor din stambă albă când soarele strălucea sus pe cer. Când afară începea să se întunece, draperiile de catifea groasă, în aceeași nuanță de cenușiu ca și clădirea, erau trase complet. Atunci ferestrele din living ale apartamentului 4 se ascundeau și se fereau de ochii lumii de afară, ca un animal vigilant ce se camuflează în culoarea pământului din preajmă, pentru a nu fi văzut de dușmani. Totuși, chiar și când toate cele trei – perdelele de chembrică, storul și draperiile de catifea – erau bine trase, în partea dreaptă mai rămânea o fâșie de lumină. Acolo, în colț, stătea Ziya Fiii-cei-iuți-din-fire, în vîrstă de cincizeci și șase de ani, care se plantase în acel loc din ziua când fusese concediat de la Direcția Generală a Apelor pentru că luase mită. Cât cîteva ziarele și se uita la televizor, bând cafea și mâncând plăcintă cu dovleac, privea din când în când cu mare fereală prin acea fâșie și cerceta împrejurimile cu ochi neliniștiți și bănuitori, fară a ști prea bine ce caută și de ce. În rarele momente când Ziya Fiii-cei-iuți-din-fire se ridică de pe canapea, îi lua locul Zeren Fiii-cei-iuți-din-fire, profesoara de chimie organică pensionată, în vîrstă de cincizeci și cinci de ani. și ea se uita din când în când prin deschizătură, însă o făcea mai puțin ca să privească afară, cât să vadă cum îi merge canarului din colivia de lângă fereastră. Faptul că acest canar, spre deosebire de cel de dinainte, nu ciripise nici măcar o dată era un motiv de îngrijorare teribilă pentru Zeren Fiii-cei-iuți-din-fire. Spunea întruna că ar trebui să deschidă fereastra pentru ca păsăruica să ciripească, însă nu reușea niciodată să-și adune curajul să facă. Amintirea acelei dimineați blestemate când își găsise primul canar în colivie, într-o balță de sânge, îi era încă prea vie în minte. Deși făptașii dispăruseră când bărbatul acela sărman, numit Profetul-cu-pisici, se mutase din Palatul Bomboană (luându-și cu el toate lucrurile și întreg tribul de mățe), din pricina tuturor pisicilor vagaboande ce hoinăreau prin preajmă, legânându-și cozile, Zeren se temea și în ziua de azi că nu cumva nouă ei canar să aibă aceeași soartă. Era bănuitoare mai ales când venea vorba de motanul acela enorm, negru ca smoala, cu un aer fioros și blana atât de pufoasă, de-ai fi zis că jupuise și îmbrăcase blănile a cel puțin alte patru pisici.

În realitate, pe Zeren Fiii-cei-iuți-din-fire n-o interesaseră câtuși de puțin canarii sau orice altă pasăre de rasă până când Zekeriya

Fiii-cei-iuți-din-fire (de treizeci și trei de ani) nu și-a spart nasul pentru a patra oară. Cu mult timp în urmă, când nasul fiului ei era o protuberanță plăcută, pe un cartilaj moale, care nu-și găsise încă forma, viața era aşa de frumoasă și lipsită de complicații. Apoi, când a ajuns la adolescență, rotunjimile dulci ale chipului său de copil au dispărut cu totul și nasul lui a suferit o schimbare neașteptată, crescând mai întâi insolent de lung și apoi încovindu-se în jos. În tot acest timp Zeren Fiii-cei-iuți-din-fire studiașe cu neliniște această transformare, de parcă ar fi urmărit apropierea unui străin amenințător. Era foarte mulțumită de nasul ei delicat, iar cel al soțului său, deși nu putea fi socotit frumos, era măcar bine alcătuit. Date fiind aceste fapte, Zeren Fiii-cei-iuți-din-fire a simțit nevoia să studieze arborele genealogic al familiei, ferm convinsă că toate soiurile de cusururi din lume se trag din gene. Continuând pe panta asta, când și-a dat seama cu amărăciune că nasul fiului ei își încheiașe transformarea și nu o să mai fie niciodată cum fusese, a început să facă cercetări, cu o hartă a înrudirilor în mână, ca să afle măcar cine se făcea vinovat de această belea. Mergând sistematic, pas cu pas, în trecut, atență mai mult la descendența soțului decât la a ei, a trecut în revistă toate rudele pe care le cunoștea și, când asta n-a dat la iveală nimic, a luat la puricat, unul câte unul, vechile albume de familie, revenind însă din nenumăratele sale excursii pe harta înrudirilor cu mâinile goale. Cu timpul, a renunțat la cercetări.

Apoi Zekeriya a împlinit paisprezece ani și și-a rupt nasul când s-a avântat cu viteza pubertății și a zburat cu bicicleta peste coasta unui deal. Când a primit vestea, Zeren Fiii-cei-iuți-din-fire a simțit o ușurare pe care n-o putea mărturisi nimănui. În ciuda speranțelor sale că acest accident urma să însemne un nou început, că îi va îndrepta fiului ei nu doar nasul, ci și pertarea, mai târziu totul s-a înrăutățit. După operație – făcută în pripă, cum a ieșit curând la iveală –, nasul, care era deja destul de urât, s-a încârligat și a rămas aşa. În mod curios, aplecarea lui Zekeriya spre ticăloșii și nebunii s-a făcut simțită tot cam prin aceeași perioadă. În anii următori Zekeriya Fiii-cei-iuți-din-fire s-a abătut cu orice prilej de la calea dreaptă și îngustă pe care îl pusese maică-sa, intrând, rând pe rând, în toate belelele pe care le putea găsi și rătăcind întruna drumul drept, până când a devenit un motiv de rușine

și suferință. În anul când și-a rupt nasul a început să fure bani de la părinții lui, la cincisprezece ani își dedica timpul liber mas-turbării, la șaisprezece vedea școala ca pe o arenă în care îi putea călca în picioare pe cei slabii, la șaptesprezece fuma două pachete de țigări pe zi, iar la opt-sprezece a hotărât să se „realizeze“ în cel mai rapid mod posibil, vârându-și nasul, ce o enerva tot mai tare pe maică-sa, în orice murdărie pe care o putea adulmeca. Cum rezultatul celei de-a doua operații la nas a fost și mai dezastruos decât al celei dintâi, grijile pe care Zeren Fiii-cei-iuți-din-fire și le făcea pentru fiul ei au ajuns la culme, în vreme ce aşteptările i-au scăzut cu totul.

Cu puterea strânsă în timpul convalescenței, la douăzeci și doi de ani Zekeriya s-a incurcat cu diverse clanuri din mafia parcărilor, la douăzeci și trei s-a amorezat de o funcționară de bancă divorțată și cu doi copii, la douăzeci și patru l-a înjunghiat pe paznicul băncii, asupra căruia îl asmuțise fosta iubită, și a fost arestat, la douăzeci și șase s-a răzbunat crunt pe viață spărgându-i nasul președintelui asociației pentru înfrumusețarea cartierului Kuzguncuk (care se apucase să-i organizeze pe locuitorii din zonă într-un grup de protest împotriva construirii unei parcări în grădina din spatele unui conac otoman), la douăzeci și șapte s-a ascuns de familia lui, iar la douăzeci și opt, după ce i-a fost descoperită ascunzătoarea, a fost însurat de urgență cu fata unei rubedenii care li s-a părut potrivită vârstnicilor din familie și tot în același an a făcut și un copil. Totuși, după spusele delicatei lui neveste, care îi vizita adesea cu ochii în lacrimi pe părinții Fiii-cei-iuți-din-fire în apartamentul lor ca să se plângă de el, căsătoria nu îi îndreptase cătuși de puțin nărvurile. Nu c-ar fi hoinărit pe-afără zi și noapte, cum făcea pe vremuri, însă ajunsese o epavă supărăcioasă și irascibilă. În toiul unei căderi nervoase, o „bruscase“ pe o șoferită fără experiență care intrase în mașina lui pe culoarea galbenă a semaforului și, după o bătaie cruntă încasată a doua zi de la soțul vânjos al femeii, s-a pomenit iar cu nasul aranjat.

Între timp Zeren Fiii-cei-iuți-din-fire aşteptase cu nerăbdare copilul cu care era însărcinată nora ei. Căci copiii concepuți când o relație conjugală scârțăie – ajunși la termen în vreme ce căsătoria nu izbutește încă să se ridice după ce a căzut în nas – sunt ca niște saci cu ciment: săculete cu ciment ce cărpesc crăpăturile

vizibile, țin stâlpii cuibului laolaltă și întăresc căsătoriile pe cale să se destrame. Când s-a născut, copilul lui Zekeriya, ca orice sac cu ciment, avea și el o misiune, ba chiar una dublă: să împiedice mai întâi distrugerea nasului tatălui său, și apoi a căsătoriei sale.

Și a reușit – cel puțin o vreme. Un an și cinci luni și jumătate în cap s-au scurs fără incidente. Apoi a venit vestea șocantă care n-a șocat pe nimeni. Pe când căruciorul copilului în casă, Zekeriya a căzut pe scări. Pe deplin pregătită să asiste pentru a patra oară la aceeași scenă, de fiecare dată mai supărătoare, dar și mai puțin tulburătoare, Zeren Fiii-cei-iuți-din-fire s-a dus la spitalul al cărui nume noră-sa i-l spusese printre suspine la telefon. S-a năpustit furioasă în salon și s-a uitat prostită la fiul care stătea în fața ei și arăta excelent. Un nas se rupsese într-adevăr în accidentul de acasă, însă de data asta nu al lui Zakariya, ci al micuțului care dormea în căruciorul ce căzuse pe scări. Descoperind pe chipul nepotului ei pansamentele pe care se obișnuise de atâtia ani să le vadă chiar în mijlocul feței fiului și pe care le interpreta de fiecare dată ca pe un steag fluturat împotriva stăpânirii ei, Zeren Fiii-cei-iuți-din-fire s-a încredințat că pe undeva avusese loc un transfer genetic și că defectul acesta n-avea să fie corectat niciodată. Așa că a renunțat pe loc și definitiv la orice speranță legată de fiul ei și de progenitura lui.

Primul lucru pe care l-a facut când s-a întors deznădăjduită la Palatul Bomboană a fost să se închidă în dormitor și să rearanjeze sertarul din șifonierul din lemn de nuc unde ținea lucrurile nepotului ei. La urma urmei, de fiecare dată când decidem să nu mai iubim pe cineva, trebuie să ne dăm seama ce facem cu lucrurile rămase de la el. Totuși, cum Zeren Fiii-cei-iuți-din-fire nu arunca niciodată nimic din ce era legat de familia ei, cel mai drastic lucru pe care l-a putut face a fost să scoată din șifonier toate rufele fiului și să le cerceteze atentă, una câte una, înainte de a le pune la loc. Pe când controla cu minuțiozitate tot conținutul șifonierului din lemn de nuc, gena vinovată pe care o căutase ani de zile s-a ivit dintr-o carte de bune maniere îndesată în dosul unuia dintre sertarele de jos. În cartea ce avea câte o ilustrație pe fiecare pagină, la începutul capitolului „Cum vorbești cu o doamnă necunoscută într-un compartiment de tren?“ fusese vârâtă o fotografie – cine știe când și de cine. Răspunsul pe care

Zeren Fiii-cei-iuți-din-fire murea de curiozitate să-l afle se ascundea în acea fotografie îngălbenită. Căci al patrulea frate al bunicului soțului ei – efeminatul, cochetul, neisprăvitol de frate care umblase întruna cu vorba de colo până colo și fusese direct responsabil pentru atâtea certuri în familie, încât toată lumea și-l amintea drept „Pupăza“ – avea un nas exact ca al lui Zekeriya. În poza făcută spre bătrânețe Pupăza Hamdi, cu o pălărie de fetru pe cap și un portigaret lung în mână, fuma o țigară și privea visător în zare peste umerii membrilor familiei, oferindu-și profilul obiectivului, parcă pentru a pune mai bine în lumină urâtenia nasului său. Pe Zeren Fiii-cei-iuți-din-fire n-o interesa că dicționarul familiei făcuse o greșelă fundamentală, căci pasarea numită „pupăză“ nu umbla niciunde cu vorba decât atunci când ii ducea lui Belkis¹ vești de la profetul Suleiman. Singurul lucru ce o interesă era omul care promise această poreclă. Era o nedreptate cumplită că singurul ei fiu, primul ei născut, în loc să moștenească nasul propriului tată sau al propriei mame, îl moștenise pe cel al unui bătrân senil, pe care nu-l întâlnise nici măcar o singură dată în viață și care avea cele mai detestabile gene din toată familia. Dar și mai cumplită era legătura nepotului ei de un an și jumătate cu același lanț genetic.

Dintr-un impuls brusc, a luat și-a aruncat la gunoi acest document hidos, împreună cu cartea de bune maniere. Și, în ciuda nenumăratelor plângerile ale administratorului, Hadji Hadji, cum că aruncau gunoiul la ore nepotrivite, făcând astfel ca intrarea în apartament să arate jalnic, a scos sacul galben cu gunoi în fața ușii de la intrare.

Cinci, zece, treisprezece... exact șaptesprezece minute mai târziu, Zeren Fiii-cei-iuți-din-fire s-a simțit cuprinsă de o remușcare profundă. În doar un minut i-a trecut prin minte că, de vreme ce până atunci păstrase cu grijă tot ce avea legătură cu familia ei, ar fi trebuit cu siguranță să păstreze și poza aceea veche, în ciuda urâteniei sale. Însă când a deschis din nou ușa, sacul cu gunoi dispăruse. Atunci și-a amintit brusc o poveste pe care o auzise mai demult de la mama ei. Părinții ei vârâaseră motanul pe care

1. Aluzie la regele biblic Solomon și la regina din Saba, al cărei nume în tradiția islamică este Belkis.

îl ținuseră ani de zile, dar pe care nu-l mai voiau, într-un sac, merseră cu mașina cât de departe putuseră și lăsaseră sacul pe un câmp pustiu din afara orașului. Seara, la întoarcere, găsiseră motanul așteptându-i lenevos în fața casei. Acum, uitându-se la locul gol unde stătuse sacul cu gunoi, pe Zeren Fiii-cei-iuți-din-fire au trecut-o fiorii întocmai ca pe mama ei când văzuse motanul dinaintea ochilor. Fiindcă dezamăgirea de-a vedea că un lucru de care credeam c-am scăpat se ține scai de noi și dezamăgirea de-a constata că un lucru pe care ne închipuiam că-l putem recupera oricând ne-a alunecat printre degete amintesc de fapt una de alta.

Lucruri asemănătoare se mai întâmplaseră în casa asta de raport. Sacii cu gunoi dispăreau misterios de lângă uși înainte ca Meryem să apuce să-i culeagă. Totuși, cum sacii o preocupaseră prea puțin pe Zeren Fiii-cei-iuți-din-fire, misterul legat de cine îi lua și în ce scop nu o intrigase niciodată. Acum însă își voia gunoiul înapoi. Dintr-o dată, în mintea ei gunoiul pierdut s-a transformat într-o scrioare sigilată – una atât de personală, încât n-ar trebui să ajungă niciodată sub ochii străinilor. Gunoiul este privat atât timp cât se mai află lângă ușa noastră: e al nostru, vorbește despre noi. În clipa când ajunge în coșul de gunoi, devine anonim. Cei care-și câștigă traiul din gunoaie pot să-și vârbe mânile în tomberoanele din mijlocul străzii, în mormanele de gunoi înălțate la unele colțuri de stradă sau în gropile de gunoi din apropierea orașului și numai atunci când au neobrazarea să ne deschidă sau, mai rău, să ne fure gunoiul de lângă ușă, se consideră că ne-au invadat spațiul intim.

În ora următoare Zeren a alergat în sus și-n jos prin Palatul Bomboană, căutând în toate locurile care îi veneau în minte și suspectând pe toată lumea. La un moment dat, gândindu-se că sacii cu gunoi de lângă fiecare ușă puteau ajunge în același loc, ca părăiele care se varsă în același râu, a ieșit afară și a scotocit prin mormanul de gunoi strâns lângă zidul grădinii. Dar era ca și cum pământul se căscase și înghițise sacul ei galben cu gunoi, legat cu o fundă. Fiindcă oamenii de serviciu erau plecați la ei în sat, mai rămânea o singură posibilitate: salonul de coafură de vizavi de ea! Dar din vizita de prospectare facută acolo împreună cu soțul și fiicele s-a întors cu mânile goale și cu nervii pe bigudiuri. De parcă n-ar fi fost de ajuns că gunoiul cu fotografia lui

Pupăză Hamdi dispăruse, căța aia de coafor – Cemal – o potopise cu ocări.

La ceva vreme după asta Zeren Fiii-cei-iuți-din-fire a cumpărat canarul. Dar înainte de canar avusese pești de toate felurile și culorile...

De fapt, pe Zeren Fiii-cei-iuți-din-fire n-o interesaseră câtuși de puțin peștii până în ziua când, după multe tăgăduiri, acceptase în sfârșit faptul că fiica ei cea mare era nevropată. Își iubea fiica mai mare – la un moment dat o iubise mai mult decât pe orice altceva. În vremea când fiu-său începuse s-o apuce pe urmele nasului său coroiat, începuse și ea să-și reverse întreaga iubire și atenție asupra fetei celei mari. Atunci, ca și acum, Zeynep Fiii-cei-iuți-din-fire (azi în vîrstă de treizeci și unu de ani) era mult mai activă și mai sociabilă decât oricare dintre frații ei. La unsprezece ani voia să fie directoarea școlii unde lucra mama ei, pompier, ca să împăraștie toată apa de la Direcția Generală a Apelor, unde lucra tatăl ei, să vagabondeze, ca fratele ei, să croșeteze, ca sora ei, și să devină actriță, ca tatăl celei mai bune prietene a ei de la școală – toate în același timp. Puține se schimbaseră când ajunsese la douăzeci și unu de ani. Voia încă să fie mai mult decât suma tuturor celor din jur. Tânăra ziua în calupuri de timp, înghesuise în fiecare o ocupație diferită și astfel se împărțise în nenumărate bucăți, făcând întâi un lucru, apoi altul și, foarte ciudat, reușind în cele mai multe dintre ele. Inteligența îi era destul de ascuțită pentru a flata mândria genetică a maică-sii. Dar rămăsese la fel de nefericită. Orice obținea era departe de-a fi de ajuns – de fapt, nimic nu era de ajuns. Nici măcar un singur lucru în viață nu era întreg: pentru ea „întregimea“ era doar un cuvânt lipsit de sens din dicționare. De pildă, nu exista mare: chiar și într-o singură mare exista un număr infinit de mări, fiecare încercând s-o apuce într-o altă direcție. Înălțimea și frecvența valurilor pe care le vedeam ajungând la țărm erau rămașitele războaielor dintre mări. Ajungeau la țărm doar ca să fie masacrate bulă cu bulă, atom cu atom. La fel, nu exista nici un Istanbul. Existau doar zeci, sute, mii, milioane de grupuri, comunități și societăți. „Plusurile“ înălțurau „minusurile“, vânturi potrivnice se împiedicau unele pe altele să bată și, pentru că nici un grup nu era îndeajuns de puternic ca să-l domine pe celălalt, orașul reușea în cele din urmă să

se mențină, deși nu avea cum să nu se micșoreze de-a lungul acestui proces. Asemenea valurilor, Istanbulul era doar ce rămânea din întreg: din ce rodeau guzganii, din ce sfârtecau pescărușii, din ce împărțeau locitorii, din ce uzau mașinile, din ce cărau bărcile, prima gură de aer trasă în piept de toți, numaidumnezeuștiecăți copii născuți în fiecare ceas... rămășițele împrăștiate și spulberate, întotdeauna lipsindu-le ceva, niciodată întregite... Când a avut prima cădere nervoasă, Zeynep Fiii-cei-iuți-din-fire împlinise douăzeci și doi de ani.

Zeren Fiii-cei-iuți-din-fire n-a fost deloc afectată de spusele doctorului, fiindcă nu l-a luat în serios nici pe el, nici spusele lui. Pe nici o ramură a arborelui genealogic al familiei nu exista vreo frunză unde-ai fi putut da peste o asemenea boală. Până și mintea celui mai jenant membru, Pupăză Hamdi, era într-o stare excellentă. Pe lângă asta, fiica ei cea mare era cea mai deșteaptă, cea mai sclipoare dintre cei trei copii ai ei. Criza prin care trecea n-avea cum să fie altceva decât disperarea pubertății târzii.

Recuperarea rapidă a lui Zeynep Fiii-cei-iuți-din-fire a încreștinat-o și mai mult pe maică-sa că avusese dreptate. Totuși, cum s-a dovedit curând, recuperarea nu a fost una permanentă, ci temporară. De atunci, viața ficei mai mari a familiei Fiii-cei-iuți-din-fire urma să fie împărțită în două anotimpuri: când era bolnavă, părea că n-o să mai fie niciodată sănătoasă, iar când era sănătoasă, părea că n-o să mai fie niciodată bolnavă. Nu exista cale de mijloc. Nimici nu putea ghici când avea să treacă de la o stare la alta. Cea mai clară diferență dintre cele două stări era reacția ei la veștile proaste. Când era bolnavă, o interesau doar anumite știri, asemenea unui daltonist care vede doar anumite culori, și căuta în ziar numai acest gen de știri. Copii ai străzii care se drogau cu diluant, crime în numele onoarei, sinucideri, femei silite să se prostitueze, teroriști sinucigași, bebeluși răpiți din spitale, tineri care luau supradoze, tot soiul de întâmplări tragice... Pe lângă ziare, urmărea cu atenție și evenimentele locale: guri de canal neacoperite, țevi de apă sparte, gunoi rămas pe trotuar, străzi închise, pungași fioroși, patiserii închise din cauza mizeriei, măcelari ce vindeau carne de cal, băcani ce comercializau detergent de contrabandă, mafii ale parcărilor, vechi case de lemn distruse în mod misterios de incendii, explozii, surgeri de gaze...

Neputându-se mulțumi să urmărească pur și simplu știrile astea supărătoare, Zeynep Fiii-cei-iuți-din-fire adora să le povestească în cele mai mici detalii oricui îi ieșea în cale. Cum nu-i ieșeau în cale prea mulți oameni, fiindcă își petrecea majoritatea timpului acasă, cu maică-sa, îi povestea ei necontenit aceleași lucruri. Dar când era sănătoasă, sărea peste știrile catastrofice amplu ilustrate. Prin urmare, era singura din familia Fiii-cei-iuți-din-fire care citea constant ziarele.

Ori de câte ori vocea exaltată a fiicei sale, ce vorbea despre catastrofe, o călca pe nervi, Zeren Fiii-cei-iuți-din-fire asculta bolborositol liniștitor al acvariului, pe care îl umpluse cu pești colorați și accesorii fosforescente. Însă înainte de pești fuseseră felurite plante decorative...

La douăzeci și trei de ani, Zelish Fiii-cei-iuți-din-fire nu era nici vagaboandă, ca fratele ei, nici la fel de deșteaptă ca sora ei. De fapt, aşa cum nu puteai spune că arătase ca toți ceilalți membri ai familiei încă din copilărie, nu puteai spune nici că semăna cu ei la trup sau la fire – și această diferență devinea foarte izbitoare când era comparată cu sora ei. Asemenea unei ciuperci uriașe și cărnoase, crescută cine știe cum lângă o plantă sălbatică aspră și plină de flori, ce încântă ochiul, și atât de obișnuită cu ea, încât îi fură soarele și apa, Zelish se lipise de soră-sa, furișându-se într-un colț al vieții ei. Era mediocră și nesigură, leneșă și incompetentă. Era ca și cum faptul că o vedea pe sora ei pendulând neîncetat între doi poli, intelligentă și atrăgătoare uneori, scrântită și plângăcioasă alteori, ar fi bulversat-o aşa de tare, încât hotărâse în schimb să se opreasă undeva la jumătatea drumului, pe un prag sigur. Pe când fratele ei râvnea „să fie ceva“, iar sora ei, „să fie totul“, vreme de ani întregi ea își dorise doar „să nu fie“.

Dintre toți membrii familiei Fiii-cei-iuți-din-fire, Zelish suporta cel mai prost neliniștea. Pentru ceilalți membri ai familiei, neliniștea era o amenințare venită din exterior. Deși cauzele ei erau variate, mesajul îi rămânea același și lumea nu trecea de draperiile de catifea groase și cenușii. Când venea vorba de lumea aceea, fiecare avea propriile griji. Ziya Fiii-cei-iuți-din-fire se temea cel mai tare că procesul pentru luare de mită va fi redeschis și că până la urmă o să fie închis, o să apară în toate ziarele și o să ajungă de poveste în tot orașul. Cea mai mare grijă a lui Zeren

Fiii-cei-iuți-din-fire erau copiii ei, iar după aceea veneau, în ordinea următoare: propășirea fundamentalismului islamic, echipa de a fi atacată de hoți pe stradă și un cutremur în Istanbul. La rândul lui, Zekeriya Fiii-cei-iuți-din-fire se temea cel mai tare să nu ajungă neputincios în pat și în viață, apoi de oamenii la care avea datorii pentru jocuri și, în sfârșit, de el însuși. Cât despre Zeynep Fiii-cei-iuți-din-fire, ea era un soi de pendul ce oscila nepăsător între fântâni de neliniște-teamă-frică și mări de calm-indiferență-curaj.

Totuși, pentru Zelish Fiii-cei-iuți-din-fire neliniștea era ceva abstract. Se găsea pretutindeni, la fel ca aerul, și era aproape la fel de intangibilă, cu cauze mult mai greu de identificat decât redeschiderea unui proces pentru luare de mită, arestarea din pricina unei datorii la jocuri sau venirea la putere a fundamentaliștilor. În primul rând, neliniștea nu trăia în afara unei persoane, ci era mai degrabă chiar fauna în mijlocul căreia el/ea trăia. Pentru că frica, neliniștea și grija sunt hrănite de „groaza posibilității că totul s-ar putea dovedi a fi diferit“. (Iată casa, prietenii, trupul, familia ta...) Sunt ale tale, însă într-o bună zi toate îți pot fi luate!) Cât despre teamă, ea e hrănita de „groaza că nimic n-ar putea fi diferit“. (Iată casa, prietenii, trupul, familia ta...) Sunt ale tale și, din nefericire, pot rămâne la fel pentru totdeauna!) Pe când era la gimnaziu, Zelish fusese de câteva ori acasă la prietenele ei. Vizitele asta, care ii dăduseră ocazia să vadă de aproape mame, tată și familii ce nu semănau deloc cu a lor, au fost un punct de cotitură pentru ea, fiindcă până atunci crezuse că „mamă“, „tată“ și „familie“ însemnau o copie la indigo a celor pe care le avea ea. Rușinea pe care o simțea în privința familiei sale a crescut treptat de-a lungul anilor, la fel ca rata dobânzii la o amendă, care crește cu perfidie.

Silabele poticnite ale profesorului de fizică bâlbâit din clasă îi răsunau încă în urechi lui Zelish Fiii-cei-iuți-din-fire: „Sss-să uuu-nim două vase care au iiii-năuntru aaa-ceeași cantitate de lll-ichid cu aaa-ceeași densitate și aaa-celași nivel. Sss-să aaa-ștep-tăm ca lll-ichidul să treacă dintr-unul iîin celălalt“. Apoi adăuga: „De fff-apt, sss-să nu aaa-ștep-tăm degeaba. Nnn-nu uuu-itați, copii, iiii-ntotdeauna de sss-sus iîin jos și de la mmm-ult la ppp-uțin. Aaaa-ltfel, nnn-nu se produce nnn-nici un transfer iîintre lucruri care sunt la aaa-celași nivel“. Dacă aşa stătea treaba, s-a gândit

Zelish, nivelele de teamă din casa ei și din lumea din afara Palatului Bomboană erau egale. Din cauza asta îi era imposibil să-și adune curajul ca să fugă din apartamentul 4 și să nu se mai întoarcă niciodată. Până acum își făcuse nenumărate planuri. Totuși, fiindcă ele fuseseră mai curând planuri de plecare decât de scăpare, nu avea încă idee unde să se ducă și ce să facă dacă și când pleca de-acasă.

Oricum, Zeren Fiii-cei-iuți-din-fire nu aștepta prea multe de la fiica ei cea mică, a cărei singură trăsătură distinctivă – din câte își putea da ea seama – era că leșina pe loc când vedea sânge sau orice îi amintea de el. Așa că a compensat lipsa fiicei pe care i-ar fi plăcut s-o aibă cu plantele decorative. Singura problemă era că aveau nevoie de mult mai mult soare decât le puteau oferi razele ce abia pătrundea prin perdele.

Cum perdelele din apartamentul 4 împiedicau razele soarelui să pătrundă înăuntru, plantele decorative au pierit una câte una, întocmai ca privirile străinilor. Peștii din acvariu au suferit și ei pierderi masive de-a lungul timpului. Canarul a fost sfâșiat de tribul Profetului-cu-pisici. Deși acum în colivie era un alt canar, dintr-un motiv inexplicabil, acesta nu ciripise nici măcar o dată.

Apartamentul 3: coaforii Cemal și Celal

Când și-a văzut subiectul de bârfa preferat intrând pe ușă, lumea din salonul de coafură s-a cufundat într-o tacere stințărită, tipică celor prinși asupra faptului. Să te trezești în fața ochilor tocmai cu persoana pe care o bârfeai fară milă cu un minut în urmă îți poate da de bănuit că aici se petrece ceva misterios. La fel, și celor din coafor li s-a părut că Tijen Igienă îi auzise din lumea duhurilor cum îi pomeneau numele. Dar pricina nervozității pe care o simțeau în prezența ei nu venea numai din neputința lor de a-și da seama cum să dreagă expresiile pe care le adoptau cu atâtă nepăsare în timp ce bârfeau. Erau uluiți și să vadă o persoană care nu mai ieșise din casă de luni întregi vizitând un loc ce era, probabil, unul dintre ultimele de pe „lista ei cu eventuale locuri prin care să treci dacă și când s-a facut timpul să ieși din casă”.

Primul care s-a scuturat de această încremenire a fost Cemal. S-a îndreptat către ușă, zicând pe un ton aproape vesel „Bine ați venit, intrați, doamnă Tijen!”, fără să-și dea seama cât de nepoliticos era să-i spui pe nume cuiva pe care nu l-aî mai întâlnit niciodată. Acestea sunt efectele secundare ale dependenței de bârfa: când bârfești prea mult și prea des pe cineva, poți ajunge să crezi că îl cunoști personal de o grămadă de timp. Dacă familiaritatea lui Cemal ar fi fost împărtășită cătuși de puțin, s-ar fi putut lăsa într-o asemenea măsură în voia acestei iluzii, încât poate chiar i-ar fi reproșat lui Tijen Igienă că nu trece pe-acolo mai des, cum făcea cu clientele sale obișnuite... însă asta nu s-a întâmplat. După ce l-a măsurat din creștet până-n tâlpi, cu o răceală care dovedea că nu era deloc încântată de primire, femeia a întors capul fără să-i răspundă și s-a pornit să cerceteze totul. Privirea i-a fost

atrasă, pe rând, de părul tuns de pe jos, ce aştepta să fie măturat, de prosoapele ponosite care se decoloraseră de-atâta spălat, de petele de pe pelerinele cu model de leopard legate la gâturile clientelor, de fisura subțire din oglinda ce se întindea de la un perete la celălalt, de țânțarii morți ce zăcea lângă marginea blatului de sub oglindă, de praful de pe raftul unde erau alinate cutii cu aceeași marcă de gel de păr, spumă de păr și briantină, de ghemotoacele de păr întepenite în perii, de buretele care se ițea prin găurile din scaune, de mobila uzată și apa plină de bule cu conținut dubios de pe căruciorul pentru manichiură cu trei sertare. Nemulțumirea pe care o încerca dinaintea acestei priveliști era atât de adâncă, iar dorința ei de-a părăsi imediat coafoul, atât de evidentă, încât Cemal – care simțea că și el, și locul unde lucra fuseseră înjositori – și-a înghițit toate urările de bun venit care-i stăteau pe limbă și a amuțit.

Totuși Tijen Igienă nu s-a răsucit pe călcăie și nici n-a plecat în fugă, cum se temuse Cemal. După ce a rămas câteva clipe stană de piatră, neputând să se miște, de parcă ar fi fost țintuită locului, și-a lăsat privirea cercetătoare să bată doar la jumătate din distanță, ca să nu mai fie silită să vadă lumea hidoașă și sleampătă din jur, și și-a strecurat-o pe fereastra deschisă. Acolo a văzut-o pe femeia plătită de ea pentru curătenie coborând în grădină ca să strângă hainele. Femeia, căreia i se putea citi în ochii spălăciți supărarea că era nevoie să strângă atâtea haine aruncate fară nici un rost, a zărit-o în același moment. Cum avea nervii ferfenită după o zi întreagă de curătenie, era așa de obosită, că nici măcar n-a avut energia să se întrebe ce căuta Tijen acolo. A pus jos coșul plin până la vârf cu rufe și, lăsându-și trupul de spiriduș în grădină, și-a strecurat doar capul acoperit cu un batic de culoarea lămâiei mucegăite pe fereastra salonului de coafură, murmurând cu o voce frântă:

— Eu plec, doamnă Tijen. Am o familie de îngrijit.

Dar nici măcar ea n-a fost în stare să facă vreo legătură între situația dată și cuvintele ce îi ieșiseră din gură, fiindcă a simțit nevoie să adauge o explicație:

— Ăsta e ultimul coș. Le-am adunat pe toate. Acum îl duc sus și-l las în casă. Deja am urcat și-am coborât de vreo cinci ori. Nu mă aşteptați joi. Cartierul astăzi îmi pică oricum cam peste mâna.

Împreunându-și ușor sprâncenele, Tijen a dat din cap tăcută. Chiar dacă expresia vagă a feței nu-i trăda gândurile, suferința pe care o simtea pentru că se afla aici, printre oameni, era absolut evidentă. A rămas aşa, în picioare, până când Celal, dornic să scutească de chin, s-a apropiat de ea, cu gândul să dreagă podul pe care fratele lui geamăn încercase să-l construiască, dar pe care în schimb îl distrusese, și a întrebăt-o pe un ton liniștitor ce dorea să i se facă la păr. Abia atunci Tijen s-a întors spre Celal, desprinzându-și privirea de pe locul de-acum părăsit de femeia plătită pentru curătenie, și a murmurat:

— Nu mie, ci fiicei mele.

Pe urmă, ca să se facă înțeleasă, s-a dat încet la o parte.

Abia atunci au observat cei din coafor fetița cu părul creț, ca abanosul, într-un contrast clar cu pielea izbitor de albă, și ochii mari, de un negru fără nici o altă nuanță. Părul îi era ud, stropii mari îi alunecau de pe șuvitele cărlionțate și-i lăsau mici bălti de apă pe umeri, aşa că arăta de parcă fusese surprinsă pe drumul încoace de o ploaie usoară de vară.

Pe când Celal își conducea Tânăra clientă pe scaunul din fața oglinzi, Cemal – îndurând cu resemnare tratamentul la care fusese supus de mama copilei – a poftit-o pe femeie să ia loc pe una din canapelele de pe o latură a salonului. Tijen Igienă nu s-a așezat imediat. Preț de câteva clipe a rămas în picioare, paralizată de stânjeneală. Apoi a cedat și s-a așezat cu inima îndoită pe cea mai apropiată canapea arătată. Când manichiurista, care avea obiceiul să întrebe fiecare clientă dacă vrea să-i facă unghiile la nici treizeci de secunde după ce intra în salonul de coafură, s-a ivit dintr-o dată lângă ea, Tijen stătea nemîscată, cu privirea ațintită la o pată de pe podea și cu mintea plutindu-i aiurea. Totuși, în clipa în care a auzit întrebarea ce-i fusese adresată, și-a retras mâinile dezgustată, ca și cum ar fi fost atinsă de un guzgan nevăzut, și le-a ascuns la spate. Complet nepregătită pentru o astfel de reacție bruscă, manichiurista s-a întors năucită la locul ei, însă de cum s-a așezat, o bănuială chinuitoare i-a trecut prin minte. Oare îi spusese „doamnă Igienă“ în loc de „doamnă Tijen“? Oare din cauza asta fața femeii luase dintr-o dată o expresie acră? Tot gândindu-se aşa, manichiuristei nu i-a luat mult până să se convingă că facuse

o gafa. La urma urmei, mintea are o înclinație spre pesimism. De câte ori șovăie între două opțiuni contradictorii, înclină spre cea negativă. Manichiurista s-a gândit o clipă că ar trebui să se ducă înapoi și să-și ceară scuze, însă până la urmă s-a ghemuit în dosul căruciorului pentru manichiură și s-a uitat pe furiș în jur, ca să vadă dacă îi mai remarcase cineva gafa.

Între timp Su – pe care Celal o așezase în fața oglinzii, chiar alături de bătrâna – își rotea întruna scaunul ca să cerceteze împrejurimile cu o curiozitate neprefăcută, dat fiind că punea pentru prima oară piciorul în salonul de coafură. Din nefericire, a trebuit să-și întrerupă explorarea, fiindcă, oriunde se întorcea, dădea de ochi de femei care se holbau la ea și buze rujate care vorbeau despre ea. Singura persoană din locul asta ciudat care n-o privea cu o asemenea insistență, s-a gândit Su, era bătrâna din scaunul de lângă ea. O cunoștea. Era vecina lor de alături, cu care se întâlnea din când în când și care era întotdeauna foarte amabilă. Acum, cu fața ei micuță, machiată excesiv, ieșindu-i din pelerina de plastic ce-i acoperea toată partea de sus a corpului până la gât, bătrâna arăta ca un bust aşezat strâmb pe soclu, vopsit diabolic în toate culorile.

Simțind privirea fetei ațintită asupră-i, madam Auntie s-a întors într-o parte și i-a zâmbit. Părea gata să spună ceva, însă chiar atunci a apărut Celal cu o scandură dreptunghiulară. Când venea vreun copil la coafură, gemenii așezau o scandură pe brațele scaunelor, pentru a-și înălța micul client. Numai că, de îndată ce și-a dat seama de intenția lui Celal, Su a scuturat din cap, uitându-se întă la bătrâna.

— Dar eu sunt mai înaltă decât ea, a protestat în cele din urmă cu un glas ascuțit. De ce nu stă și ea pe o scandură?

Obiecția a fost de ajuns ca să-l lase pe Celal, care oricum nu fusese niciodată cine știe ce mare orator, fără cuvinte. Văzând că, drept răspuns la remarcă revoltătoare a fetei, madam Auntie era departe de-a se simți ofensată și că, dimpotrivă, râdea, i-a întins scandura ucenicului fără coșuri. Totuși, imediat după aceea, de parcă ar fi descoperit o înțelepciune tainică în spusele copilei, a studiat cu grija în oglindă reflexiile celor două cliente neobișnuite ale sale. Cum stăteau umăr la umăr în fața oglinzii lungi și late,

cu pelerinele cu model de leopard la gât, semănau izbitor. În realitate, se aflau la doi poli opuși ai timpului – una avea unsprezece ani, cealaltă, șaptezeci și opt – și totuși amândouă erau plasate undeva la granița vieții umane. Su se înșela. Nu era mai înaltă decât bătrâna. De fapt, avea exact aceeași înălțime și, probabil, aceeași greutate. Oricât ar părea de straniu ca trupul unui bătrân care se împuținează să ajungă să-l egaleze pe cel al unui copil care crește, erau ca două lifturi care se opriseră o clipă la același etaj în timp ce unul urca și celălalt cobora. După o secundă, o oră, o lună, una urma să crească inevitabil mai înaltă decât cealaltă, pe când cealaltă urma să-o apuce în direcția opusă și n-aveau să mai fie la fel. Era nemaipomenit că se găsiseră una pe alta în acest moment de efemeră egalitate, să-a gândit Celal.

Odată ce a descoperit o asemănare între bătrâna și fetiță, lui Celal nu i-a luat mult să-și reproducă iubirea pentru cea dintâi, cioplind o afecțiune similară pentru cea din urmă. Tocmai de aceea să-a ocupat personal nu numai de pregătirea părului fetiței pentru tuns, ci și de tunsul propriu-zis. A desfăcut părul creț și des, de abanos, legat neglijent cu o panglică neagră, și a periat cu grijă șuvițele din care încă mai picura apă. Între timp nu uitase să-o întrebe pe copilă cum o cheamă, fiindcă de fiecare dată când adulții încep o discuție cu un copil, primul lucru care le vine în minte este să-l întrebe cum îl cheamă, după care încep să-l laude. „Ce nume frumos!“ a exclamat radios Celal, dar Su abia dacă a dat vreo atenție complimentului, fiind cufundată în răsfoirea unei reviste pentru femei, plină de coafuri fanteziste pe fiecare pagină. Ar fi rămas lipită de revistă destulă vreme dacă maică-sa n-ar fi scos dintr-o dată un tipărt care-ți îngheța sângele în vine.

La fel cum cainii îi atacă pe înșii cei mai speriați sau cum firul de păr cade în supa celui care va fi cel mai scârbit, gândacul căruia Cemal îi pierduse de mult urma hotărâse și el să intre în raza vizuală a nimăului altcuiva decât a doamnei Tijen Igienă. Ucenicul fără coșuri, hotărât să se dea bine pe lângă șefi, a intervenit numaidecât. Sub pantoful lui, gândacul să-a preschimbat într-un terci respingător.

— Gândacii ăștia să-au înstăpânit peste tot, să-a bâlbâit Celal, neștiind prea bine cum să continue.

În ultima vreme văzuse sărându-se pe-acolo gândaci pe care nici măcar nu-i putea recunoaște. Era ca și cum varietatea diferențelor specii ar fi crescut odată cu numărul lor. Unii lăsau în urmă un miros greșos când erau strivuți. Ucenicul a alergat să aducă spray-ul de cameră.

— Nu-i nevoie să aştepți, doamnă Tijen, a zis pe un ton linguritor madam Auntie, observând groaza care se citea pe fața femeii. Nu-ți face griji pentru fiica dumitale. O să urcăm împreună.

Tijen Igienă era aşa de disperată, că nici n-a mai aşteptat să i se repete. În fix două secunde a sărit peste cadavrul gândacului, a lăsat banii pentru tuns pe casa de marcat și-a ajuns la ușă. Înainte de-a ieși, s-a oprit o clipă să le facă din mâna bâtrânei și fiicei sale, celei dintâi cu recunoștință, iar celei din urmă cu afecțiune.

De cum a plecat, manichiurista, care stătuse țeapănă ca un vătrai mai mult decât putea îndura, a sărit în picioare.

— Doamna n-a putut suporta! a zbierat ea, facând o mutră acră. Bag mâna-n foc că nici cafeaua n-a putut s-o bea, fiindcă i s-a părut prea murdară. Nu i-a plăcut că nu mirosea a înălbitor.

Roșcata cea durdulie și blonda puțin sașie s-au pus și ele pe bârfit, Cemal a dat sonorul televizorului mai tare, văzând că se difuza în sfârșit videoclipul pe care îl aştepta de zile întregi, cliențelor li s-a servit încă un rând de ceai, țigările s-au aprins una după alta și, cu o viteză uimitoare, salonul de coafură s-a cufundat în lâncezeala obișnuită. Cum scăpaseră de vinovăția de-a fi siliți s-o privească în ochi pe femeia care era dintotdeauna subiectul lor preferat de bârfă, nu le venea deloc greu să revină la ce făceau. Astă s-ar putea numi „Întoarcerea grabnică și zorită a oprimaților“. Așa cum natura urăște vidul, mașina de bârfit își dorește și ea cu infocare întregirea pieselor lipsă. Nici faptul că acum printre bârfitoarele din salonul de coafură se afla și un copil, nici acela că el aparținea ființei pe care o ponegreau fară reținere pe la spate nu le-a redus pe cliente la tăcere. Pentru că, atunci când încep să bârfească nu doar de dragul de-a pălavrăgi, ci de-adevăratelea, fără rezerve, din toată inima, femeile înclină să credă fie că vocile nu li se pot auzi, fie că de fapt copiii sunt surzi.

Cât despre Su, era greu de spus dacă-și dădea seama de insinuările la adresa mamei sale, fiindcă se ascundea întruna în spatele

revistei aleia vulgare. Pe pagina din fața ochilor ei era fotografia unei metise dezbrăcate de la talie în sus, cu părul tuns foarte scurt, numai țepi, și colorat în diferite nuanțe fosforescente.

— Îți place? a întrebat-o Celal, supărat din cauza bârfelor și îngrijorat pentru fetiță. Putem să-ți facem părul aşa dacă vrei. Ai face senzație la școală.

— Nu! s-a opus Su cu o față ursuză. Părul meu trebuie să fie mai scurt de-atât.

— Ei, hai, nu-i nevoie să fie aşa de scurt. Lasă-l să crească puțin! a obiectat Celal.

Ridicând în cele din urmă nasul din revistă, Su i-a aruncat o privire recunoscătoare. O luminiță abia zărită a licărit tainic și apoi s-a stins în adâncul havuzului întunecat al ochilor ei.

— Nu, pentru că atunci n-o să mai scap de păduchi, a protestat ea, aproape tipând.

Bruneta cea agitată, cu toate bigudiurile pentru permanent abia scoase din păr, a ridicat din sprânceană către blonda puțin săsie. Doar că atunci când și-a dat seama că are ascultători, Su a simțit nevoia să ridice vocea.

— La școală învățătoarea m-a chemat la ea. Scrisese ceva pe-o bucată de hârtie. „Du-i biletul ăsta mamei tale și ai grija să-l citească“, mi-a zis. Apoi m-a trimis acasă. Mama s-a supărat rău când a citit biletul. A zis că am păduchi. Ne-am dus în baie și mi-a spălat părul cu o doctorie. Am folosit două șampoane. „Stai aici“, mi-a zis și am rămas în cadă. Apoi mi-a scos hainele din dulap. Le-a aruncat pe toate pe fereastră. A aruncat și cearșafurile, și ghiozdanul meu.

— N-am văzut nici un ghiozdan, a mormăit gânditoare manichiurista, cu nemulțumirea cuiva care află, chiar după ce-a plecat de la cinema, că ratase cea mai importantă scenă din film.

— Probabil i-ai luat de la școală. Se întâmplă tot timpul, a zis Celal, încercând să schimbe cu delicatețe subiectul.

— Nu i-am luat de la școală, a răspuns Su, ridicând din umeri. Oricum, la școală nu mai are nimeni păduchi în afară de mine.

Femeile s-au uitat unele la altele, zâmbind cu subînțeles. Pentru ele nu era nici o nouitate că Tijen Igienă se încăpățânase să își trimită fiica la o școală scumpă, pe care nimeni altcineva nu și-o

putea permite, și, cheltuindu-și toți banii în acest scop, distrusese nu numai nervii soțului ei, ci și însăși temelia căsnicieei lor.

— Nimeni din clasă nu mai are păduchi în afară de mine. Acum o să se împrăștie de la un cap la altul prin toată școala, a chicotit fata.

Râsul ei avea o notă sumbră și parșivă. Era parșiv pentru că nu-și dădea seama de reacțiile oamenilor din jur, ci izvora numai și numai dinăuntrul ei, pentru a se întoarce apoi iar la ea, fără să știe unde și când să se opreasă și dovedind, probabil, doar o sete de distractie. Era sumbru pentru că devinea tot mai vertiginos pe măsură ce Su căpăta curaj și părea tot mai incontrolabil odată ce luase avânt, gata să se preschimbe pe tăcute în durere. Râsul ei era discordant și nepotrivit, total detasat de înțelesul vorbelor sale. Era prea stângaci, prea apăsător, prea exagerat pentru o copilă de vârstă ei.

— Mama spune că am luat păduchii de la tata. El i-a luat de la curvele lui și după aia, când m-a îmbrățișat, mi i-a dat mie.

De parcă toate ferestrele s-ar fi deschis dintr-odată larg și un vânt nestrunit s-ar fi năpustit înăuntru, femeile însirate în fața oglinzi mari s-au cutremurat din cap până-n picioare. Fiindcă era copleșitor să auzi cele mai intime secrete familiale revărsându-se din gura unui copil, ca și cum ai fi cules toate fructele din grădina vecinului fară ca de fapt să le furi. Deși asta ar putea fi o infracțiune, nu există nici un infractor prin preajmă. De când e o infracțiune să te tragi ușurel deoparte și să faci loc apelor murdare, care vor curge oricum? La fel, gloata din salonul de coafură se trăsese înapoi, tăcută ca un mormânt, ca s-o lase pe copilă să vorbească liber și să spună tot ce avea de spus. S-a sucit, dornică să audă mai multe, cât se putea de multe, fără să fie implicată, amestecată sau vârâtă în poveste. Chiar și Cemal, în ciuda neputinței sale de mult înrădăcinate de a sta nemîșcat mai mult de două secunde și a tendonței sale de a-și băga nasul în orice discuție din jurul lui, a reușit să tacă mâlc. Doar madam Auntie a simțit nevoia să facă ceva ca să închidă acest subiect neplăcut, însă – fiindcă nu prea reușea să-și dea seama ce să spună – l-a avertizat numai pe Celal să-și termine cât mai repede treaba, apoi s-a facut mică în scaun și a rămas întuită locului. Pierdută

în gândurile ei, și-a scos pandantivul din bluză și a început să mângâie distrată chipul încruntat al Sfântului Serafim.

Su s-a rotit în scaun, de parcă ar fi vrut să aprecieze impactul spuselor ei, și a cercetat fețele tuturor. Când și-a încheiat rotația și a revenit în poziția inițială, ochii ei negri ca tăciunele i-au întâlnit în oglindă pe cei albaștri-cenușii ai bâtrânei, care sclipeau ca niște mărgele. În timp ce dădea afară pe nasul mic și ascuțit aerul pe care îl trăsese melancolic în piept, madam Auntie a zâmbit cu o stânjeneală ce cuprindea pe undeva și niște scuze. Era greu de spus dacă își cerea scuze de la unii dintre cei prezenți în numele copilei pentru ceea ce spuse sau, dimpotrivă, dacă îi cerea scuze copilei pentru ascultătorii curioși ce o înconjurau. Deși nu era în stare să descifreze înțelesul acestui zâmbet nebulos, Su nu s-a putut abține să-i zâmbească la rândul ei.

Celal, care de-acum se grăbea, i-a chemat pe cei doi ucenici lângă el. În câteva minute toți trei și-au reluat treaba cu multă râvnă și au uscat părul bâtrânei și pe cel al fetiței. Punându-i pe ucenici să le țină câte o oglindă ovală la ceară, Celal le-a lăsat să vadă cum le stătea părul la spate. Împresurate astfel de oglinzi și din față, și din spate, imaginile copilei și ale bâtrânei se înmulțeau, iar asemănările dintre ele creșteau și, totodată, se topeau unele într-altele.

*

Totuși, când și-au luat rămas-bun de la Celal, care le-a condus până la ușă, și au început să urce treptele Palatului Bomboană, diferența de vîrstă dintre ele a devenit dureros de vizibilă. Copila se oprea des și aștepta pe bâtrână, uneori coborând câteva trepte, ca să însوțească apoi până sus. Odată ajunse în felul acesta la etajul al treilea, madam Auntie s-a oprit să-și tragă sufletul. Pe când se sprijinea de ușă, stând într-un picior, de parcă ar fi fost pedepsită, Su s-a folosit de prilej ca să-i împărtășească mai multe prieteniei sale vîrstnice, lângă care se simțea deja în largul ei.

— Trei fete din clasă mi-au pus o poreclă. Știi etichetele alea de pe caiete, nu-i aşa? Ei bine, pe-a mea au scris cu litere de tipar „SUPĂDUCHIOASA“. Numele meu adevarat e Bengisu, eu doar l-am prescurtat.

— Știi, și eu am avut păduchi când eram mică, a murmurat madam Auntie, în ciuda stingherelii pe care i-o stârnea râsul fetiței.

— Chiar? Ți-au pus și dumitale o poreclă? a întrebat Su, încercând să-și dea seama cine era „bunicul” încruntat, cu barbă roșcată, care atârna de lăntișorul ei de la gât.

— Nu, nu mi-au pus nici o poreclă. Aveam o spălătoareasă care își alinia toți copiii și-i despăduchea. Ea m-a scăpat și pe mine de păduchi. Biata maică-mea a facut o criză. Era o femeie delicată, nu putea face față la astfel de lucruri. Așa fusese crescută. Ce putea face? Dacă se usca un trandafir în grădină, se ducea la culcare îndurerată, dacă vedea un şobolan mort, nu-și revenea zile în sir. Cred că se născuse într-o epocă nepotrivită...

Ochii albaștri-cenușii ai femeiei și-au pierdut strălucirea, însă numai o clipă. Cu intuiția unică a celor care și-au impus să nu își mai amintească anumite evenimente și să nu pomenească anumite nume, a simțit că era gata să pătrundă în grădina interzisă a memoriei sale și a bătut imediat în retragere. I-a făcut șmechereste cu ochiul copilei, al cărei cap părea și mai mic după ce se tunse, ca și cum i-ar fi împărtașit un secret.

— Să nu-ți pese că-ți spun „Supăduchioasa“ ori mai știu eu cum. Toată lumea ia păduchi în copilărie – și nu numai atunci. Oamenii iau păduchi și când sunt mari. De unde să știi cine are păduchi și cine nu? Poți să vezi păduchii cu ochiul liber? Toți pretind că sunt curați ca lacrima, dar, crede-mă, au și ei păduchi undeva înăuntrul lor.

Convinsă mai degrabă de bunele intenții din spatele cuvintelor decât de cuvintele în sine, Su a dat fuga să sune la ușa ei de îndată ce-au ajuns la etajul al patrulea.

— M-am întooooors! a strigat ea când s-a deschis ușa.

Deși îngrijorată pentru că întârziaseră, Tijen Igienă părea să-și fi învins neliniștea de mai devreme și i-a mulțumit vecinei sale.

— Arată bine, foarte scurt și foarte sic în același timp, i-a răspuns madam Auntie.

Apoi s-au uitat încordate una la alta, simțindu-se obligate să mai spună ceva, dar neștiind prea bine ce-ar mai putea spune.

— Te-aș invita înăuntru, însă n-am terminat curățenia. Am lăsat totul baltă când a plecat femeia care mă ajuta, a îngăimat Tijen Igienă.

Femeia stresată și nervoasă de la coafor parcă dispăruse, lăsând în locul ei o copie timidă, reticentă.

— Sigur, sigur, vezi-ți de curătenie! Dar nu te obosi prea mult. Astăzi erai epuizată – întinde-te și odihnește-te puțin. Oricum, am și eu treabă.

Nu se vizitaseră niciodată până atunci. Uneori se întâlneau la ușă și schimbau câteva politețuri.

— Cum aş putea să dorm? a izbucnit Tijen. Mă ia durerea de cap de la miroslul ăsta dezgustător. Soțul meu spune că exagerez. Crezi că exagerez? Simți și dumneata miroslul ăsta, nu-i aşa? Spune-mi, madam Auntie, simți și dumneata miroslul de gunoi?

O umbră abia deslușită a trecut peste chipul lui madam Auntie. Când a vorbit din nou, vocea îi era aspră și scorțoasă, întocmai ca mâinile ei gălbejite, cu vene proeminente.

— Cu ani în urmă fratele meu a călătorit la Cairo. A spus că auzeai un „zumzet“ de cum te dădeai jos din avion. Zumzetul de Cairo! Deși aeroportul era destul de departe de oraș. Se pare că un oraș își propagă zumzetul pe kilometri întregi. Gândește-te numai ce fel de oraș trebuie să fie, ce soi de oameni trebuie să trăiască în el ca să se reverse aşa! Istanbulul nostru nu-i și el aidoma, doamnă Tijen? Cairo zumzăie, iar Istanbulul miroase. Străinii îi simt miroslul încă dinainte să se apropie de oraș. Noi nu-l putem mirosi, firește. Se spune că șerpilor le place laptele și îl găsesc cu ajutorul miroslui, însă ar reuși oare să-i depisteze mirosl dacă ar înnota în ceaunul cu lapte? Probabil că locitorii din Cairo n-ar auzi zumzetul și locitorii din Istanbul n-ar simți mirosl propriilor orașe – și astea sunt orașe foarte vechi. Când eram Tânără, nu știam că Istanbulul e atât de vechi. Firește, pe măsură ce îmbătrânește, gunoiul crește. Eu nu mă mai enervez. Nici dumneata n-ar trebui să te enervezi, doamnă Tijen.

Neștiind ce să mai spună, Tijen Igienă a clipit fără rost din ochii ei de abanos, rotunzi, cu gene lungi, pe care îi moștenise și fiica sa. O nouă tăcere încordată s-a așternut între cele două femei. Astfel de tăceri presărate la intervale regulate sunt ca niște refrene în discuțiile celor care nu s-au obișnuit să vorbească unul cu celălalt: se repetă ca niște interludii prestabilite. Au mai spus câteva vorbe despre gunoi, câteva vorbe despre diverse alte lucruri

și și-au urat o zi bună. Ușile s-au închis cu grija, ca să nu se trântească, dar femeile nu s-au întors imediat la treburile lor. Au rămas amândouă în picioare cam zece secunde, fără să scoată vreun sunet, cu urechile ciulite, încercând să-și dea seama după zgomote ce avea de gând cealaltă. Dar, oricât s-au chinuit, nici una n-a reușit să audă nimic.

Apartamentul 5: Hadji Hadji, fiul, nora și nepoții lui

— A fost odată un sfânt foarte venerat...

— Ai promis că de data asta ne spui o istorie adevărată! a țipat băiatul de şapte ani și jumătate. De ce începe ca un basm?

Hadji Hadji s-a strâmbat la băiatul neliniștit. Dintre cei trei nepoți ai lui, băiatul acesta îl supăra cel mai tare, îl supăra mai tare ca oricine altcineva. Băiatul acesta nu era om, ci un djinn deghizat în om sau chiar mai rău, odrasla corcită a unui djinn cu un om. De asta crescuse aşa de ciudat, cu capul ca o damigeană... dar în clipa când s-a surprins gândind asemenea lucruri, bătrânul s-a rușinat. S-a căit îndată și a izgonit gândurile răutăcioase. Cu timpul, căința începuse să aibă asupra lui un fel de efect spontan. De câte ori se simțea rușinat, se căia numai decât – era ceva ca un spasm muscular, un impuls aproape de nestăpânit. A făcut-o din nou, de trei ori la rând. Mai întâi s-a căit că a încercat să înțeleagă și chiar să pună la îndoială, cu mintea lui mărginită, faptul că Allah îi crease pe oameni aşa cum erau. După aceea s-a căit pentru că, indirect și necugetat, se îndoiese de castitatea nurorii sale, hotărând că nepotul lui se trăgea din djinni. În sfârșit, s-a căit că avusese astfel de gânduri cumplite legate de un copil bolnav. Însă lucrul acesta din urmă l-a rostit cu voce tare. Băiatul de şapte ani și jumătate și-a îngustat ochii verzi ca mușchiul, de parcă ar fi priceput că se spusesese ceva despre el, și l-a studiat pe bătrân cu și mai mare atenție. Hadji Hadji și-a ferit repede privirea. Chiar dacă nu era djinn, cine-ar fi putut să tagădui oare că acest copil nu semăna cu un djinn?

Allah le dăruise fraților săi toată frumusețea pe care i-o refuzase lui, dar – ca să fim drepți – îi dăduse mai multă inteligență

decât fraților săi, ba chiar mai multă decât tuturor membrilor familiei. Cum o să arate când o să fie mare? Nu numai trupul îi creștea zi de zi, ci și disproportia dintre cap și trup. Cât îi mai putea crește capul, care era deja o dată și jumătate mai mare decât unul obișnuit? Mâinile nu i se puteau îndoii în spate, ci erau încârligate spre interior, ca ale unei maimuțe. Cât mai putea trăi cu mâinile astea ca niște gheare și cu „Ma-ro-te-aux-la-my-syn-drome”¹, boala al cărei nume nimeni din familie nu era în stare nici să-l pronunțe corect? Simțind dintr-o dată o zvâcnitură pe corzile inimii, s-a silit să zâmbească.

— Nu e un basm, e adevărul gol-goluț, i-a răspuns cu blândețe. Sfântul a trăit cu foarte mult timp în urmă, de aia ce mi-a ieșit din gură suna ca un basm. Lucrurile astăzi s-au întâmplat de-adesea. Are chiar și-un mormânt. Dacă nu mă crezi, poți merge să-l vezi cu ochii tăi.

De îndată ce-a spus asta, și-a dat seama ce *gaffe*² făcuse. Nepotul lui cel mare nu mai putea ieși din casă. Era pentru binele lui. Spre deosebire de ceilalți copii și de frații săi, întreg universul băiatului era alcătuit din casa astăzi de o sută cinci metri pătrați. Cu o înduioșare vecină cu mila, bătrânul a mândgăiat spatele firav al copilului.

— Sfântul astăzi mare, înainte să fie sfânt, era derviș. Când Înălțimea Sa sultanul Mahomed Cuceritorul a asediat Istanbulul, a alergat să dea o mâna de ajutor. Ei trăgeau cu tunurile în zidurile orașului. S-au luptat zile în sir, dar n-au reușit să-i facă pe ghiaurii bizantini să se predea. Apoi dervișul nostru a cerut o întrevedere cu sultanul. I-a zis: „Mărite sultan, îngăduie-mi să fac o spărtură în zidurile astăzi, pentru ca oștenii noștri să poată intra pe-acolo și să le reteze capetele ghiaurilor ca la pui”. Sultanul s-a uitat la dervișul trențăros și neînsemnat din fața lui. Ce-ar fi putut face un om atât de umil? Nu l-a crezut și l-a dat afară. Dar săptămânilile au trecut și ei tot n-au izbutit să cucerească Istanbulul. Marea oștire otomană era sfârșită de sete și oboseală. Atunci sultanul și-a adus aminte de derviș și l-a chemat din nou la el. „Ai îngăduința

1. Sindromul Maroteaux-Lamy, o maladie metabolică ereditară, caracterizată prin nanism, surditate și deformări progresive ale scheletului.

2. Gafa (în fr., în orig.).

mea, apucă-te de treabă“, i-a spus. Peste poate de încântat, dervișul a sărutat mâna și mânecca Înălțimii Sale sultanul Mahomed Cuceritorul. Și-a luat rămas-bun de la toți ceilalți derviși. Apoi s-a plimbat împrejurul zidurilor orașului, chibzuind în ce loc să atace, și în cele din urmă a ales unul. Acolo zidurile erau mai groase și se aflau mai mulți oșteni de ucis. Căci îndărătul acelui loc se înălța palatul împăratului bizantin. Pe urmă dervișul a spus: „Acum aruncați-mă în ziduri“. Oștenii au fost, fără îndoială, uluiți, însă i-au împlinit dorința. L-au vîrât pe derviș în tun și l-au aruncat.

— Haida-de! L-au omorât! a exclamat băiatul de șapte ani și jumătate.

— Nu, nu l-au omorât! Nu era ca mine și ca tine, doar n-a ajuns sfânt degeaba.

Hadjı Hadji și-a îmblânzit glasul, de dragul tuturor lucrurilor pentru care se căise cu o clipă în urmă.

— L-au aruncat pe derviș. Așa de iute a zburat, că s-a prins de ziduri. Adică n-a căzut. Și-a desfăcut larg brațele și picioarele și s-a agățat ca un păianjen de zidurile alea groase. Oștenii bizanțini mișunau ca furnicile prin locul ăla. Când l-au zărit pe derviș, au tras în el cu săgeți otrăvite. Nici una nu și-a nimerit ținta. Pe urmă au tras cu săgeți cu foc. Oriunde cădea o săgeată, izbucnea o pălălaie. Au părjolit iarba, au ars copacii, peste tot erau flăcări ca în ziua Judecății de Apoi, însă dervișul a scăpat teafăr. Nici măcar un singur fir de păr de pe capul lui n-a luat foc. Stătea în mijlocul flăcărilor ca o salamandră. I-a privit din depărtare pe oștenii lui Mahomed Cuceritorul și le-a zâmbit. A rămas acolo și s-a rugat până s-a lăsat noaptea, iar la asfințit și-a facut abluțiunile.

— Cum putea să-și facă abluțiunile dacă era lipit de zid? a tipat cu o voce ascuțită băiatul de șapte ani și jumătate.

— Le-a facut cu ochii, i-a răspuns Hadji Hadji, holbându-se mâños la el. Răposata bunică-ta, odihnească-se în pace, își făcea și ea abluțiunile cu ochii. Așa fac cei care nu pot nici să se aplece, nici să se ridice. Apoi, după ce și-a încheiat abluțiunile, dervișul a zis: „Doamne, ia-mi viața și prefă-mă în nimic!“ Allah i-a primit rugăciunea și un fulger a brăzdat cerul. Ții minte cum săgețile bizantinilor îl potopeau chiar de deasupra și nici măcar una nu și-a nimerit ținta? Dar acum un fulger îndepărtat a venit din al

șaptelea cer și l-a nimerit fară greș. Dervișul s-a prefăcut în scrum. Apoi în locul unde stătea agățat de zid a apărut o spărtură uriașă. Oștenii lui Mahomed Cuceritorul nu puteau să-și creadă ochilor. Spărtura pe care nu izbutiseră s-o facă zile întregi apăruse dintr-o dată, mulțumită unui derviș. Au dat iute năvală înăuntru, l-au trecut prin ascuțișul sabiei pe conducătorul ghiaurilor și au cucerit orașul. Când s-a stabilit în Istanbul, Înălțimea Sa sultanul Mahomed Cuceritorul n-a uitat sacrificiul de sine al dervișului. A vrut să-i ridice un mormânt. Dar dervișul nu avea rămășițe pământești. „Dacă nu are rămășițe pământești, cum să-i ridicăm un mormânt? Ce să îngropăm?“ au bombănit oștenii.

Nepoata de cinci ani și jumătate, care se obișnuise să profite la maximum de privilegiile de care se bucura pentru că era fată și cel mai mic dintre copii, s-a uitat la bunicu-său cu ochii sticlini de frică. În „bagajul ei grammatical“ bogat ornamentat, unde punea noile cuvinte învățate în fiecare zi, strângea anumite cuvinte separat de celelalte, într-un portofel cu capse – de pildă „spirit“, „judecată“ sau „duh“, ca și „demon“, „drac“, „răposat“, „căpcăun“ sau „cerber“. A răsucit între degete cuvântul „salamandără“, pe care tocmai îl auzise, și l-a așezat și pe el acolo. Pentru ea toate cuvintele astăzi aveau un singur înțeles: *djinn!* E drept, nu prea pricepea ea ce însemna „djinn“, însă ori de câte ori simțea nevoia să știe, băga mâna în portofelul cu capse, ținut în bagajul ei bogat ornamentat, și scotea un cuvânt la întâmplare. De aceea, undeva în cotloanele minții ei, imaginea neclară a unui djinn care avea atâtea nume diferite, cu toate că nu exista, străveziu ca aripile fine ale unei muște, era hrănitară din toate părțile și se îngrășa întruna, întinzându-se cu nerușinare de la o zi la alta ca o pătură de fum și acoperind tot mai mult teren.

— Au făcut abluțiuni în locul lui și apoi au purtat racla goală pe umeri, a urmat Hadji Hadji după ce-a luat o gură de ceai. S-au pornit la drum, dar încotro s-o apuce? Nu se puteau hotărî cu nici un chip unde să-l îngroape. Însă în clipa aceea racla a prins aripi! A început să se miște singură chiar sub ochii lor. Au străbătut astfel multe râuri și dealuri – racla în față, cei care o petrecneau în spate –, urcând și coborând șase dintre cele șapte coline ale Istanbulului. Când au ajuns la a șaptea, s-au uitat în depărtare și au zărit un mormânt deschis: o groapă adâncă și goală. Racla

a țâșnit iute într-acolo, a început să coboare în mormânt și a rămas atârnată în aer, la o palmă de fund. Atunci din groapă s-a auzit un urlet...

Copila de cinci ani și jumătate a înghițit în sec cu zgomot, dar, fiind cufundat adânc în transa lui, Hadji Hadji n-a băgat de seamă amânuntul ăsta. Puțina atenție ce-i mai rămăsesese o păstra pentru nepotul lui cel mare.

— Au coborât racla în mormântul acela deschis. Apoi au ridicat un monument deasupra lui. Numele sfântului a devenit Taica Gol. Trecătorii rosteau întotdeauna o rugăciune pentru sufletul lui.

— Păi, omul nici măcar nu-i înăuntru! Ei nu știu că mormântul e gol? La cine se roagă?

— Femeile care nu pot avea copii îi fac o vizită lui Taica Gol, a murmurat Hadji Hadji, prefăcându-se că nu auzise întrebările. Dacă miresele cu pântecul sterp se duc la Taica Gol, se roagă și apoi stau singure pe mormântul lui o noapte-ntreagă fără să adoarmă, rugăciunile le sunt împlinite în zori. Într-un an de zile aduc pe lume un prunc sănătos.

Toți cei trei copii au reacționat fiecare în felul lui la vorbele astea. Copila de cinci ani și jumătate și-a deschis din nou portofelul cu capse, așezând ușurel cuvântul „gol“ între cele care se potriveau cu „djinn“. Băiatul de șase ani și jumătate, care manifesta un interes deosebit pentru toate subiectele legate în vreun fel de sexualitate, a părut mai preocupat de partea cu miresele decât de cea cu sfinții. Cât despre băiatul de șapte ani și jumătate, avea și el, la rândul lui, întrebări de pus și obiecții de ridicat. Totuși n-a scos o vorbă. Venise vremea somnului de prânz, iar acesta – și-a zis copilul – era mult mai important decât să descopere numeroasele greșeli din logica ce susținea povestile bunicului său.

Pe la orele astea ale după-amiezii timpul își încetinea treptat mersul în apartamentul 5. Aceleași lucruri se repetau mereu, în fiecare zi, în aceeași ordine. Dis-de-dimineață mama lor pleca la lucru, iar tatăl lor, să-și caute de lucru. Când rămâneau numai cu bunicul, în fiecare dimineață din săptămână între ei izbucnea negreșit o ceartă legată de televizor. Hadji Hadji nu voia să-i lase pe copii să se uite prea mult la televizor, însă dacă o făceau, prefera ca ei să aleagă unul dintre programele alea insipide pentru copii sau, și mai bine, unul dintre programele de desene animate

ce se difuzau pe mai multe posturi. Dar puștii alegeau altceva, insistând să urmărească telematinalul prezentat de o femeie flecară și frivola, îmbrăcată în haine care, în funcție de zi, îi desco-pereau fie tatuajul în formă de boboc roșu de trandafir de pe burtă, fie sânii din decolteu. Când nu îi lăsa să-o facă, puștii fie dezgropau securea războiului și porneau la atac, fie devineau agitați și refuzau să vorbească cu bunicul lor. Reacția lui Hadji Hadji varia și ea zilnic. Din când în când accepta situația și, în timp ce copiii urmăreau emisiunea, cîtea una dintre cele patru cărți ale sale – un număr ce rămăsese neschimbat de-a lungul anilor. Uneori punea mâna pe telecomandă și, în ciuda tuturor protestelor zgomoatoase din jur, muta pe primul program de desene animate pe care-l găsea. Alteori încerca să le distra geamă nepoților atenția de la ecran și-și storcea creierii să născocească felurite jocuri, unul mai nebunesc decât altul. Totuși, orice ar fi facut, nu reușea să-i sleiască de puteri până la amiază – mai ales pe nepotu-său cel mare. După aceea lucrurile se înrăutățeau pentru bâtrân, fiindcă – aşa cum făceau în fiecare zi din săptămână în ultimele două luni – copiii stivuiau toate cearșafurile, pernele și păturile în mijlocul livingului și se apucau să-l creeze pe „Osman“.

Cu două luni în urmă Hadji Hadji le citise nepoților primele trei capitole din una dintre cele patru cărți ale sale, care se numea *Cum s-a născut un imperiu mare și de ce s-a prăbușit?*. Când a făcut o pauză, a obținut – ca de obicei – trei reacții diferite de la cei trei nepoți ai săi. Cel de șapte ani și jumătate ascultase grav și atent, gata să dea glas cătorva probleme de mare interes pentru el: „Bunicule, câte corturi aveau turcii când au ajuns în Anatolia?“. „O mie!“ improvizase rapid Hadji Hadji. Dar răspunsul lui nu satisfăcuse deloc curiozitatea copilului. „Câți oameni erau cu totul în astea o mie de corturi?“ „Zece mii!“ zbierase Hadji Hadji. Mânia de care mustea răspunsul lui nu făcuse decât să-l stârnească și mai abitir pe nepotu-său cel mare. „Când au venit turcii cu corturile lor, nu mai erau și alți oameni în Anatolia?“ „Nu, nu mai erau, ținutul era pustiu, oricine-o fi fost pe-acolo fugise“, mormăise Hadji Hadji. „Bun, și-atunci turcii s-au instalat în casele celor fugiți? Sau au continuat să fie nomazi o vreme? și-au construit primele orașe din corturi? și-au făcut o metropolă din corturi? Cum putea cineva să deseneze pe o hartă un oraș nomad? Cum...?“

„Taci!“ îl repezise Hadji Hadji, care îți pierduse cumpătul.

Copilul, ce-i drept, tăcuse, dar toate întrebările strânse pe limbă i se plimbau acum prin gură, ii urcau pe căile nazale și de-acolo mai sus, pătrunzând în canalele lacrimale, aşa că în ochii lui verzi ca mușchiul, curioși și insitenți, scânteiau acuzatoare de întrebări continuau să se aprindă și să se stingă, ca niște licurici ce zboară de colo colo în nopțile de vară.

Ca să nu-l mai vadă, bătrânul se întorsese cu o speranță firavă către nepotul de şase ani și jumătate, dar – judecând după expresia indiferentă de pe chipul lui – singurele lucruri pe care le reținuse din poveste păreau să fie că haremul gemea de cadâne și că nu era bine să fii fratele sultanului. Cu o ultimă fărâmă de speranță, Hadji Hadji s-a întors către nepoata de cinci ani și jumătate. Atunci copila, radiind de încântare, a sărit pe genunchii bunicului, l-a înghiotit cu coatele ei albe-trandafirii și a gângurit pe tonul ei cel mai drăgălaș, pe care-l folosea de fiecare dată când voia ceva de la adulții: „Bunicule, hai să construim și noi un cort!“.

Dacă nu l-ar fi supărat atât de tare indiferența nepoților săi de gen masculin, probabil că Hadji Hadji s-ar fi gândit de două ori înainte să pună în practică această idee, dar cum își transferase căt ai bate din palme iubirea asupra fetiței, pentru a-i pedepsi pe băieți, s-a pomenit curând că ridică un cort în mijlocul livingului, înconjurat de o grămadă de cearșafuri și perne. O să aibă și ei un cort ca al dinastiei Osman.

Prin comparație cu corturile construite mai târziu, primul fusese destul de primitiv. Nepoata și bunicul încropiseră un mic spațiu acoperit aruncând câteva cearșafuri peste patru scaune așezate într-un careu și apoi umplând golurile cu perne. Totuși, chiar și în forma asta simplă, cortul reușise să atragă atenția celor-lalți doi nepoți, care până atunci nu luaseră parte la joc, ci îl urmăriseră bănuitori de pe margine. După o vreme nu s-au mai putut abține și, cum mureau de curiozitate să vadă acea lume ascunsă și comprimată din mijlocul livingului, au dat deoparte cearșaful ce ținea loc de ușă și i s-au alăturat bunicului, care stătea cu picioarele încrucișate pe perne. Spre surprinderea lui, Hadji Hadji a simțit că în el se umflă acea mândrie pură după care Tânjise atâtă vreme. Tocmai mândria asta – sau posibilitatea de-a o simți – îl împinsese pe bătrân să accepte fară rețineri jocul. Însă

nu i-a trebuit decât o zi ca să-și dea seama limpede ce jalnic de șubrede îi erau temeliile și cât de fragilă era puterea pe care-o dobândise întâmplător asupra celor din casă.

A doua zi, pe la aceeași oră, nepoata de cinci ani și jumătate i se urcase pe genunchi în același fel drăgălaș, zicându-i: „Bunicule, hai să-l facem pe Osman!“. Când a auzit numele de „Osman“, bătrânului i s-a făcut părul măciucă, fiindcă nu reușise încă să scuture din picioarele sale șubrede și spatele lui întepenit oboseala provocată de exercițiul cu cortul de ieri. Dar, vai, nici avertismentele drăgăstoase, nici furia clocoitoare nu izbutiseră să facă pe fetiță să înțeleagă că nu trebuia să-i spună cortului „Osman“. Aşa-i stătea ei în fire. Odată ce lega un cuvânt de altul, nici o putere din lume nu mai putea rupe conexiunea aceea lingvistică din mintea ei. Aşa cum stafiile, spiritele, căpcăunii, demonii și morții erau băgați cu toții în categoria „DJINNI“, și cortul se numea de-acum OSMAN.

După aceea Osman a devenit o parte esențială a vieții lor. Acum în fiecare zi, cam pe la aceeași oră, copiii începeau să devină agitați, ca bețivii care își așteaptă ora de băut. În jumătate de oră toate cearșafurile, cuverturile, saltelele și pernele erau stivuite în mijlocul livingului. Deși Hadji Hadji nădăduia în van că, de vreme ce se plăcătisera rapid de toate jocurile pe care le jucau, nepoții lui mofturoși aveau să se sature și de Osman, nu s-a întâmplat aşa. Dimpotrivă, s-au apucat să mărească treptat cortul, adăugând noi încăperi, părți și cotloane și ducând o viață fericită de nomazi într-un spațiu de cinci metri pătrați și cer. Osman era reconstruit în fiecare zi, în jurul prânzului, și rămânea în mijlocul livingului până spre sfârșitul după-amiezii, iar apoi – când afară începea să se întunece – era demolat într-o clipită, cu câteva minute înainte ca părinții să se întoarcă de la lucru.

Mai erau și alte incidente care se repetau zilnic, fără excepție. De pildă, telefonul suna pe la aceeași oră, 11.45 dimineață, după ce amatorii de film se așezaseră pe scaune pentru matineu. De fiecare dată răspundeau băiatul cel mare. Raporta ce facuseră de dimineață, dând întotdeauna aceleași răspunsuri la aceleași întrebări. Da, își terminaseră micul dejun... nu, nu erau obraznici... da, se uitau la televizor... nu, bunicul nu le spunea una dintre poveștile lui... nu, nu deschiseseră gazul... nu, n-au întors casa

cu fundul în sus... nu, nu s-au aplecat peste balcon... nu, nu s-au jucat cu focul... nu, n-au intrat în dormitor... Allah îi era martor că bunicul nu le spunea nici o poveste... și aşa mai departe.

Cu toate că în adâncul sufletului nora se îndoia de sinceritatea fiului ei celui mare, cum nu dorea să-și cheme socrul la telefon, trebuia să fie mulțumită cu ce auzea. Dar pe când ținea receptorul în mâna și își recita răspunsurile obișnuite cu o urmă de şiretenie în glas, băiatul de șapte ani și jumătate nu-l scăpa o clipă din ochi pe bunicu-său. Își dădea prea bine seama de tensiunea neîntreruptă dintre cei doi adulți și descoperise de mult că putea să-și întărească poziția favorizându-l, după împrejurări, pe unul sau altul dintre ei.

Nu numai că își luau masa înăuntrul lui Osman, ci ascultau acolo și poveștile de dinainte de culcare. În fiecare zi, după prânz și înainte de somn, li se alăturau noi personaje: mame vitrege fără inimă, orfani oropsiți de soartă, demoni scăpați din măruntaiele pământului, bandiți care pândeau oamenii, djinni femei care le suceau mințile bărbătilor, războinici săngeroși, nebuni cu acte în regulă, șerpi-cu-clopoței veninoși, cotoroanțe pizmașe cu carneă fleșcăită, demoni scheletici răutăcioși și căpcăuni cu ochi holbați – toți se înghesuiau în cort. De cum intrau, nu mai voiau să plece. În timp ce ultimele fraze ale basmului fumegau încă în aer, osteneala cobora asupra lor. Fiecare se ghemuia pe locul lui. Hadji Hadji adormea cel mai repede și mai ușor, urmat de fetița de cinci ani și jumătate și de băiatul de șase ani și jumătate. Când sforăiturile bunicului și pufaiturile fraților umpleau cortul, băiatul de șapte ani și jumătate se ridica fără zgomot. Mai întâi se oprea lângă bunicu-său și-l privea. Îl privea ca și cum ar fi studiat o creațură pe care n-o cunoștea, un fruct tropical din care nu mai mâncase până atunci sau o scoică plină de surpize: barba rotundă și căruntă a lui Hadji Hadji, ce se înălța și cobora de fiecare dată când inspira și expira, siragul de mătănii din chihlimbar care îi alunecase dintre degete, părul cărunt ce-i urca de pe piept până pe gât, buzele crăpate, ridurile adânci ce-i brăzdau fruntea... Începuse să-și studieze bunicul cu doi ani și jumătate în urmă și era pe cale să-și încheie cercetarea.

Ziua aceea frumoasă și înmiresmată când își întâlnise bunicul pentru prima oară fusese un moment de răscrucie pentru copil,

fiindcă s-a întâmplat să fie și ultima zi în care a putut să se plimbe pe-afară. Apoi boala lui avansase atât de rapid și devenise atât de vizibilă, că nu mai ieșise niciodată pe stradă.

În rămășițele de amintiri încețoșate din acel trecut îndepărtat, pe când era considerat sau cel puțin arăta ca un copil normal, tatăl și mama lui trebuiseră să se ducă la aeroport ca să-l aducă pe bunicul și îl luaseră și pe el cu ei. Până în ziua aceea nu auzise prea multe despre bătrân. Tot ce știa era că-l chema Hadji și locuia împreună cu soția lui într-un oraș îndepărtat, că avuseseră un accident de mașină când veniseră prima oară la Istanbul să-și vadă nepoții și că bunica murise. După ce-și pierduse soția, bunicul Hadji plânsese mult, stătuse o vreme în spital și, de cum i se dăduse drumul acasă, plecase în pelerinaj la Mecca. Acum își încheiașe pelerinajul și se întorcea. Asta era tot ce știa despre el copilul de șapte ani și jumătate, care pe atunci avea cinci. Pe drumul spre aeroport aflase și altă informație demnă de reținut despre el: de-acum înainte bunicul Hadji avea să locuiască cu ei în Istanbul.

Partea de aeroport rezervată rудelor pasagerilor gêmea de lume. După ce coborau din avion și treceau printr-un întreg șir de proceduri birocratice, pasagerii ieșeau pe ușa automată, ce se deschidea cu un fâșait, ca să-și întâlnească rudele care-i aşteptau. Pe când aştepta în mulțime, ținându-și strâns de mâna mama și tatăl, copilul a cercetat atent fiecare ins ce trecea pe lângă el. Toți bătrâniii ăștia întorsi din pelerinaj parcă erau copiați la indigo și motivul acestei asemănări surprinzătoare nu era numai acela că toți purtau haine de aceeași culoare sau că aveau aceeași vîrstă, înălțime și barbă rotundă, cărunță, ci și că repetau negreșit, de îndată ce intrau pe ușă, aceleași mișcări, în aceeași ordine. Când se deschidea ușa, toți își îngustau ochii de parcă ar fi dat dintr-o dată peste o rază de lumină, se uitau în mulțime, făceau câțiva pași astfel, apoi vedeauf pe cineva, se repezeau într-acolo, lăsau jos valizele și își îmbrățișau cu exuberanță cunoștințele, care alergau spre ei. De cum își făceau intrarea, bătrâniii își copiau perfect mișcările, de parcă – în loc de un grup de pasageri diferiți dintr-un avion – pe ușa automată ieșea iar și iar același om.

Apoi ușa s-a deschis din nou cu un fâșait și pe ea a ieșit un bărbat despre care, după reacția părinților, a ghicit că era bunicul

lui. Bărbatul ăsta, deși era îmbrăcat întocmai ca și ceilalți pelerini, arăta totuși ca un străin care se amestecase întâmplător printre ei. De parcă nici măcar n-ar fi fost bătrân, ci doar un imitator talentat care intrase în ultima clipă în vestiar ca să-și pună hainele purtate și de ceilalți. Arăta aproape ca ei, totuși era un imitator, fiindcă era evident că îi lipsea ceva. Clipind din ochii lui verzi ca mușchiul, copilul se uitase din nou și abia atunci înțelesese ce lipsea: bătrânul nu avea barbă! Acolo unde ar fi trebuit să fie o barbă strălucea o semilună albă, arcuită în sus: porțiunea dinăuntru semilunii era luminată puternic de soare, nordul feței sale era întunecat ca noaptea, iar sudul era la fel de palid ca o dimineață fară nori.

Bărbatul cu „față incompleată“ își îmbrățișase cu dor nepotul, pe care-l vedea pentru prima oară. Apoi își îmbrățișase de mai multe ori fiul, din nou nepotul, nora, din nou nepotul, din nou fiul, după care numai nepotul, iar și iar. Cum în scurt timp toată lumea din jur se îmbrățișa, zona de așteptare a aeroportului s-a umplut cu pâlcuri de oameni care strigau, se sărutau, se îmbrățișau și se izbeau unii de alții. După ce bătrâni întorși din pelerinaj își potoleau oarecum dorul, se porneau să-și prezinte sărguincioși unii altora familiile, lucru care de data asta ducea la străngeri de mâna, îmbrățișări și pupături între pâlcuri. În tot balamucul ăla, puștiul trecut din brațele unuia într-ale altuia înregistrase o nouă observație în jurnalul memoriei sale: „Mehmetii“ întorși din pelerinaj erau strigați „Hadji Mehmet“, iar „Ahmeții“ erau strigați „Hadji Ahmet“. Pe drumul spre casă îi pusese tatălui său întrebarea care-l săcăise toată ziua: dacă trebuia să pleci în pelerinaj ca să meriți numele de Hadji, cum se făcea că numele bunicului său fusese Hadji încă de la naștere, înainte să plece în pelerinaj sau să facă altceva? Iar dacă numele lui era deja Hadji, de ce naiba mai plecase în pelerinaj? Căci, în vreme ce față îi era incompletă, numele lui părea mai mult decât complet. „Nerodule!“ l-a dojenit taică-său. Cum răspunsul lui era departe de-a fi mulțumitor, n-a făcut decât să-i întărească puștiului convingerea că bunicu-său nu semăna deloc cu alți bunici. De atunci a rămas cu impresia că bunicul lui era oarecum „excentric“. Faptul că bătrânul fusese silit să-și radă barba, din pricina unei urticării urâte, chiar cu o zi înainte de-a se întoarce de la Mecca și o lăsase să-i crească la

loc imediat, arătând astfel curând ca toți bunicii de la aeroport, n-a reușit să-l convingă pe băiat de contrariu.

Acum, după atâția ani, chiar dacă încă își mai studia bunicul, începuse să-și scurteze analizele de la o zi la alta, mai ales că nu-l mai găsea la fel de interesant ca odinioară. După ce s-a plăcuit să-l privească pe bătrân, a ieșit fară zgromot dinăuntrul lui Osman și a pornit-o în vîrful picioarelor prin casă. Să fie treaz când toată lumea dormea era un privilegiu grozav. Casa semăna atunci cu castelul de basm din *Frumoasa din pădurea adormită*. Fiindcă, spre deosebire de frații lui, băiatul de șapte ani și jumătate își aducea aminte basmele pe care li le spunea mama lor dimineața, cu mult înainte de-a începe să lucreze la un cinematograf de mall. Își aducea aminte basmele acelea și își dădea seama de deosebirea dintre ele și poveștile spuse de bunicu-său.

Pe când ceilalți dormeau, el se ducea în bucătărie, deschidea cuptorul, se juca cu chibriturile, frunzarea cele patru cărti ale bunicului, al căror număr rămăsese neschimbat de-a lungul anilor, înfuleca numai porcării, intra în dormitorul părintilor și își băga nasul prin dulapuri, răsturna bijuteriile maică-sii pe pat, număra banii pe care taică-său îi ascundea într-un colț al șifonierului... profita de prilej ca să facă tot ce-i era interzis. Apoi, când se aprobia ora la care se trezeau ceilalți, se întorcea în vîrful picioarelor în cort, se ghemuia într-un colț și aștepta răbdător. N-avea de așteptat prea mult. Mașina de gunoi intra pe strada Cabal pe la 5.30 după-amiază. Glasurile gunoierilor, zdrăngănitul tomberoanelor golite și huruitul motorului se înălțau spre ei. De o parte și de alta a străzii erau parcate mașini, iar camionul gunoierilor nu putea fi manevrat prea ușor, aşa că circulația era cu siguranță blocată. De îndată ce larma claxoanelor ajungea în apartamentul 5 al Palatului Bomboană, Hadji Hadji se trezea tresăriind, aproape țipând. De fapt, Palatul Bomboană era unul dintre ultimele locuri unde bătrânul acesta, care purta în crețurile de pe frunte, de pe chip și din inimă urmele accidentului de circulație prin care trecuse, putea să tragă în tihă un pui de somn.

Copiii se trezeau și ei la țipătul lui Hadji Hadji. Mai întâi fetița de cinci ani și jumătate, care bombănea morocănoasă. Apoi se scula și băiatul de șase ani și jumătate, căscând leneș. Cât despre puștiul de șapte ani și jumătate, acesta nu se ridica imediat din

locul unde se ghemuisse cu doar câteva minute în urmă, ci număra până la douăzeci, ca să le dea timp celorlalți să se trezească de-a binelea. Apoi, ridicându-se buimac în picioare, se freca la ochii verzi ca mușchiul, ascunzând sclipirile tăioase dinăuntrul lor, se aprobia de fereastra deschisă și își lungea gâtul ca să privească porțile lumii de afară, o lume plină de taine, despre care simțea în adâncul inimii că putea fi mult mai însășimântătoare decât toate basmele auzite de el.

Apartamentul 7: eu

Oricât de ciudat ar părea, în dimineața asta m-am trezit fără ajutorul vreunui ceas deșteptător. De parcă lucrul ăsta n-ar fi fost destul de uimitor, când m-am trezit, mi-am dat seama că eram deja treaz. Ochii îmi erau deschiși, de parcă se treziseră singuri și, facând asta, se apucaseră să rătăcească pe tavan. Pentru o clipă am crezut că mă uitam în jos, la mine, de pe tavan. N-aș putea spune că mi-a plăcut ce-am văzut.

De câte ori adorm aici, picioarele mi se revarsă de pe canapea, însă de data asta se pare că-am uitat să-mi scot pantofii. Capul îmi alunecase de pe pernă, iar gâtul mă durea. În urma care mi se întindea de la gură până la ureche am descoperit o dâră de salivă cleioasă și plină de bășici – ca balele unui câine turbat sau vomă unui copil mic care abia a mâncat. Cămașa mi se boțise, dormitul pe-o parte îmi nenorocise spatele și gura îmi era uscată ca iasca. Mai și vomitasem în colțul covorului. Cel puțin îmi trecurse prin cap să-mi scot pantalonii, dar – aşa cum îi place Pizdei de Ethel să spună într-unul dintre aforismele ei – „Să n-aibă pantaloni, ci doar șosete și pantofi, poate face un bărbat la fel de atrăgător ca un măr glazurat, cu părțile la vedere complet putrezite...“ sau ceva pe-acolo. Privind lucrurile din unghiul ăsta, ar trebui să mă consider norocos că m-am trezit singur de dimineață, exact ca în ultimele șaizeci și șase de zile.

Total e din pricina casei ăsteia. Sunt două luni și cinci zile de când m-am mutat aici. Am ajuns să-mi dau seama că, în ciuda caracterului abstract și cuprinzător al timpului, termenii în care se măsoară acesta nu sunt nici mai concreți, nici mai mari decât stropii de apă. Număr fiecare zi ce trece, fiecare strop din ea. Până

acum ar fi trebuit să mă instalez cu totul și să pun oareșce ordine în casa asta. Însă nu numai că n-am reușit să mă instalez, ci trăiesc de parcă fi gata să împachetez și să plec în orice clipă. Parcă pentru a-mi face plecarea mai ușoară, apartamentul nu arată cu mult diferit față de cum arăta în ziua când m-am mutat: cutii stivuite unele peste altele, unele deschise, altele abia atinse, un sălaș încropit fugă printre pachete ce aşteaptă să fie desfăcute... o ordine efemeră ce se evaporă la fel de repede ca un spray de cameră... o „casă din piese de Lego“, ce poate fi dezasamblată în orice clipă... Când ești singur, trăiești printre „lucrurile dintr-o casă“, cu trecutul, parcursul și meritul personal cuprinse în bunuri cu valoare simbolică. Atunci când te căsătorești, începi să trăiești într-o „casă de lucruri“, întemeiată mai degrabă pe un viitor decât pe un trecut, mai degrabă pe așteptări decât pe amintiri, o casă unde nu e clar cât este cu adevărat al tău. Cât despre divorț, depinde dacă ești cel care pleacă sau cel care rămâne în urmă, dar e ca și când ai dormi necontenit sub cerul liber, numai că de data asta fie rămâîn urmă într-o „casă fără lucruri“, fie pleci, luând cu tine „lucruri fără casă“.

Situația mea e și-ntr-un fel, și-n celălalt, din pricina casei ăsteia și din pricina Pizdei de Ethel. În ziua în care m-am mutat aici, oricât m-am chinuit, n-am reușit să-o conving să nu se amestee și să nu strice lucrurile ajutându-mă. Când reușisem în sfârșit să mă sui pe scaunul din față al camionului de la firma de mutări cu care aranjase să-mi transporte cărțile, hainele și alte mărunțișuri pe care refuzase dinadins să le las în casa decorată cu gust a căsniciei mele (cât și mobila ieftină și simplă cumpărată pentru apartamentul mizer ce avea să fie baza erei mele post-căsătorie), lângă mine stătea nimeni alta decât Ethel. De parcă prezența ei n-ar fi fost destul de înfricoșătoare, să-a împrietenit imediat cu șoferul cel încet la minte, năucindu-l de-a dreptul cu țigările de cea mai bună calitate pe care i le oferea, cu întrebările ridicolе pe care i le punea și cu subiectele de conversație absurde pe care le propunea – printre altele, întocmirea unei liste cu cartierele din Istanbul în care sau din care e cel mai greu să te muți. Când am ajuns în cele din urmă la Palatul Bomboană, Ethel s-a amestecat printre hamali, alergând exaltată de colo colo în fusta aia incredibilă a

ei, nu mai mare decât batista unui cerșetor, și cu fundul ăla uriaș și hidos, pe care-i place atât de mult să-l arate tuturor.

Împărțind ordine în dreapta și-n stânga, le-a dat instrucțiuni hamalilor unde să pună fiecare cutie, cum să aranjeze lăzile cu cărți și unde să stivuiască obișnuitele pachete cu rafturi șubrede ce ar fi trebuit să se transforme într-o bibliotecă montată manual, pe care chiar ea mă făcuse să le cumpăr de la unul dintre hiper-marketurile elogiate de familii în weekenduri. Hamalii erau destul de înțelepți ca să știe că femeia are ultimul cuvânt în treburile astea și, în înțelepciunea lor, mă ignorau fară nici o rușine pe mine, adevăratul proprietar. Nu-mi amintesc să fi fost vreodată atenți la mine în ziua aceea în afară de momentul când a trebuit să-i plătesc. Doar atunci mi-au acordat întâietate în fața lui Ethel. Nici măcar în clipa când au scăpat cutia de carton în care erau tot soiul de pahare, căni și cupe, nu mi s-au adresat și nu mi-au cerut mie scuze, încercând să treacă rapid peste incident, ci lui Ethel, care le-a tras un perdat zdravăn pe tema stricăciunilor pe care probabil că le făcuseră.

Toată ziua a trebuit să stau într-un colț, mulțumindu-mă să privesc ce considerau alții că ar fi potrivit pentru mine. Excluderea mea a ajuns la apogeu în timpul instalării patului uriaș, de unu optzeci pe doi metri, cu saltea ortopedică și cadru auriu – una dintre cele două comori minunate pe care le smulsesem din fosta mea casă. După vreo șase încercări, când a devenit evident că patul nu voia să se potrivească în spațiul inform al unei camere pe care Ethel hotărâse să mi-o facă dormitor, între ei a izbucnit o ceartă. Ethel voia ca patul să fie aşezat de-a latul camerei, fiind dispusă să sacrifice, la nevoie, tăblia arătoasă de la cap. Cât despre hamali, toți voiau să așeze patul de-a lungul, deși atunci nu mi-ar mai fi rămas nici un pic de loc să mă mișc. În tot acest timp nimenei nu-mi cerea părerea și, chiar dacă ar fi facut-o cineva, oricum n-aș fi știut ce să spun. Când s-au pus în sfârșit de acord să așeze patul de-a lungul, chiar dacă nu-mi mai rămânea nici un pic de loc să mă mișc, n-am obiectat. Patul era oricum prea mare pentru mine. Prin urmare, n-am dormit în el nici măcar o dată de când m-am mutat aici. Continui să dorm pe canapeaua asta îngustă, care-mi chinuie trupul și-mi nenorocește spinarea.

În trecut, în timpul lungii perioade în care fusese pasionată de *Masnavi¹*, Ethel îmi ținuse într-un rând o predică despre felul cum Rumi trebuise să-și pedepsească trupul. Probabil că în ultimele două luni și eu îi arătasem foarte puțină recunoștință trupului meu, deși nu într-un fel atât de mistic. Totuși, ca un îndrăgostit disperat, din ce în ce mai atașat de opresorul lui, sau ca un ucenic lamentabil, deprins cu batjocura, nici eu nu mă pot desprinde de această canapea cumplit de incomodă. Înainte de sfârșitul semestrului, ar trebui să predau grupei de joi *Discursul despre servitutea voluntară*.

Televizorul din față este, fără îndoială, principalul motiv pentru care prefer canapeaua. Zilele astea, renunțând la orele obișnuite de somn, îmi caut refugiu în televizor și nu pot să dorm decât cu el deschis. Și noaptea trecută, când m-am întors acasă grozav de târziu și de beat, trebuie să fi deschis televizorul. Acum, pe ecran, o fată descreierată, cu o cămașă scurtă, multicoloră, cu imprimeu cu păsări tropicale, un tatuaj stacojiu cu un boboc de trandafir aproape cât pumnul pe pântecul plinuț și dezgolit și părul portocaliu, legat în smocuri cu funde de un verde fluorescent, ciripește cu o voiosie cu care nu sunt binecuvântați mulți oameni atât de devreme dimineața. Cu toate că fata nu-și mișcă prea mult trupul și vorbește făcând doar gesturi simple cu mâinile, sânii i se bălăngănesc întruna, în felul ăla tipic femeilor care aleargă să prindă în ultima clipă autobuzul. Totuși chestia asta nu e pe gustul meu. Eu am apreciat întotdeauna contrastele: îmi place să fie ori mici de-o palmă pe un trup masiv, ori enormi pe un trup minion.

Zece zile mai târziu, când Ethel a venit să inspecteze casa și-a văzut că toate erau aşa cum le lăsase la plecare, și-a păstrat comentariile pentru ea. Nimic nu se schimbase în trei săptămâni. Nici măcar o cutie nu fusese încă desfăcută, nici măcar un raft nu fusese încă montat. Când a trecut pe aici o lună și cinci zile mai târziu, mi-am dorit să tacă iar. Totuși, cu un zâmbet neplăcut pe chip și țăcănid din unghiile lungi, date cu ojă viu colorată, mi-a

1. Operă în versuri a poetului sufit persan Jalal al-Din Rumi, unde sunt expuse căile prin care omul poate ajunge să intre în armonie cu Dumnezeu.

trântit în obraz în felul călă al ei aparte, menit să sublinieze importanța orice era pe cale să spună:

— Uite ce-i, dulceață! Nu-i treaba mea, dar ar fi bine să-ncetezi să-ți tratezi noua casă aşa cum îți-ai tratat fosta nevastă. Îți neglejezi casa, închipuindu-ți că e numai a ta și că n-o să plece niciunde, dar să te ferească Dumnezeu să-ți fie luată și ea aşa cum îți-a fost luată fosta soție.

N-am răspuns. Am urât întotdeauna unghiile lungi și date cu ojă.

Ethel își folosește limba ca o broască atunci când prinde o muscă. Îi trântește omului de la obraz orice-i trece prin minte și, înainte ca victimă să-apuce să înțeleagă mesajul, prinde cu limba ei rozalie și aspiră uluiala de moment de pe față acesteia din urmă și-o înghite cu mare desfătare, fără să-și mai dea măcar silință să-o mestece. Deși după divorț n-am ezitat prea mult să pun capăt multor prietenii din viața mea, nu știu și, sincer, nici nu vreau să știu de ce sunt încă prieten cu ea. Nu c-aș face vreun efort special să mă văd cu ea, dar nici nu fac ceva ca să încetez să mă mai văd cu ea. Problema nu e că nu-mi mai place, fiindcă nu mi-a plăcut niciodată mai mult sau mai puțin ca acum. Dacă ne-a legat ceva în tot acest timp, nu cred că-i vorba de iubire, prietenie sau încredere. Ethel și cu mine suntem la fel de compatibili ca fiecare din aripile a doi fluturi diferiți, așezate una lângă alta sub lupa unui colecționar. Semănăm foarte mult în imperfecțiunea noastră și totuși până la urmă Tânjam după două jumătăți deosebite, cu desene și culori diferite. Lăsându-ne purtați de vânt, am ajuns împreună, ba chiar am rămas împreună, însă niciodată în aşa fel încât să ne completăm unul pe celălalt. Dacă n-o văd o lună, nu aş zice că-i duc dorul și uneori abia dacă-mi dau seama de absența ei; totuși dacă ne întâlnim după o lună, nu simt cătuși de puțin că mă obosește și nu-mi trece niciodată prin minte să scurtez timpul pe care-l petrecem împreună. Ethel e Ethel, aşa cum unele lucruri sunt pur și simplu ce sunt. În ciuda acestui fapt – sau poate tocmai datorită lui –, mă văd mai des și vorbesc mai mult cu ea decât cu oricine altcineva. Așa se-ntâmplă de mulți ani. Relația asta foarte liberă a noastră poate să continue aşa cum e sau să se dovedească brusc într-o zi asemenea unghiei unui deget

sângerând. Uneori mă întreb: dacă se va întâmpla aşa ceva, care dintre noi îşi va da seama primul şi la cât timp după ce unghia a căzut?

Pe când mă ridicam de pe canapea, piciorul mi s-a agățat în cablul de la telefon. Receptorul a ieşit de sub pernă, de parcă azi-noapte aş fi încercat să storc şi ultimul strop de viaţă din telefon. E extrem de enervant: toate indiciile vizibile îmi dovedesc că n-am reuşit să mă abțin s-o sun seara trecută, înainte să cad lat.

Nimeni nu s-ar opune ideii că e periculos ca oamenii beţi să conducă maşini. Dar faptul că dai telefoane la beţie poate avea efecte chiar mai fatale decât să conduci beat şi totuşi nu există proceduri legale pentru a soluţiona acest pericol. Şoferii beţi lovesc ţinte aleatorii, câte un copac nefericit care le iese dintr-odată în cale sau un vehicul oarecare ce-şi vede de drumul lui... în accidentele asta nu există scop sau intenţie. Însă cei care dau telefoane la beţie îi rănesc întotdeauna pe cei pe care-i iubesc.

E destul de chinuitor să-ti dai seama că ai sunat la beţie pe cineva pe care-l iubeşti, dar e şi mai rău să nu-ţi aminteşti dacă l-ai sunat sau nu şi, facând sforţări să-ţi aduci aminte, să încerci să te convingi de contrariu. De la divorţ înceace, scena asta s-a tot repetat la intervale regulate, însă pe Ayshin n-o sunasem încă la noul ei număr. Probabil nici măcar n-are habar că am reuşit să fac rost de numărul săta. Sigur, asta dacă n-am vorbit noaptea trecută... Trebuia să aflu. Am apăsat pe butonul *Redial*. A sunat o dată, de două, de trei ori... abia a şasea oară a răspuns cineva. Chiar ea! Dimineaţa vocea ei suna întotdeauna de parcă ar fi ieşit din fundul unei fântâni adânci. Îi place să doarmă. E cumplit de morocănoasă la trezire şi nu poate cu nici un chip să-şi vină în fire înainte de a-şi bea cafeaua la filtru. Fără zahăr, fără lapte. Cel de-al doilea „Alooo!“ părea şi mai furios decât primul. Am închis.

Am încercat să-mi adun gândurile. În ciuda a tot şi toate, mai existau încă ceva speranţe. Faptul că o sunasem nu însemna neapărat că sătuserăm într-adevăr de vorbă. Poate că nici nu răspunse. Dacă Ayshin ar fi răspuns noaptea trecută şi ar fi spus ceva, bun sau rău, măcar mi-aş fi amintit frânturi din spusele ei. Cum nu-mi aminteam nici un cuvinţel, probabil că nu se întâmplat se nimic demn de reţinut, însă nu mă puteam consola cu o speranţă atât de firavă. Cea mai plauzibilă explicaţie, dacă Ayshin

nu răspunse la telefon noaptea trecută, era că nu fusese acasă în momentul său. În momentul său fusese plecată... Plecată, în momentul său...

Pe pardoseala băii zac doi gândaci morți, la vreo jumătate de metru unul de altul. Trebuie să fie două dintre isprăvile mele din noaptea trecută, însă nu reușesc să găsesc în arhivele îndoieșnice ale memoriei vreo explicație în privința asta. Îmi scot cămașa. E îmbibată de un miros înțepător: o duhoare insuportabilă, în care se adună izurile de calcan prăjit, o grămadă de alte mâncăruri, *rakı*-ul băut și țigările de calitate pe care le-am fumat, toate amestecate, apoi dragate și aduse într-o stare de nerecunoscut de acidul din stomacul meu. Mașina de spălat e un dar de divorț de la Ethel. A fost întotdeauna o femeie practică, pricepută și generoasă. Îmi arunc în mașină și pantalonii de în bleumarin. Am învățat că pentru în trebuie să folosești o temperatură de 40° și al doilea ciclu scurt, însă – chiar dacă am reușit să scap de sedimentele neplăcute ale nopții trecute – e absolut evident că nu voi fi în stare să mă eliberez de mirosul respingător de gunoi care îngheță casa asta de raport. Regret amarnic că m-am primit atât de tare cu alegerea locuinței în timpul procesului de divorț. Pentru aceiași bani, puteam să stau într-un loc mult mai decent dacă n-aș fi încercat să închiriez primul apartament relativ ieftin și destul de îndepărtat peste care am dat, numai să mă văd plecat cât mai curând. Mi-e dor de confortul vechii mele case. Problema nu e numai că Tânjesc după confortul pierdut și după raiul pierdut din care mi-am aranjat singur izgonirea. Casa era a lui Ayshin sau, mai precis, a familiei ei, dar – după ce am stat trei ani și jumătate acolo – ajunsem să-mi închipui că era și a mea, până în acel moment nefericit de după ce mi-am adunat lenjeria, cărțile, notițele de lectură și lamele de ras, când m-am întors să arunc o ultimă privire și să verific dacă nu lăsasem nimic în urmă. „Și“ – un cuvințel atât de plăpând! Ca un copil care aşteaptă plin de entuziasm să primească și el ce i s-a dat fratelui său: „Și mie, și mie!“. Totuși se pare că în relațiile conjugale, ca și în cele dintre frați, unul primește mai mult decât celălalt, iar urmele oamenilor pot fi șterse din locurile în care au trăit – sau despre care uneori chiar au crezut că sunt ale lor – la fel de ușor cum scoți o ață de la o păstaie de fasole. Ce e mai greu de suportat, ce-mi strâng

mie acum stomachul, e exact partea asta cu ața. Mi-e necaz când mă gândesc că acum Ayshin se distrează de una singură în casa care fusese odată și a mea. Sigur, ar trebui să fii mereu recunoscător, pentru că există și lucruri mai rele decât cele mai rele imaginabile: s-ar putea să nu se distreze singură...

Am facut rapid o baie, uneori înghețând, alteori opărindu-mă sub apa dușului, care fie se înfierbântă pentru ca apoi să se răcească brusc, fie se răcea pentru ca apoi să curgă clocotită, dar nereușind vreodată să fie călduță. Deși nu mi-e clar cum am ajuns noaptea trecută acasă când eram aşa de beat, e clar că am sunat-o pe Ayshin cu mintea mea gelatinoasă ca o meduză. OK, și ce? Dacă am fi stat de vorbă, ar fi rămas în urmă o amintire, un moment. O frază... Pe când îmi săpuneam fața, cartierul general al creierului meu a anunțat că o frază care se potrivea cu descrierea suspecței căutate fusese văzută rătăcind aiurea și arestată: „Nu înțelegi că n-o să-mi mai pese deloc de tine dacă mă tot suni aşa? Înainte să ne pierdem orice urmă de respect unul pentru celălalt...“ Nu înțelegeam nimic. Chiar dacă am încercat o clipă să deschid ochii plini de clăbuc, i-am închis imediat la loc când au început să mă înțepe din cauza săpunului. Nu, informația se dovedea a fi nefondată. Nu era fraza pe care o căutam. Mi-am amintit. Nu auzisem fraza asta noaptea trecută, ci mai devreme, înainte ca Ayshin să încerce să-și schimbe numărul.

Am ieșit din baie când dușul maniaco-depresiv a început să mă împingă dincolo de limitele răbdării. Durerea de stomac devenea insuportabilă. Bucătăria nu era foarte mică, dar se făcuse destul de îngustă după instalarea, chiar în mijloc, a unui frigider uriaș, impresionant, cam de mărimea căsuțelor pe care vilegiaturiștii cu buget redus le instalează de-a lungul țărmurilor și își înghesuie familia în ele. Decât să insist să iau din vechea casă bizonul ăsta american, făcut pentru a satisface apetiturile tribale ale familiilor nucleare din societatea de consum, cu casele lor ca niște hangare, ar fi trebuit să mă duc să-mi cumpăr un frigider din ăla ca o cutie, înalt până la genunchi, folosit fie în camerele de hotel, fie în apartamentele din Tokyo. Probabil că aş fi făcut-o dacă Ayshin n-ar fi obiectat, zicând „E prea mare pentru tine“. Auzisem remarcă asta de două ori la rând: mai întâi pentru patul exagerat de mare și apoi pentru frigider. Abia atunci, dându-mi

seama că nimic din ce era prea mare pentru mine nu era prea mare și pentru Ayshin, reușisem să ghicesc că în viață ei există un alt bărbat și că locul avea să-mi fie luat curând. Așadar, deși n-am creat nici un fel de greutăți sau probleme și am fost mai maleabil și mai docil decât era cazul, ca să grăbesc procedurile de divorț, nimeni – nici măcar Ethel – n-a înțeles încăpățânarea mea categorică atunci când a venit vorba de pat și de frigider.

Prada mea ar fi putut părea substanțială dacă n-ar fi fost cu totul găunoasă. Arăta jalnic aşa, goală. Frigiderele mari sunt niște rude îndepărivate ale locomotivelor ălora de modă veche, care înfulează o groază de cărbune pe parcursul drumului. La fel ca ele, nu se simt niciodată pline și, chiar în timp ce sunt umplute, vor mereu să fie umplute și mai mult. Nici nu merită să mai pomenim de saci cu cărbuni, fiindcă al meu n-are înăuntru nici măcar o lopată de praf de cărbune. Pe raftul de sus era o cutie cu cremă de brânză desfacută, căptușită cu un strat subțire de mucegai, pe ușă stăteau cinci cutii de bere și o sticlă de jumătate de *rakı*, în cuva pentru legume zăcea trei roșii și niște frunze ofilitate de salată. Asta era tot. Apoi, pe raftul de jos, era felia de pizza cu ciuperci trimisă de bâtrâna din vecini. Văzusem mulți înși care trimiteau budinci și altele asemenea, însă nu mai întâlnisem pe nimeni care să facă pizza și s-o împartă felie cu felie. Aveam de gând s-o arunc, dar am uitat. Totuși acum, când particulele de alcool rămase de noaptea trecută începeau să-mi roadă mucoasa stomacală, m-am întins plin de recunoștință după felia de pizza. Mi-a luat trei minute s-o încălzesc în cuptorul cu microonde și vreo treizeci de secunde s-o bag în stomac. Era cam uscată, dar n-avea a face: era grozavă, date fiind împrejurările! După ce mi-am linștit cât de cât stomacul, m-am apucat să-mi pregătesc medicamentul, care se compunea din o cană de lapte degresat, două lingurițe cu vârf de cafea turcească, o linguriță cu miere de pin, o cantitate generoasă de scorțisoară și puțin coniac. Așa e medicamentul meu minune împotriva mahmurelui, puterea lui tămaduitoare fiind dovedită prin experiență. Poate nu e potrivit pentru orice constituție. De fapt, fiecare constituție ar trebui să-și găsească, prin încercări succesive, propriul tratament. Eu aşa l-am găsit pe-al meu. În ziua aia am turnat din toate o cantitate mai generoasă decât de obicei, fiindcă trebuia să mă trezesc de urgență.

Era joi și, de la începutul semestrului, în fiecare joi după-amiază predam cursul meu preferat grupui mele preferate.

În timp ce aşteptam să fiarbă laptele, m-am uitat pe broșurile pe care mi le pusese Ethel în mâna. În Istanbul se înființase o nouă universitate privată. Știam de multă vreme unele amănunte – de pildă, lungul proces de pregătire. Ce nu știam era că Pizda de Ethel era și ea implicată. Se afla de fapt în miezul întregii tărășenii și mi-a povestit la cină mai multe decât mi-aș fi dorit vreodată să aflu. La doar două minute după ce ne întâlniserăm, a abordat tam-nisam subiectul și aproape că n-a mai vorbit despre altceva până la sfârșitul serii, când – sub ochii obosiți ai chelnerului kurd numai piele și os, care abia putea să-și mai țină ridicate pleoapele lungi și negre – am plecat clătinându-ne din restaurantul unde nu mai rămăseserăm decât noi. Turuia cum că universitatea nu era o investiție financiară, ci una morală, că nu mai crezuse din toată inima într-un proiect de foarte multă vreme, că îi cunoștea personal pe fondatorii și că era ea însăși unul dintre cei opt inves-titori din culise, că iubea mult mai mult viața de când se implicase în proiect, fiind sigură că la bătrânețe, atunci când se va uita în urmă, de treaba asta va fi cel mai mândră, că în cel mult cinci ani vor educa un grup de tineri mult mai conștienți și mai infor-mați decât generația lor, că mărimea acestui grup va crește de la an la an și că, împreună, acești tineri vor schimba soarta țării noastre sălbaticice. Pe când ea vorbea fără oprire, eu beam fară oprire. Dacă aș fi băut mai puțin sau mai încet, rezumatul serii ar fi fost ceva de genul: Ethel vorbea, eu râdeam; Ethel se enerva, mie-mi sărea țandăra; Ethel tipa, ne certam. Deci, ca să nu fac vreo scenă, să nu tulbur apele fără vreun motiv întemeiat și să nu stric seara, Ethel vorbea și eu beam.

Ce mă supăra mai tare era autoarea cuvintelor și nu conținutul lor. Sigur, Pizda de Ethel putea să se ducă și să vorbească toate aiurelile astea cu oricine voia, oriunde voia, dar – dintre toți oamenii din viața ei – cu mine n-ar fi trebuit să se poarte așa. Nu c-aș lăua-o personal. Problema nu e una personală, ci mai degrabă „lingvistică“. Ieri, la cină, din cine știe ce motiv, Ethel fie a hotărât să o rupă cu tradiția, fie a uitat pur și simplu limba pe care o vorbeam de când mă știau în momentele când eram singuri.

„Limbă“ e unul dintre cele mai absurde cuvinte dintr-o limbă. Este, prin definiție, mai mult decât suma tuturor cuvintelor, dar în cele din urmă e tot un cuvânt. Dacă e să faci vreo legătură cu un alt cuvânt, ai putea spune că „limbă“ e aidoma cuvântului „masă“, care ignoră cu totul amestecuri foarte diverse de mâncăruri diferite ca gust, valoare nutritivă și număr de calorii – aşa cum se întâmplă când etichetezi drept „limbaj“ toate expresiile care au sensuri absolut diferite, vorbesc la întâmplare despre cuvinte diferite și se folosesc în stiluri diferite. Desigur, ar trebui să adaug că, atunci când fac această observație, diferențele „lingvistice“ precum bucătăria chinezească, bucătăria turcească, bucătăria spaniolă și aşa mai departe nici măcar nu sunt luate în considerare. Altfel ar trebui să multiplic toate astea cu un coeficient global. Pe scurt, chiar și înăuntrul unei singure „limbi“ domnesc sute de „limbi“. Așa cum într-un restaurant nu mâncăm toți aceeași „masă“, nici nu vorbim și nici nu putem vorbi aceeași „limbă“ cu toată lumea tot timpul, și, aşa cum mesele au resturi, limbile au și ele rămășițe. O limbă-groapă de gunoi cuprinde cuvinte pe care nu numai că nu le folosim în fiecare zi, ci pe care ezităm și să le rostим, cuvinte peste care trecem în tăcere, cuvinte absurde, pe care le ținem pentru noi, fiindcă n-ar fi potrivite, critici ce ne stau pe limbă, dar ne lipsește curajul să le rostim, insinuări pe care le tăiem în fâșii subțiri cu vârful limbii, pentru ca apoi să le înghițim la loc, înjurături lăsate să explodeze pe cerul-gurii înainte să le putem dezamorsa și arunca, expresii prea dure sau glume prea blânde pentru mediul nostru social. S-ar putea să fie și o rămășiță lăsată în urmă de atenția pe care o acordăm, tactul de care dăm dovedă și grija pe care o avem când vorbim cu ceilalți. Am putea numi toate astea limbaj recicabil de „Deșeuri Solide Acumulate“ (DSA) – acumulate, dacă nu în pivniță, în pod sau sub pernă, atunci pe căile nazale, în palat și sub limbă –, limbaj care, odată adunat laolaltă cum se cuvine, e îndesat într-un sac pe care îl legăm la gură și apoi îl aruncăm, ca să scăpăm de miros și de duhoare.

Ar trebui să spun răspicat că nu las niciodată vreo urmă a acestei limbi să zacă prin preajmă și nu numai că n-o folosesc în sala de curs, de față cu studenții, dar nici nu-mi place s-o aud de

la ei. Totuși, exact ca un adolescent care fumează pe-ascuns într-un loc ferit, fără știrea părinților, uneori și mie îmi place la nebunie să „mă obrăznicesc“ – cum zicem Ethel și cu mine – în limba asta când îmi deschid cufărul într-un cotlon întunecos și murdar, neștiut de principiile mele morale și de conștiința mea. Tocmai în asemenea momente capătă semnificație prezența lui Ethel. Pentru că „obrăznicirea“, la fel ca dragostea sau cearta, cere să mai fie cineva acolo, cu tine, în acel moment. Poți să fumezi singur, dar ca să vorbești în limba asta murdară îți trebuie neapărat un tovarăș.

De ani de zile, când rămâneam singuri, Ethel și cu mine vorbeam – sau obișnuiam să vorbim până mai ieri – în DSA-eză. De câte ori ne întâlneam, fără să spunem că trebuie să fii serios ca să-l faci pe celălalt „prost“, fără să pretindem că suntem drepti sau corecți, adoram să bagatelizăm totul cu nepăsare și grosolanie și să potopim cu insulте pe unul sau pe altul. La fel ca un bătauș care ignoră un atac pentru ca apoi să se arunce în luptă, retezând la întâmplare nasurile și urechile adversarilor, am atacat viața socială cu limbile noastre tăioase și ne-am dat toată silința să retezăm maladiile și gafele oricui se întâmplă să ne răsără în față.

Cine spune că nu poți să râзи de defectele celorlalți? Cu harpoane în mâini și ochelari de scafandru la ochi, plonjam cu capul înainte până în adâncurile oceanului de cusururi-metehne-lipsuri și aduceam la țarm fiecare defect capturat, ca să-l studiem pe îndelete și să-l sfâșiem în bucăți. Uneori nu ne mulțumeam cu atât, ci ne ridicam prada în aer cu un apetit demn de iubiții-calmari și o izbeam de o stâncă sau de alta ore în sir. În ultimă instanță, nimeni nu scăpa de limbile noastre, dar unii recepționau o cantitate mai generoasă din potopul nostru de generalizări decât alții. Tânărani, lumpenproletariat, agenți publicitari și profesori universitari, casnice și avocați... cu toții devineau ținte, deși din motive diferite. Totuși plasa noastră era destul de încăpătoare ca să cuprindă tot soiul de oameni. Fiecare avea loc în ea.

Îi desconsideram fară milă și cu grosolanie pe cei șovăitori sau pe cei care făceau pe deștepții. Ne enervau cei care țineau la înfațarea lor, însă ne băteam joc și de cei care se îmbrăcau fără gust. Nu aveam nici un respect pentru eroii masculini ai sărănciocilor, dar ne ieșeam din minți de furie când venea vorba de

primadonele bogătașilor. Strâmbam din nas la cei care se temeau de moarte, pentru ca apoi să-i călcăm veseli în picioare pe cei care nu-și făceau nici o grija în privința ei. Nu suportam să citim un articol, o povestire sau un roman prost scrise, dar le împroșcam cu noroi și pe cele bine scrise. Nici nu-i luam în seamă pe cei care devineau evlavioși după vreo operație sau vreo traumă gravă, însă îi desconsideram și pe cei care rămâneau la același nivel de credință, cu sau fară religie, de-a lungul întregii vieți. Nu-i iertam pe cei cinstiți din cauza cinstei lor, dar luam necinstea celor necinstiți și dăntuiam cu ea peste tot. Îi trânteam la pământ și îi călcam în picioare pe laicii grozav de naivi care credeau că de fapt creștinismul e mai puțin intervenționist sau iudaismul mai puțin patriarchal decât islamismul, îi nimiceam plini de veselie pe cei care n-aveau habar de deosebirile din islamism, însă îi striveam sub salve de tun și pe cei care își închipuiau că sunt privilegiați pentru că descopereau mișcări mistice și îi sfâșiam pe cei care, în numele treimii „Ființă, Devenire & Transcendere a Sfințeniei“, căutau pentru ei tot soiul de mândruitori alternativi indieni, chinezi ori tibetani. Ne năpusteam asupra indivizilor căsătoriți și cu copii, dar rădeam cu lacrimi de cei care considerau refuzul de-a se căsători drept o formă de rezistență politică. De asemenea, îi ungeam cu catran și îi plimbam despuiată pe dinaintea noastră pe cei care-și percepeau heterosexualitatea ca pe un dat social „o dată pentru totdeauna“, însă Tânjeau să muște măcar o gură mică din mărul sodomiei, dar și pe cei care-și considerau homosexuallitatea o opțiune absolut personală, pentru ca apoi să zacă letargici în oazele însingurării, izolându-se de tot și toate. Nu ne plăceau cei pe care-i știam personal, însă ne foloseam cu nepăsare de cei pe care-i cunoșteam îndeaproape.

Nu simțeam nevoia să exprimăm pe larg toate aceste atitudini și convingeri, ci ne mulțumeam să folosim coduri. Cumeticulozitatea unor arhivari, îi categoriseam și îi clasam, unul câte unul, pe toți și pe toate. Tratam injust – cu încrâncenare și perseverență – tot ce exista. Oricum, dacă studiai în amănunt secțiunea literelor J din micul dicționar ilustrat al DSA-ezei, nu dădeai nici peste „just“, nici peste „jurisprudență“, aşa cum nici la S nu puteai da peste „sacru“ sau „sacralitate“ ori la E peste „exaltat“

sau „exaltare“. Cât despre „injustiție“, definiția dată în acest dicționar era următoarea:

1. Să îi faci ceva greșit celui care greșește (de exemplu, să-i scoți cuiva haina de blană într-un desert sau să iei paharul cu vin din fața unui inservient).
2. Atribuire indirectă inofensivă (de exemplu, să scuipe pe fotografie cuiva).

Când vorbeam DSA-eza, Ethel și cu mine săvârșeam injustiții împotriva cutărei sau cutărei persoane în cea de-a doua accepție a cuvântului. Niciodată nu ne îndulceam cuvintele atunci când eram singuri. Totuși seara trecută, la cină, în timp ce vorbea despre țelurile ei mărețe în legătură cu universitatea astă ce avea să fie înființată în Istanbul, Pizda de Ethel păruse să fi lăsat limba noastră comună la garderoba de la intrare.

— Nu-ți dai seama? Visul tău dintotdeauna devine în sfârșit realitate, a exclamat ea, ținându-și strâns între dinți portigaretul de culoarea iasomiei.

Gata cu numirile politice prin ordine de sus sau cu obișnuita sterilitate și similitudine create de restricțiile bugetare în universitățile de stat. În loc de asta, aveau să pună pe picioare facultatea de cel mai înalt calibru din Turcia, să recruteze cele mai strălucite minți furate de universitățile din străinătate și să aducă la Istanbul o grămadă de experți străini din diferite colțuri ale lumii.

— Gândește-te numai! O să oprim scurgerea astă de creiere și în cinci ani chiar o să inversăm currentul. Mințile din Vest vor fi în slujba noastră. Vom leculi complexul de inferioritate al poporului nostru, a adăugat ea cu un chicotit, de parcă ar fi făcut o remarcă nerușinată și spirituală.

Nu era nici un mister pentru mine de ce chicotea aşa. Mă obișnuisem deja cu ideea că Ethel atribuie o conotație erotică cuvântului „creier“. Nu era cu mult diferită nici în anii de facultate, când nutrea o ură stratificată față de celealte femei și o pasiune fără margini pentru bărbații inteligenți... Acum, dacă mă gândesc mai bine, numărul mare de studenți, ce îl depășea pe cel al studentelor, și „creierele“ care o înconjurau trebuie să fi jucat un rol major în hotărârea ei de-a se specializa în domeniul atât de

solicitant al ingineriei civile, deși nu intenționa să-o practice vreodată. În zilele alea, în casa lui Ethel se străgeau zeci de studenți – sau, dacă e să calculăm de-a lungul anilor, poate chiar mai mult de-o sută – dintre cei mai inteligenți de la toate facultățile. Dacă țineai cont de faptul că locul săla funcționa ca un fel de cantină a săracilor, unde studenții se puteau hrăni, sau ca un fel de club, unde membrii acestuia folosi biblioteca după plac, ai fi putut spune chiar că Pizda avea o contribuție substanțială la educația din Turcia. Chiar dacă la prima vedere noi, clienții obișnuiați ai acestui azil de binefacere, am fi putut părea foarte diferiți unul de altul, ne asemănăm extrem de mult într-o privință: felul în care ne investeam inteligența. Pe vremea aceea, la orice facultate sau secție a Universității Bosfor, toți studenții care își îmboldeau cu succes creierul să-și depășească limitele, pentru a scăpa de complexele pricinuite de împărțeala nedreaptă a vieții, auziseră cu siguranță de numele lui Ethel și era foarte posibil să-i fi atins și trupul. Majoritatea copleșitoare o alcătuiau cei care se dedicaseră cititului, studiului și cercetării, punându-și pretențiile de la viață în congelatorul aşteptărilor, pentru a fi scoase și dezghețate abia la sosirea „zilei celei mari“. Unele dintre aforismele lui Ethel vorbeau despre asta: „Așa cum orbul își ascute celealte simțuri, bărbatul urât care trece neobservat își dezvoltă creierul“.

Printre preferații lui Ethel, în măsura în care izbuteau să-și dezvolte creierul, se numărau studenții care fie nu erau în stare să aibă o relație cu vreo femeie, fie erau respinși de toate femeile ce le trezeau interesul și apoi renunțau la dragoste, renunțau să se mai îndrăgostească și chiar să facă dragoste. După cei lipsiți de farmec fizic, veneau timizii cronici, ale căror relații cu sexul frumos se stricaseră dintr-un motiv sau altul, și apoi alții și alții... Printre acești alții se numărau asexuații care compuneau panegirice, elogii și poeme pe tema unei vieți pure, marginalii avant-gardiști, homosexualii ascunși sau declarați, criticii extrem de distinși, asocialii care urau examenele, însă în acea perioadă a vieții lor nu cunoșteau bucurie mai mare decât aceea de a-și da examenele, provincialii rătăciți prin Istanbul, înșii care nu puteau ieși din carapace, darămite din Istanbul, premianții care izbuteau să studieze mai departe, în ciuda faptului că veneau din familii

nenorocite, laolaltă cu „talentele ascunse“, care învățau la facultățile nepotrivite tocmai din cauza familiilor, geniile rare din zona științelor naturale, oratorii pasionați de la științele sociale... toți tinerii deznađăduiți, nefericiți, inadaptați și extrem de inteligenți care – din diverse motive fizice, financiare, psihologice sau neînțelese – aveau mari probleme să se adapteze în societate intrău în sfera de interes a lui Ethel. Dacă ar fi fost după ea, n-ar fi lăsat nici un creier de femeie să-i calce pragul... deși uneori, dându-și seama că un bărbat la care ținea se nimerea să aibă o prietenă, nu voia să se trădeze cumva și îi invita pe amândoi. Cu toate astea, din cine știe ce motiv, de ură ei faimoasă pentru propriul sex nu erau scutite decât câteva prietene rămase de la școala ei particulară. Una dintre ele trecea des pe la casa-templu. Era atât de atrăgătoare, că nici nu încăpea vreo comparație cu Ethel – cu picioare lungi și frumoase, piele albă, perfectă, dinți ca perlele și săni plămădiți potrivit legilor dialecticii: vibranți în contextul trupului ei mare, însă destul de mici ca să-i poți cuprinde în palme... Totuși avea un defect. Ca toate femeile care își pierd naturalețea de îndată ce devin conștiente de admirația pe care o stârnesc, afișă și ea o duritate forțată și cădea în greșeala de-a crede că dacă lași un tip să aștepte în purgatoriu, nici prea departe, dar nici inutil de aproape, el îți va acorda veșnic aceeași atenție. Chiar și când le spunea altora cum o cheamă, părea că le face o favoare: „Ay-shin!“.

În chip ciudat, ceilalți bărbați din casă se îndrăgosteau nu de zâna asta arogantă, ci de Ethel cea urâtă cu spume. De fapt, mulțiora le plăcea în mod vădit Ayshin, însă „a plăcea“ era un verb firav. După cum s-a exprimat un participant la un concurs teribil de lipsit de spontaneitate enumerându-și hobby-urile: „Îmi place să citesc cărți, să ascult muzică, să mă plimb și îmi mai place Ayshin cea cu picioare lungi și șolduri ferme“. Dar când în discuție apărea numele lui Ethel – cea mai mare urâtenie din toate timpurile –, depășeau în mare viteză faza cu plăcutul și, arzând de dorință, se îndrăgosteau ca niște nesăbuiți fie de ea, fie de casa ei – fie de amândouă.

Casa-templu nu era proprietatea tatălui și mamei lui Ethel sau a vreunui alt membru al acestei familii evreiești, ci numai și numai a ei. Pe când bandele de studenți din preajma sa locuiau

fie în casele insipide ale părinților, fie la grămadă, în garsoniere dărăpăname și în camere de cămin ticsite, unde trebuia să te închizi în dulap ca să fii singur, Pizda era proprietara unei vile unde locuia singură-singurică. Deși numai asta era de-ajuns ca să facă situația cu totul ireală, pe deasupra, casa ei era un vis și, aşa cum visele flirtează cu nerușinare cu arta exagerării, Ethel era și ea înclinată spre exagerare. Cu grădina ce dădea spre Bosfor (fiecare colțisor din ea fiind acoperit de narcise galbene și iasomie, care împrăștiau noaptea miresme dulci și delicate în bătaia vântului călduț, revărsând din cupe balsamul plăcerii), cu piscina mică, dar drăguță, pe apa căreia Ethel lăsa noaptea să plutească lămioane de toate culorile, cu băuturile rafinate, mâncarea savuroasă și mobilele una mai interesantă decât alta, cu bogata colecție de discuri și biblioteca vastă – și să nu uităm de țigările de calitate, care făceau neîncetat turul invitaților! –, locul asta era aproape o versiune miniaturală a lumii din Epoca Lalelelor din Imperiul Otoman, a cărei opulență istorică contemporană o atacaseră cu ciomege și o mutilaseră cu osanale extravagante.

Totuși, dacă e să mă întrebă pe mine, nu numai bogăția și uimea pe oaspeții care veneau aici – și nici luxul ostentativ. Cea mai izbitoare era „nesecătuirea” tuturor lucrurilor. Cutiile cu țigări care se goleau erau umplute îndată la loc, discurile din vasta colecție erau atât de multe, că nici nu le puteai număra pe toate, biblioteca nu-și pierdea niciodată splendoarea, chiar dacă nici una dintre cărțile împrumutate nu era înapoiată vreodată, și, în ciuda faptului că acolo mâncau hoarde întregi, dulapurile din bucătărie nu se goleau niciodată, iar provizia de delicatessen nu se micșora nicicând. Ne plăcea să glumim între noi că, atunci când se săpase pământul pentru temelia vilei, unul dintre lucrători se nimerise să fie veneratul Sfânt Hizir și el binecuvântase locul astfel: „Fie să se-nmulțească, dar să nu secătuiască nicicând, să se umple ochi, dar să nu dea nicicând pe-afară”. Până și peștera vrăjită a celor patruzeci de hoți, cu ulcelele ei pline cu aur, sipetele dând pe dinafară de giuvaiere, sulurile de satin, chiupurile cu miere și putinile ei cu unt, nu putea rivaliza cu casa-templu a lui Ethel.

Pe cât era casa de prosperă, pe-atât era gazda de generoasă. Ethel era foarte atentă la lucrurile care le plăceau oaspeților ei dragi. Oferta ei creștea în funcție de cât de mult prețuia pe cineva.

De pildă, cuiva dintre noi îi plăcea whisky-ul? De îndată ce afla, Ethel umplea bufetul cu sticle din cele mai fine mărci de whisky. Dacă altcuiva îi plăceau puzzle-urile, Ethel îi comanda vreunie cunoștințe care pleca în străinătate să-i aducă puzzle-uri, unul mai provocator decât altul. Totuși în cea mai mare parte a timpului eram ocupați nu cu astfel de jocuri, ci cu diverse întuniri și „reuniuni“. Ne afundam în sofalele confortabile din living, mâncam, beam, fumam și „ne obrăzniceam“ pe seama cutăruia sau cutăruia, însă cel mai mult unul pe-a altuia. Ne eliberam repede de trecutul nostru și ne concentrăm pe ceea ce eram în prezent, ne dezvăluiam visurile și polemizam necontentit unii cu alții. Gazdei noastre nu-i păsa nici cât negru sub unghie despre ce vorbeam. De fapt, nu cred că-i păsa prea mult de noi ca indivizi. Îi plăcea atmosfera pe care ne-o punea la dispoziție... și îi mai plăceau artificiile. Pentru că orice oaspete care se afunda în acest loc era ca un artificiu gonind prin întunericul nopții. Mai întâi mergea cu pași tremurători, împlecîți, și când se convingea că se înălțase destul și se obișnuise cu atmosfera, exploda cu un bubuit strașnic și lumina întreg locul, împrăștiind razele colorate pe care până atunci le ținuse ascunse. Pe când noi ne găseam vocile, căpătam curaj și explodam fiecare în felul lui, Ethel ne oferea tot sprijinul ei, servindu-ne întruna. Duhul lămpii, huriile raiului, până și zâna lui Peter Pan... nici unul nu și-ar fi servit stăpânii cu atâtă devotament. Până la urmă, mai devreme sau mai târziu, toți acești oaspeți-stăpâni se îndrăgosteau negreșit de gazdă. Dar asta ducea la prăbușirea lor. Cei care aveau libertatea de-a înota după plac în această mare întinsă se îndepărtau adesea atât de mult de țarm, încât își dădeau seama dintr-odată, uitându-se în urmă, că nu mai zăreau pământul. Ethel nu le mai era alături: își pierduse interesul pentru ei tocmai când se îndrăgostiseră jalnic de ea. Singurul neajuns al calității de oaspete în casa aceea era ușurința cu care uitai că atât statutul de oaspete, cât și vizita erau temporare. Prin urmare, la fel ca în necontentita umplere a cămărilor casei-templu, orice oaspete care pleca era înlocuit cu un altul. Rugăciunea pentru belșug a Sfântului Hizir era valabilă și pentru „creierele“ lui Ethel: se înmulțeau întruna și nu secătuiau nicicând.

În ceea ce mă privește, eu eram o excepție. De la început până la sfârșit, am fost singurul vizitator constant al casei-templu – un

soi de membru onorific. Aveam ambiție – după unii, chiar mai multă decât era nevoie. Carnetul meu de student era plin cu note de zece din mai multe motive, toate întemeiate. Mai întâi, eram înalt (trei stele), apoi lat în umeri (trei stele). N-o să fiu atât de modest încât să spun că eram „socotit frumos“, pentru că eram întotdeauna cel mai frumos în locurile pe care le frecventam (patru stele) și eram grozav de nerăbdător și de „difícil“ (cinci stele). Spre deosebire de alții, eu aveam și alte opțiuni. Sigur, îmi plăcea să stau aici, însă aş fi putut să plec oricând. Aş fi putut să plec și să nu mă mai întorc. Ethel își dădea seama foarte bine de asta. De-aia îi eram aşa drag. Sămânța discordiei în sânul raiului. Prezența mea o încânta pe Ethel și îi neliniștea pe oaspeții ei. Nici că-mi păsa. Să fiu considerat o amenințare de alți bărbați era pentru mine o chestie fumată. Dacă aş fi luat în seamă privirile de genul acesta, aş fi făcut-o mult mai devreme, pe când străbăteam corridorul nefericit al vârstei de unșpe ani. Cu o farfurie de tort într-o mâna și cu trupul meu subțirel îmbrăcat doar în lenjerie de corp, fusesem cât pe ce să mă ciocnesc în ușa bucătăriei cu tatăl meu vitreg, aşa de tare mă relaxase și mă înfometase căldura nopții de nuntă. Până atunci bietul om mă văzuse întotdeauna ca pe fiul cel mare al femeii cu care urma să se căsătorească, un băiat cu probleme, dar care, în fond, era flămând după iubire și dornic de compasiune. N-ar trebui să-l nedreptășesc, căci voia să-mi fie tată de-adevăratelea: un mic fiu talentat, dăruit de Dumnezeu unui bărbat fără copii, în vîrstă de cincizeci de ani. Totuși în dimineața de după noaptea nunții, când ne-am întâlnit pe neașteptate în hol, cu trăsăturile chipului meu moștenite de la tata, cu trupul pe jumătate despuiat, ce trăda faptul că eram pe cale să las în urmă copilăria, și cu pofta mea nesățioasă de mâncare, dată în vîleag de farfurie plină (ce prevăstea că aveam să cresc repede mare), trebuie să fi părut tare departe de „micul fiu“ pe care și-l închipuia. Un licăr de neliniște s-a aprins și s-a stins iute în pupile sale. Partea proastă era că și mama și-a dat seama neîntârziat de asta. De parcă ar fi găsit a doua zi rămășițele acelei priviri pe jos atunci când măsurase podelele. Asta nu prevăstea nimic bun pentru nimeni, fiindcă mama era una din femeile acelea care strângau tensiunile ce ricoșau între bărbații din familie, încheiau alianțe nestatornice și încâlcite și le întorceau întotdeauna în

folosul lor până la ultima picătură, una dintre cele care, fără să-i știe numele, îi umpleau sufletul de bucurie lui Bismarck... Și-a asmuțit fiul cel mare împotriva celui mic, fiul cel mic împotriva fostului soț, fostul soț împotriva celui nou și noul soț împotriva celor doi fii...

Prin urmare, eram destul de obișnuit cu dușmânia tăcută. Nu-mi păsa de privirile altora. Eram preferatul lui Ethel și iubitul lui Ayshin. Îmi plăcea să pierd vremea pe la casa-templu, dar asta era tot. Aveam alte opțiuni și lucruri mai importante de facut. Cum spuneam, eram ambițios, foarte ambițios. Fără să pierd o clipă, după absolvire mi-am început doctoratul în Anglia și l-am terminat la Istanbul, într-un domeniu care nu însemna nimic pentru familia mea: filosofia politică. Ayshin își luase și ea, din a doua încercare, examenul de asistent în sociologie. Arătam bine împreună. Ethel abia a putut ține pasul cu noi. Când a reușit în sfârșit să termine facultatea, a jurat sfidătoare să nu-i mai treacă niciodată pragul și și-a ars diploma de absolvire în cadrul unei ceremonii, la o petrecere dată la casa-templu. Apoi, în timp ce Ayshin și cu mine ne-am construit treptat o viață decentă, Ethel și-a distrus-o pe a ei cu o viteză amețitoare. Mai întâi a renunțat la viața de clan. Apoi și-a părăsit vila și s-a mutat într-un apartament luxos de la ultimul etaj, care era foarte drăguț și spațios, însă banal în comparație cu locuința de dinainte. Nu mai strângea pe toată lumea în casa ei, își petrecea o mare parte din timp nu atrăgând atenția unor mulțimi, ci suportând capriciile iubiților ei, doi la număr, și, cu toate că le dedica întreaga ei avere, iubire și energie, tot nu era iubită aşa cum își dorea. Am auzit că nici comunitatea ei nu era mulțumită de felul cum se purta, dar nici Ethel nu era mulțumită de membrii ei. Îi vorbea de rău pe la spate cu orice prilej, chiar dacă știa că într-un Tânziu vorbele ei aveau să le ajungă la urechi.

— Fiindcă ați citit mai multe cărți decât mine și ați ales să vă faceți sociologi, puteți, vă rog, să dezvelezi enigma asta pentru mine? Dacă observați o gamă largă de țări din toată lumea, de la cele mai democratice la cele mai opresive, o să descoperiți în ele, printre evrei, un număr destul de mare de scriitori, pictori și alții asemenea. De parcă, indiferent de împrejurări, ar găsi întotdeauna o cale să-și dezvolte creierele. În afară de o singură țară! În Africa,

Orientul Mijlociu, Statele Unite, Europa, Rusia – continuați voi enumerarea –, în toate țările astea... Numai în Turcia ceva n-a mers cum trebuie cu evreii. Din cine știe ce motiv, în Turcia n-au simțit nevoie să-și folosească prea mult creierul.

— Te înșeli, a obiectat Ayshin, încruntându-se. Mulți dintre prietenii mei sunt evrei.

Ethel a chicotit fără milă. Nu ierta niciodată astfel de greșeli. Totuși eu eram împărțit în două. O parte din mine savura naivitatea pe care o arătase Ayshin când luase apărarea evreilor în fața prietenei sale evreice – asta trebuia să fie partea din mine îndrăgostită de ea. Cealaltă jumătate a mea se uita la Ayshin cu mânia pe care o simțeam față de cei ce încercau să scoată la iveală calitățile dobândite datorită arborilor genealogici, structurile familiale excepționale în sânul cărora se născuseră,școlilor de elită pe care le urmaseră și lucrurilor cu care îi dăruise viața și pe care se străduiau să și le asume drept merite proprii – asta trebuia să fie partea care o făcuse pe ea să se îndrăgostească de mine.

Totuși s-ar putea ca Ayshin să nu-și fi dat seama nici de reacția fermă a lui Ethel, nici de reacția mea bifurcată, fiindcă și-a susținut cu îndârjire afirmația:

— Toți au intrat la facultăți bune. Mulți dintre ei au primit burse grozave și au ajuns să aibă poziții bune în societate.

— Iar eu vă spun un lucru, a zis Ethel, tăcânind iar din unghii. Voi vorbiți despre profesie, eu – despre talent. Voi vă referiți la carieră, eu – la geniu. Economiști, profesori universitari, avocați, chirurgi... Vă implor, lăsați toate astea și mergeți mai departe. Eu vorbesc despre altceva. De ce boemii, poetii alcoolici sau hedonistii, producătorii de filme perverse – sau, și mai bine, sadice – ori alții la fel nu răsări din rândurile lor? De ce oamenii din neamul meu nu cântă? Iar în rarele ocazii când li se întâmplă s-o facă, de ce îngână suav tradiționalele cântece siropoase ale bunicilor noastre sefarde și nu pot să scoată ceva absolut vicios, cum ar fi un cântec de protest?

„Neamul meu“ era stadiul final: atacul regal al lui Ethel împotriva apărării insignifiante a lui Ayshin. Ori de câte ori plasarea unui grup este dezbatută între cineva care aparține grupului și cineva care nu-i aparține, patentul apare întotdeauna urgent în discuție: e capătul drumului, puțul secat al tuturor discuțiilor,

cortina finală... când toți se retrag acolo unde le este până la urmă locul, cei căsătoriți – acasă la familiile lor, țărani – în satele de baștină... În clipa aia mi-am aprins o țigară, după ce le trăsesem pe amândouă aproape de mine, și m-am lăsat pe spate. Pentru mine nu conta. Amândouă erau, în același timp, *femeile mele*.

Bărbaților care comit adultere li se pare importantă *calitatea*: le place ca o altă femeie să le ofere o iubire diferită în esență de cea a soților lor. În schimb, femeilor care comit adultere li se pare importantă *cantitatea*: le place ca un alt bărbat să le ofere o iubire mai mare decât cea a soților lor. Ideea de a o însela pe Ayshin cu Ethel îmi flata orgoliul. În zilele acelea îmi plăcea foarte mult să observ diferențele dintre ele. Iar dacă Ayshin mă însela sau nu, asta n-am încercat niciodată să aflu.

— OK, dar toate acestea sunt aşa dintr-un motiv, zisese tare Ayshin, nevrând cu nici un chip să se dea bătută.

Apoi trecuse la miezul problemei și începuse o explicație amănunțită. Străduindu-se să folosească expresii obiective, vorbise despre mentalitatea instabilă a unei minorități, despre nesiguranța constantă pricinuită de criza apartenenței și despre dominația nutrită nu numai de amenințări concrete, ci și de doctrine abstracte. Nu făcea asta nici ca să pară deșteaptă, nici ca să arate cât de mult îi place să înșire vorbe mari. Vorbea aşa pentru că era singurul limbaj în care știa să polemizeze. Dar să polemizezi într-un limbaj academic e ca și cum te-ai culca cu o femeie care nu pune picătură de alcool pe limbă. Poți fi sigur c-o să reziste până la sfârșitul nopții, că n-o să sară niciodată calul și n-o să-și piardă niciodată capul. Totuși trebuie să accepți de la bun început că alături de ea n-o să fii în stare să te destinzi, să lași să-ți scape strigăte sălbaticice, să te înjosești la maximum, să leșinați unul în brațele celuilalt – pe scurt, că n-o să vă distrați cătuși de puțin.

— E drăguț ce spui, dar absolut inutil, remarcase Ethel, scoțând săbiile pe care abia le ascuțise. Dacă printre evreii din Turcia ar fi răsărit scriitori sumbri, producători sleampeți sau pictori indezirabili social, știi ce explicație ar fi dat chestiei ăsteia generațiile de după noi – să zicem, de peste cincizeci sau o sută de ani? Exact cea pe care ai folosit-o tu azi. Ar fi zis: „Da, cutare sau cutare a fost un mare artist sau gânditor. Ce l-a făcut să fie

aşa de mare, ce l-a deosebit de ceilalţi?“ Apoi ar fi început să enumere motivele pomenite de tine: mentalitatea unei minorităţi, alienarea faţă de limbă, nesiguranţa, senzaţia că eşti lipsit de apărare şi aşa mai departe. Prin urmare, tot ce priveşti acum ca pe un obstacol va deveni un temei de diferenţiere, ba chiar de privilegiere. Aşa funcţionează lucrurile astea. Dacă un şchiop nu poate să danseze, spunem „Sigur că nu poate să danseze, doar e şchiop!“, însă dacă şchiopul e dansator profesionist, atunci spunem: „Sigur că trebuie să fie mai bun ca alţii, doar e şchiop!“

Ayshin tresărise, scuturându-şi într-o parte şi-n alta capul şi mâinile, de parcă ar fi evitat un comis-voiajor insistent. Cunoştteam prea bine gestul său. Însemna: „Mersi, dar nu înghit asemenea aiureli“. În cei trei ani şi jumătate de căsnicie, avea să încheie aproape toate certurile noastre cu acelaşi gest.

Apartamentul 8: Amanta Tristă

Amanta Tristă a tășnit în sus pe scări și a descuiat gâfâind ușa apartamentului 8. Era în mare întârziere. De parcă n-ar fi fost destul de supărător că vizita la salonul de coafură ținuse atâtă, după aceea mai irosise și o grămadă de timp la cumpărături. Ajungând în apartament, a golit sacoșele pe blatul de bucătărie. Mâncarea putea să aștepte, însă înfățișarea ei nu. S-a repezit în baie. Cât s-a spălat pe dinți, și-a studiat nemulțumită onduleurile din păr. Stilul astă nou păruse mult mai drăguț în oglinda coafului de jos decât părea acum, în baia ei. Fiind una dintre femeile care uneori invidiau părul creț și alteori pe cel drept, însă în fiecare caz numai la alții, în tot acest timp coafura ei oscilase, nefiind în stare să o ia în vreo direcție anume. Acum palavragiul ăla de coafor stricase acest echilibru fragil, facându-i părul mult mai cărlionțat și scurtându-l mult mai mult decât îi ceruse. A aruncat încă o privire în oglinda mare în timp ce se dezbrăca în dormitor. Deși în ultima vreme se mai lătise în solduri, încă îi plăcea cum arăta. Numai dacă tăieturile alea nu s-ar vedea aşa de bine... S-a dat cu o mână de fond de ten de exact aceeași culoare cu pielea, reușind să ascundă din nou cicatricile.

Sertarele s-au deschis unul câte unul și femeia s-a oprit o clipită, însă n-a trebuit să se gândească foarte mult ce lenjerie să aleagă, fiindcă pentru negustorul de ulei de măslini oricum nu părea să conteze. La început nu fusese aşa. Pe atunci voia ca ea să poarte cea mai indecentă lenjerie posibilă, cumpărându-i-o chiar el „cadou“. Alegea întotdeauna aceeași culoare: un azuriu precum albastrul limpede, luminos și nemărginit al cerului. Amantei Triste îi plăcea culoarea asta, chiar îi plăcea, însă nu la chiloți

și sutiene. Când venea vorba de lenjeria din pachetele cu cadouri, se simțea stânjenită de nepotrivirea dintre docilitatea culorii și trivialitatea intenției din spatele său. O jartieră putea fi de o culoare ațâțătoare ca vișiniul, carnală ca negrul sau înșelătoare ca albul, ba chiar violet de frivola sau rozaliu de ipocrită... dar nu putea fi azurie ca albastrul limpede, luminos și nemărginit al cerului. Să combini nuanța aceea aparte cu intențiile acelea aparte era aproape ca și cum ai fi diluat laptele cu apă sau chiar mai rău: ca și cum ai fi turnat lapte în *raki*. Nu că unui bărbat n-ar fi putut să-i placă amândouă, atâtă timp cât se abținea să le bea deodată. Miei preschimbați în lupi sau lupi preschimbați în miei văzuse ea destui, însă tocmai aceia care încercau să fie în același timp și lupi, și miei născoceau cele mai îngrozitoare monstruozități, crezându-se absolut inofensivi.

Tocmai cei pe jumătate miei și pe jumătate lupi îi facuseră cel mai mult rău – chiar mai mult decât cei cărora le plăcea să-i reamintească de hotarul de netrecut dintre femeile-cu-care-te-însurai și femeile-cu-care-te-culcai. Astfel de bărbăți râvneau ceea ce înjoseau și înjoseau ceea ce râvneau. Amanta Tristă văzuse o dată pe stradă un coțcar care păcălea trecătorii cu trei căni de cositor puse pe o cutie de carton. Când schimba locul cănilor, mărgica ascunsă în una dintre ele își schimba și ea locul. Mai întâi era în prima cană: „Rușinează-te de dorințele tale!“. Într-o clipită se muta în a doua cană: „Rușinează-te de femeia pe care o dorești!“. Apoi, dintr-o mișcare, mărgica apărea din nou, acum sub a treia cană: „Dorește-o pe femeia care te acoperă de rușine!“ Asta, la rândul său, însemna că, mai devreme sau mai târziu, bărbății aceștia începeau să le disprețuiască pe femeile cu care se culcau.

Ca să nu repete acest exemplu greșit, negustorul de ulei de măslini condimenta întruna aventura lor cu mirodenii care să depășească deopotrivă balsamul dorinței și acreala rușinii. Cum fusese întotdeauna o scriitoare asiduă în propriul jurnal, Amanta Tristă notase când îl întâlnise prima oară: „Dacă un bărbat trezește în noi o dorință pe care am prefera să n-o avem, ne străduim să nu ne placă. Totuși, dacă nu reușim, căutăm la acel bărbat ceva plăcut, ceva destul de bun ca să facă dorința pentru el mai puțin supărătoare, mai suportabilă“. Era ca și cum ai fi purtat o mănușă celestă, de un albastru limpede, luminos și nemărginit, precum

al cerului, ca să nu te-atingi de gunoi sau de murdărie în timp ce te distrezi scormonind printre resturi.

În coșul cu mirodenii al negustorului de ulei de măslini nu era nici cea mai mică urmă de dorință. Erau în el tot soiul de alte lucruri, dar – din cine știe ce motiv – în ultimii câțiva ani acesta pescuise mereu dinăuntru același condiment: compasiunea. Se simțea plin de compasiune pentru Amanta Tristă: *nu era genul de fată care să ducă o asemenea viață*. Apoi erau momente când se simțea plin de compasiune față de sine: *nu era genul de bărbat care să ducă o asemenea viață*. Vorbea mult prea des despre *Kader*¹, de parcă ea ar fi fost cine știe ce târâtură îngrozitoare. Cât despre Amanta Tristă, ea privea dorința asta învelită în compasiune ca pe-o felie de pâine cu magiun murdară de noroi, care zacea pe stradă. Nu avea nici un chef de ea. În clipe precum cea de acum își asemuia poziția cu părul ei. Pe de-o parte era nevasta negustorului de ulei de măslini, plată și calmă ca părul drept, pe de altă parte era curva numită *Kader*, zburlită și zăltată ca părul ei facut permanent. Apoi iat-o pe ea, între acestea două, înclinând când într-o parte, când în cealaltă... pe jumătate soție, pe jumătate curvă... deopotrivă tristă și amantă...

Știa cât de dureroasă fusese pentru părinți plecarea ei de-acasă, însă nu putea să nu bănuiască pe undeva că în adâncul sufletelor se simțiseră totodată ușurați. Erau amândoi oameni drăguți, însă mrejele pe care le aruncau întruna în marea părinției rareori scoteau ceva decent. Deși fusese mereu stânjenită de iubirea lor și abia dacă se simțise în stare să le rabde atenția, nerecunoștința ei era destul de greu de înțeles și pentru ea. Ar fi putut avea parte de o educație mai bună dacă ar fi vrut-o, ar fi putut măcar să termine liceul, dar după „incident“ nu mai simțise deloc dorința de-a se întoarce la școală. Până să bage de seamă, cicatricea de pe față ei trăsesese un hotar subțire cât un fir de păr mai întâi între ea și semenii ei, apoi între ea și vîrsta în care trăia. Trebuia să plece din casa aia. Dacă ar fi avut de ales, singurul loc unde i-ar fi plăcut să meargă era, fără îndoială, universul în care locuise bunicul ei... un bunic pe care îl iubise foarte mult și care-i fusese răpit

1. Noroc (în tc., în orig.) (n.a.).

prea devreme... După ce-l pierduse pe *dede*¹ al ei, când mersese pe urmele încurcate ale oamenilor de toate condițiile din Istanbul, încercase să le descopere pe cele ce le aparțineau dervișilor.

Oricât de greu va fi fost, reușise să le găsească – împrăștiate ici și colo prin cele două părți ale orașului și adunate, ca fluturii de noapte atrași de lumină, în jurul propriilor *dedeler*. Li se alăturase. Vreme de doi ani luase parte fară greș, în fiecare săptămână, la predicile a trei ordine religioase diferite din Istanbul, căutând alinare în asemănarea dintre cuvintele pe care le auzea în predicile lor și cele auzite în copilărie de la *dede* al ei, însă fără rezultat. Nu că vorbele acelea nu i-ar fi amintit de cele ale bunicului ei – fiindcă-i amintea. Nici că oamenii care le rosteau nu erau sinceri – fiindcă erau. Totuși, din cine știe ce motiv, pur și simplu nu sunau la fel. Încetul cu încetul, a ajuns să-și dea seama că la intrunirile acelea nu predicile o interesau, ci cântările de după aceea. Stătea alături de ceilalți discipoli în timp ce *dede* vorbea, dar în loc să fie numai urechi, ca toți ceilalți, se retrăgea îndărătul unei surzenii desăvârșite. Doar când începeau cântările, își deschidea iar porțile pecetluite ale urechilor. Cât de profund iubea acel moment, acea părăsire totală și autentică a trupului, mereu reluată, închisă în infinitatea repetiției! Nu cuvintele rostite acolo, ci răpăitul tobelor și notele de bază ale melodiei o purtau pe aripile lor. Totuși, oricât de departe ar fi ajuns, nu putea să se scuture în întregime de vechiul sentiment de neîntregire. După o vreme începuse să se simtă ca o ipocrită. De ce stăruise să fie una cu niște oameni de care se simțea atât de diferită? Fiece cântare la care lua parte o purta la kilometri depărtare de ceilalți discipoli. Așa cum nu reușise să răspundă cu aceeași măsură la iubirea părinților ei, nici nu-și aflase pacea alături de cei ce provăduiau întruna pacea.

„Nu știu să mă mulțumesc cu ce am“, își mărturisise ea solemn, „pentru că nu sunt în stare să îmi arăt recunoștință“. În chip surprinzător, în loc să-o jignească, mărturisirea asta o facuse să se

1. *Dede*, pl. *dedeler*, cuvânt care are două sensuri în turcă: „bunic“ sau „persoană religioasă vârstnică, de regulă dintr-un *tarikat* (ordin mistic din islamism sau confrerie sufită)“ (n.a.).

simtă ușurată. Suferise de boala celor care, încă de când sunt copii, își dau seama cât de neînchipuit de frumoasă e copilăria lor, boala celor care își începeau viața cu o ștachetă ridicată foarte sus... Pe urmă toți oamenii pe care i-a cunoscut erau sortiți să rămână în umbra lui *dede* al ei, în timp ce până și cele mai plăcute lucruri din viața ei încarnaun sentiment dureros al absenței. Totuși altora o asemenea neîntregire le era cu totul necunoscută și tocmai aici era problema: în *deplina întregire a binelui*. Cei care credeau fără rezerve în bunătatea lor și în superioritatea propriei morale erau sortiți eșecului într-o măsură mai mare decât cei răi, întrucât siguranța desăvârșirii lor îi umplea de îngâmfare. În edificiile personalității lor nu existau nici acoperișuri prost izolate, nici podele șubrede, nici vreo gaură de umplut, nici vreo spătură de reparat. Amanta Tristă îi găsise nedesăvârșiti în plenitudinea lor îmbuibată, însă – nefiind în stare să exprime lucrul astă – dăduse treptat înapoi din fața binelui, detașându-se pas cu pas de codurile și credința în bunătate propovăduite de aceștia. Așa începuse a bănui că undeva în adâncul sufletului era înclinată către depravare și destrăbălare. În scurtă vreme a rupt complet orice legături cu toate cele trei ordine religioase. De altfel, îndepărțarea de credincioși nu i-a zdruncinat niciodată convingerile. Pentru ea credința nu însemna să trăiască după legile de nestămutat ale unui Dumnezeu autoritar ori să îngroașe rândurile unei comunități ascultătoare, ci mai degrabă o amintire plăcută și senină din copilărie. și, cum amintirile din copilărie cu *dede* erau cele mai frumoase momente ale vieții ei, rămăsese cu fermitate și încăpățânare o credincioasă plină de evlavie. Chiar dacă nu mai era la fel de credincioasă cum fusese în copilărie, credința ei își păstrase o latură copilăroasă.

Totuși nu avea nici o casă la care să vrea să se întoarcă și nici destui bani ca să meargă mai departe pe drumul ei. Atunci începuse a se obișnui cu atențiile unor bărbați de vârstă tatălui ei și reușise să nu rămână indiferentă la atențiile cu care se deprinse. Bărbații aceia, care își închipuiau că au totul, descopereau la un moment dat neîntregirea vieții lor și pe urmă erau atrași dintr-o dată cu încercare de ea, de parcă ea și numai ea ar fi putut îndrepta acest neajuns. Oricum, să devină amantă era un început bun dacă voia să se îndepărteze de plenitudinea monotonă a binelui. Era

mai întâi tristă și apoi amantă, dar trecea și prin perioade când se trezea oscilând între cele două. Când negustorul de ulei de măslini a închiriat apartamentul 8 din Palatul Bomboană, încetase până la urmă să mai penduleze între a fi tristă și a fi amantă, pentru a deveni amândouă deodată. De cum îi pusese la dispoziție o casă, purtarea bărbatului se schimbase drastic, devenind în mod clar mai grosolană. Pentru că era genul să. Era un CDIC din ordinul NPPCC, subordinul VSFP, și, firește, se purta ca atare.

Pe fața pământului mai trăiește un gen de creaturi a căror lume e la fel de aglomerată ca a oamenilor și care sunt cel puțin la fel de complexe: gândacii. Au reușit să se răspândească peste tot și să supraviețuiască în ciuda orice. Dau dovadă de o extraordinară diversitate: chiar și o singură specie de gândac poate avea alte zece varietăți, uneori ajungând chiar până la câteva mii. Se presupune că în prezent suma tuturor speciilor de gândaci ajunge la peste un milion. În ciuda acestei complexități chinuitoare, lumea științifică nu încetează să le clasifice. Le împarte în supraclase, clase și subclase, în supraordine, ordine și subordine. Carii, de pildă, aparțin clasei gândacilor: „subclasa anamorfotică, supraordinul coleoptere, ordinul cu abdomen segmentat, subordinul mâncători de plante“. Majoritatea copleșitoare a dezamăgirilor pe care le încearcă femeile în relațiile lor cu bărbații provin din refuzul lor de-a accepta că, întocmai ca gândacii, oamenii sunt și ei de diferite tipuri și, prin urmare, oamenii cu care trăiesc aparțin și ei unui tip anume – cu o singură diferență: un gândac nu poate să-și părăsească specia și să se preschimbe într-alta. De pildă, un tăun nu se poate transforma în nici o etapă a vieții într-o călugăriță. Rămâne la fel. Dar fiile lui Adam și fiicele Evei pot într-adevăr să înfăptuiască o asemenea transformare. Marca distinctivă a omului este capacitatea de a se abate de la ceea ce era inițial, de a-și trăda tipul. În consecință, tabloul tipurilor umane moderne e mai puțin complex, însă mult mai întortocheat decât cel al gândacului primitiv. Cu toate astea, să treci de la o categorie la alta nu e ușor. La urma urmei, pentru a-și păstra stabilitatea și a-și susține existența, toate tipurile, fără excepție, nu numai că își fac membrii să arate exact la fel, ci îi și mențin sub înfățișarea asta. Negustorul de ulei de măslini făcea parte din supraclasa tipului uman „cărtitorii de durată împotriva căsătoriei“, aparținând

ordinului „nu pot pune capăt căsniciei“ și, totodată, subordinului „vreau schimbări fără pierderi“ – un tip primejdios, indiferent cum priveai lucrurile.

„Ești logodnica mea“, iî zisese el pe când beau *raki* în tacere la masa încărcată de gustări pe care le pregătiseră împreună în prima lor noapte în casa aceea. Lui iî plăcea băutura și bea adesea ceva seara. Nu era unul dintre aceia care se mulțumeau cu o mâna de aperitive, jumătate de roată de cașcaval și o felie de pepene, ci insista mereu ca masa să fie încărcată din belșug. Nici nu accepta să fie ceva cumpărat de-a gata, ci totul trebuia să fie făcut în casă. Pui cu nuci măcinat era felul lui preferat. În seara aceea, în timp ce intingea o bucătică de pâine prin farfurie ca să strângă ultimele rămășițe de pui cu nuci măcinat, zisese: „Religia noastră ne-o îngăduie. Atâtă vreme cât ești relativ corect, poți să ai până la patru neveste“. Amanta Tristă chicotise – un chicotit aspru, nervos. El se strâmbase. Ea se ridicase de la masă: spre deosebire de negustorul de ulei de măslini, știa în întregime versetul din *Coran* pomenit de el.

Și-a ales din șifonier o rochie verde, subțire, s-a îmbrăcat cât ai clipi, apoi a dat fuga în bucătărie ca să deschidă pachetele de la băcănie. Mai întâi a așezat *hummus*¹-ul într-un castron, ornându-l cu frunze de mentă. Apoi a așezat aperitivele pe farfurii: mâncare de fasole uscată, salată de vinete, fasole păstăi în ulei de măslini, ficătei cu ceapă... A însirat pateurile cu brânză de-o parte, plănuind să le pună la cuptor când venea el. Avea și niște salată rusească, pe care i-o trimisese ieri madam Auntie prin fiul portarului. De fapt, lucrul acesta i se păruse destul de ciudat. Amanta Tristă nu mai văzuse nici o gospodină care să le trimită salată rusească vecinilor și altora asemenea, însă și-a zis că negustorului de ulei de măslini i-ar face placere s-o vadă pe masă alături de *raki*. Putea s-o pună pe masă ca și când ar fi pregătit-o chiar ea. După ce-a inspectat pentru ultima oară farfuriile, a facut ghemotoc hârtia de ambalaj și-a aruncat-o la gunoi, apoi a legat sacul cu gunoi și l-a scos afară. Însă atunci și-a amintit discuția de la coafor. Nu pomenise nimănui despre asta, dar și gunoiul ei

1. Specialitate culinară arăbească preparată din năut, pastă de susan, ulei de măslini, zeamă de lămăie, sare și usturoi.

fusese furat în vreo câteva rânduri de lângă ușă. Cercetând bănuitorare și prudentă sacul cu gunoi, l-a băgat iar înăuntru, cu gândul să-l scoată mai târziu, când avea să vină să-i adune Meryem.

Amanta Tristă a dus pe urmă toate delicatesele pe care le pregătise pe masa acoperită cu pânză azurie. A pus șervețele care se asortau la culoare cu fața de masă, apoi a așezat farfuriile și paharele. A scos din frigider *raki*-ul, pe care îl asezase cu niște fistic măcinat, și l-a turnat în carafa de cristal cu mâner turcoaz. La sfârșit a turnat într-un castron maroniu un pic din uleiul de măslini cu miros pătrunzător pe care îl adusese negustorul și l-a presărat cu piper roșu, busuioc și cimbru. Deși era încă devreme, nu s-a putut abține să aprindă lumânarea în formă de crin care plutea într-un bol de sticlă pe jumătate plin cu apă. A zâmbit ușor, mulțumită, a cercetat atentă masa și apoi toate lucrurile din jur. Îi plăcea locuința ei. Numai dacă ar fi putut scăpa de mirosul călător al casei de raport...

A aprins un betișor parfumat cu aromă de măr verde și l-a așezat în mijlocul livingului. Pe când mireasma lui se împrăștia în încăpere, a pulverizat – mai întâi pe ea și apoi în toate colțurile casei – o jumătate de sticlă cu parfum. În ultima vreme începuse să-și cheltuije o mare parte din bani pe parfumuri. Pe măsură ce mirosul de gunoi care încunga casa de raport devenise tot mai pătrunzător, crescuseră și cheltuielile ei cu parfumurile. Se oprea adesea pe la buticul stilat din capătul bulevardului, cumpărându-și mereu sticlele cu parfum din acel loc, deși știa foarte bine că nu avea același nivel de trai cu restul femeilor care se aprovizionau de-acolo. Cel mai mult îi plăceau aromele de fructe: combinațiile de piersică, pepene verde și papaia. N-avea nici cea mai vagă idee ce era aia papaia, însă numele i se părea drăguț.

Parfumul pe care-l cumpăra ținea cel mult zece zile. Turna diverse parfumuri peste tot: pe haine, pe perne, pe cearșafuri, perdele și fotolii, pe jucăriile ei de toate felurile și mărimile și pe talismanele împotriva deochiului atârnate prin toată casa. Ar fi putut, în schimb, să pună deoparte toți banii ăștia sau să-și cumpere lucruri trainice pentru ea. Negustorul trebuie să-și fi dat seama că de risipitoare era micuța lui amantă, fiindcă îi tăiese din banii de buzunar pe care i-i dădea. Dar Amanta Tristă continua să facă lucrurile aşa cum avea ea chef. Nu știa și nici nu

încerca să înțeleagă de ce se purta aşa. Știa doar că, dacă ar fi primit de cinci ori mai mulți bani decât acum, ar fi cumpărat de cinci ori mai multe parfumuri.

Masa arăta bine, plină de gust și rafinament. I-a trimis un mesaj de pe mobil, întrebându-l când vine. Cât aștepta răspunsul, a apăsat butonul telecomenții și a dat pe un canal TV la întâmplare. Pe ecran au apărut două femei care-și aruncau priviri dușmanoase. Una dintre ele, într-un costum la modă, de culoarea lavandei, și cu patru șiraguri de perle la gât, și-a încrucișat brațele pe piept și a pufnit: „Hai, Loretta, recunoaște că pe mine mă iubește“. Bruneta cu părul lung, ce purta o rochie amintind de un câmp cu părăluțe și o floare din asta în păr, a deschis larg ochii ei verzi, spunând clar, pe silabe: „Dar tu nu îl iubești“. Trăgându-se de colier mai-mai să-l rupă, cealaltă a replicat: „Asta nu te privește, Loretta, nu te privește absolut deloc“.

„Să vă plouă-n cap cu pietre cât Loretta“, a bombănit Amanta Tristă. Deși „Loretta“ era un cuvânt de același fel ca „papaia“, nu suna nici pe departe la fel de drăguț.

Pe când se întindea după telecomandă, mobilul ei a scos un bip, transmițându-i un singur cuvânt: „Diseară“. O felie de timp aşa de lungă și de obscură... A scos un oftat și a schimbat canalul. O femeie între două vîrste, cu fruntea lată și fața bucălată, care fie nu se gândise, fie nu era interesată să-și epileze mustața, însira ingredientele pentru spanac *au gratin*¹.

1. Gratinat (în fr., în orig.).

Apartamentul 7: eu

Am ieșit pe balcon și mi-am aprins o țigară. Balconul e singurul loc care-mi place din casa asta. E aproape separat de interior și orice legătură a sa cu apartamentul pare absolut întâmplătoare, de parcă n-ar face parte cu adevărat din el. Zăresc un gândac cărămiziu ce se plimbă pe barele grilajului de fier. Prezența mea îl deranjează, la fel cum a lui mă deranjează pe mine. Sunt gândaci peste tot. Se revarsă din dulapurile de bucătărie, de sub frigider, din crăpăturile dalelor pardoselii...

O clipă mă gândesc s-o sun pe Ethel și s-o rog să afle dacă vorbisem sau nu cu Ayshin noaptea trecută, însă mă hotărăsc imediat să n-o fac. Cum eram deja sătul până-n gât de nazurile Pizdei de când îi cerusem noul număr de telefon al lui Ayshin, s-o rog acum să mă ajute iar n-ar fi facut altceva decât să-i umfle bășica orgoliului, care oricum stătea deja să plesnească. Nu suport s-o aud bombănind din nou: „O să-mi pierd prietena cea mai bună din cauza ta, dulceață!“ Dac-ar fi după mine, sunt sigur că ne-aș face amândurora o mare favoare punând capăt relației aleia putrede dintre ele, dar de ce să-mi bat capul?

Ethel și Ayshin, un duo nedespărțit încă din liceu, se întâlneau neapărat o dată la două săptămâni ca să ia cina împreună, întotdeauna la același gen de restaurante. După logodnă, lui Ayshin nu-i luase mult să se convingă și apoi să mă convingă și pe mine că ar fi mai bine să mă conformez acestei rutine deloc ispititoare. Ca să nu strice echilibrul, Ethel a început și ea să-și aducă iubiții la cinele noastre. În curând iubiții sășia decorau masa noastră unul după altul, fară ca între ei să existe vreo coerență sau asemănare, ca numerele câștigătoare de la loterie. Nici n-apucam să ne obișnuim

bine cu un număr, că altul îi lua deja locul. La vremea aia avenurile lui Ethel erau aşa de pripite și efemere, că nici nu mai simteam nevoia să ne ascundem uimirea când un iubit reușea să reziste trei întâlniri la rând. Pe astfel de iubiți extraordinari îi priveam tot timpul cât dura cina cu o admirărie amestecată cu respect. De-a lungul acelei parade de iubiți, ce s-a întins pe vreo trei ani și jumătate, Ethel ne-a făcut cunoștință cu parteneri de toate soiurile și mărimile. Dacă era ceva ce aveau în comun toți bărbații ăștia, atunci trebuie să fi fost neputința lor de-a duce la bun sfârșit ce începuseră. Toți aveau alergie la orice chestie convențională, erau chinuiți de obsesia de-a fi originali, de-a face lucruri nemaifăcute până atunci, și aveau proiecte ambițioase, pe care, dintr-un motiv sau altul, le lăsau baltă la jumătate. Se întâmpla să fie grozav de entuziaști în legătură cu o grămadă de proiecte, singura problemă fiind că nu izbuteau să le ducă mai departe de faza de început. Precum midiile în cochilia lor, se împotmoliseră în proiectele pe jumătate elaborate și așteptau să-i tragă cineva afară ca să continue. Tocmai în acest moment apărea Pizda de Ethel și, cufundându-se adânc în apă, îi scotea afară – la nimereală – cu unghiile ei vopsite în culori tipătoare. Ce nu-i plăcea arunca înapoi. La urma urmei, Istanbulul era un câmp de midii uriaș, iar ea – o pescuitoare de scoici исcusită.

De pildă, era un Tânăr scenarist țăfnos, care trebuie să fi fost cu cel puțin zece ani mai mic decât Ethel. Lucra la un scenariu despre care ne-a asigurat că trebuia trimis producătorilor din Europa, întrucât credea cu hotărâre că cei din Turcia nu erau demni de el. Practic, pretindea el, îl terminase, doar că nu se putea hotărî cum să încheie filmul. Am luat cina cu el o dată. Pe când Ayshin bombănea și Ethel chicotea, noi doi ne-am pus capetele la contribuție și – dând pe gât *raki* cu gheață, trecând de la aperitivele reci la cele calde și de la cele calde la felul principal, iar de-acolo la desert și cafea – am născocit în total patru finaluri diferite pentru filmul lui, foarte mândri de fiecare în parte. Apoi veneau ceilalți iubiți: un fotograf care avea o ciudă grozavă pe managerii, angajații și chiar cititorii tuturor ziarelor la care colabora, un agent publicitar îngâmfat care nu vedea nici un rău în a pretinde că oricine avea televizor acasă era un idiot, un actor amator căruia nici o piesă pusă în scenă în Turcia nu i se părea

de succes și de aceea mergea din ușă în ușă, căutând un sponsor ca să-și înființeze propria companie teatrală, un pamphletar spurcat la gură care avea reputația că lăsa baltă la jumătate tot ce începea, grăbind astfel falimentul tuturor ziarelor cu care se încurca, un psihiatru alcoolic a cărui clientelă îi includea pe toți intelectualii orașului, care continuau să meargă la el, deși toată lumea știa că nu-și putea ține gura când se îmbăta și divulga bucuros cele mai intime secrete ale pacienților lui... Uneori nu mă puteam abține să-mi închipui că Ethel îi aducea pe toți oamenii ăștia să mănânce cu noi doar ca să-o supere pe Ayshin. În caz că aşa stăteau lucrurile, îi reușea cu siguranță. Chiar dacă Ayshin nu se gândise niciodată să pună capăt prieteniei lor din cauza asta, avea întotdeauna o părere groaznică despre viața pe care o ducea Ethel. Pe deasupra, știa că nici eu nu eram de acord cu felul de-a fi al lui Ethel. Totuși ce nu știa nevastă-mea era că faptul de-a nu fi de acord cu obiceiurile unei femei nu te împiedică să te culci cu ea.

Ethel era de fapt o amenințare pentru toți partenerii. Îi ajuta la nevoie, scăldându-i în bani și aprinzând în tot acest timp în ei scânteia cu „n-aș fi bărbatul care sunt dacă situația mea ar fi alta”, ce era gata să mistuie cabanele de lemn ale personalității lor. De îndată ce acești bărbați – care, dintr-un motiv sau altul, eșuaseră în repetate rânduri în țelurile lor, însă se acceptau pe ei și soarta lor ca pe un dat – dădeau peste Ethel la o cotitură neașteptată a vieții lor și erau copleșiți cu bani și linguiseli, își părăseau proiectele de-o viață ca să se repeadă la unele mult mai egoiste. Curând după aceea Ethel îi abandona fără veste, aşa cum făcuse cu ani în urmă cu oaspeții ei din casa-temptru. Cum nu se iubea pe sine, nu-i iubea nici pe bărbații pe care și-i facea iubiți. Totuși printre ei a fost unul care nu se încadra în tiparul ăsta și care lui Ethel îi fusese drag ca nimeni altul...

Era un cântăreț din *ney*¹. În vremea când cel mai mare ordin *mevlevi* era dezbinat de întrebarea „Dervișilor bărbați și femei le este îngăduit să se rotească împreună?”, el se luase la harță cu ambele părți și se retrăsese în carapacea lui, iar din acea clipă își dedicase jumătate din zi căutării unui refugiu în somn și cealaltă jumătate, încercării de a scăpa de visele lui. Cum anume și în ce

1. Fluier de trestie folosit în special în muzica sufîilor *mevlevi* (n.a.).

parte a zilei îl întâlnise Ethel, n-am idee. Singurul lucru pe care-l știu sigur e că își cufundase din nou mâinile în apă ca să mai scoată o midie și, de îndată ce desfăcuse cochilia ca să se uite înăuntru, dăduse peste ceva la care se aștepta cel mai puțin: o perlă sfioasă! O vreme i-a oferit ce le oferise și altora: ajutor finanțiar, atenție exagerată, dragoste sufocantă... dar, spre deosebire de alții, în firea acestui *mevlevi* cu ochi triști, nas mare și aer absent nu se produsese nici o schimbare notabilă. În calendarul vieții Tânărului nu exista perioadă de timp mai lungă de o zi. Ori de câte ori Ethel încerca să facă vreun plan – să zicem, să plece amândoi într-o excursie peste o săptămână sau să se căsătorească în primăvară –, singurul răspuns pe care-l primea de la iubitul ei era: „Stai să vină ziua aia“. După părerea lui, nu puteai să ajungi într-o zi, darămite să te pomenești în ea; mai degrabă zilele veneau și aduceau ceva în viețile oamenilor. Era omul cel mai lipsit de ambiție, calcul și direcție în viitor și cel mai anti-*tarikat* învățător de *tarikat* pe care l-am cunoscut vreodată. Sigur mi-ar fi luat locul pe tronul din haremul lui Ethel dacă n-ar fi plecat atât de brusc dintre noi.

— Tu și cu mine stăm pe țărmul mării, Ethel. Ne lăsăm picioarele să atârne în apă, Ethel. Tu spui: „Hai să înotăm împreună până la al cincizeci și cincilea val. Uite cât de ademenitor e valul ăla!“. Iar eu te întreb: „Care?“. Nici n-apuc să-mi isprăvesc întrebarea, că valul pe care mi l-ai arătat își schimbă locul. Uite, nu mai e unde spuneai că este! Acum nu mai e al cincizeci și cincilea, ci, poate, al treizeci și cincilea. Se apropie întruna. Adică vine singur către noi și, pe măsură ce se apropiere, aduce cu el multe lucruri. Marea fiind ce este, Ethel, îți rămân doar două opțiuni. Fie uiți de valuri, te cufunzi în mare și devii un strop din ea, fie rămâi pe mal și aștepți pur și simplu. Privește cum se sparg valurile când ajung la țărm, fiecare prefacându-se într-un strop sub ochii noștri. Viața e trăită într-unul din cele două feluri, dacă e să-și merite numele. Fie dispari tu înăuntrul vietii, fie faci viața să dispară înăuntrul tău.

Ce rușine pe biata Ethel! Åsta trebuie să fi fost blestemul tuturor iubișilor pe care-i lepădase. Ascultând buimăcită vorbele uimotoare ale sufitului *mevlevi*, m-a pocnit cu piciorul pe sub masă și mi-a aruncat priviri deznădăjduite, care-mi cerneau ajutorul. Deși se

pricepea cu siguranță să manevreze toate dedesubturile limbii pământene, când era pusă în fața unor asemenea abstracțiuni spirituale, se simțea la fel de stângace și de neajutorată ca un copil. După o vreme a început să se învinovătească. *Ar fi trebuit să știe limba asta.* Cât se căia acum că strâmbase din nas când bunică-sa încercase s-o învețe noțiunile de bază ale misticismului iudaic! Ca să-și compenseze carențele, s-a apucat să citească frenetic, devorând mai întâi cărțile ce-i fuseseră oferite pe când era copil, apoi și altele. Interesul ei crescând pentru cabală era un pod care, spera ea, avea s-o călăuzească spre toate acele lucruri despre care iubitul ei cântăreț din *ney turuia* întruna. Nu făcea un pas fară săcar câteva cărți la îndemână, printre care, desigur, un exemplar din *Masnavi*. Trecea adesea pe la un anticar senil din Beyazit, negocia cu el în șoaptă în spatele tejghelei, de parcă ar fi dat peste vreun manuscris ocult, și de fiecare dată ieșea din anticariat cu niște plase pline de cărți. Își lăsase inima să fie subjugată atât de tare, încât era gata să plece oricând și chiar să se stabilească oriunde i se năzarea iubitului ei. Pe când zbura cu inocență prin văzduh, Ethel, cioara cea hâdă, zărise deodată jos, pe pământ, ceva strălucitor și acum voia să-l înhațe, să-l ascundă și să-l țină numai pentru ea. *De ce n-ar cutreiera – cățiva ani, să zicem – cele mai mistice orașe ale lumii, precum Ierusalim, Tibet și Delhi, ori n-ar pleca în căutarea mormântului pierdut al lui Shams!*¹ Am mai văzut oameni care au luat-o razna, însă Ethel își pierduse cu totul identitatea. Numai că, oricât s-a străduit, n-a reușit să-și convingă iubitul să meargă în excursiile astea exotice. Seninul *mevlevi* era la fel de înclinat să plece într-o excursie cum e o pisică să facă baie.

Oricum, Tânărul ăsta atât de puțin dornic să plece oriunde s-a dovedit a fi prea grăbit să schimbe lumile. Cu o săptămână înainte de ajunul Anului Nou, a fost una dintre cele patru victime ale bombei ce a explodat într-un tomberon de pe bulevardul Istiklal – explozie nerevendicată de nici o organizație revoluționară. Nu cred că Ethel a mai plâns atât de mult după cineva, nici săcar după mama și tatăl ei, în afară, poate, de fratele ei mai mare,

1. Aluzie la Shams din Tabriz, sufit itinerant, maestru spiritual și prieten al poetului Jalal al-Din Rumi.

sinucigașul pe care îl pierduse la paisprezece ani... era, probabil, singurul om pe care îl iubise atât de tare...

M-am căsătorit cu Ayshin cu două luni și două săptămâni mai târziu. Ethel a venit singură la nuntă.

Cu o zi înainte de nuntă zacea pe jos, goală pușcă. Își etala dinaintea ochilor mei trupul ei gras, teribil de mare, agresiv și mătăhălos. Când trupul i s-a prefat într-o grămadă de carne albă, dezgolită, semnul acela din naștere, roșiatic, acoperit cu păr, care se întindea de sub gât până la sânii a devenit și mai pronunțat. Ar fi putut să-l îndepărteze dacă ar fi vrut. Așa cum ar fi putut să scape de grăsimile, să-și aranjeze nasul ori să-și taie și să-și întindă orice parte a corpului, ca toată lumea. Femeile la fel de urâte și la fel de bogate ca Ethel cheltuiau tot ce aveau pe operații estetice, cosmetice și clinici doar ca să devină frumoase. Însă Ethel își pușește întreaga avere în slujba urâteniei sale. Nu numai că nu încerca să-și învingă urâtenia, dar nu voia nici săcar să-o dichisească și să-o ascundă. Ușile dulapurilor ei, care ocupau doi dintre pereții dormitorului, erau acoperite cu oglinzi mari. După ce făcea dragoste, avea obiceiul să se întindă pe pat, pierdută în contemplarea propriei fapturi. Uneori își privea imaginea din oglindă cu o asemenea dorință, încât mă întrebam ce vede acolo. Când își expunea trupul, se purta mai puțin ca o femeie care voia să fie dorită și mai mult ca un bărbat care dorea ceea ce privea. De parcă a fi admirată n-ar fi însemnat nimic pentru ea. Scopul ei era pur și simplu să etaleze cu intenția de-a uimi. Chiar și aşa, dacă victimele unui exhibiționist fugeau tipând, ale lui Ethel se întorceau mereu în dormitor pe picioarele lor. Existau, firește, și excepții: cântărețul *mevlevi* din *ney* era una, eu, alta.

— O, dulceață, faci o mare greșală! Ai să-o regreți. M-am resemnat cu măhnire la gândul că de-acum înainte viața n-o să-mi aducă pe nimeni mai bun decât tine și tocmai aici e problema ta. Nu-ți dai seama că sunt cea mai bună femeie pe care o să-o ai vreodată. Ei, ce altceva pot face decât să aștepți să vezi adevărul? Cutreieră din floare-n floare, mai măngâie câteva funduri, mai clachează de câteva ori. Până la urmă o să te aduni și-o să recunoști c-am avut dreptate de la bun început, a zis ea cu șiretenie. Mai devreme sau mai târziu o să te dai cu capul de pereți, väi-cărindu-te: „De ce nu m-am căsătorit atunci cu Ethel?“. Uite, fac

un semn chiar aici, zisese ea cu un vag zâmbet răutăcios, trasând o linie subțire, în zigzag, pe noptieră și iscând un scârțâit cu unghia ei lungă, dată cu ojă argintie-cobalt.

Și-a pus o țigară în portăigaretul din lemn de iasomie pe care îl pierdea întruna și îl înlocuia cu altul nou, așteptându-mă să i-o aprind.

— De ce? Pentru că ești cea mai bogată femeie pe care o s-o întâlnesc vreodată?

Probabil că n-aș fi înțeles cât de bogată era nici dac-aș fi avut în față inventarul tuturor bunurilor ei lumești. Deși bogății nu sunt în stare să priceapă așa ceva, în mintea ne-bogaților există un prag la care bogăția se oprește. Dacă depășești pragul acela, tot ce trece dincolo de el e sortit să rămână la aceeași cantitate: mult! Așa cum basmele populare ale săracilor stabilesc bogăția unui negustor la belșugul himeric al numărului 1.000, la fel și Ethel, după mintea mea, avea „o mie“ de proprietăți.

— Nu, dulceață! Nu pentru că sunt cea mai bogată femeie pe care o s-o întâlnești vreodată, ci pentru că sunt rea. Firește, nu mai mult decât tine, dar în cazul răutății nu se poate vorbi de cantitate, așa-i? Răutatea nu-i faină, s-o măsori cu cana. Mai bine zis, tu și cu mine suntem de-aceeași teapă, iar biata Ayshin nu-i de-a noastră. OK, poate nu e tocmai bună, dar nu e nici rea. E o femeiușcă grozav de năzuroasă, fiica unică a unei familii elitiste, puțin prea directă și, trebuie să mărturisesc, uneori cam prea plăticioasă și așa mai departe, dar cu siguranță nu e rea. Și știi care-i lucrul cel mai trist? Dacă o săcăi, o să-ncerce să se apere. Mai întâi o să se înfrunte cu tine pe cale logică, străduindu-se să-și dovedească nevinovăția. După aceea, frustrată, o să izbucnească în lacrimi și-o să sfărșească prin a crede că e îngrozitor de nedreptățită. De câte ori o s-o faci să se simtă nenorocită și o să-i spulberi respectul de sine, nici măcar n-o să-și dea seama că problema nu e de fapt lucrul din cauza căruia vă certați. Știi la fel de bine ca și mine că Ayshin e genul ăla de om. Genul care e gata să îngrenuncheze dinaintea lui Dumnezeu fără să-l cunoască mai întâi pe Diavol...

Lui Ethel ii plăcea replica asta și a rostit-o de mai multe ori. Bănuiesc că o furase de la unul dintre bărbații ei sclipitori – poate de la cântărețul din *ney* –, însă i se potrivea. Cei care sunt gata

să îngenuncheze dinaintea lui Dumnezeu fară să-l cunoască mai întâi pe Diavol, cei care nu-și pun întrebări despre sursa furtunii devastatoare ce doboară crengile încărcate cu fructe și distruge straturile de flori din grădina în care au avut fericirea să se nască, fară să arunce vreodată o privire în lumea de-afară, aceia sunt absolut convinși că trăiesc în locul cel mai plăcut de pe fața pământului. Nu și-au făcut niciodată griji în legătură cu numărul de camere sau de ieșiri din casa unde locuiau și, în ciuda zgomotelor pe care le auzeau zi și noapte, nu li s-a părut că ar fi nevoie să coboare și să descuie chepenglul vechi și mucegăit din podeaua cămării. Genul de înși care cred că au dreptate în principiu, datorită drepturilor ce li s-au acordat... Ethel nu se înșela. Ayshin era într-adevăr genulăla.

Mai dureros e că mi-am amintit adesea cuvintele astea de-a lungul căsniciei mele, însă nu i-am mărturisit-o lui Ethel, ca să nu-i hrănesc și mai mult orgoliul, care atinsese deja culmile cele mai înalte. Totuși seara trecută, pe când beam împreună, am fost destul de neatent încât să las să-mi scape mărturisirea asta deja răsuflată. M-a ascultat cu o placere vădită. Când s-a ridicat, i-am văzut fundul uriaș legănându-se în timp ce se îndrepta cu pași impleticiți spre toaletă, bănuind-o că era conștientă că îi priveam fundul gras și legănat în timp ce se îndrepta cu pași impleticiți spre toaletă. Are cel mai urât fund pe care l-am văzut vreodată. Nu poate fi pipăit cu nici un chip, nu începe în nici o formă. Fundul lui Ethel e mai puțin solid și mai degrabă lichid, ca un jeleu moale și cleios, iar dacă l-ai lăsa să se prelingă, s-ar putea să se scurgă de tot. Am văzut funduri mai grase, chiar și mai disorme, cu celulită, coșuri, răni, smocuri de păr crescute mai mult decât era nevoie sau în locuri nepotrivite, însă toate aveau ceva, un lucru care mă ațâța. Al lui Ethel nu avea nici unul, fie el cât de mic...

Din fericire, odată întoarsă la masă, Ethel părea să-și fi învins încântarea pricinuită de mărturisirea mea, fiindcă a atacat din nou subiectul de cel mai mare interes pentru ea din ultima vreme: proiectul cu universitatea. În cele din urmă a divulgat lucrul pe care îl ținuse ascuns de mine în tot timpul asta. Îi făcuseră o ofertă și lui Ayshin, iar ea acceptase. Deși știa că n-o să lucrez nici în ruptul capului în același loc cu Ayshin, chiar dacă aveam

nevoie desperată de bani, a continuat să insiste, uitându-se drept în ochii mei:

— Hai, dulceață, de ce n-ai încredere în ce-ți spun eu măcar o dată în viață? Intră în echipă, vino la universitatea noastră! Poți să filosofezi cât potfești, că n-o să se bage nimeni în treburile tale. Suntem gata să-ți slujim creierul, profesore.

Asocierea obscenă pe care cuvântul „creier“ o căpăta în gura Pizdei de Ethel m-a stârnit. Oricât ar părea de ciudat, deși în timpul căsătoriei mele Ethel și cu mine facuserăm sex în mod regulat, de la divorț înceoace nu mă mai culcasem cu ea. Nu-mi amintesc de ce nu ne-am întors împreună noaptea trecută. Nici măcar nu știu cum am ajuns acasă. Poate că Ethel se jucase cu mine, plecând în ultima clipă, însă nu cred – n-ar fi stilul ei. Cel mult trebuie să fi văzut că eram prea pilit ca să i-o mai pun și hotărâse să mă lase acasă. Asta aduce mai mult a Ethel.

Mi-am întins picioarele până la grilajul balconului și mi-am aprins altă țigară. Gândacul cărămiziu a rămas sub piciorul meu. Avusese ocazia să scape, dar n-o facuse. Jos, în stradă, am zărit o femeie slabă și brunetă aruncând niște saci cu gunoi peste morțămanul din fața zidului grădinii. Exact în același moment o voce turbată de furie a zbierat de undeva din apartamentele de mai jos. Femeia a rămas nemîșcată câteva clipe, după care – neatentă, distrată, ca într-un vis – a fugit înapoi și a dispărut. Locul ăsta mă scoate din sărite. Trebuie să scap de-aici într-un fel sau altul. Poate că asemăn Palatul Bomboană cu mine însuși – un apartament mohorât, căruia îi lipsește amarnic bunăstarea cu care era obișnuit odinioară. Trebuie să mă mut în altă parte, doar că n-am bani. De-a lungul întregii noastre căsnicii, Ayshin și cu mine am menținut o diviziune a muncii a cărei absurditate abia acum o înțeleg. De vreme ce casa în care locuiam era a părinților ei și – prin urmare – a ei, eu plăteam toate celelalte cheltuieli. Ce scăpare din partea mea! și nici nu am vreun ban pus „la ciorap“! Confruntat cu niște cheltuieli neprevăzute și nevoie de a plăti chiria, salariul meu părea ridicol de mic. Aș putea, fără îndoială, să împrumut niște bani de la Ethel, însă nu vreau să-o fac. Așa ceva ar strica simetria relației noastre. Ar fi bine să m-apuc să fac repede ceva bani.

Apartamentul 6: Metin Chetinceviz și SoțiaLuiNadia

— Asta nu te privește, Loretta, nu te privește absolut deloc.

— Te înșeli, dragă! a zbierat femeia cu părăluțele, îngustându-și rânciunoasă ochii. Tot ce-l privește pe el mă privește și pe mine.

— „Tot ce-l privește pe el mă privește și pe mine“, a repetat SoțiaLuiNadia, încercând să pronunțe cuvintele în turcă exact aşa cum le auzise.

Telenovela pe care o urmărea se numea *Leandrul pasiunii* și în ultimele două luni și jumătate fusese difuzată în fiecare după-amiază din săptămână. La început fusese difuzată înainte de televizualul de seară, însă după ce devenise absolut evident că de slabe îi erau şansele de succes, programul fusese schimbat într-o clipită. Acum îi luase locul altă telenovelă, una mult mai pretențioasă. Spre deosebire de predecesoarea ei, telenovela astă avusese un succes grozav și atrăsese în asemenea măsură atenția presei încă din prima săptămână, încât în jurul ei se făcea mare vâlvă, mai ales că actorii principali erau aduși cu avionul la Istanbul ca să semneze autografe pentru fani după o conferință de presă care-ți lua ochii. Totuși, SoțiaLuiNadia nu era interesată nici de asta, nici de vreo alta. Numai *Leandrul pasiunii* conta pentru ea. În fiecare după-amiază, la aceeași oră, se așeza pe divanul cu desene de un roșu-închis pe fond liliachiu, a cărui retapițare o amâna întruna, și își urmărea telenovela, făcând în același timp și alte treburi. În funcție de zi, fie avea în poală o tablă cu orez sau fasole de ales ori dezghiocat, fie se uita la poze de demult dintr-un album vechi, fie se chinuia să rezolve careuri de cuvinte încrucisate cu cele câteva cuvinte pe care le rupea în turcă, fie recitea scrisorile de la strămătușa ei ori încropea un răspuns. Dar

uneori tablaua se îngreuna, careul se împotmolea, iar monotonia pozelor și plăcintele scrisorilor devineau deprimante. În astfel de momente SoțiaLuiNadia trăgea o fugă în bucătărie să aducă niște cartofi și, în timp ce urmărea telenovela, meșterea încă o lampă din cartofi. Deși toată casa era plină de asemenea lămpi, nu se putea abține să facă întruna altele noi. Oricum, având în vedere frecvența penelor de curent din Palatul Bomboană, puteai să ai nevoie oricând de o lampă din cartofi.

Cât privește motivul pentru care nu putea să urmărească *Leandrul pasiunii* fară să mai facă și altceva între timp, aici existau mai multe explicații. Mai întâi, i se părea că telenovela îi amortește mintea în aşa hal, încât abia dacă o putea suporta fără vreun soi de distracție. Apoi, când își făcea de lucru în același timp cu altceva, rușinea ascunsă de-a fi devenit o spectatoare banală a unei telenovele banale i se mai domolea. Dar poate lucrul cel mai important era acela că, facându-și de lucru cu altceva, putea să-și dovedească sieși cât de mult disprețuia nu numai telenovela, ci și pe actrița principală, pe Loretta.

Ca toate celelalte telenovele, *Leandrul pasiunii* era difuzată numai în zilele de lucru. Totuși, în ciuda faptului că toate celelalte telenovele se aflau întruna în atenția publicului prin fragmente din episoadele viitoare și bărfe din viața reală a actorilor, ce umpleau ziarele, încă nu apăruse nimic de genul acesta – nici de bine, nici de rău – despre actorii din *Leandrul pasiunii* în general ori despre Loretta în particular. Nu numai ziarele rămâneau indiferente față de subiect. Dintre cunoștințele pe care și le făcuse SoțiaLuiNadia în Istanbul, nici măcar una nu auzise de telenovelă, dar să devină un spectator regulat al ei. Era ca și cum întreaga țară se jurase la unison să se prefacă a nu ști nimic despre *Leandrul pasiunii*. Faptul că nimeni nu lua în serios telenovela nu-i plăcea deloc SoțieiLuiNadia. La urma urmei, ca să spui că un lucru nu are nici o valoare, lucrul luat în derâdere ar trebui mai întâi să aibă valoare măcar pentru unii oameni. Dar în împrejurările date nu era nici plăcut, nici relevant să-o pone grești pe Loretta. Așadar, SoțiaLuiNadia își ținea gândurile pentru ea. Nimeni nu știa de obsesia ei legată de telenovelă, nici măcar bărbatul ei – cu atât mai puțin el...

Oricum, faptul că ziarele nu pomeneau nimic despre episoadele viitoare din *Leandrul pasiunii* nu i se părea aşa de îngrozitor

SoțieiLui Nadia. Și-așa nu prea aveai mare lucru de descoperit, de vreme ce aproape orice întâmplări viitoare, ba chiar și cele mai arzătoare secrete, erau deja dezvăluite în episoadele de la început. Prin urmare, adevărata enigmă era poate mai puțin să afli cum o să se sfârșească, cât să vezi cum se ajungea la sfârșitul acela deja divulgat. Dacă exista cineva care nu cunoștea secretele întrețesute în telenovelă, acela nu era cu siguranță spectatorul, ci mai degrabă Loretta însăși. În incendiul care izbucnise în episodul al cincilea își pierduse nu numai conacul unde locuia și titlul de *lady*, ci și memoria. De atunci se chinuia să-și aducă aminte cine era și o confunda pe o femeie străină cu mama ei. Nici măcar nu-și dădea seama că doctorul famos a cărui fotografie o vedea întruna în ziare fusese odată – și, de fapt, încă mai era – soțul ei. Fiindcă în episoadele următoare starea ei se agravase, acum era pe cale să fie internată într-o clinică – o mutare menită să complice și mai mult lucrurile, dat fiind că, întâmplător, doctorul-soțul ei / soțul-doctorul ei lucra chiar acolo.

În adâncul inimii, SoțieiLuiNadia îi plăcea să fie cât mai bine informată despre toate lucrurile astea care pentru Loretta rămâneau un mister. Ori de câte ori cea din urmă nu reușea să întrezărească adevărul din spatele peripețiilor prin care trecea, SoțiaLuiNadia se bucura în taină. În asemenea clipe, viața ei și cea din telenovelă se strecurau una într-alta. Între aceste două universuri cu totul diferite se afla Loretta, numitorul comun, calea de trecere dintr-unul în celălalt. Cu trupul era acolo, în viața din telenovelă, iar cu vocea se afla în viața SoțieiLuiNadia. În fond, era vorba de două femei diferite: pe de o parte actrița latino-americană care o juca pe Loretta, pe de alta actrița locală care dubla vocea Lorettei în turcă. Deși în viață reală nici una nu se numea Loretta, SoțiaLuiNadia le identificase pe amândouă cu acest nume. Nu avea nimic de împărțit cu Loretta latino-americană, căci actrița aceea n-o interesa. Ținta ei primară nu era Loretta pe care o vedea, ci cea pe care o auzea. Vocea aceea o căuta de atâtă vreme – o voce fară chip... o voce catifelată, melodioasă, care prindea viață într-o rotulă colțuroasă și rozalie. Totuși, fiindcă orice voce are nevoie de un chip și orice chip are nevoie de o voce, pe când urmărea *Leandrul pasiunii*, vocea pe care o auzea și chipul

pe care îl vedea se îmbinău cu atâta ușurință, încât Soția Lui Nadia avea să-și greșească în curând ținta, mutându-și atenția de la femeia care făcea dublajul la actrița latino-americană de pe ecran. Apoi n-a mai avut cum să nu urmărească telenovela cu o privire distorsionată, delectându-se cu scenele în care Loretta suferea și simțindu-se nefericită când îi mergea bine.

Loretta cea de pe ecran era o brunetă subțirică, cu ochi ca jadul și picioare lungi. Când plângea, pe obraji i se rostogoleau lacrimi rotunde ca boabele de mazăre. Cât despre femeia care dubla vocea Lorettei, Soția Lui Nadia nu prea putea ghici cum arăta la trup, fiindcă nu izbutise s-o studieze în amănunt în ziua nefastă când se întâlniseră din întâmplare. Probabil că era una dintre frumusețile alea efemere, își dădu cu presupusul Soția Lui Nadia, la fel de trecătoare și de fragilă ca flacără unei lumânări. Oricât ar străluci acum de prospețimea tinereții, frumusețea ei o să pălească mai devreme sau mai târziu – în cel mult cinci ani. Iar când o să vină și ziua aia, va trebui să se adune și să înceteze să mai alerge după bărbați însurați. Totuși cinci ani era mult timp, suficient ca s-o facă pe Soția Lui Nadia să sufere, fiindcă trebuia să se confrunte în mintea ei cu toate lucrurile ce se puteau întâmpla până atunci.

Era pură coincidență că Soția Lui Nadia devenise conștientă de vocea Lorettei cu trei luni în urmă. În dimineața acelei zile de rău augur se afla în bucătărie și încerca din nou să facă *ashure*¹. Deși se descurca mai bine cu gătitul decât atunci când venise în Turcia, *ashure*-le ei tot nu era aşa de bun cum își dorea ea – sau, mai precis, Metin Chetinceviz – să fie. Nenumărate încercări eşuaseră lamentabil. Fie punea prea mult sau prea puțin zahăr, fie vreun ingredient lipsea cu desăvârșire, iar dacă nu, chiar și atunci când totul era amestecat cum trebuie, ceva mergea anapoda la fier. După ce fierbea îndeajuns, îl lua de pe foc și îl turna în cupe roz jivrate. Disperată să-i iasă bine de data asta, își dădea toată silința să orneze fiecare cupă cu semințe de rodie. Pe la început fusese o vreme când chiar întrecea măsura, nemulțumită de ornamentele serbede ale gospodinelor din Turcia. Cum Tânjea după

1. Desert turcesc preparat din fructe, nuci și orez (n.a.).

noutate, în loc de o mâna de nucă-de-cocos rasă, alune de pădure prăjite ori zahăr pudră, presăra deasupra câteva picături de coniac sau câteva vișine macerate în rom. Pe-atunci o interesa mai mult legenda *ashure*-lui decât felul în care îl serveau turcii.

Ashore-le din legendă era apogeul unei izbâンzi socratice irealizabile. Toate făpturile care s-au urcat în perechi pe Arca lui Noe ca să scape de Ziua Judecății îl gătiseră împreună, într-o vreme când nu mai erau în stare să îndure călătoria, când erau încorjurate din toate părțile de apă și se aflau în primejdie de moarte din pricina că toate cămările erau goale și aveau încă drum lung de făcut. Fiecare făptură a adus ce-i mai rămăsese și aşa a apărut fieritura astăzi uluitoare, din lucruri care altminteri nu s-ar fi amestecat niciodată. Deși nu exista nici o îndoială în privința lucrurilor din care se făcea astăzi *ashure*-le, ingredientele acestui desert nu erau bătute în cuie și oricând se puteau adăuga alte lucruri. Tocmai lipsa unei rețete clare făcea *ashure*-le atât de deosebit de alte deserturi. Nici ingredientele nu erau limitate, nici cantitățile, fixe. Ca atare, semăna până la urmă cu un mare oraș cosmopolit, din care străinii nu erau alungați și unde ultimii sosiți se puteau amesteca repede cu localnicii. *Ashore* era nelimitarea ivită din alegerile limitate, belșugul născut din lipsă și o mare varietate încolțită din dispariție.

Despre toate astea SoțiaLuiNadia i-a scris în amănunt mătușii sale – o fată bătrână, cu picioarele pline de vene varicoase vineții și cu părul roșu ca focul iadului. SoțiaLuiNadia îi povestea pe îndelete în scrisori cât de mult se schimbase de când venise în Turcia, cât timp își ocupa cu gătitul și cum ajunsese să-și dea seama cât adevăr era în analogiile făcute de mătușă-sa între măncăruri și versete din carteasă sfântă. Mătușa ei era foarte cucernică și la fel de pricepută la gătit. Credea cu hotărâre, dacă nu chiar cu înfumurare, că aceste două însușiri ale ei erau unul și același lucru, de vreme ce „Asemenea este Împărația cerurilor aluatului pe care, luându-l, o femeie l-a ascuns în trei măsuri de făină, până ce s-a dospit toata”¹. Măncărurile pe care le gătea pentru familia ei le aşeza pe masa Domnului și, privindu-și copiii cum le înfuleau, se simțea fericită, de parcă l-ar fi hrănit pe El.

1. Biblia, Sfânta Evanghelie după Matei, 13, 33.

„În orice mâncare pe care o mistuim e o poruncă a Domnului“, îi plăcea mătușii ei să declare. „Nu mai e nevoie să spun că asta nu e valabil și pentru mâncărurile facute în pripă de femeile alea dezordonate care, din câte se pare, nu au vreme să gătească și încurcă libertatea cu neglijarea familiei, preferând laudele șefului recunoștinței propriilor copii!“

Acum, în scrisorile trimise mătușă-sii, SoțiaLuiNadia scria că, dintre toate mâncărurile din lume, dacă trebuia să asemene vreuna cu Turnul Babel din *Biblie*, aceea era fără îndoială *ashure*. La fel ca în Turnul Babel, și în cazanul cu budincă reușeau să se combine fără să se contopească diverse tipuri care altminteri nu s-ar fi amestecat niciodată. La fel cum salahorii care înălțau Turnul nu izbutiseră să își înțeleagă limba unii altora, fiecare ingredient din cazan își păstra, la rândul lui, unicitatea în aroma comună. Smochinele din *ashure*, de pildă, deși erau supuse la atâtea operațiuni și erau fierte atât timp, își păstrau încă aroma. Cât fierbeau pe plită, toate ingredientele bolboroseau în același timp, însă fiecare pe limba lui.

De aceea la acest întreg puteau fi adăugate necontenit alte și alte ingrediente. Dacă era loc în *ashure* pentru boabele de năut, de ce să nu adaugi și porumb? Unde erau smochine, de ce nu puteau fi și prune sau de ce nu și piersici alături de caise, macaroane lângă orez...? În primele ei luni în Palatul Bomboană, dintr-un motiv necunoscut până și ei, SoțiaLuiNadia își umpluse plină de râvnă timpul cu astfel de experimente. Totuși, cum se lovea de fiecare dată de mustrările tăioase ale lui Metin Cheținceviz, și-a pierdut curând curajul de-a mai încerca alte combinații. Oricare ar fi fost legenda Arcei lui Noe și aventura din spatele ei, când era vorba să pui învățăturile în practică, *ashure* se dovedea a fi o mâncare foarte neaventuroasă. Nu îngăduia inovații. Mătușa ei, deși nu făcuse niciodată *ashure*, trebuie să fi ajuns la aceeași concluzie, fiindcă simțise nevoia s-o prevină în scrisori că, aşa cum nu puteai schimba versetele din *Biblie* după bunul tău plac, era mai bine să nu te joci prea slobod cu ingredientele. Până la urmă SoțiaLuiNadia renunțase, apucându-se să gătească *ashure* aşa cum o cerea tradiția. Oricum, probabil pentru că în adâncul inimii Tânjea încă după o variație fară margini și nu fusese niciodată în stare să se descurce cu ingredientele ce-i

stăteau la îndemână, în tot acest timp rezultatul nu reușise să se ridice niciodată la înălțimea aşteptărilor ei.

Însă într-un rând, în acea zi de rău augur, fusese – cu totul inexplicabil – mulțumită de *ashure*-le ei. Terminând cu gătitul, dăduse cazanul deoparte ca să se răcească, pregătise cupele roz jivrate și aşteptase nerăbdătoare să i se întoarcă soțul acasă. Acum, că ajunse la rezultatul râvnit de atâtă vreme, se aştepta ca în sfârșit Metin Chetinceviz să-o laude. Dar observase curând că valiza lui împuștată, de culoarea ambrei, nu era la locul ei. Asta nu putea să însemne decât un singur lucru: Metin Chetinceviz se ducea în seara asta la cea de-a doua slujbă a lui, de unde probabil că avea să se întoarcă pe la miezul nopții. Reușita la gătitul *ashure*-lui o încântase aşa de tare pe SoțiaLuiNadia, că nu putea cu nici un chip să aştepte atâtă. Prin urmare, s-a hotărât să facă un lucru care nu-i mai trecuse prin minte până atunci: să-l viziteze pe Metin Chetinceviz la locul lui de muncă și să-i ducă o cupă cu *ashure*.

Deși trecuseră deja patru ani de când venise la Istanbul, orașul rămăsese pentru ea un mister colosal. Văzuse atât de puțin din el, încât nu-și dădea seama de direcția în care se aflau străzile și nici nu avea în minte o imagine a structurii sale. Așadar, cutezanța ei ar putea fi pusă numai pe seama ignoranței. Într-o asemenea stare s-a îndreptat spre studioul din partea asiatică. Deși îi luase două ceasuri să traverseze Podul Bosfor, găsirea adresei s-a dovedit un lucru neașteptat de ușor. Și-a lăsat legitimația la intrare, s-a informat la recepționeră, a luat liftul, a urcat la etajul al cincilea, a mers până la camera 505, a tras cu ochiul înăuntru și-a împietrit. Metin Chetinceviz era acolo cu o femeie, stând cu genunchii lipiți de ai ei. Ținea o mâna pe rotula ei colțuroasă, de culoarea piersicii, care se strângea ca o pată prea sfioasă ca să iasă la lumină. Cât despre celalătă mâna, și-o folosea ca să răsucească o ceșcuță de cafea, ghicindu-i femeiei viitorul. Trebuie să-i fi dat vești bune, pentru că un zâmbet cu gropițe în obraji înmugurise pe fața acesteia. Preocupată de bărbatul ei, SoțiaLuiNadia n-a reușit să-o cerceteze pe femeie aşa cum ar fi vrut. Nu atât faptul că fusese înselată o lăsa fară grai, ci mai curând expresia drăgăstoasă de pe chipul lui Metin Chetinceviz. Nici femeia din încăpere, nici mâna care îi mângâia genunchiul nu i s-au părut o priveliște la fel de cumplită

ca expresia drăgăstoasă de pe chipul soțului ei, atât de dulce și de tandră, atât de neobișnuită pentru el.

Soția Lui Nadia îi iertase până acum lui Metin Chetinceviz toate greșelile și, în felul ei istovit, îi iertase și nesfârșitele crize de gelozie, asprimea, chiar și palmele, crezând că făcea toate astea fară să vrea, aproape împotriva propriei voințe. Da, soțul ei o trata îngrozitor uneori – adică adesea – adică tot timpul –, dar asta pentru că nu avea destulă minte. Ca să susții o căsnicie fragilă îți trebuie, în esență, mai degrabă decât o credință îndărjită în căsătorie, o credință în îndărjire ca atare. Putem îndura să fim tratați cu asprime de ființa iubită dacă și numai dacă și atâta timp cât ne putem convinge că nu are mai multă minte și nu e în stare să facă altfel.

„Iubirea nu e nimic altceva decât o mașinărie neurologică“, susținea profesorul Kandinsky. „Iar cei mai fideli iubiți pur și simplu nu au mai multă minte decât o pasăre. Dacă întâlniți o femeie măritată de ani de zile care mai e încă îndrăgostită până peste cap de soțul ei, puteți fi siguri că memoria îi funcționează ca a unui pițigoi.“

După profesorul Kandinsky, pentru ca iubirea să fie nemuritoare, memoria trebuia să fie muritoare. De fapt, memoria trebuia să fie în stare să moară și să învie întocmai ca ziua și noaptea, primăvara și toamna sau ca neuronii din hipotalamusul acelor pițigoi micuți. Aceste păsări, cu creierele lor micuțe și cu trupurile lor la fel de fragile, trebuiau să-și amintească în fiecare an o grămadă de informații indispensabile, printre care unde-și ascunseră ouăle, cum să supraviețuiască frigului iernii, unde să găsească de mâncare. Fiindcă memoria lor nu era îndeajuns de încăpătoare ca să cuprindă atâtea farâme de informații, în loc să încerce să stocheze toate experiențele stiuind informațiile una peste alta, în fiecare toamnă făceau o curățenie generală prin cavitățile creierului. De aici își trăgeau puterea de a supraviețui în condiții atât de încurate: nu agățându-se strâns de o memorie fixă, ci mai curând distrugându-și amintirile mai vechi pentru a face loc altora proaspete. Cât despre căsătorie, și aici, întocmai ca în natură, puteai face aceleași lucruri anii în sir doar dacă-ți păstrai puterea de-a uita că făceai aceleași lucruri anii în sir. De aceea, pe când cei cu memoria scurtă și haotică erau în stare să-și oblojească

mult mai repede rănilor căpătate de-a lungul relației lor, celor care se gândeau întruna și obsesiv la zilele fericite de altădată și Tânjeau după femeile / bărbații cu care se căsătoriseră le venea cumplit de greu să înfrunte faptul că „astăzi“ nu avea să fie ca „ieri“. Formula miraculoasă a iubirii era să aibă o memorie muritoare, una care să șovăie și să fluctueze neîncetat.

Totuși, în ziua aceea, cum stătea în ușă cu cele două cupe cu *ashure* în mâini, SoțiaLuiNadia nu fusese în stare să împiedice să-i revină în minte o farâmă de informație aparte, demult uitată. Își amintise. Stând acolo și privindu-și soțul cum flirta cu altă femeie, își amintise cât de drăgătos fusese și cu ea, adică ce om diferit fusese odată. Mai rea decât amintirea asta fusese conștiința faptului că tandrețea lui nu era ceva de domeniul trecutului și că era încă în stare să se poarte curtenitor. Părea perfect capabil să-și schimbe purtarea, dacă nu și firea. Dacă ar fi fost acolo, profesorul Kandinsky ar fi considerat, probabil, incidentul prea absurd ca să-și bată capul cu el. Puterea de a-și reînnoi memoria ștergând cunoștințele stocate înainte era un merit al pițigoilor, nu și al femeilor nefericite în căsnicie.

SoțiaLuiNadia făcuse atunci un pas înăuntru, cu privirea rătăcindu-i nehotărâtă, chiar dacă doar un minut, asupra îndrăgoșărilor, care nu băgaseră încă de seamă că se afla acolo și citeau încă viitorul într-o ceașcă de cafea, chicotind și gângurind. Pe când se uita cu gura căscată, mai întâi la amândoi și apoi doar la femeie, se pomenise cufundată într-o afirmație îndoelnică din punct de vedere științific, ce o preocupase profund altădată: „Dacă și când privești cu luare-aminte la cineva care nu poate să te vadă și nu-și dă seama de prezența ta, fii sigur că persoana respectivă se va simți stingherită și se va întoarce brusc să-și vadă privitorul“.

Oricum, înainte să apuce cealaltă femeie să facă asta, Metin Chetinceviz o zărise pe SoțiaLuiNadia stând acolo. Sărise în picioare, cuprins de o spaimă vădită. Sforțându-se să-și adapteze trupul destins și vesel la această schimbare bruscă, șontâcăise câțiva pași, ajungând până în mijlocul încăperii, unde se oprise. Încercând să facă din trupul lui o draperie trasă între cele două femei, stătuse acolo și se sucise o clipă, neștiind în ce parte să se întoarcă. Nu numai mintea, ci și chipul i se bifurcase pe când se

chinuia să-i zâmbească ispititor iubitei, cu care se pertase întotdeauna bland, și în același timp să se încrunte la soția lui, pe care se obișnuise s-o trateze cu asprime. Cum nu mai era în stare să-și continue acea dublă misiune, apucase cu o mâna valiza împuștată, de culoarea ambrei, și cu cealaltă mâna soției lui și se grăbise să le scoată pe amândouă afară. Cearta lor din noaptea aceea nu fusese mai prejos de cele de dinainte, doar că durase mai mult. Până atunci SoțiaLuiNadia se temuse în unele momente că bărbatul ei ar putea s-o omoare, însă acum – pentru prima dată – simțise că putea să-l omoare ea pe el. Lucru ciudat, sentimentul acesta infiorător nu mai păruse deloc infiorător.

Pentru SoțiaLuiNadia *cu adevărat* infiorător era să nu știe nimic despre această cealaltă femeie. Cum nu avea nici un fel de cunoștințe printre colegii lui Metin Chetinceviz, să obțină informația asta prețioasă era un lucru mai anevoieios decât își închipuia. Surprinzător era că nici măcar nu putea s-o descrie cuiva, pentru că, oricât s-ar fi străduit, chipul femeii îi rămânea încețoșat în amintire. Nevrând să se dea bătută, făcuse o grămadă de planuri, unul mai elaborat decât altul, și sunase întruna la studio sub diverse nume și prezente. Cum în felul asta nu reușise să ajungă la nici un rezultat, începuse să treacă în fiecare zi pe la studio, pierzând patru ore pe drum, doar ca să patruleze în jurul clădirii. Era sigură că soțul ei i-ar fi rupt picioarele dacă ar fi zărit-o dând tărcoale pe-acolo.

„Cel mai mare dezastru pe care l-a abătut psihofarmacologia asupra umanității e obsesia de a curăța mintea de ciudăteniile sale.“

După profesorul Kandinsky, mintea omului funcționa ca o gospodină posesivă, care se mândrea cu pedanteria sa. De îndată ce punea piciorul în casa ei, își însușea tot ce era acolo, grozav de vigilentă în a-și păstra ordinea. Totuși asta nu era o sarcină ușoară, întrucât, ca multe asemenea gospodine posesive, mintea avea la rândul ei câțiva copii obraznici și țâfnoși, fiecare fiind botezat cu numele unei boli mintale diferite. Când vreunul dintre copiii ăștia începea să meargă de-a bușilea, împrăștiind firimituri și întorcând toată casa cu susul în jos, mintea avea o cădere neruoasă din pricina friciei și îngrijorării că i-a fost tulburată ordinea. Exact în momentul asta intra în scenă psihofarmacologia. Pentru

a ieși din încurcătură, încerca să oprească puștiul neastâmpărat și, când nu izbutea, îl lua de urechi și îl târa afară: „Dacă vrei să controlezi mișcări necontrolate, încetează cu totul să te mai miști! Ca să previi răul pe care l-ar putea face gândurile, adu-ți pacientul într-o stare în care să nu mai gândească!“. Sute de medicamente și zeci de terapii năzuiau în mod repetat la acest rezultat. Lumea medicinei, faimoasă pentru că-l socotise demn de un Nobel pe medicul care inventase lobotomia, transforma tipetele asurzitoare într-o tacere absolută și favoriza moartea în dauna vieții, răpindu-i minții copiii obraznici, pe care îi găsea într-adevăr cam zvăpăiați, dar care îi erau foarte dragi. După profesorul Kandinsky, exista un căstig imens în a recunoaște față că nimeni nu putea scăpa vreodată pe deplin de obsesiile sale și toate încercările contrarii erau sortite să pricinuiască mai mult rău decât bine. Nu era nimic greșit în a intra în casa minții și-a te juca după regulile ei atâtă vreme cât mișcarea dinăuntru nu era deturnată și nu i se lăua ce era al ei.

Adevărat, mintea nu suporta să-și vadă ordinea tulburată. Totuși, întrucât casa ei avea mai mult de-o încăpere și memoria ei mai mult de-o amintire, putea, fără îndoială, să încurce ce și unde punea. Interiorul era ca o noptieră cu multe sertare. În cel de sus se afla lenjeria, în cel de dedesubt – prosoapele împăturite și în ultimul – rufăria de pat. În aranjamentul său, în care locul fiecărei obsesii și al fiecărei manii era predeterminat, n-ar trebui să faci mari eforturi ca să scapi cu totul de o fixație căpătată cine știe cum. Ai putea, cu ajutorul științei sau al neatenției voite, să scoți un lucru din sertarul lui și să-l pui în sertarul de deasupra. La urma urmei, gospodina pedantă care era mintea avea să caute cu siguranță un prosop în cel de-al patrulea sertar și nu în al cincilea, unde era lenjeria. „Împăturește cu grijă prosoapele pe care le-ai scos din lobul frontal și apoi lasă-le în centrul regiunii subcorticale. Nu încerca să-ți înlături obsesiile, fiindcă nu e cu putință. Mai degrabă pune-le într-un loc unde să nu le poți găsi. Lasă-le să stea în sertarul greșit. O să uiți îndată de ele. Până când mintea ta o să le găsească din nou, întâmplător, într-o zi, căutând cu totul altceva...“

Deși își dădea foarte bine seama că-l facea pe profesor să se răsucească în mormânt, SoțiaLuiNadia refuzase totuși să-și ia

obsesia din sertarul alocat ei și s-o pună în altă parte. În zilele următoare trecuse adesea pe la studioul unde lucra soțul ei, ținându-l sub observație ore în sir. În sfârșit, o voce pe care n-o mai auzise, dar pe care o recunoscuse pe dată, intuitiv, răspunse la telefon. Era ea. „Bună ziua, vă pot ajuta cu ceva?“, întrebă ea amabilă. „Cine e la telefon?!“, exclamase SoțiaLuiNadia cu o voce lipsită de furie, dar foarte ascuțită. Întrebarea fusese pusă cu atâtă repezelă și asprime, încât cealaltă, luată pe nepregătite, își spusese numai decât numele. Adesea identitatea seamănă cu un reflex: devine un soi de reacție involuntară la un stimul. Tocmai de aceea, când sunt rugați să se prezinte, mulți oameni sfârșesc mai degrabă prin a spune cine sunt decât să întrebe la rândul lor: „Cine naiba eşti dumneata?“

Auzind numele rostit, SoțiaLuiNadia închise. După ce aflase cum o chema pe rivala ei și unde lucra, îi fusese ușor să afle restul. În scurt timp deținea două seturi de informații despre femeia ale cărei date personale le avea. În primul rând, la fel ca Metin Chetinceviz, făcea dublaje pentru televiziune. În al doilea rând, acum dubla vocea personajului principal din telenovela *Leandrul pasiunii*.

În ziua următoare, înainte de telejurnal, SoțiaLuiNadia se aşezase pe divanul cu desene de un roșu-închis pe fond liliachiu – a cărui retapițare o amâna întruna – și urmărise cu un calm desăvârșit un episod din *Leandrul pasiunii*. Când episodul s-a terminat, a hotărât că pur și simplu îi făcea silă. Intriga era aşa de absurdă și dialogurile aşa de încâlcite, că până și actorii păreau să sufere. Totuși în ziua următoare, la aceeași oră, se afla iarăși în fața televizorului. De atunci, cu fiecare zi ce trecea și cu fiecare episod ce se încheia, dăruirea – dacă nu chiar fascinația – ei sporise. Cercetările academice în privința dependenței gospodinelor de telenovele înclină să treacă lucrul astă cu vederea, însă există o mulțime de motive ca să devii telespectatorul lor, iar unele dintre ele nu sunt deloc palpabile. Până să apuce să-și dea seama, SoțiaLuiNadia devenise o telespectatoare obișnuită a *Leandrului pasiunii*. Curând telenovela ocupa un loc atât de important în viața ei de zi cu zi, încât abia putea suporta weekendurile în care nu era difuzată. Cu greu își punea la îndoială obsesia și nu făcea mare lucru ca s-o înfrângă. Pur și simplu privea, nimic mai

mult... și peste luni de zile, când stătea acolo și urmărea cel de-al optzeci și săptelea episod, nu putea împiedica vocea și imaginea Lorettei să i se amestece în minte.

Deși „eșec mulțumitor“ era un oximoron, în viață exista și succes nemulțumitor. Profesorului Kandinsky îi plăcea să spună că era deopotrivă „nemulțumit“ și „plin de succes“, adică o ducea mai bine ca mulți alții, adăuga el, mai ales decât cei care erau în același timp mulțumiți și plini de succes – fiindcă acea stare aparte era înrudită fie cu a celor înceți la minte, fie cu a celor grozav de norocoși. Totuși, spre sfârșitul vieții profesorul avusese și el o cădere nervoasă. Atât nemulțumirea, cât și eșecul ce l-au luat în stăpânire aveau aceeași cauză: „Teoria speciilor ce trec praguri“, un proiect la care lucra de patru ani.

Chiar și atunci când erau nimiciți de vreo catastrofă, gândacii își păstrau o imunitate uimitoare față de tot ce-i amenința cu extincția. Prin 1946 păreau să reziste doar la două insecticide, dar până la sfârșitul secolului ajunsese să facă față la peste o sută de tipuri de insecticide. Speciile ce reușeau să învingă o formulă chimică treceau un prag. Nu numai că nu erau afectate de otrăvurile care le distruseseră înaintașii, dar până la urmă dădeau chiar naștere la specii noi. Problema crucială, susținea profesorul Kandinsky, nu era atât să descopere cum naiba reușeau gândacii să-și însușească această știință aparte, cât să descopere știința în întregimea ei. În opinia lui, acele premoniții ce fuseseră o nesfârșită sursă de dezamăgire pentru gânditorii Iluminismului, care priveau științele sociale și naturale ca pe un tot, aveau să se adeverească în secolul ce stătea să vină, laolaltă cu catastrofele sale. Mai devreme sau mai târziu, oamenii erau și ei siliți să treacă un prag. Nu pentru că erau slujitorii iubiți ai lui Dumnezeu, aşa cum credeau evlavioșii, nu pentru că aveau puterea mentală nevoie, aşa cum presupuneau raționaliștii, ci mai cu seamă pentru că erau condamnați la același „cerc al cunoașterii“ ca și Dumnezeu și gândacii. Natura socială a vieții gândacilor și natura intuitivă a civilizațiilor umane fuseseră legate una de cealaltă cu și în același lanț trainic: *sociobiologia*. Prin urmare, aşa cum artiștii nu erau atât de inventivi pe cât se credea, nici natura nu era străină de măiestrie. Ca să rămână în viață, atunci când puteau, gândacii și scriitorii scoteau apă din aceeași fântână a cunoașterii și intuiției.

„Mă îndoiesc că au citit măcar prima pagina“, zbierase profesorul Kandinsky când ii ajunsese la urechi vestea că raportul lui fusese respins. Se întâmpla cu o săptămână înainte de moartea lui. Stătuseră alături, pe treptele din fața ușii puțin folosite de la ieșirea din laboratorul în care lucrau împreună – o clădire enormă, unde biologii talentați ai Rusiei trudeau sistematic câte treisprezece ore pe zi. Doar că de la distanță nu puteai să-ți dai seama prea ușor cât de uriașă era, fiindcă trei etaje din ea se aflau sub pământ. Cum sentimentul că se numără printre cei aleși apropie oamenii, toți cei dinăuntru erau foarte politicoși unii cu alții. Doar profesorul Kandinsky nu părea afectat de moleculele bunăvoiștei, ce pluteau în aer. Nu numai că refuza să le zâmbească celorlalți, dar își pecetluia și buzele – în afară de momentele când era silit să spună câteva cuvinte. Nu prea suporta oamenii, singura excepție fiind Nadia Onissimovna, care era asistenta lui de nouă ani și îi câștigase încrederea cu supunerea, dar și cu hărnicia ei. Profesorul Kandinsky era pe cât de arăgos și reținut, pe atât de ursuz și nerăbdător. În adâncul inimii, Nadia Onissimovna bănuia că nu era aşa de ţăfnos pe cât părea și, chiar dacă era, probabil numai din pricina că avea nervii în piuneze după ce condusese atâția ani, zi și noapte, experimente cu încărcături electrice. Chiar și în vremurile acelea nu se putea abține să caute scuze plauzibile pentru purtarea aspră a celor pe care-i iubea.

„Nu-și dau seama ce-mi fac! Eșecul nu-i un virus cu care să fiu obișnuit! N-am nici un fel de rezistență la el.“

Doi paznici fumau ceva mai jos, lângă zidurile cenușii ce împrejmuaiau câmpul vast al laboratorului. Vântul bătea aşa de tare, că fumul nu reușea să plutească în aer nici măcar o clipă.

„În unele nopți aud gândacii râzând de mine, Nadia, dar nu-i văd. În vise rătăcesc prin cămăriile pustii ale unor case pustii. Gândacii reușesc să scape chiar înainte să lovească fulgerul sau să înceapă cutremurul. Migrează ca niște armate în marș. Chiar acum, când stăm de vorbă, sunt pe-aici, prin preajmă. Nu se opresc niciodată.“

După o săptămână a fost găsit mort în casa lui: o scurgere de energie, un sfârșit discret... Nadia Onissimovna a socotit întotdeauna că murise în momentul cel mai potrivit. Din fericire, n-avea să afle niciodată ce se întâmplase cu laboratorul lui. Mai

întâi experimentele fuseseră suspendate din pricina restricțiilor financiare și apoi fuseseră concediați o grămadă de oameni. Nadia Onissimovna a suportat și ea destule în această harababură. Când l-a întâlnit pe Metin Chetinceviz, nu mai avea serviciu de opt luni.

Metin Chetinceviz era o adevărată pacoste, un ins din cel mai rău soi de care o femeie s-ar putea îndrăgosti. Din nefericire, Nadia Onissimovna avea atât de puțină experiență cu bărbații, încât nici după ce petrecuse ore întregi cu el, nu-și dăduse seama că era din cel mai rău soi de care o femeie s-ar putea îndrăgosti. Oricum, în seara aceea fusese năucită de enormitatea de neînțeles, mulțimile nerușinate și zgromotul asurzitor și neîncetat ale discotecii în care păsise pentru prima oară, băuse zdravăn și, prin urmare, nu mai era în stare să-și dea seama de nimic. Nimerise acolo din întâmplare, târâtă de o prietenă de la care spera să împrumute niște bani până la sfârșitul serii. Metin Chetinceviz era într-un grup de oameni de afaceri veniți de la Istanbul. La zece minute după ce se întâlniseră și înainte ca Nadia Onissimovna să-și dea seama ce se petrece, mesele au fost unite, femei pe care nu le mai văzuse niciodată li s-au alăturat bărbaților necunoscuți și s-a comandat un potop de băuturi. Pe când restul celor de la masă se distrau râzând de orice, ea se facuse mică într-un colț și băuse ca niciodată în viață. Puțin mai târziu, când toți se repeziseră în perechi spre ringul de dans, a zărit un bărbat oacheș ce stătea încă la masă, abătut și singur, întocmai ca ea. I-a zâmbit. El i-a întors zâmbetul. Încurajați de zâmbete, au schimbat câteva cuvinte. Amândoi vorbeau groaznic în engleză. Dar engleză e singura limbă din lume care lasă impresia că ar putea fi vorbită cu puțin efort, chiar și atunci când abia rupi câteva cuvinte. Astfel, în orele următoare, dând ochii peste cap de parcă ar fi sperat ca toate cuvintele pe care le căutau să coboare din tavan, pocnind din degete și trasând desene imaginare cu mâinile prin aer, măzzăgălind pe șervețele, schițând simboluri unul pe palmele celuilalt, chicotind ori de câte ori încetau, începând iar ori de câte ori chicoteau și dând întruna din capete în sus și-n jos, Nadia Onissimovna și Metin Chetinceviz s-au lansat într-o discuție lungă și profundă.

*

— Decât să mă mărit cu un turc, mai degrabă aş înghiţi o scrumieră plină pe stomacul gol în fiecare dimineaţă.

— Poți să-nghiţi ce-ti place, a răspuns răutăcios Nadia Onissimovna. Nu ceea ce intră în gură spurcă pe om, ci ceea ce ieşie din gură, aceea spurcă pe om¹.

— Nu risipi cu nechibzuință în bucătăria mea învăştăturile lui Iisus de parc-ar fi epigrame de-ale profesorului ţiuia neserios al tău, zbierase mătuşă-sa, suflând în linguroiul cu care mestecase în supa verzuie în ultimul sfert de ceas.

— Nu ştii nimic despre el, mormâise Nadia Onissimovna, ridicând din umeri. Numai prejudecăti...

— Fii sigură că ştiu tot ce trebuie să ştiu, scumpo, decretase mătuşa ei, presărând în cercuri concentrice sare în oală. Şi dacă nu ţi-ai fi irosit cei mai frumoşi ani alergând după furnici împreună cu țicnitul ăla bun de nimic, ai şti şi tu ce ştiu eu.

Femeia şia tras un scaun lângă aragaz şi, zdrăngănindu-şi brătarile, a mestecat mai departe în supă. Din pricina venelor varicoase, nu putea să stea în picioare mai mult de zece minute.

— Trebuie să ştii că turcii nu beau vin, spuse ea cu o expresie distrată, însă era greu să-ţi dai seama ce o supăra mai tare – subiectul discuţiei sau faptul că supa nu voia să fierbă.

Dorindu-şi cu disperare să obiecteze în vreun fel, Nadia Onissimovna începuse să povestească, exagerând un pic, despre whisky-urile, berile şi votcile pe care viitorul ei soţ le băuse la discotecă, abtinându-se să spună cum le amestecase pe toate şi ce se întâmplase pe urmă.

— Whisky-ul e altă treabă. Beau *vin*? Asta să-mi spui tu mie. Nu, nu beau! Dac-ar fi băut, n-ar fi distrus fântâna lui Leon Înțeleptul² când au cucerit Zavegorodul³. Fântâna din care ţâşnea vin de trei sute de ani a fost făcută una cu pământul când au pus turcii stăpânire pe ea. De ce-au distrus fântâna aia minunată?

1. *Biblia*, Sfânta Evanghelie după Matei, 15, 11.

2. Leon al VI-lea Filosoful sau Înțeleptul, împărat al Bizanțului între anii 886 și 912.

3. Nume folosit odinioară de ruși pentru Istanbul.

Pentru că din ea țâșnea vin în loc de apă! Turcii i-au spart ghizdul cu toporul. Netoții! Credeau c-o să dezgroape acolo jos o pivniță gemând de butoaie cu vin, dar știi ce-au găsit în schimb? Câțiva ciorchini de struguri! Ascultă-mă cu luare-aminte, Nadia, câțiva ciorchini de struguri zic! Și doar trei dintre ei fuseseră storși. Se pare că, dintr-un singur strugure, vinul curgea din fântână vreme de-un secol. Ce-au facut turcii când au văzut miracolul ăsta? L-au apreciat? Nici gând! Au dărămat ghizdul, au stricat fântâna și chiar au distrus ciorchinii de struguri. Ei nu respectă vinul, nu respectă lucrurile sfinte, nu respectă înțeleptii.

Încă bombănind, fluturase linguroiul către nepoată-sa:

— Și, oricum, nu respectă femeile!

*

Când venise la Istanbul, Nadia Onissimovna nu-și închipuisse deloc lumea care-o aștepta. Totuși nu se putuse abține să se simtă dezamăgită când dăduse prima oară cu ochii de Palatul Bomboană. Nu pentru că acea casă de raport în care avea să locuiască de-acum încolo ar fi fost mai dăărăpată decât cele în care locuise până atunci. Dacă era în vreun fel, atunci era mai mult sau mai puțin asemănătoare. Doar că asta și era problema: *asemănarea* asta. Pentru că să te muți într-un loc nou-nouț și să dai peste o copie palidă a vechii tale vieți e un bun motiv de dezamăgire. Ca să pună capac la toate, nu exista nici vreo plajă prin apropiere, nici vreo slujbă de entomolog, însă problema cea mai gravă era Metin Chetinceviz însuși. În primul rând mințise. Nu avea nici măcar o slujbă ca lumea. Își căstiga traiul făcând din când în când dublaje mărunte pentru diferite canale de televiziune. În plus, umbla pe la nunți, circumcizii sau aniversări ale familiilor înstărite ca să dea câte un spectacol cu teatrul de umbre Karagoz. Își ținea păpușile de piele împuțite în valiza aia de culoarea ambrei, însă în ultima vreme Palatul Bomboană începuse să pută atât de îngrozitor, încât mirosul păpușilor de piele era un fleac pe lângă cel al gunoiului care înconjura clădirea.

Colac peste pupăză, SoțiaLuiNadia își dăduse curând seama că de tare se înșelase mătușă-sa. Metin Chetinceviz dădea pe gât vin ieftin și prost în cantități pe care nici măcar strugurii

miraculoși ai lui Leon Înțeleptul nu le puteau compensa. Când se îmbăta, își pierdea nu numai cumpătul, ci și puterea de-a lucra. Dacă făcea vreun dublaj, uita textul, iar dacă dădea vreun spectacol cu teatrul de umbre, stârnea sigur un scandal facându-și păpușile să vorbească într-o păsărească presărată cu vorbe urâte și calomnii. La nuntile la care se ducea, pe când mânuia păpușile în dosul paravanului pe care se proiectau umbrele, dădea pe gât orice băutură care-i era la îndemână, facându-se de râs până la sfârșitul zilei. O dată fusese dat afară pentru că răcnise în fața oaspeților, prin gura păpușii numite „Hacivat“, glume nerușinante și insinuări grosolane despre mire. Cum cei care asistau la scandalurile provocate de el nu-i mai dădeau niciodată de lucru, trebuia să stabilească întruna alte relații de afaceri.

Totuși Nadia Onissimovna nu s-a întors acasă. A rămas aici, în Palatul Bomboană. Nici măcar ea nu înțelegea când și cum își însușise rolul de gospodină pe care începuse să-l joace doar provizoriu, cu gândul că o va face doar până ce își va găsi o slujbă potrivită. Într-o zi cuvintele de pe o invitație la o nuntă i-au atras atenția: „Dorim ca Metin Chetinceviz și Soția Lui Nadia să ne fie alături în cea mai fericită zi din viața noastră“. S-a uitat pierdută la invitație, dându-și seama atunci, pe loc, că nu mai era „Nadia Onissimovna“ și nici nu devenise „Nadia Chetinceviz“, ci „Soția-LuiNadia“. Deși zguduită de descoperire, n-a încercat să facă vreo schimbare semnificativă în viața ei. De multă vreme nu mai era în stare să deosebească zilele între ele, de parcă ar fi fost toate niște fotocopii ale unei zile anume, trecută de mult. Gătea, facea curat în casă, privea la televizor, se uita la fotografii vechi și, când se plăcusea, facea ceva despre care alte gospodine pesemne că nu știau prea multe: lămpi din cartofi, ce se aprindeau fără să fie băgâte în priză. Profesorul Kandinsky și „speciile lui ce trec praguri“ rămăseseră în urmă, într-o altă viață.

— De ce nu-mi pot aminti trecutul? Aș vrea să știu cine eram. De ce nu mi-l pot aminti, de ce? suspina Loretta, răsucind în mâini părăluța pe care cu un minut în urmă o purtase în păr.

— Nu-l cauți în sertarul potrivit, scumpo! Caută-l în cel de dedesubt, de dedesubt! a strigat SoțiaLuiNadia, fără să observe că repeta gestul de pe ecran și răsucea în mâini ultima lampă din cartofi pe care o meșterise.

Tocmai atunci a auzit un zgomot la ușă. Soțul ei se întorcea acasă. Azi mai devreme ca de obicei. Probabil avea să mănânce puțin, să tragă un pui de somn și să iasă din nou spre seară, luându-și cu el valiza împuștată. Nu știai niciodată când va pleca sau va veni, dar – orice ceas al zilei ar fi fost – nu își bătea capul să sună la ușă.

În timp ce cheia se răsucea în broască, SoțiaLuiNadia a apucat telecomanda și a schimbat postul. Când Metin Chetinceviz a apărut în ușă, Loretta fusese deja înlocuită cu o emisiune culinară. O femeie cu frunte lată, față bucălată și o mustață uluitoare se apucase să guste spanacul *au gratin* pe care tocmai îl scosese din cuptor.

Apartamentul 1: Musa, Meryem, Muhammet

Cu ochii la ușă, aşteptând întoarcerea lui Muhammet, Meryem și-a cuprins pântecul umflat cu brațele cu gropițe și a scos un oftat adânc. În ziua aceea reușise din nou să-și trimîtă fiul la școală, dar numai Dumnezeu știa cum o să arate când se întorcea acasă. La început Muhammet îi povestea în amănunt tot ce se întâmpla la școală, bun sau rău. Însă cu timpul se cufundase într-o tacere de nepătruns. Ceea ce fiul ei nu rostea în cuvinte Meryem ghicea oricum din ochii lui tulburi ori din cusăturile desfăcute și din nasturii smulși ai uniformei de școală ori din vânătăile de pe brațele lui. În timp ce asculta, devinea tot mai îngrijorată. Gândul că cineva, fie el copil sau adult, putea să-l lovească pe fiul ei o distrugă. Tatăl lui nu-l atinsese niciodată cu un deget. Doar Meryem îl plesnise în vreo câteva rânduri și uneori îl mai ciupise, însă asta era altceva. De fapt, de când descoperise că alții îi „altoiseră” fiul, Meryem se abținuse până și de la această măsură minimă de disciplină. Când vedea cu ochii minții altii copii potopindu-l cu lovitură pe fiul ei, săngele îi fierbea în vine. Fusese o vreme când își închipuise că nu era vorba decât de o simplă încăierare între copii și totuși săptămânile și lunile trecuseră fără să se vadă vreo schimbare în bine. Ce-o înfuria cel mai tare pe Meryem nu era atât că fiul ei era pocnit de colegii lui, cât faptul că, încetul cu încetul, acesta devinea indiferent la chinuri.

Cât despre motivul pentru care fiul ei era bătut întruna, nu reușea cu nici un chip să-l deslușească. Fiindcă era fiul portarului? Dar le discususe pe rubedeniile din cartier care aveau aceeași slujbă și descoperise că odraslele lor nu se confruntau cu un asemenea dezastru la școală. Atunci ce putea fi? Muhammet nu

era nici mai gras, nici mai urât, nici mai prost decât alți copii. Atunci de ce nu putea să se lupte cu cei răi? Disperată, s-a uitat la pântecul ei umflat. Răspunsul, cum o știa prea bine, era chiar sub nasul ei: din pricina lui Musa. Așa tată, așa fiu, se spunea. Muhammet era fiul tatălui său – rușinos de îngăduitor și docil. Nu moștenise nici măcar un picuț din trupul masiv al maică-sii: era grozav de micuț, de scund și de slăbă nog. Ani la rând îl hrăniște cu de-a sila de cinci ori pe zi, facându-l să mănânce un ou fierb moale în fiecare dimineață, însă în zadar. Nu numai că nu se îngrășase și nici nu crescuse, ci arăta în continuare cu doi ani mai mic decât colegii lui. Ce-i drept, Muhammet fusese întotdeauna măruntel, însă trupul i se împuținase vizibil de când începuse școala primară până acum, pentru a deveni o baricadă în fața disprețului colegilor.

Când își punea uniforma de școală, croită cu o măsură mai mare, ca s-o poată purta și în anii următori, și își sălta pe umăr rucsacul uriaș, Muhammet se micșora atât de tare, că toată lumea care îl vedea în halul ăla o certă pe Meryem că nu mai aşteptase încă un an până să-l dea la școală. Pe lângă colegii lui, Muhammet arăta izbitor de prizărit, de parcări fi fost ținut sub o lupă. Era cel mai mic băiat din clasa lui și, firește, din întreaga școală. Dacă asta ar fi fost singura problemă, Meryem n-ar fi făcut atâtă caz de ea. Ar fi trecut pur și simplu peste dorința arzătoare de-a avea un fiu viguros ca un pin și temut precum caicul unui sultan, unul care putea să stoarcă apă din piatră și să-i facă pe toți cei la care se încrunta să tremure de frică și totuși să aibă o inimă atât de blandă, încât să se îngrijescă de mama lui ajunsă la bătrânețe. În ciuda fanteziilor lui Meryem, Muhammet nu numai că se dove-dise fiul tatălui său în ceea ce privea înfâțișarea, ci începuse să capete și obiceiurile acestuia din urmă. Era ciudat: cu toate că din leagăn și până intrase la școală stătuse lipit de fustele maică-sii și avusese drept tată un bărbat mereu adormit sau somnoros, de cum scăpase de sub aripa mamei, Muhammet ajunse până la urmă să semene cu nimeni altul decât cu tatăl lui. Asta o necăjea cel mai mult pe Meryem. La urma urmei, ea credea cu tărie că, dacă Musa avea un acoperiș deasupra capului și o slujbă ce-i punea mâncare pe masă, toate i se datorau ei. Până acum Musa reușise să stea pe picioarele lui tocmai pentru că se lăsase cu totul

în grija soției sale. Dacă fiul lui n-avea să fie la fel de norocos? Dacă viața nu-i scotea în cale lui Muhammet o altă Meryem? Atunci n-ar fi putut cu nici un chip să-și ducă zilele în Istanbul. Orașul ăsta avea să-i tragă o mamă de bătaie mult mai rea decât cea pe care o încasa acum de la colegii lui.

Pierdută în gânduri, Meryem a început să scrâșnească din dinți. Acum făcea asta foarte rar, doar când era într-adevăr dis-trată sau buimacă. Însă în copilărie scrâșnea aşa de mult din dinți noaptea, că ii trezea pe toți cei din casă. Pe atunci străbunica ei mai trăia încă – și era atât de bătrână, că trupul ei scofâlcit fusese curățat de boli ca neliniștea și graba. Într-o zi o pusese pe Meryem să se aşeze și o prevenise că numai când va învăța să aibă răbdare o să reușească să-și lase dinții în pace, altminteri n-o să fie bună de nimic în viață și, aşa cum astăzi le răpea oamenilor somnul, mâine avea să le răpească tihna sufletului. Te puteai deprinde să ai răbdare învățând cum să umpli un „sac cu răbdare“. Pentru asta îți trebuia un sac gol, care trebuia lăsat undeva sus, legat pe-o parte de capătul unui băt, ca un steag. Meryem, care la vremea aceea nu era mai mare ca Muhammet, ii ascultase sfatul cu luare-aminte și, iute ca un iepure, se cățărase pe acoperișul magaziei de cărbuni din grădină, unde spânzurase anevoie un sac gol de o matură. Pe măsură ce vântul bătea, sacul strângea înăuntru felu-rite lucruri, umplându-se puțin câte puțin. Așadar, singurul lucru pe care trebuia să-l facă Meryem era să aștepte fară să facă nimic și, în timp ce aștepta, să se asigure că nu uita ce anume aștepta. Asta era ceea ce se chema „răbdare“.

Totuși, chiar și la vârsta aceea, Meryem era impulsivă și, în plus, îngrozitor de nerăbdătoare. De câte ori era pusă în fața unei provo-cări, făcea tot ce-i stătea în puteri s-o învingă. Umplerea „sacului răbdării“ nu fusese o excepție. În zilele următoare verificase sacul în fiecare dimineață, la prima oră, și de fiecare dată coborâse scara dezamăgită. Povara de-a nu face nimic era pur și simplu de neîn-durat, așa că în fiecare noapte căra în somn găleți cu țărână ca să umple sac după sac. Cum această trudă din vis o făcea să scrâș-nească din dinți și mai rău decât înainte, nopțile deveniseră un coșmar pentru întreaga gospodărie. Străbunică-sa era deznađăj-duită, bunică-sa – năucită, iar maică-sa – mâniaosă. Toate cele trei femei vorbeau întruna despre un profet pe nume Eyup.

„Bine, aştept, numai spune-mi cât“, a vrut să ştie Meryem. „Până când sacul se umple singur“, a sugerat străbunică-sa. „Până când eşti pregătită“, a mormăit bunică-sa. „Până când sacul se umple şi eşti pregătită“, a conchis maică-sa. Între timp taică-său, sătul până peste cap de cele patru generaţii de femei de-acasă şi de daravera asta a lor cu sacul, care nu ducea nicăieri, dăduse jos scara de lemn. Cum „să aştepţi fară să faci nimic“ nu conta nici cât negru sub unghie pentru ea, Meryem nu putuse să rabde decât două săptămâni fară să se caşare să vadă ce-i în sac. După două săptămâni, când nu era nimeni acasă, cărase masa din bucătărie în grădină, pusese un scaun pe ea, sărise pe acoperişul magaziei de cărbuni şi îşi vârâse capul în sacul răbdării. Atunci şi acolo văzuse rezultatul a ceea ce se cheme „răbdare“: frunze uscate, tufe cu spini, crengi rupte şi doi fluturi morţi... acestea era răsplătile celor care îndurau: fie o mâna de rămurele uscate, fie rănilor de moarte ale profetului Eyup...

Asta era tot. Din ziua aia încetase să se mai uite în sac şi nici măcar nu se mai gândise la el. Să aştepte răbdătoare nu era de ea. Dacă n-ar fi fost aşa, Meryem nu s-ar fi măritat cu Musa, ci l-ar fi aşteptat pe Isa, preferatul ei dintre toţi peşteriorii, să se întoarcă de la Istanbul. Totuşi, în loc să-l aştepte pe Isa să se întoarcă „dumnezeuştie când“, hotărâse să meargă ea însăşi la Istanbul şi de aceea se căsătorise cu Musa, târându-l după ea. Din păcate, de îndată ce se întorseră în oraş, lucrurile nu merseră aşa cum se aşteptase. Dându-şi seama că Musa n-o să poată face faţă Istanbulului, Meryem se pomenise că-şi aminteşte – după atâtaiană – de „sacul răbdării“ despre care vorbea străbunică-sa. N-avea de gând să stea cu mâinile-n sân şi să aştepte ca vântul să umple sacul, Musa să se coacă la minte şi viaţa să le aducă doar câţiva fluturi morţi sau rămurele uscate. În loc de asta, avea să ia în mâini frâiele destinelor lor. Cât despre Musa, hănicia, îndrăzneala şi voinţa soției sale îi distrugneau nervii, făcându-l să devină şi mai moale, şi mai leneş, şi mai pesimist. Prin urmare, odată ajunşi în Istanbul, Musa şi Meryem se transformaseră în doi curenţi potrivnici, întocmai ca apele Bosforului. Acest contrast în firile lor se oglindea şi în înfăţişarea celor doi. În anii următori, pe când Meryem, înaltă şi solidă de la bun început, se îngrăşa pe zi

ce trecea, Musa intra la apă ca un pulover împletit de mâna și pus la spălat la un program nepotrivit.

Nu că Meryem ar fi așteptat ceva de la soțul ei, căci se resemnase deja cu ceea ce devenise. Noaptea, cu o jumătate de oră înainte să vină mașina de gunoi, strângea sacii menajeri de la apartamentele din Palatul Puricilor și dimineața le ducea locatarilor pâinea și ziarele. Cu asta termina totul dimineața devreme, ca să aibă timp pentru ciondăneala cu Muhammet, dar și pentru ghicit. Trăgea de timp înainte de muncă, bându-și cafeaua, însă odată ce se apuca de treabă, nu se oprea cu una, cu două. Cinci zile pe săptămână făcea curățenie în cinci apartamente diferite. Deși era deja în luna a cincea de sarcină, treburile ei nu se împuținaseră cu nimic. Poate că acum urca mai încet scările, dar asta era tot. Energia îi era pe măsura greutății: oricât ar fi alergat încolo și-ncoace, nu scădea deloc. Ca o mașinărie aflată mereu în mișcare, își învârtea întruna propria roată.

Din când în când îi trecea prin minte că în realitate ar fi dus-o mai bine fară Musa. Dacă ar fi primit vestea că Musa murise lovit de-o mașină, ar fi fost, desigur, înnebunită de durere, însă viața ei n-ar fi luat-o razna câtuși de puțin – de fapt, nici măcar nu s-ar fi schimbat. Dar dacă ea ar fi cea accidentată, Musa ar fi dărămat, ca și cum mașina n-ar lovi trupul soției lui, ci însuși resortul vietii și traiului său. Deși Meryem își dădea toată silința să nu gândească asemenea lucruri de rău augur, nu se putea abține... și, cu cât sarcina înainta, cu atât devinea mai obsedată de astfel de gânduri infiorătoare, care-i treceau întruna prin minte.

În ultima vreme fusese tot mai speriată de temeri stranii, avusesec coșmaruri după coșmaruri și se trezise în fiecare dimineață cu inima bubuind, chinuită de gândul că în orice clipă s-ar putea întâmpla ceva rău. Date fiind rezultatele obținute în episodul cu „sacul răbdării“, cum putea sta liniștită, așteptând ca răul să se abată asupra ei? Așadar, și-a luat măsuri de precauție. Dacă cercetătorii care făceau studii etnologice asupra obiceiurilor și credințelor turcești legate de naștere, în loc să bată fiecare sătuc și orășel, ar fi dat pur și simplu peste Meryem, ar fi obținut cu siguranță aceleași informații cu mult mai puține eforturi și cheltuieli.

Pachetul de măsuri de precauție al lui Meryem privind nașterea era împărțit în trei grupe:

1. Nu face niciodată lucruri care n-ar trebui facute.
2. Fii cu băgare de seamă când faci lucruri care cer mare atenție.
3. Fă, pe cât se poate, numai lucruri care te umplu de fericire.

Acele „lucruri care n-ar trebui făcute“ nu aveau nici o explicație și nici o justificare pentru categorisirea lor. Așa cum n-ar trebui să-ți tai unghiile noaptea, n-ar trebui nici să interpretezi visele. Dacă tainele viselor abia pot fi înțelese chiar și la lumina zilei, cum ar fi cu puțință să le interpreteze cineva în puterea nopții? Meryem nu-și lăsa niciodată aiurea unghiile tăiate, ci le arunca întotdeauna în vasul de toaletă, ca să se asigure că n-o să pună altcineva mâna pe ele. La fel, strângea și cerceta adesea firele de păr din perii, apoi le dădea foc. Dacă fie și un singur fir de păr cădea în altă parte decât în casa ei, îl strângea numaidecât și-l vâră în sân. Era grozav de sensibilă când venea vorba de fire de păr și unghii, având credința că erau singurele două lucruri din trupul omului care continuau să mai trăiască o vreme chiar dacă trupul din care făceau parte trecea în neființă. După Meryem, n-ar trebui să iei un cuțit din mâna cuiva, să lași o foarfecă deslușită, să-ți stea pe limbă numele unor oameni vii când treci pe lângă un cimitir, să vorbești de animale într-o încăpere unde se ține *Coranul*, să îngâni un cântec și, pe cât era cu puțință, nici n-ar trebui să deschizi gura când te trezești să te duci la baie, unde se strâng djinnii noaptea, sau să omori păianjeni... Lista lucrurilor pe care ar trebui să te ferești să le faci se lungcea la nesfârșit, iar nașterilor le era rezervat un loc aparte. Femeile trebuiau vegheate atât în timpul sarcinii, cât și patruzeci de zile după naștere, iar căița copilului trebuia îngropată adânc după naștere. Deși Meryem nu reușise să-l convingă pe doctorul ei cu ochelari și față rece de pește să sape o groapă pentru căița lui Muhammet în grădina spitalului unde născuse, mulțumită asistentei toante ieșise până la urmă triumfătoare. Morțile erau și ele la fel de sensibile ca nașterile. Când vizita pe cineva aflat pe patul de moarte, Meryem i se adresa bolnavului cu felurite nume, ca să-l tragă pe sofară pe îngerul morții. Dacă tot nu reușea să-l păcălească pe

Azrael și bolnavul murea, dădea toate hainele răposatului unui telal pe care mortal nu-l întâlnise niciodată. Dacă telalul făcea greșeala să spună câteva cuvinte politicoase despre răposat, îi lua îndată hainele și le dădea altuia.

La urma urmei, anonimatuștăea la baza meseriei de telal. N-ar trebui să știi cine și ce haine a lăsat în căruciorul unui telal și, de fapt, nici n-ar trebui să te gândești că au fost vreodată ale altcuiva. Telalului îi revnea sarcina nobilă de-a împărți haine cunoscute unor oameni necunoscuți. Până la urmă, pe când cei care dădeau hainele simțeau nevoia să scape de trecutul lor, cei care le cumpărau nu voiau să știe nimic despre acel trecut. Telalii umblau de la un grup de oameni la celălalt, curățând lucrurile familiare de toate amintirile asternute peste ele și de toate sfârșiturile tulburătoare pe care le avuseseră, ca să poată începe o nouă viață. Așa trebuia să fie pentru ca din vechi să iasă nou și din moarte să se nască viață. De fapt, dacă ar fi rugată să numească cele mai sacre profesii din lume, Meryem ar pune-o pe cea de telal înaintea celei de profesor sau de doctor. Nu că și-ar fi dorit ca Muhammet să devină negustor ambulant, însă simțea o duioșie adâncă pentru acești oameni care duceau într-un cărucior rămășițele unui cămin risipit sau ale unui cunoscut răposat și aduceau de departe alte bunuri, amestecând astfel întruna și absolut firesc bucățele și fărâme de pe cele șapte coline ale Istanbulului și din comunitățile sale pestrițe.

În ceea ce privea „lucrurile care cer mare atenție“, mai bine nu le făceai deloc, dar dacă era neapărată nevoie, trebuia măcar să-ți iezi măsuri de precauție. De pildă, trebuia să te abții să coși o haină pe cineva. Dacă nu, trebuia să aduci un lucru care să compenseze orice nenorocire pe care ar putea-o pricina acul. De aceea, ori de câte ori cosea o haină pe cineva, Meryem ținea între dinți o lingură de lemn. Dacă spărgea din greșelă vreo oglindă, se ducea numai decât să cumpere una nouă și, așa cum focul putea fi înfrânt prin foc, o făcea fărâme și pe aceea. Totuși prefera să aibă de-a face cât mai puțin cu oglinzile, căci fiecare era o poartă argintată și pecetluită către necunoscut. Cum socotea că era de rău augur să se privească prea des, singura oglindă din casa lor era întoarsă cu fața la perete. Cât despre ușile obișnuite, avea

mare grija când intra pe ele. Nici măcar cimitirele n-o speriau atât de tare ca pragurile. Când intra pe vreo ușă, nu călca niciodată pe prag, facând un pas cât mai mare și călcând întotdeauna cu dreptul. Să diferențieze dreapta de stânga era oricum o grija permanentă pentru ea. Când stătea la masă, aşeza o bucată de pâine în dreapta ei, ca să hrânească ochii celor care pizmuiau belşugul mesei lor. Rezervându-și mâna stângă pentru treburile cele mai murdare, avea mare grija să nu se întoarcă spre dreapta când o striga cineva pe stradă, își însira hainele la uscat de la dreapta la stânga, de parcă ar fi scris în arabă, și întotdeauna se dădea jos din pat pe partea dreaptă. Deși asta însemna automat că Musa trebuia să se dea jos pe partea stângă, lui nu părea să-i pese atâtă vreme cât somnul nu-i era întrerupt.

Cât era ziua de lungă, Meryem aduna premoniții și citea semne. Era semn bun dacă i se zbătea ochiul drept, însă o cuprindea îndată neliniștea dacă era vorba de cel stâng. Un țiuț în urechea dreaptă însemna o veste bună, dar începea să se îngrijoreze în legătură cu soarta ei când îi țiuia urechea stângă. O mâncărime în talpă era semn că te aștepta o călătorie, o mâncărime în palme însemna bani, iar o mâncărime la gât te ducea cu gândul la o încurcătură. Dacă i se făcea pielea de găină, Meryem bănuia că prin preajmă se aflau niște djinni. Cât despre frunzele de ceai... dacă vreo frunză scăpa din strecurătoare și ajungea în ceai, Meryem se aștepta chiar în ziua aia la un vizitator. Încerca să ghicească după forma frunzei cine era vizitatorul, iar după culoare – cu ce intenții venea. Dacă vreun câine urla după miezul nopții, conchidea cu tristețe că cineva avea să moară curând. Totuși în privința asta nu mai era la fel de fermă ca odinioară de când un student la Medicină aiurit, numai piele și os, se mutase în apartamentul alăturat cu tot cu câinele lui uriaș.

Meryem recurgea la ceașca de cafea ca să afle nenorocirile ce-i depășeau puterea de înțelegere. Cafeaua de dimineață era rezervată pentru ghicit, iar cea de seară pentru simpla placere de-a bea cafea. De curând își luase obiceiul de a-și aroma cafeaua de seară cu trei degetare de lichior de banane. Amanta Tristă de la apartamentul 8 o inițiase în povestea asta cu lichiorul. Avea tot soiul de lichioruri, însăruite alături de sticle cu ulei de măslini de felurite

mărimi. O pusese pe Meryem să guste din toate. Cel de zmeură era nemaipomenit și cel de mentă îți lăsa o răcoare plăcută în gură, însă lui Meryem îi plăcuse cel mai mult lichiorul de banane și ar fi putut bea o grămadă dacă nu i-ar fi fost teamă că-i face rău copilului. Interpretând greșit șovâiala lui Meryem drept frică de-a păcatui, Amanta chicotise: „Cine spune că lichiorul e o băutură alcoolică?“. Meryem se agățase imediat de această explicație: lichiorul nu era, la urma urmei, o băutură alcoolică. „Dacă îți plac așa de mult, haide, ia lichiorurile de banane“, o îndemnase Amanta Tristă. Iubitul ei adusese oricum altele. Meryem îl văzuse de vreo câteva ori: destul de bătrân ca să-i fie tată și, pe deasupra, și însurat. Dar nu spusese nimic despre asta, pentru că socotea lucrurile intime cu adevărat intime.

Totuși existau și lucruri de care cu greu se putea ține departe,oricât ar fi încercat – deochiul, de pildă. Era ca un ecou. La fel cum nu recunoșteai glasul din spatele ecoului, tot așa nu puteai da de urma celui care arunca deochiul. Temându-se de un atac din patru părți diferite și în patruzeci de feluri diferite, Meryem dotase fiecare colțisor al casei cu măsuri preventive. Pe pereți atârnase amulete împotriva deochiului, fâșii de pergamant cu rugăciuni și potcoave, sub perne, în dosul ușilor și mai ales în buzunarele lui Muhammet stropise cu apă sfântă de la Mecca și presărase bulgări de sare sau semințe negre de chimion bine-cuvântate, ținea pe praguri carapace de țestoasă, picioare de rac și castane porcești și avea farmece scrise pe migdale, curmale, farfurii de aramă, toate soiurile de hârtie și piei de animal. Și Musa, și Muhammet se obișnuiseră deja să trăiască cu amestecătura aia tot mai mare de lucruri, dintre care cele mai multe își schimbau întruna locul. Totuși nici una dintre aceste măsuri de precauție nu putea domoli cătuși de puțin teama lui Meryem de deochi. În diferite momente ale zilei, când își simțea sufletul cuprins de o tristețe neașteptată, spărgea numai decât o farfurie în chiuveta de la bucătărie. Dacă se spărgea vreo cană de sticlă din cauza apei fierbinți, trăgea concluzia că blestemul deochiului se abătuse asupra familiei sale și presăra sare pe foc. Când dădea peste cineva cu ochii amenințător de albaștri, îi acoperea pe furiș fața lui Muhammet cu mâinile, iar dacă se întâmpla ca fiul ei să fie departe,

închidea ochii și se gândeau la el. Gândul că blestemul deochiului să-ar putea abate asupra fiului ei o îngrozea. De aceea, încă de când era în scutece, Muhammet își trăise viața umblând de colo colo cu talismane prinse de maiou și semințe negre de chimion bine-cuvântate prin buzunare, găsea mereu hârtii acoperite cu scrisul necitești al lui Meryem sub pernă și era vârât o dată la zece zile sub un cearșaf ale căruia colțuri le țineau niște femei, timp în care își se turna deasupra capului plumb topit în apă rece, pentru a alunga farmecele. Muhammet îndura cu dragă inimă toate aceste lucruri atâtă vreme cât nu era silit să mânânce ouă.

Cum între șase luni și șase ani își se dăduse cu lingurița, în fiecare afurisită de dimineață, un ou fierb moale, Muhammet avea o mică problemă cu ouăle. Și mai rău decât gustul lor își se părea faptul că își se folosea coaja pentru a scrie pe ea notițe cu nemulțumiri. În fiecare dimineață, după ce oul era mâncat și coaja strălucea de curățenie pe dinăuntru, Meryem scria pe ea orice nemulțumire îi rămăsesese cu o zi înainte: „Ieri Muhammet își-a mințit mama, dar n-o să mai facă niciodată aşa ceva“, „Ieri n-a vrut să-și mânânce oul, dar n-o să mai facă niciodată aşa ceva“, „Ieri Muhammet a înjurat-o pe bătrâna care turna plumbul, dar n-o să mai facă niciodată aşa ceva“... Cojile astăzi goale de ou erau aruncate la păsări, ca să poată duce plângerile la cei doi îngeri-funcționari care treceau în catastifele cerești toate păcatele și faptele bune săvârșite pe pământ. Până în ziua când începu se școala primară, în fiecare dimineață, înainte de micul dejun, Muhammet se uita pe furiș afară pe fereastră, ca să-și vadă denunțatorii înarıpați. Numai că, de fiecare dată când făcea asta, singurele specii de păsări pe care le zărea erau fie vrăbiile gălăgioase de pe ramurile salcâmului roz din grădină, fie ciorile urâte care bântuiau fără griji străzile. Mai era și canarul în colivie din fereastra apartamentului 4, însă pasarea aia nu era în stare nici să bată din aripi, darămite să zboare.

Muhammet îi bănuia pe pescăruși. Îi zărea scormonind în sacii de gunoi care se strângeau lângă una din laturile zidului grădinii. În adierea umedă a *lodos*¹-ului, coborau în cercuri pe

1. Vânt faimos din Istanbul, ce bate dinspre mare și despre care se spune că dă amețeli (n.a.).

mormanele de gunoi și lui Muhammet i se părea că de fiecare dată când se întâmpla să dea peste vreo informație prețioasă, planau în văzduh tipând de placere. Noaptea se adunau pe acoperișuri ca să vadă ce păcate se săvârșeau în casele de raport din Istanbul. Spre deosebire de tatăl lui, pescărușii nu dormeau niciodata.

Apartamentul 2: Sidar și Gaba

A deschis ușa cu o expresie sumbră pe chip. Nu faptul că o dăduse în bară la examenul de anatomie îl supăra cel mai tare, ci în primul rând că se prezentase la examenul de anatomie știind foarte bine că avea s-o dea în bară. Acum regreta amarnic că în dimineața aia, atunci când se trezise și-și dăduse seama că alarma ceasului iar nu sunase, în loc să se întoarcă pe partea cealaltă, ieșise în grabă din casă și, pe deasupra, luase și un taxi. Regreta și mai amarnic că după examen se întâlnise cu prietenii, care se strânseseră ca porumbeii în jurul boabelor de grâu, ca să afle cum răspunse fiecare la întrebări și apoi să se plângă în cor de profesor și după aceea de întreg sistemul universitar. Colac peste pupăză, după ce se întâlnise cu ei, sfărșise prin a-și petrece toată ziua prin cafenele, în mijlocul pălavărgelii necontenite. Acum regreta întreaga energie irosită cu atâtă generozitate. Energia, a chibzuit Sidar, era un lucru finit, ca soluția oftalmică dintr-o pipetă micuță. Prin urmare, nu cheltuia mai mult de două picături pe zi, una ca să se scoale dimineața și alta ca să se ducă la culcare seara.

Când a închis ușa de la intrare în urma lui, fară să aprindă lumina în hol, s-a pomenit înghițit de întuneric. Probabil că uitase să tragă perdelele când plecase în grabă de dimineață. Nu c-ar fi contat prea mult, căci ferestrele micuțe erau la nivelul solului și în apartamentul înghesuit și strâmt de la subsol nu intra decât o rază firavă de lumină. Înjurându-l pe neghiobul care așezase întrerupătorul la doi metri de intrare, Sidar s-a împleticit înăuntru. Dar n-a reușit să ajungă prea departe, pentru că drumul era blocat de silueta vânjoasă ivită în spatele lui. Când cei doi s-au ciocnit,

Sidar și-a pierdut echilibrul și s-a prăbușit în față, lovindu-se cu capul de țeava groasă ce trecea chiar prin mijlocul livingului. Speriat de moarte, a ajuns la întrerupător... și s-a încruntat la Gaba. Obținând ce-și dorise, Gaba – pe de altă parte – mesteca fericit simitul pe care i-l șterpelise din buzunar.

Frecându-și capul cu degetele, Sidar s-a întins pe canapea. Pentru că țeava murdară și păfuită trecea chiar prin mijlocul livingului – care îi servea și de dormitor, sufragerie și birou –, exact la nivelul urechilor lui, se lovea întruna cu capul de același loc. Nu mai departe de dimineața asta, pe când se grăbea să iasă din casă, dăduse din nou cu capul de ea și, dacă o ținea tot aşa, în curând avea să-i apară un cucui. Din fericire, de îndată ce s-a întins pe canapea, supărarea i-a trecut. Îi plăcea grozav să fie acasă. Putea sta departe de agitația ce cotropea fiecare colț din Istanbul. Câtă vreme era acasă, în ciuda lumii de-afară, putea să rămână pe deplin nemîșcat și cu desăvârșire calm, la fel ca Gaba când își potolea foamea.

Mai ales după-amiaza târziu izolarea ce domnea în apartamentul 2 devinea cu totul strigătoare la cer. În fiecare zi, un scandal înfiorător înghițea pe la ceasul astă Palatul Bomboană. Cum împrejurimile erau cuprinse de un vacarm ca de bâlcii – sincronizat cu claxoanele nerușinate ale mașinilor blocate în trafic, șipetele copiilor care se jucau în parc și strigătele negustorilor ambulanți –, amestecul de sunete se strecu prin crăpăturile și fisurile din Palatul Bomboană, punând stăpânire pe fiecare apartament în afară de acesta. Nu doar vacarmul nu reușea să intre în apartamentul 2 – nici valurile de căldură nu puteau pătrunde înăuntru. Cum în casă nu intra aproape nici o rază de soare, apartamentul era răcoros ca o pivniță vara, când celealte locuințe se încingeau. La fel, miroslul acru de gunoi care îi chinuia pe toți ceilalți locatari se simțea cel mai puțin aici.

Adevărul e că, atunci când se construise Palatul Bomboană, apartamentul 2 nu fusese proiectat ca locuință, ci ca spațiu de depozitare, și fusese folosit ca atare vreme de mulți ani. Totuși, după moartea proprietarului, când casa de raport ajunsese pe mâna fiicei lui, care preferase să se ocupe de toate de la distanță, acest loc fusese și el afectat de schimbările ce urmaseră, fiecare mai problematică decât cea de dinainte. În haosul ce domnise

aici, izbucniseră niște certuri atât de crâncene când fiecare vecin încercase să-și îngheșue lucrurile nefolosite în spațiul său strâmt, că nimeni nu avusese norocul să-l folosească prea multă vreme. Într-un sfârșit, în urma instrucțiunilor sosite din Franța, camera aceea scundă și strâmtă de la subsol a fost închiriată la jumătate de preț față de chiriile plătite pentru celelalte apartamente. De atunci începând aici se adăpostise o mulțime de lume: oameni complet diferiți unii de alții, însă având în comun săracia și burlăcia. Printre aceștia se număraseră, în această ordine, un cranic de știri de la un post de radio local care mâncă doar sendvișuri de pui de trei ori pe zi, un contabil deprimat, căruia cel mai bun prieten îi furase toți banii din bancă și nevasta cu care era însurat de opt ani, un dezertor din armată care dădea sonorul televizorului la maximum în zilele de Ramadan, facându-i pe toți să asculte predici și imnuri, un tip dubios, despre care nimeni nu reușea să ghicească sau nu îndrăznea să întrebe ce învârtea, și un artist caraghios care folosea locul drept atelier, pictând picioarele, gleznele și pantofii văzuți pe fereastră. Dintre toți chiriașii pe care-i avusese până atunci apartamentul 2, Profetul-cu-pisici, care se mutase acolo după cei pomeniți anterior, lăsase în urmă cele mai multe urme și miroșuri.

După Profetul-cu-pisici apăruse Sidar, cu dulăul lui St. Bernard. Cum, spre deosebire de ceilalți chiriași, studentul avea foarte puține lucruri, deși era obișnuit de-atâta vreme să fie plin până la refuz, apartamentul 2 trecea acum prin fază cea mai relaxată a întregii sale epopei.

Gaba era un câine foarte ciudat, contrastând izbitor cu alții din rasa lui, faimoși pentru darul lor de-a supraviețui zile în șir fără apă și mâncare, de-a simți pericolele iminente și de-a le face viață mai sigură stăpânilor, de-a depista drogurile ascunse în cele mai îndepărtate unghere, de-a salva victimele prinse sub dărâmături și de-a le ține companie fidelă copiilor, orbilor și tuturor celor care au nevoie de ajutor. Dacă era pe lume vreun lucru pe care Gaba nu-l putea suferi cu nici un chip, acela era foamea. Avea un stomac fără fund și o poftă de mâncare nesățioasă. Dacă-l lăsai fără mâncare vreo câteva ore, ca să nu spunem o zi întreagă, făcea prăpăd, rozând tot ce-i pica în labă, fie că era un manual de

anatomie, un scaun de lemn ori o găleată de plastic... Era în stare să-ți facă tot soiul de giumente și lucuri doar ca să capete o bucătică în plus. Dar, după ce și umplea stomacul, zăcea într-un colț, uriaș, blânos și nemîșcat ca un urs de plus, fară nici o urmă din avântul de mai înainte. Probabil pentru că se abținea până și de la cel mai mic semn de entuziasm în toate sferele vieții cotidiene, rezervându-l exclusiv mâncării, nu-i plăcea să facă nimic, nici măcar să fie scos afară la plimbare. Sidar ar fi putut crede că Gaba surzea pe măsură ce îmbătrânea, dacă n-ar fi fost evident că nu părea să aibă probleme când era să audă sunetele ce aveau însemnatate pentru el, ca zornăitul mâncării pentru câini turnate într-un castron, pocnetul unei conserve desfăcute sau pașii lui Meryem când aducea pâinea dimineată.

În adâncul inimii, Sidar se simțea vinovat. După ce strămutase câinele său maiestuos din munții Jura într-un subsol murdar dintr-o casă de raport dărăpată, situată în unul dintre cartierele cele mai aglomerate ale Istanbulului, cum se putea aștepta să se comporte normal? Dacă ar fi să spunem adevărul, o parte din această vinovăție se trăgea din bănuiala că toate produsele de patiserie cu mac opiate și prăjiturile cu hașish pe care i le dăduse lui Gaba să le mănânce – la început doar din amuzament și apoi pentru că devenise dependent – ar fi putut avea un rol în toropeala câinelui. Astă ca să nu mai pomenim de efectul fumatului pasiv de-a lungul anilor. Acestea erau, pe scurt, chinurile conștiinței, care îl măcinau pe Sidar pe dinăuntru.

În ochii lui Gaba, el nu avea pereche, era „unic“. De fapt, în casa aia exista câte un singur exemplar din toate: un Gaba, un Sidar, un computer, o canapea, un scaun, un fotoliu, o masă, o lampă, o oală, o foaie, un creion... Când vreun lucru se uza, carteaua citită sau CD-ul devinea plăcătitor, numai atunci se cumpăra un al doilea, iar primul era fie aruncat numai decât, fie morfolit de Gaba până ajungea bucătele.

Dar austерitatea locului se sfârșea brusc la tavan, de parcă ar fi fost tăiată cu cuțitul. Pe toată suprafața acestuia Sidar lipise, bătuse în cuie, prinse cu scotch sau în piuneze, una peste alta, poze alb-negru și hârtii decupate din diverse ziare. Printre acestea se numărau: câteva scrisori de la părinți, „Alaiul meu funerar“ de

Nazim Hikmet¹, fanzine² pe care le strânsese de încă dincolo, fanzine pe care le făcuse el însuși, fragmente din romanul grafic *Maus* de Art Spiegelman, un poster uriaș cu formația Dead Kennedys, o imagine cu un vapor care încearcă să-și croiască drum prin ceată (luată dintr-o fotografie veche și folosită drept copertă de meniu într-un restaurant la care cinase de vreo câteva ori la sosirea în Istanbul și unde nu mai călcase după ce se obișnuise cu diferența dintre prețurile de la Istanbul și cele din Elveția și și dăduse seama cât era de scump), pagini rupte din seria de benzi desenate *Batman: Dark Night*, un tricou negru care avea inscripționate pe piept cuvintele „Receipt for Hate tour of Bad Religion”³, un poster pentru o campanie antidrog, cu litere facute din pastile care spuneau „Ma Vie Peut Être Differente”⁴, poze cu Gaba când era pui, fotografii mărite după tabloul *Vine baubau* de Goya, un colaj cu citate din eseul lui Cioran despre Meister Eckhart, o schiță a Hygieiei, zeița sănătății, cu sânii rotunzi, pântecul moale și șarpele mare înfășurat în jurul decolteului, desprinsă din „Kaddish”⁵-ul lui Allen Ginsberg, un indicator pe care scria „Un om civilizat nu scuipă pe jos. Nici tu nu ar trebui să o faci!” (o pancartă pe care-o smulse cu mare trudă într-o noapte când era mort de beat), o fotografie a lui Wittgenstein săcătă chiar înaintea morții, o poză decolorată a lui Otto Weininger, un poster cu Omul-păianjen care se ghemuia ca să privească orașul din vârful unuia dintre turnurile de la World Trade Center, chiar lângă ea o fotografie cu momentul exploziei, în clipa când cel de-al doilea avion a intrat în turnuri în septembrie 2001, textul unei melodii a formației This Mortal Coil, autoportretul filosofului turc Neyzen Tevfik cu o plăcuță pe care scria „Nimic” atârnată de gât, tăieturi din ziare despre Robbie Fowler, o lucrare de examen

-
1. Celebru poet, dramaturg, romancier și memorialist turc din prima jumătate a secolului XX.
 2. Mică revistă editată de tineri pasionați de science-fiction.
 3. Corect: *Recipe for Hate*, al șaptelea album al formației americane Bad Religion, lansat în 1993.
 4. Viața mea poate fi altfel (în fr., în orig.).
 5. Poezie din volumul *Kaddish and Other Poems* (1961) al poetului beatnic american Allen Ginsberg.

parțial având scris pe ea cu cerneală roșie „VINO IMEDIAT SĂ VORBIM“, un print decolorat după tabloul *Zoroastru își întâlnește imaginea în grădină* de Leonora Carrington, colaje facute din tot soiul de rețete și cutii de Xanax, o reclamă care spunea „Nu te juca cu viitorul fiului tău. Circumcizia cere precizie. Precizie este numele nostru mic. Lasă în seama noastră toate grijile circumciziei“, însotită de o poză tip pașaport a unui *mohel* profesionist, cu mustață deasă și sprâncene stufoase (un afiș peste care dăduse în timp ce cutreiera străzile din Fatih și pe care, nereușind să-l desprindă de pe zid, trebuise să se ducă să și-l procure la adresa indicată), coperte de casete pentru filmuletele Kino pe care le făcuse odinioară, fotografii cu trenul avariat și calcinat ce devenise mormântul comun a patru sute de oameni în Egipt în februarie 2002, însemnări ale lui Walter Benjamin din *Jurnalul moscovit*, reproduceri ale ciornelor lui William Blake la poeziile din volumul *Cântece ale inocenței*, caricaturi ale lui Selçuk decupate din *Maniere de voir*, una dintre pozele târzii ale lui Freud în care nu se holba la aparat, gravuri înfațișând cutremurul din Lisabona / vederi cu Istanbulul, o fotografie de familie facută exact cu treisprezece ani în urmă la gara Haydarpaşa, înainte de-a pleca din Turcia, biletele cu numere de telefon sau mesaje și, ultimul, dar nu cel din urmă, colierul de argint cu o piatră transparentă, cu dungi negre, o amintire de la Nathalie, pe care se săturase s-o iubească, însă de-a cărei iubire nu se săturase.

Când se mutase acolo, Sidar – ca toți ceilalți orășeni – avea obiceiul să decoreze pereții cu fotografii și afișe ce-i plăceau. Curând însă Gaba făcuse lucrul asta cu neputință. Pe drumul din Elveția la Istanbul câinele leșinase în compartimentul de tren în care fusese pus în lesă, scosese urlete înfiorătoare, de parcă i-ar fi fost smulsă carne, și nu voise deloc să se liniștească, chiar dacă i se pusese mâncare în față din zece în zece minute. Până când labele lui au atins pământul Istanbulului, nervii îi erau atât de distruiți, încât era prea confuz ca să știe încotro să se uite sau la cine să latre. În cele din urmă, când a fost închis în apartamentul asta strâmt, și-a luat obiceiul de a ataca pereții și de a morfoli orice hârtie peste care dădea, fie de foame, fie din cauza iritării pricinuite de dorul de casă. Disperat, Sidar începuse de-atunci să-și mute pozele și afișele ceva mai sus. Dar „ceva mai sus“ nu

era destul de sus pentru Gaba, a cărui înălțime, când stătea în două labe, depășea media națională de înălțime din Turcia. Începutul cu încetul, pozele și afișele ce scăpau de colții ascuțiți ai lui Gaba, ca refugiații care se retrăgeau spre dealuri pentru a scăpa de războiul din țara lor, urcau întruna spre nord, pentru ca în cele din urmă să treacă frontieră peretelui, fugind toate în ținuturile tavanului. Lui Sidar îi plăcuse aşa de mult inovația asta neașteptată, că o extinsese de-a lungul timpului și umpluse în cea mai mare parte locul cu tot soiul de materiale scrise și vizuale ce îi erau dragi. Mai târziu acest balamuc ce creștea pe zi ce trecea, ca o viață viguroasă, a început să se întindă și pe tavanul din bucătărie, și pe cel din baie.

Când stătea întins pe canapeaua din living, cu o țigără răsucită în mână, Sidar rămânea ceasuri în sir cu ochii ațintiți la tavan. În timp ce fumul îi gonea prin vene cu toată iuțeala, tavanul căpăta o vivacitate uimitoare. În astfel de momente fotografia alb-negru a lui Wittgenstein se înroșea, iar filosoful se îmbujora, siluetele miniaturale din caricaturile lui Selçuk țopăiau și săreau pe tot tavanul, Omul-păianjen, atârnat de un fir, urca și cobora, coroanele din ciornele lui Blake începeau să clipească de parcă ar fi transmis mesaje codificate, vrăjitorul chel al lui Carrington se topea în propria imagine și dispărea, baubaul lui Goya își dădea dintr-odată cearșaful jos, descoperindu-și chipul, un zâmbet crud se ivea pe buzele *mohel*-ului profesionist, sănii Hygieiei se ridicau de emoție, iar siluetele din fotografia cu gara Haydarpaşa dispăreau treptat. Curând Sidar simțea că săngele din vene, la fel ca și cei doi stropi de energie pe care-i avea, i se scurgea din trup și el se lăsa în voia unei mări de extaz amețite și pufoase. Când Gaba venea și se încovriga la picioarele lui, apartamentul 2 și cei doi locatari ai săi plutind într-o mare de calm alcătuiau un întreg desăvârșit.

Lui Sidar îi plăcea să mediteze la un singur lucru: moartea. N-o făcea conștient și, de fapt, conștiința n-avea nimic de-a face cu asta, pentru că nu el stârnea gândurile, ci mai degrabă ele i se îngrămadădeau singure în minte. Obsesia morții nu și-o alesește el – fusese aşa încă din copilărie. Moartea nu i se părea nici îndeajuns de înfricoșătoare ca să te întristeze, nici îndeajuns de întristătoare ca să te înfricoșeze. Tot ce-și dorea era s-o înțeleagă cu

adevărat, pe deplin. De câte ori întâlnea oameni necunoscuți, mai înainte de toate îi trezea curiozitatea atitudinea lor față de moarte: dacă moartea îi speria sau nu, dacă văzuseră cu ochii lor pe cineva murind, dacă simțiseră vreodată că ar putea ucide pe cineva, dacă credeau în viața de apoi... Erau atâtea întrebări de pus, însă rareori reușea să le enunțe. Cedase de mult în fața convenției că trebuia să-și țină gura când venea vorba despre subiectul astăzi anume. Totuși, dacă se putea îndrăgosti sau nu de o femeie, dacă se simțea bine în casa cuiva, dacă îi plăcea un personaj dintr-un film, felul cum îl privea pe autorul unei cărți pe care o ctea, ce credea despre cântăreții pe care îi asculta – toate depindeau de relația lor cu moartea. Putea să aprecieze o lepădătură doar pentru că murise frumos sau, la fel de bine, putea să strâmbă din nas la vreun om respectabil dacă avusese parte de-un sfârșit banal. Cum interesul îi stimula întruna cunoașterea și invers, Sidar încădea în mintea sa o nemaipomenită arhivă a morții. Nu uita niciodată unde și cum muriseră personajele din cărți, starurile de film, eroii naționali, filosofii, oamenii de știință și poeții, dar mai ales criminalii. Curiozitatea asta a lui îl costase scump în anii de liceu, unde toți profesorii de istorie îl urau: „Alexandru cel Mare, mda, își găsise sfârșitul din pricina unei boli a depravării: fie plesnise, fie – după două zile de zaiafet în cinstea lui – făcuse diaree“. Intervențiile sale la ora de filosofie nu erau foarte diferite: „Dar în scrisorile lui către Voltaire, Rousseau pomenise cu recunoștință cutremurul de la Lisabona, care ucisese sute de oameni. El credea că asemenea purificări accidentale erau necesare pentru reglarea cantității și calității populației“.

Aceste pepite de știință pe care le risipea Sidar făceau prăpăd la fiecare lecție. La aflarea faptului că Alexandru își dăduse ultima suflare din pricina diareii, măreția lui a tins să pălească, iar reputația i-a scăzut simțitor. În mintile studenților, Rousseau devinea un soi de terorist modern, în timp ce filosofia lui se pierdea în vînt. În fața morții, credibilitatea unui cărturar evlavios, vestit pentru că-și îndemna discipolii la abstinенță permanentă, dar care n-a izbutit să trăiască până la ziua după o noapte de ghiftuială, respectabilitatea unui preastimat politician cam bătrâină, care și-a dat ultima suflare în patul nupțial chiar în noaptea când își luase

o nouă soție, ce avea abia jumătate din anii lui, autoritatea unui sultan otoman care cutreiera tavernele, vânându-i și trimițându-i la spânzurătoare pe toți cei ce puneau pe limbă fie și-un strop de vin doar ca să moară el însuși de ciroză, prețuirea pentru un om de știință strivit ca un gândac în timp ce încerca să treacă strada fară să se uite în toate părțile... toate piereau numai decât... Morțiile din Orient erau cel puțin la fel de absurde ca și cele din Occident. De fapt, moartea însăși era absurdă.

„Fiindcă pari să nu-mi iei în seamă cel de-al treilea și ultimul avertisment, vrei să ieși, te rog, din clasă?“

Profesorii nu-i împărtășeau niciodată părerile. Era dat afară întruna din clasă, dar – spre deosebire de ceilalți elevi supuși aceluiași tratament – el nu devinea niciodată un erou în ochii colegelor. Probabil pentru că fetele, ca și profesorii, nu găseau moartea absurdă.

Sidar se așteptase ca lucrurile să fie diferite în Turcia. La urma urmei, aici era mai ușor să mori – numărul morților era mai mare și viața mai scurtă. Vai! Oricât s-a străduit, observațiile lui despre moarte erau aproape întotdeauna respinse. La început bănuise că asta se întâmpla din cauza turcei sale stricate – probabil că nu se exprima cum trebuia. Totuși, datorită eforturilor stăruitoare ale maică-sii – care lucrase ca profesoară de turcă până în ziua când fuseseră siliți să fugă din țară și își făcuse griji că fiul ei avea să se înstrăineze de limba maternă, ademenit nu numai de franceză, ci și de kurda pe care taică-său încercase fără folos să i-o bage în cap –, anii lungi pe care Sidar îi petrecuse departe de Turcia făcuseră turca lui să dea înapoi doar cu câțiva pași. Problema nu era felul cum se exprima, ci ce anume exprima. Sidar descoperise unele deosebiri între Elveția și Turcia cu privire la moarte și fiecare era scrisă pe câte un petic de hârtie din balamucul de pe tavan:

1. Turcilor nu le plăcea să aduci vorba despre moarte (la fel ca elvețienilor);
2. Când aduceau vorba despre moarte, turcii se refereau mai curând la moartea concretă decât la ideea imaterială de moarte (parțial diferenți de elvețieni);
3. Turcii nu erau în stare să percepă moartea ca pe ceva abstract (cu totul diferenți de elvețieni).

Dar Istanbulul, spre deosebire de locitorii săi, nu era cătușă de puțin deranjat de aluziile la moarte. Nu oculea cu nici un chip subiectul. La singura lecție de la care nu fusese dat afară, Sidar ascultase atent cum în Occident nebunii erau urcați pe corăbii și trimiși departe de orașe. Asemănase cimitirele din Elveția cu corăbiile acelea cu pasageri nedoriți, deși exista totuși o diferență clară: aceștia aruncaseră ancora și nu mai puteau pluti nicăieri. Dar erau la fel de izolați de viața citadină. Cimitirele puteau să le vizitezi oricând, însă mormintele debarcau adesea, devenind parte din oraș. Totuși fie Istanbulul uitase să desemneze corăbii pentru morminte, fie mormintele scăpaseră de pe corăbiile lor ca să se împrăștie pe străzi, cu turbane pe capete și pietre de marmură pe brațe. Erau pretutindeni. Risipite prin tot orașul, ca grăunțele de polen împrăștiați de vânt. La colțuri, unde se amenajau săptămânal piețe, în mijlocul mallurilor, pe străzile mișunând de oameni, pe șosele necirculate, pe câmpurile unde se jucau copiii, pe coastele ce dădeau spre mare, în curțile mănăstirilor de derviși, lângă ziduri, coline, garduri și – se iveau peste tot dinaintea oamenilor sub forma unei pietre funerare, a unei cripte sau a mai multor morminte înghesuite între blocurile de apartamente. Trecătorii pășeau pe lângă ele în pas agale, alergând, plimbându-se, facând cumpărături... În orașul astăzi morții locuiau alături de vii.

De aceea, după un răstimp de treisprezece ani, Sidar își petrecuse primul an în Istanbul descoperind morminte și cimitire. Uneori hoinărea prin cartiere pustii doar pentru asta, alteori dădea din întâmplare peste câte un cimitir și rătacea prin el. S-a dovedit că îi era mult mai greu să se plimbe prin cimitirele nemusulmane decât prin cele musulmane, fiindcă majoritatea celor dintâi erau împrejmuite de ziduri impunătoare și erau deschise doar în anumite zile. Odată, în curtea unei biserici grecești, când întrebase ce însemna relieful cu sămburi de rodie împrăștiați de pe o piatră funerară și ce voia să spună scrisul de dedesubt, paznicul clătinase neputincios din cap. Nu putea citi un cuvîntel în greacă. Nici nu era grec, ci armean ortodox. Lucra de ani de zile la biserică grecească în timpul săptămânii, iar în weekend mergea la slujbă la biserică lui. De la întâlnirea aceea, Sidar încetase să mai presupună că toți oamenii pe care îi vedea prin cimitirele grecești din

Istanbul erau greci, cei din cimitirele evreiești erau evrei ori cei din cimitirele asiriene erau asirieni...

Cu zidurile lor scunde și porțile deschise permanent, cimitirele musulmane erau mai ușor de cutreierat. Cele mai multe dintre ele erau lăsate cu totul în paragină, ca și când nu viețile musulmanilor ar fi fost muritoare, ci mai degrabă cimitirele lor. Mai ales cele mai recente dădeau impresia că ar putea să se ridice oricând și să se mute în altă parte. Cât se plimbase prin locurile astea, Sidar întâlnise tot soiul de oameni. Paznici neciopliți, bărbați care citeau *Coranul* pe bani lângă morminte, puști murdari, cu ulcele în mâini, care se țineau scai de vizitatori ca să stoarcă vreo para, oameni care veneau cu întreaga familie și cu coșuri încărcate ca pentru picnic, oameni care veneau singuri și rămâneau ore în sir pierduți în gânduri, bătrâni care trăgeau noaptea la măsea prin apropiere, pungași care se înmulțeau precum ciupercile ori unde se strângea vreun grup de oameni, clarvăzători urmați de femei tinere sau bătrâne, de la țară sau de la oraș... Cu timpul, învățase să-i deosebească. Vizitatorii obișnuiți ai cimitirilor musulmane se împărteau în două grupuri: cei care veneau să lase vreo urmă și cei care veneau fiindcă adulmecaseră o urmă. Primii își vizitau rudele la intervale regulate și apoi plecau, lăsând în urmă rugăciuni, lacrimi, urcioare pline cu apă și flori. Aceștia erau oameni pașnici și reținuți în comparație cu ceilalți. Cei care veneau să adulmece vreo urmă erau cu totul sinistrați. Veneau să fure lucruri, să mulgă oamenii de bani, să facă farmece, să strângă indicii... Adică veneau să obțină ceva de la cimitire și nu plecau până nu căptăau lucrul pentru care veniseră. Cei care se alegeau cu o meseerie, bogătie, o poziție socială sau un trecut de pe urma cimitirelor făceau parte din acest grup, laolaltă cu toți profetii, nebunii, hoții... și ginecologii canadieni.

Îi cunoscuse pe ginecologul canadian și pe fermecătoarea lui soție, care nu păreau să știe nimic despre Turcia și turci, la unul dintre cimitirele musulmane, pe când căuta mormântul bunicii turce a bărbatului. Tânăra pereche cutreierase ore în sir împreună cu paznicul cimitirului, care era dornic să-i ajute, și se pregătea să plece să-și încerce norocul la alt cimitir. Sidar nu se putuse abține să întrebe de ce se înhămaseră la o asemenea treabă. „Ca să am un arbore genealogic pe care să-l arăt viitorilor mei copii”,

spusese Tânărul cu ochii strălucind. Între timp nevastă-sa își împreunase ușor degetele pe piept și zâmbise, ridicând mâinile ca pe niște ramuri, de parcă ar fi ținut de-adevăratelea în mâini arborele genealogic.

Sidar își amintise rama fotografică din alamă, în formă de copac, de la el de-acasă, unul dintre puținele lucruri pe care părinții le luaseră cu ei când fugiseră din Turcia. Puteai pune în ea până la zece poze, în rame rotunde, mari cât prunele, atârnate de cinci ramuri diferite, câte două pe fiecare. Cumva, maică-sa hotărâse să pună acolo pozele tuturor celor din familie, începând cu mama și tatăl ei. Umplerea tuturor rameelor devenise o problemă, fiindcă nu reușeau să ajungă la zece în felul acesta, însă au depășit repede numărul când au inclus și rudele îndepărtate. Pentru a rezolva problema, au pus acolo pozele a doi verișori pe care îi iubeau tare mult. Cum ramele erau prea mici, fiecare poză trebuia decupată cu grijă până rămânea doar un căpșor. Capetele celor din familie atârnaseră în rama de alamă ca roadele copacului mitic Vakvak, cu fructe în formă de oameni care, când le culegeai, tipau și mureau.

Nu avem același sânge. Nașterea mea în familia voastră a fost o întâmplare. Sunt unul dintre acei copii cărora li se dă viață ca să adoarmă frica de moarte. Sunt unul dintre acei copii pe care îi abandonăți doar ca să faceți apoi altul când vă dați seama că tot nu puteți scăpa de moarte. Îmi împrăștii sămânța în țărână. Nu vreau să fecundeze pe nimeni... și, asta fiind singura șansă de-a nu curma din întâmplare vieți începute din întâmplare, nu vă bine-cuvântează pe voi, ci sinuciderea...

Interesul lui pentru moarte stârnise și alte mustrări din partea istanbuliților. Oamenii cărora le punea întrebări, în loc să-i dea un răspuns, îl sfătuiau aproape întotdeauna să psalmodieze primul capitol din Coran. N-o făcea, fiindcă oricum nu știa să psalmodieze, și nu numai că nu știa prea multe despre islamism, dar nici n-avea de gând să învețe nimic. Nu credea că există vreo religie care să aibă dreptul să aștepte supunere de la el atâtă timp cât continua să interzică sinuciderea.

Totuși nu era atât de ignorant în privința islamismului pe cât își închipuia. Din când în când își dădea seama că știa lucruri pe care nici măcar nu avea idee că le învățase. Fiindcă memoria e ca un ciclist care coboară dealul în viteză, cu vântul în față: tot

soiul de lucruri purtate de vânt se agață de tine, îți intră în gură sau în păr, și se lipesc de piele... Fărâme și frânturi de rugăciuni, stâlpii Islamului, fragmente din viața profetului – știa toate astea, deși destul de vag. Se spune că o limbă învățată în copilărie nu se uită niciodată. Sidar nu era convins de asta, însă putea foarte ușor să susțină afirmația că religia învățată în copilărie nu se uită niciodată.

Când hoinărea prin cimitire, era nevoie să-l lase pe Gaba la poartă. La întoarcere îl găsea fie sforăind, fie mâncând un simit din mâna paznicului. Cum nu avea o lețcaie și pe deasupra cei mai mulți șoferi de autobuz, microbuz sau taxi nu erau deloc doritori să-l lase pe Gaba să urce, se întorceau adesea acasă pe jos. Nici nu făcea nimănui vreo vizită, nici nu-i vizita nimeni – cu o singură excepție. Numai o dată primiseră un musafir în casă – și femeie pe deasupra...

Sidar o cunoscuse la unul dintre barurile de pe strada Istiklal. Era prietena unei prietene a unei prietene cu care se întâlnise de curând. În afara de părul arămu, fata mai avea două lucruri pe care le remarcai imediat: ochii și talentul de-a suge bere ca un burete. Noaptea târziu, când barul se închisese, îl urmase din proprie voință pe Sidar la Palatul Bomboană. După ce intrase, cercetase în amânunt întregul apartament, în încercarea zadarnică de-a găsi un lucru care să poată stabili o legătură între musafiră și gazdă. Nu era nici un lucru despre care să vorbească. Slavă Domnului că exista Gaba.

Zărind napolitana cu alune de pădure pe care fata o scosese din buzunar ca să i-o dea, Gaba se năpustise spre ea, rostogolin-
du-se ca o minge de blană. Ca toate animalele mătăhăloase, nu cunoștea alte cai mai elegante de a-și exprima iubirea. Amândoi se tăvăliseră pe jos într-un soi de joc născocit pe loc. Sidar îi privise, stând deoparte, încruntându-se la vedere a vigorii neașteptate a lui Gaba și zgâindu-se la pântecul fetei, care ieșea la iveală de fiecare dată când tricoul i se ridică puțin. Apoi, dintr-o dată, ca bărbații din *O mie și una de nopți*, care își pierd mintile de furie când femeia pe care au pus ochii nu e interesată de ei, ci de un animal, întrerupsese jocul, îl gonise pe Gaba și trăsesese fata spre el. La fel ca pântecul, sănii îi erau și ei albi ca laptele. Tremurau sub sărutări.

Închis în baie, Gaba se prăbușise vertiginos de pe cele mai înalte culmi ale voioșiei, pe care urcase doar cu o clipă în urmă. După ceva vreme, lătrăturile lui sălbatic se preschimbaseră mai întâi în mărături furioase și în cele din urmă într-un urlet neîntrerupt. Cum fata îi împărtășea tristețea, Sidar avusese parte de cea mai jalnică partidă de sex de până atunci, ejaculând într-un orgasm castrat.

Când s-a deschis ușa, Gaba a refuzat să se miște fie și un centimetru, zăcând întins pe jos lângă vasul de toaletă, nepăsător și nemîșcat, de parcă nu el ar fi zgropănat la ușă și ar fi făcut atâtă gălăgie în tot timpul asta. A stat acolo toată ziua, ziua următoare și cea de după ea. Dorind cu disperare să-l cucerească, Sidar îi cumpărase mâncărurile lui preferate, sacrificând o parte din banii puși deoparte pentru factura la curent. Gaba mirosișe fără tragere de inimă carnea, brânza și cărneații așezați dinaintea lui și nu se dezlipise de locul lui de lângă toaletă, scăpărând tot timpul scânteii din ochi. Abia peste trei zile, după ce-a adulmecat iepurele fript ce îl costase pe Sidar restul banilor puși deoparte pentru factura la curent, Gaba revenise la normal. Sidar și-a ascultat cu un zâmbet larg câinele care leorpăia și clefăia, de parcă ar fi auzit cine știe ce complimente încântătoare. Teama de a-l pierde pe Gaba fusese atât de înfricoșătoare, încât hotărâse să nu mai aducă niciodată vreun musafir acasă.

Și se ținuse de cuvânt. Oricum, încâlceala relațiilor amoroase nu se potrivea cu viața pe care o ducea. Pentru astfel de lucruri trebuia să duci un trai decent și asta cerea timp, bani, energie. Bani nu avea. Energie, prea puțină. Cât despre timp, parcă se scurta întruna. Pentru a scăpa de obsesia sa legată de moarte, cel mai potrivit moment i s-a părut anul 2002, care închidea un cerc – trecând de la nimicul lui zero la plenitudinea lui 2 doar ca să se întoarcă pe aceeași cale –, iar Istanbulul zgâlțâit de cutremur, care duhnea la fel de respingător a moarte ca Lisabona secolului al XVIII-lea, i s-a părut cel mai potrivit loc. În capul lui, chiar în punctul unde se lovea întruna de țeava murdară și prăfuită ce traversa livingul, Sidar își căra furia ca pe-o tumoare malignă, ce creștea cu fiecare zi ce trecea, și plănuia să moară curând.

Apartamentul 9: Tijen Igienă și Su

Sedințele de curătenie în casă se împart în două categorii: cele care încep în trecut și continuă în viitor și cele care nu au nici trecut, nici viitor. Ele sunt atât de diferite în ce privește cauzele și consecințele, că acolo unde apare una, numele celeilalte nici măcar nu e pomenit. Prin urmare, femeile care se ocupă de curătenie se împart și ele în două categorii: tradiționalistele, ce au o conștiință puternică a trecutului și viitorului, și radicalele, lipsite de orice fel de conștiință a vreunui dintre ele.

Când fac curătenie în casă, tradiționalistele știu prea bine că nu va fi nici prima, nici ultima oară. Curătenia facută pe moment e o verigă importantă și totuși banală dintr-un lanț lung, care se mărește la intervale regulate. De obicei ultima reprise de curătenie a avut loc cu doar o săptămână (sau cincisprezece zile) în urmă și se va repeta într-o săptămână (sau cincisprezece zile). Așadar, fiecare zi de curătenie face parte dintr-o rutină fermă și seamănă, mai mult sau mai puțin, cu cea de dinainte. Începe și se sfârșește mereu în același fel: mai întâi se spală geamurile și se scutură covoarele, apoi se mătură podelele, pornind întotdeauna din aceeași cameră și continuând cu următoarele. Mobilele se șterg de praf fără a schimba ordinea stabilită, bucătăria are întotdeauna parte de multă atenție, pauzele de ceai și de masă se iau cam la aceleași ore și în sfârșit, în ultima fază, curătenia se încheie când baia e cercetată de sus până jos. Cum tradiționalistele au legături extrem de solide cu trecutul și încrederea lor în viitor e la fel de puternică, nu se întâmplă nimic rău dacă lasă unele părți neterminate până la următoarea reprise de curătenie.

Curătenia tradiționalistelor nu e o agitație facută de dragul păstrării ordinii în casă, ci însăși marca distinctivă a ordinii.

Cât despre radicale, care sunt mai puține și mai zăpăcite, în ochii acestora fiecare curătenie este unică și absolută. Nu contează deloc că au făcut curătenie cu cincisprezece zile, o săptămână sau chiar o zi în urmă. Cum pe harta vieții lor nu există nici măcar un singur pod suspendat care să lege cele două zile de curătenie diferite, curătenia din trecut rămâne acolo. De aceea ele își curăță întotdeauna casele în amănunt, de parcă nu le-ar mai fi curățat niciodată înainte. Se pun pe treabă ca și cum cineva le-ar însărăcina să le curețe pentru prima și ultima oară, ca și cum ar trebui să facă locuibilă o hrubă jilavă, în care n-a locuit de mult altcineva în afară de djinni. E greu să prevezi când și unde o să înceapă curătenia atâtă vreme cât orice le poate da ghes să treacă la fapte: un sămbure de lubeniță lipit de întrerupător, niște funingine pe perdele, câteva urme de calcar pe chiuvetă, stropi de ulei pe față de masă, vreo băutură uitată și mucegăită pe fundul unui pahar, puțin noroi pe podea... până și cele mai mici amănunte le pot stârni pe radicale să pornească o repriză nebunească de curătenie. Ca atare, toate ședințele de curătenie sunt diferite unele de altele, fiindcă nimeni – nici măcar ele – nu știe de unde să înceapă și cum să continue. De fapt, la început s-ar putea nici să nu-și dea seama că declanșează o nouă misiune de curățare. Se pot trezi că fac curătenie prin toată bucătăria când trebuie doar să spele un pahar sau prin toată baia când freacă chiuveta sau prin toată casa când șterg întrerupătorul. Curătenia lor nu cunoaște nici „înainte“, nici „după“. Pentru tradiționaliste curătenia e unul dintre multele accese de dinamism, pentru radicale e unicul.

Mai degrabă decât să facă ordine, curătenia radicalelor e chiar motivul din spatele haosului din casă.

Tijen Igienă era o radicală. Poate că fusese întotdeauna aşa, însă în ultimii trei ani radicalismul ei atinsese un nivel îngrijorător pentru cei din jur. Nu numai că era în stare, fie singură, fie cu ajutorul unei femei plătite pentru curătenie, să întoarcă în orice clipă toată casa cu susul în jos, dar câteodată putea să-și petreacă întreaga zi răcâind grăsimea arsă de pe mânerul unei singure tigăi. Pete sau rugină, praf sau funingine, firimituri sau resturi, mucegai sau țărână – nu suporta să vadă nimic din toate astea. Când socotea că un lucru nu putea fi curățat îndeajuns, în ultima vreme își luase obiceiul de-a deschide geamul și de a-l arunca

afară. Crezând cu tărie că mizeria era o invazie a microbilor, în asemenea momente de impulsivitate voia să scape de fapt nu de lucrurile pe care le arunca pe geam, ci de microbii pe care îi răspândeau. Cel mai mic fir de murdărie nu stătea niciodată liniștit, ci dădea naștere la microbi al căror număr creștea de trei, ba chiar de cinci ori. Așa că arunca numaidecăt acest roi de microbi afară din casă. Nu numai locatarii Palatului Bomboană, ci și o mulțime de trecători care se nimereau pe stradă la momentul nepotrivit fuseseră martori la azvârlirea diferitelor obiecte. Mai întâi aruncase pe geam o oală prea arsă, neputându-se împăca deloc cu sentimentul că n-o să reușească niciodată să scoată urmele de arsură ce pângăreau orezul alb ca zăpada. Apoi azvârlise un covoraș vechi, după ce-l scuturase ore întregi, temându-se că n-o să poată scoate în veci praful din canafi. Dar, exact ca stilul ei de-a face curățenie, felul ei de-a arunca lucruri pe geam era și el lipsit de orice noimă. Când azvârlea un lucru, uneori uita cu totul de el, lăsându-l în voia sorții în grădină, iar alteori își regreta îndată gestul și cerea să-i fie adus înapoi. Atunci fiica ei, soțul sau femeia plătită pentru curățenie trebuiau să coboare și să aducă obiectul cu pricina, fiindcă ea nu ieșise din apartamentul 9 de patru luni de zile.

O singură persoană putea să țină pasul cu ea: Meryem. Relația lor era întotdeauna plină de sușiuri și coborâșuri. Cu cicăleala ei neîntreruptă și nazurile pe care le făcea, Tijen Igienă o jignea adesea pe Meryem, care – deși câtuși de puțin deranjată de grămadă de treburi pe care le avea de făcut – era foarte sensibilă în privința felului cum o tratai. Când Meryem a lăsat-o baltă, Tijen a schimbat mai întâi o femeie după alta, ca după aceea să sfârșească lamentabil, dorindu-și s-o aducă înapoi pe Meryem și reușind să o facă după multe rugăminți și cu o mărire de salariu. Zilele acestea Meryem semnase un nou armistițiu. Deși de-acum căuzaseră la pace, Tijen Igienă era îngrijorată de sarcina avansată a celui mai de încredere soldat al ei în lupta pentru igienă. Era clar că în curând, în cel mult câteva săptămâni, Meryem va fi nevoie să înceteze lucrul.

Totuși miroslul acru de gunoi care învăluia Palatul Bomboană o îngrijora pe Tijen Igienă și mai mult decât gândul de-a rămâne fără Meryem. Nu suporta miroslul acela. Pentru prima oară în

viață, astăzi regretă că se măritase cu soțul ei în ciuda sfaturilor părinților, fiind astfel silită să renunțe atât la o moștenire considerabilă, cât și la belșugul în care trăise odinioară. Odată cu miroslul de gunoi, nefericirea ei sporea și ea pe zi ce trecea. În fiecare dimineață, când mijea ochii în miroslul său, îi venea să vomite și deschidea cu zgromot toate geamurile, fără să-și dea seama că îi speria pe toți cei de jos, care-și închipuiau că avea să plouă iar cu lucruri. În scurt timp, cum nu era în stare să aprecieze dacă geamurile deschise risipeau sau nu miroslul dinăuntru, le închidea iar – și repeta povestea de cel puțin zece ori pe zi.

Nervii lui Tijen Igienă, care erau deja întinși la maximum de miroslul de gunoi, cedaseră cu totul în momentul când citise scrierea trimisă de administrația școlii. Profesoara care o scrise să o rugă ca, spre binele celorlalți copii, să n-o trimîtă pe Su la școală până nu era sigură că scăpase de păduchi. Din ziua aia mașina de spălat mersese fară intrerupere. Hainele lui Su au fost băgâte toate în înălbitor și în casă domnea o activitate de curățenie febrilă. Soldații igienei luptau pe zeci de fronturi, într-un război împotriva unui dușman strașnic de fecund și invizibil cu ochiul liber. Dar și poliția curățeniei era peste tot. Fiecare își ocupase poziția într-un loc diferit. Peste tot erau produse de curățare, unele sub formă de spray, altele lichide și altele pe care le lăsai să se usuce (produse diferite pentru geamuri, metale, lemn, marmură și faianță), perii – câte una pentru chiuvetă, toaletă și cadă –, soluții împotriva calcarului, împotriva ruginii, împotriva petelor, ceară de parchet, soluție pentru lustruit argintul, soluție de desfundat chiuveta, pompă de desfundat toaleta, aspirator (cu diverse accesorii pentru lichide, praf, perdele, fotolii, preșuri, colțuri și cu filtre de aer la furtun), mașină de curățat covoarele, mop, pămătuf de praf, găleată, perie, bureți și bureți de sărmă (de tipuri diferite, pentru suprafete netede și rugoase), detergenți cu cidru, lămâie, liliac și arome din insulele Pacificului, dezinfecțanți caustici, cârpe pentru dușumele, pereți și praf, biluțe de naftalină, săculete cu lavandă, huse pentru haine, fulgi de săpun... toate fuseseră mobilizate deodată și, împreună cu șampoanele speciale de la farmacie, apărau umăr la umăr, în toate ungherele, apartamentul 9 din Palatul Bomboană împotriva păduchilor.

Apartamentul 5: Hadji Hadji, fiul, nora și nepoții lui

— Te rog, bunicule, te rooog... a repetat băiatul de şapte ani şi jumătate, uitându-se pieziş la fraţii lui.

Ceilalți doi copii erau cu ochii lipiți de ecranul televizorului. Deși programul la care se uitau se terminase de vreo zece minute, nu reușiseră încă să se detașeze de vidul lăsat de crainica cochetă, cu tatuajul în formă de boboc de trandafir. Totuși Hadji Hadji a socotit rugămîntea nepotului celui mare ca fiind dorința comună a copiilor.

— Păi, bine, atunci haideți să vă spun povestea pescarului Suleyman, a răspuns el și a pus deoparte cele patru cărți ale sale – al căror număr nu se schimbase de ani de zile –, a doua având titlul *Interpretările viselor cu explicații*. În vremurile de demult ale Imperiului Otoman trăia într-o colibă un pescar pe nume Suleyman. Era aşa de sărman, că mânile lui nu atinseseeră o para nici măcar în vise, dar avea o inimă de aur. Își ducea traiul singur, fară să-si vâre nasul în treburile altora și fără să facă rău nici măcar unei furnici. Vremurile acelea erau cele mai nenorocite pentru otomani. Era în timpul „sultanatului femeilor“, când țara ajunse la fundul sacului. Cadânele din palat jucau mii de renghiuri în fiecare zi. O grămadă de suflete nevinovate ajungeau în ștreang din pricina lor. Leșurile erau aruncate în mare de la ferestrele palatului. Hoiturile se umflau în apă zile întregi, prințându-se uneori în mrejele pescarilor.

Băiatul de şase ani și jumătate, care nu se putea adapta la atmosfera poveștii bunicului său după ce urmărise la televizor programul matinal vioi, a înghițit greoi în sec, ca pentru a scăpa de un gust neplăcut. Fetița de lângă el plecase capul, își împinsese înainte buza de jos și stătea nemîșcată, aproape încremenită.

— Într-o noapte, Suleyman a ieșit la pescuit. Prințul noroc, în mrejele lui s-au prins grămezi de pești, însă era aşa de milos, că nu l-a lăsat inima să omoare vreunul și le-a dat pe rând drumul înapoi în apă.

— Ce fel de pescar mai e și asta? a cronicat nepotul de șapte ani și jumătate.

— Așadar, Suleyman se întorcea acasă cu mâinile goale, a urmat Hadji Hadji, neavând de gând să se certe cu el în dimineața aia. Dar dintr-o dată a zărit în apă o mogâldeață albă. Cu toate că era întuneric, luna se ivea din când în când printre nori. A văslit către mogâldeață și, când a ajuns destul de aproape, a văzut un leș plutind pe apă. Dacă ar fi fost alt pescar în locul lui, l-ar fi lăsat să plutească acolo, ca să hrănească peștii, dar – cum era un om bun la suflet – Suleyman n-a putut face asta. După ce s-a trudit o vreme, a tras leșul în barcă ajutându-se de vâslă și l-a dezvelit. Și ce i-a fost dat să vadă? O femeie Tânără și frumoasă ca o cadră! Avea un hanger înfipt chiar între sânii și totuși, dacă te uitai la fața ei, puteai să juri că-i vie. Zâmbea dulce, de parcă n-ar fi fost deloc mâniaosă pe ucigașii ei. Buzele îi erau ca două cireșe, genele ca săgețile, nasul ca o călimară, cât despre plete, îi curgeau în zulufi până la călcăie. Pescarul nostru, Suleyman, nu-și mai putea desprinde ochii de la frumusețea aia.

Tărâitul telefonului a întrerupt povestea. Băiatul de șapte ani și jumătate a apucat receptorul cu amândouă mâinile, care îi deve-neau tot mai strâmbă și mai încârligate pe zi ce trecea. Da, își terminaseră micul dejun. Nu, nu erau obraznici. Da, se uitau la televizor. Nu, bunicul nu le spunea una dintre poveștile lui. Nu, nu deschiseseră gazul. Nu, n-au întors casa cu fundul în sus. Nu, nu s-au aplecat peste balcon. Nu, nu s-au jucat cu focul. Nu, n-au intrat în dormitor. S-a jurat că era adevărat că bunicul nu le spunea nici o poveste. Pe maică-sa o rodeau probabil bănuielile în ziua aia, fiindcă a stărtuit: „Dacă bunicul vă spune vreo poveste, zi doar: «Azi e cald». O să-mi dau eu seama“.

Băiatul de șapte ani și jumătate s-a întors și s-a uitat cu înteles la bătrân, care s-a uitat cu înteles la el. Fără să-și ia ochii de la bătrân, copilul a murmurat deslușit:

— Nu, mamă, nu e cald azi.

A pus receptorul în furcă. A aşteptat să treacă câteva clipe, ca să poată savura jocul pe care îl juca în fiecare zi, și-a lăsat pe spate capul uriaș, a cărui creștere nu putea fi oprită, și l-a îndemnat cu un zâmbet vag pe bâtrân:

— Hai, bunicule, spune mai departe!

Dar de data asta vocea nu i-a sunat ca și cum l-ar fi rugat, ci ca și cum și-ar fi dat încuviiințarea.

— Pescarul Suleyman n-a putut cu nici un chip să arunce leșul misterioasei frumuseți înapoi în apă, a urmat Hadji Hadji, încercând din răsputeri să treacă peste durerea că era la mila nepotului său. A dus-o în coliba lui și-a privește-o cât a fost noaptea de lungă, cu inima grea de durere. Când s-au ivit zorii, a săpat o groapă în grădină. Nu voia deloc să se despartă de ea, dar n-avea ce face. Morții stau sub pământ, iar viii deasupra. Așa va fi până în ziua Judecății de Apoi, când ne vom strânge toți laolaltă.

— Nu putea pur și simplu să n-o îngroape? s-a smiorcăit fetița de cinci ani și jumătate.

— Nu! s-a băgat băiatul de șapte ani și jumătate. Dacă nu îngropi un leș, o să înceapă să pută. O să pută așa de groaznic, că n-o să poți sta lângă el.

— Păi, și aici pute groaznic, a scâncit copila, împingându-și și mai tare buza de jos înainte.

— Poate că și pe-aici e vreun leș. Ai deschis vreodată debaraua să verifici?

— Nu e nici un leș aici! a zbierat Hadji Hadji, fulgerându-și nepotul cel mare cu privirea. Miroase doar a gunoi. Nu-i de mirare că pute așa când tot cartierul își aruncă gunoiul în grădina noastră! Totuși, ca administrator al clădirii, o să găsesc cu siguranță o soluție la problema asta. Nu vă faceți griji, a adăugat, luând fetița pe genunchi. Și, ascultați, femeia frumoasă din poveste oricum nu murise. Înainte s-o îngroape în pământ, pescarul Suleyman a zis: „Hai să-i scot hangerul din piept“. În clipa când a scos hangerul, femeia a gemut. Până la urmă nu murise. Hangerul ajunsese la os, dar nu la inimă.

Încercând să găsească alinare în această explicație neașteptată, copila de cinci ani și jumătate a schițat un zâmbet strâmb. S-a așezat mai bine pe genunchii bunicului și s-ar fi simțit mult mai în largul ei dacă fratele ei cel mare n-ar fi săgetat-o cu privirea.

— Moartea ne e scrisă pe frunte. Chiar dacă î se înginge un hanger în inimă, nu mori dacă nu îi-e scris pe frunte. Când s-a întors la viață, biata femeie i-a cerut lui Suleyman o ulcică cu apă. Apoi a început să vorbească. Se pare că era cadâna la palat. Sultanul o iubea cel mai mult. Celelalte cadâne erau aşa de verzi de invidie și de pestrițe la mată, că hotărâseră să ucidă acest suflet nevinovat. Îi mituise să pe eunucii haremului și îi puseseră să străpungă pieptul alb al cadânei cu un hanger. Femeia i-a povestit toate astea cu lacrimi în ochi și apoi a zis: „Dacă mă duci înapoi la palat, fară îndoială că stăpânul nostru, sultanul, o să te răsplătească cu grămezi de aur“. Auzind asta, Suleyman, pescarul nostru, a căzut pe gânduri. Nu voia aur sau altceva. Se îndrăgostise. În noaptea aceea cadâna cea frumoasă dormise în patul lui din colibă, iar pescarul Suleyman dormise afară, în barca sa. Cândva, în toiul nopții, Șeitan¹ s-a apropiat de el. „Nu duce femeia înapoi“, a șuierat el. „Cum poate cineva să ducă înapoi o femeie aşa de nurlie? Să rămână a ta. Ar putea să stea aici, să-ți spele hainele, să-ți gătească și să-ți fie soție“. Chiar aşa i-a șoptit Șeitan.

Hadjı Hadji și-a cercetat în tăcere nepoții, de parcă să ar fi așteptat să se pună în locul eroului. Totuși zâmbetul stăruitor de pe chipul băiatului de şase ani și jumătate i-a dat de înțeles că mintea nu-i era la dilema morală a poveștii, ci la părțile care făgăduiau chestii deocheate. Cât despre copila de cinci ani și jumătate, ea era ocupată să adauge un nou cuvânt, „cadâna“, în portofelul ei cu vorbe învățate de curând. Îi rămăsese iarăși doar nepotul de şapte ani și jumătate. Când bunicul și-a întors privirea spre el, a mormătit sarcastic:

— Sigur că n-a dus-o înapoi.

— Ba sigur că-a dus-o! a tunat Hadji Hadji. A dus-o chiar el până la palat. Sultanul a fost încântat. „Poți să-mi ceri ce vrei“, i-a zis el, dar pescarul Suleyman nu i-a cerut nimic. A ieșit pe porțile palatului la fel de sărac cum intrase.

S-a lăsat o tăcere posomorâtă. Convins până la urmă că povestea se sfârșise, nepotul de şase ani și jumătate a țipat:

— Mi-e aşa de foame!

1. Numele popular al diavolului în cultura otomană; Satana.

Nepoata de cinci ani și jumătate a închis portofelul din mintea ei și a sărit de pe genunchii bunicului, strigând:

— Osman întâi! Osman întâi!

În timp ce oala cu mâncare se încălzea pe aragaz, s-au apucat să ridice cortul, îngrămădind în mijlocul livingului cearșafuri, perne și cuverturi. Numai nepotul de șapte ani și jumătate, el singur a rămas pe loc, păstrându-și calmul. Luase un roman ilustrat și se prefăcea că citește cu mare interes, însă ochii lui verzi ca mușchiul, care păreau să se fi micșorat din pricina că nu reușeau să țină pasul cu ritmul în care îi creștea capul, erau ațintiți asupra bunicului și fraților lui. Pe zi ce trecea, îi ura tot mai mult.

Apartamentul 7: eu

Furnicile mi-au invadat azi balconul – sau poate doar azi am observat că furnicile îmi invadaseră balconul. Nu stau niciodată locului. Urmând ordine pe care numai ele le pot auzi, mărsăluiesc acum în şiruri arămii, ordonate, înainte şi-napoi între crăpătura intunecată din perete şi hotdogul pe care l-am uitat pe măsuţa de cafea. Nu pot să-mi dau seama de unde au venit şi cum naiba au reuşit să ajungă până la etajul al treilea. Casa asta de raport mişună de tot soiul de gângănii. Noaptea îmi ţin tovăraşie când dau pe gât câteva pahare.

E blestemul tatei, bănuiesc. Fie blestemul, fie genele lui. Pe vremea când îmi închipuiam că băutul meu nu avea nimic de-a face cu al lui, credeam că problema cea mai mare a tatei în viaţă era că nu ştia să bea. De când mi-am dat seama cât de tare semăna patima mea pentru băutură cu a lui, am început să cred în schimb că problema lui nu era băutul, ci faptul că nu ştia când să se opreasă. Pur şi simplu nu putea să-şi pună cep. Când începea, nu reușea să prevadă unde trebuia să se opreasă şi, odată ajuns în punctul său, o lăua razna prea tare ca să-i mai pese de asta. După ce dădea gata câteva pahare, nu-i lăua mult să grăbească ritmul. Curând ochii lui injectaţi căutau un indicator. Un indicator clar, un avertisment concret: „Încetineşte, pietriş fin la zece metri în faţă!“ sau „Drum alunecos! Curbă periculoasă! Şosea în pantă!“ Tocmai în momentele alea avea mai multă nevoie să vină cineva şi să-i spună cum se vedea din afară. Numai noi puteam face asta, fiindu-i cei mai apropiati oameni, însă n-am încercat niciodată cu adevărat. Şi mama, şi eu ne ocupam locul la masă alături de el, ne umpleam farfuriile cu gustări, curătam mere, decojeam

portocale, faceam felinare din coji de portocală și așteptam pur și simplu să se întâmpile ceea ce era dat să se întâmpile. Mama se convinse mai întâi pe ea și apoi mă convinse și pe mine că tata nu trebuia deranjat când bea. Era extrem de reținută când se afla în preajma lui – și, probabil, pe bună dreptate –, dar chiar și la vîrsta aia știam că băutul nu era singurul motiv pentru purtarea ei. Deși cu siguranță o întrista să fie martoră la distrugerea tatei, nu puteam să nu mă gândesc că în taină, fară să o știe, se bucura de asta. O încântă să-l vadă cum risipea în fiecare seară măreția care nu-i lipsise nici o clipă în timpul zilei. De-aia punea în fiecare seară mesele alea pentru *raki* garnisite din belșug cu gustări și *mezes*¹ una mai gustoasă decât alta... În fiecare seară, vreme de doisprezece ani...

La urma urmei, tata avea prea mult din toate. Era prea arătos, prea îndemânic, prea chițibusăr, prea complicat, prea egoist, prea calm, prea frivol... prea mult pentru mine și pentru mama, prea mult pentru complexul de locuințe unde stăteam, pentru armata unde era angajat, pentru orășelele unde era trimis, pentru animalele pe care nu reușea să le vindece... prea mult pentru viața pe care o ducea. Nu pot spune sigur dacă l-am iubit vreodată, însă îmi amintesc că eram mândru de el. În copilărie mă simțeam mândru de el pentru că era înalt și arătos – chiar prea mult. Pe vremea aia circulau o grămadă de povești despre copii răpiți și crescute de țigani și-mi aduc aminte cum îmi imaginam că tata era unul dintre copiii aceia răpiți, care după aceea se amestecase din întâmplare cu noi. Era aşa de diferit de toți. Noi aveam trăsături asemănătoare, păr castaniu, înălțime medie și același râs. Când eram nervoși, evitam orice contact vizual și păream netulburăți chiar și în cele mai furioase momente, atât eram de răbdători, de banali și de blânzi – bărbăți și femei deopotrivă. Totuși iată-l printre noi, aşa de înalt, că nu încăpea pe uși, cu un păr care devinea de un blond arzător în razele soarelui, cu ochi căprui și pătrunzători, care se întunecau când erau triști și care te priveau drept în față, ca pentru a te face să dai socoteală pentru toate faptele tale, cu o fire care oscila între poli opuși și cu o listă diversă

1. Diverse feluri de mâncare așezate în castroane mici și servite în locul unui fel principal (n.a.).

de izbucniri, defecte și eșecuri ce se adunau zi de zi, laolaltă cu păcatele lui.

Dacă tata n-ar fi fost atât de arătos, viguros și sigur pe el, probabil că mama s-ar fi simțit mult mai în largul ei. Acea neliniște dușmănoasă îi măcina în taină fericirea pe dinăuntru și îi arunca umbre în priviri – umbre ce puteau fi deslușite chiar și în fotografia de logodnă, unde stătea în picioare, zâmbind bosumflată la brațul lui, îmbrăcată într-o rochie de logodnă acvamarin, cu o uriașă magnolie sintetică prinșă pe guler. Trebuie să fi urât ipocrizia timpului. Faptul că m-a avut mai întâi pe mine, apoi pe fratele meu, apoi două sarcini pierdute una după alta și în cele din urmă fiica pe care și-o dorea atâtă, răzgâiată și preschimbată până la urmă într-o copie a sa... Felul în care femeile între două vârste ce fuseseră odată frumoase spuneau, pe jumătate reținute, pe jumătate trufașe, cât de frumoase fuseseră în tinerețe, arătându-le tuturor, cu orice prilej, aceleași poze îngălbenești ca să-și susțină afirmațiile, mi s-a părut întotdeauna absolut jalnic. Chiar mai jalnic decât atunci când copiii lor, mai ales fișii, le arăta aceleași poze de tipul „mama era aşa de frumoasă în tinerețe“, cumva reținuți, dar mai curând trufași, cunoștințelor personale și mai ales femeilor de care se îndrăgostesc. Doar că, din cauza tatei – deși poate că ar trebui să-i mulțumesc –, nici mama, nici fratele meu și nici eu nu puteam juca acest joc.

Dacă tata ar fi fost – ar fi putut fi vreodată – altfel, mama s-ar fi împăcat probabil mai ușor cu dispariția tinereții, ca toate celelalte gospodine din jurul ei cu doi sau trei copii, venit mediu, viață mediocru și otrava multelor remușcări prelingându-li-se de pe limbă sau din priviri. Femeile alea și soții lor erau normali. Ceea ce era departe de normal era starea tatei. Erau căsătoriți, viețile, copiii, banii, căminul, frustrările și trecutul le erau identice, însă anii scurși îi afectaseră pe mama și pe tata în moduri diferite. Pe când mama se ofilise repede, tata arăta chiar și după zeci de ani la fel de Tânăr și de viguros cum fusese în pozele de la logodnă. Nu pot să-o condamn pe mama că n-a izbutit să se incline în fața efemerității tinereții ei când avea alături o tinerețe care nu pălea niciodată. N-avea încotro și, la timpul cuvenit, lentilele prin care se vedea pe ea însăși au devenit din ce în ce mai încețoșate. Cum pozele – pe care altminteri le-ar fi putut arăta pentru a dovedi

cât de frumoasă fusese odată – dezvăluiau inevitabil nu numai schimbarea drastică suferită de ea, ci și absența totală a oricărei schimbări la tata, spre deosebire de celelalte gospodine cu doi sau trei copii, venit mediu, viață mediocru și otrava multelor remușcări prelingându-se de pe limbă sau din priviri, mama nu ținea albume cu fotografii în sufragerie.

Fiind prea ocupat să-l imit pe tata și să-l fac să fie mândru de mine, multă vreme n-am observat firea țâfnoasă a mamei. De pe orice ramură a vârstei pe care m-am cocoțat de-a lungul anilor, l-am privit mereu pe tata cu admirație. Când își punea uniforma, chipul lui căpăta o duritate voită, precum cele ale altor soldați. Totuși, spre deosebire de ei, voința lui se putea risipi și duritatea lui se putea topi în orice clipă. Semnele acestei transformări erau deja acolo în timpul zilei. Privirea aceea severă a lui – care devinea sticloasă, de parcă ar fi trebuit să dovedească neapărat că avea grija de animale nu pentru că le îndrăgea, ci pur și simplu pentru că era treaba lui s-o facă – se îmblânzea, fie și pentru o clipă, când reușea să vindece un mânz, ușura suferința vreunei pisici care își arseșe falca în gaura plină cu acid în care căzuse sau îi oferea vreunei nevăstuici sfâșiate de câini tihna de pe urmă după care tânjea. În oricare dintre aceste momente îmi dădeam seama cât de plăcuit era că trebuia să-și scoată și să-și pună întruna două măști contradictorii. O contradicție reflectată în cele două profesii pe care le avea în același timp: veterinar și soldat.

Cât alerga toată ziua, dând ordine în dreapta și-n stânga cu aerul ăla impresionant al lui, trezea în femei o admirăție amestecată cu invidie și în bărbați o invidie amestecată cu admirăție. Dar sub uniforma pe care o purta ascundea altă personalitate, de parcă ar fi purtat peste tot după el un pui de porc-spinos pe care nu reușea să-l vindece: cineva care pretindea că trăiește dincolo de placere și durere, care era îngrozit prostește de moarte, care nu suporta să provoace sau să îndure suferință, care nu-și putea reveni ușor când se confrunta cu nedreptatea, cineva care știa, nu rațional, ci intuitiv, că era sortit s-o dea în bară undeva, cândva, cineva șovăitor și tandru, tulburat și nedemn de incredere, pesimist și furios, agresiv și alcoolic... Atâtă vreme cât soarele era sus pe cer și el își vedea de treabă, putea într-adevăr să ascundă puiul de porc-spinos. În asemenea momente era aşa de fascinant și de

extraordinar, că până și mamei îi facea plăcere să-l ia de mâna pe unul dintre noi trei și să treacă pe la el pe la serviciu sub vreun pretext răsuflat. Frații mei și cu mine eram extaziați când stăteam ziua cu el. Vai, din păcate, în asemenea momente îl vedeam cel mai rar! Apoi venea seara și, în timp ce aura lui își pierdea strălucirea și chipul lui se golea de farmec, tata se schimba.

Mama stabilise o diviziune a muncii a cărei rațiune n-am reușit să înțeleg niciodată. Conform schemei ei, în vreme ce tata bea, fiecare dintre noi își avea sarcinile lui de îndeplinit și rolurile lui de jucat. Fratele și sora mea trebuiau să se uite în liniște la televizor și să se ducă la culcare devreme, pe când mama și cu mine trebuia să rămânem la masă și să stăm ca martori. Cum tata ura să rămână singur la masa pentru *raki*, îl supravegheam cu rândul. Mai întâi era rândul meu. Cum se așeza la masă, îmi ocupam locul lângă el. Mama își vedea de treabă, prăjea gogoșile, amesteca sosul pentru chiftele sau aducea la masă gustările, una pregătită cu mai multă migală decât alta. Între timp eu rămâneam la masă și răspundeam la întrebările tatei. Punea întotdeauna aceleași întrebări, toate despre școală, și îmi întrerupea întotdeauna răspunsurile ca să-și strecoare replicile lui, toate despre viață. Asta nu mă supăra deloc. De fapt, această primă fază a serii era cea mai plăcută din monologul tatei. Când ajungea la jumătatea primului pahar, era aşa de vesel și de vorbăreț, că – deși știam în amănunt ce avea să se întâpte curând – nu mă puteam abține să mă simt binecuvântat că eram acolo cu el. Apoi venea mama, se așeza lângă tata cu o expresie care abia dacă-i dezvăluia gândurile și, când se apucau să vorbească despre întâmplările de peste zi cu glas murmurat și monoton, mă duceam în camera mea să-mi fac temele. Două sau trei ore mai târziu, când mă întorceam la masă, timpul se scursease, ochii mamei se închideau de somn și discuția se încheiase de mult. Așa începea cea de-a treia și ultima fază a zilei – faza în care toate lucrurile minunate sedezintegrau rapid... faza în care puiul de porc-spinos sărea peste masă și eu, atingându-i țepii, mă supăram...

În funcție de zi, mama fie umbla prin casă bombânind, se ghemuia plângând lângă sora mea și dormea acolo în noaptea aia, fie, dacă totul mergea bine, spăla vasele în bucătărie, fredonând un cântec vesel. Totuși, orice-ar fi făcut, nu se mai întorcea la

masă, lăsându-mi mie sarcina de a-i ține companie tatei până la sfârșitul celei de-a treia faze. Însă asta era partea cea mai lungă, cea mai lungă și, indiscutabil, cea mai istovitoare. Gheata din găleată se preschimbă acum într-o apă călduță și tulbure, în care pluteau scrum de țigără și firimituri de pâine, chiftelele din farfurie erau reci și sleite, cepele tăiate mărunt din salată – o risipă mirosoitoare, scrumiera era plină până la refuz, gustările rămase își pierduseră savoarea, feliile de cantalup – prospetimea, iar tata – măreția.

Când mă gândesc la toate astea după atâta vreme, mi se pare ciudat că, deși am fost singurul dintre cei trei frați care a fost martor la cele mai rușinoase momente ale tatei, tocmai eu am fost și cel care i-a moștenit proastele deprinderi. Fratele meu mai mic bea și fumează doar uneori, când trebuie să se întâlnească cu oameni care beau. Cât despre sora mea mai mică, a ajuns una dintre femeile acelea care nu pun niciodată piciorul în localuri pline de fum, se îmbufnează când cineva fumează în preajma lor, privesc bețivii cu spaimă și alcoolicii cu scârbă și ocolesc vagabonzi, socotind, la capătul unei analize amănunțite, că fiecare bețiv e un alcoolic și fiecare alcoolic – un vagabond. Ca să pună capac la toate, i-a transmis în întregime aceste obiceiuri nesănătoase fiicei sale mai mici. Dacă încerc să-mi aprind o țigără în casă la ei, nepoata mea cea mică reacționează ca un roboțel căruia îi apești butoanele și, strâmbând din nas cu o scârbă vădită, de parcă tocmai ar fi văzut un şobolan mort, începe să turuie un discurs învățat pe dinafară despre pericolele fumatului. Îmi fierbe sângele în vine când văd oameni, mai ales copii, îmbrățișând cu o patimă atât de prefabricată o afirmație care nici măcar nu e a lor. La ei acasă nu există nici măcar o singură scrumieră pe care aş putea-o folosi. În bufetul ostentativ din lemn de nuc din livingul lor, pe lângă tot soiul de băuturi tari, cu pahare diferite pentru fiecare tip de băutură, sunt zeci de scrumiere din porțelan, marmură, cristal, argint, aurite sau din oțel, din bronz, din lemn, cu mărgele, picturi în miniatură, marmorate, în formă de statui sau de jucării, kitschoase sau mult prea stilate, cu emblemele tuturor stațiunilor și orașelor străine pe care le-au vizitat de când sunt o familie, însă când vine vorba să scutur scrumul țigării, nu pot folosi nici una. Mă întreb dacă nu cumva, dintre cei trei copii

ai ei, mama m-a ținut pe mine departe de frații mei și aproape de tata în acele seri fiindcă, dintre toate odraslele ei, numai eu îi semănam. Sau, dimpotrivă, dintre cei trei copii ai ei, eu am ajuns să semăn cu tata fiindcă mă ținea departe de frații mei și aproape de el în acele seri? Cu alte cuvinte, ăsta e oare blestemul tatei pentru ziua în care l-am lăsat singur și cu capul pe masă în timpul unei alte „faze a treia“, când n-am mai putut suporta vorbele lui slobode și deocheate? Sau ține de faptul că până la urmă amândoi suntem verigile aceluiși lanț genetic, unde numeroase gene harnice mărșăluiesc la nesfârșit, în șiruri ordonate, potrivit unor coduri prestabilite?

Cred că aveam vreo doisprezece sau treisprezece ani. Când fratele meu s-a îmbolnăvit de oreion, ne-am închis amândoi în casă zile în sir, îndopându-ne întruna cu *oleastru*¹, uitându-ne la televizor, lipiți de scaune, și sculându-ne doar ca să ne ducem la baie. În unul dintre filmele turcești vechi pe care le urmăream pe-atunci, actrița principală, îndrăgostită în secret de bărbatul cu care era pe cale să se căsătorească sora ei, scuipa sânge în batiste cu bordură de dantelă albe ca zăpada și era diagnosticată cu tuberculoză. În timpul scenei în care doctorul îi spunea că o să moară curând, fratele meu și cu mine izbucniserăm în râs, scuipând praf de *oleastru*. Filmul era groaznic de ridicol și la fel de supreal: apărținea unei epoci perimate și era foarte departe de-a fi credibil. Nu puteai să crezi în moartea de tuberculoză a actriței de pe ecran, palidă la față datorită machiajului, cu părul albit cu faină și ochii înroșiți stângaci, mai mult decât puteai să crezi în moartea de ciroză a tatei din urmă cu șase luni.

Spre sfârșitul filmului, mama s-a întors de la piață împreună cu sora mea. Fiindcă nici una dintre ele nu avusese oreion, trebuiau să stea departe de fratele meu. Totuși mama se așeza chiar între noi, cu un zâmbet drăgăstos. Ținându-ne mânile într-ale ei, a murmurat cu o voce șovăitoare, dar calmă, că era pe cale să se mărite iar. Pe ecran actrița cu tuberculoză s-a împiedicat

1. Unul dintre cei câțiva arbuști din genul *Elaegnus*, cu flori galbene și fructe asemănătoare cu măslinile, ce conțin un soi de pulbere prăfoasă (n.a.); cunoscut în română sub denumirea populară de „răchițică“ sau „măslin sălbatic“.

încercând să coboare treptele și să se alăture mulțimii care sărbătoreau nunta bărbatului iubit cu sora ei. S-a prăbușit tușind. Fratele meu și cu mine ne-am îndoit de râs, mama a râs și ea. Stând încă în picioare lângă ușă, soră-mea se holba la mama cu o uluială înlocuită curând de lacrimi. Am chicotit iar, dar de data asta mama nu ni s-a alăturat. Plecându-și față boțită, și-a suflat nasul în batista cu bordură de dantelă albă ca zăpada. Poate că, la urma urmei, nu fusese nici o batistă, însă ea îmi rămăsese întipărītă în minte ca atare pentru că asta era felul în care voiam să mi-o amintesc. Tot praful de *oleastru* pe care îl scuipaserăm se ridica, purtat de o pală neașteptată de vânt, și se învârtejea în mijlocul camerei, ca un viscol bland a cărui mânie creștea până când oamenii nu se mai puteau vedea unii pe alții. Apoi s-a cernut peste noi, închipuind deasupra noastră un baldachin galben și delicat. Ca și cum totul, totul era ireal.

Când cineva din familie moare pe neașteptate, lucrurile lui fac să pară ireală nu numai moartea sau dumnezeul care socotește nimerită acea moarte, ci și viețile celor rămași în urmă. Cum frații mei stătuseră mai puțin cu tata și nu-l văzuseră înconjurat de lucrurile lui, în colțul lui, atât de mult pe cât îl văzusem eu, probabil că n-au resimțit această schimbare atât de profund ca mama și cu mine. Când se lăsa seara și trebuia pusă masa, mama se apuca să pregătească involuntar gustările obișnuite, iar eu mă aşezam în același loc la aceeași oră, dintr-un simț al datoriei perimat. Tocmai atunci lucrurile tatei ne împiedicau să recunoaștem că golul ce stătea pe scaun în fața noastră era moartea, iar moartea era reală. Nu ne împiedicau numai carafa verde-smarald pentru *rakı*, cu dungi în spirală, portofelul de piele decorat cu un cap de cal sau bricheta lui frumos lucrată, care se aprindea inegal chiar și atunci când fusese umplută cu gaz și piatra de cremene fusese schimbată. Nici tabachera cu tutun de prizat, pe-al cărei capac era imprimată în relief o bufniță cu trup purpuriu și aripi arămii, ai cărei ochi uniți din greșeală n-o făceau să pară nici rău prevestitoare, nici înțeleaptă, ci cel mult uluită. Atâta vreme cât livingul și casa nu se schimbau, iar noi nu eram în stare să plecăm, moartea tatălui meu avea să aibă întotdeauna ceva ireal. Până la urmă, când a devenit absolut evident că, aşa cum nu ne puteam muta în altă casă, nici nu ne puteam feri de această confuzie, mama și

cu mine am ajuns la un acord tacit, care presupunea să îmbrăcăm stafia tatei în hainele ei bune și s-o facem să stea cu noi la masă seara. Totuși această colaborare secretă, care ne-ar fi putut aprobia, cu timpul ne-a despărțit definitiv drumurile.

Pentru că pe urmă n-a facut decât să strice cu totul bucuria tuturor. Pe când servea stafia tatei la masă, s-a apucat să-l zugrăvească din ce în ce mai mult nu aşa cum fusese, ci aşa cum își dorise întotdeauna să fie. Ca soție și gospodină pricepută, năzuia să șteargă din memoria noastră colectivă orice trăsături ale soțului mort care nu-i plăcuseră de la bun început. Când și-a încheiat treaba, la masă cu noi stătea facsimilul unui bărbat la fel de lipsit de culoare și de vlagă ca o elegie sforăitoare – un bărbat care se spetise întotdeauna pentru binele familiei, neavând altă placere decât să șadă seara cu soția la masă și să dea pe gât două-trei pahare, care-și ținea veninul pentru sine, nu dădea greș și nu se plângea niciodată, de parcă n-ar fi fost facut din carne și nervi. Mamei îi plăcea aşa de mult năluca asta născocită și credea atât de sincer în ea, că șase luni mai târziu, când a hotărât să se mărite iar, bărbatul pe care și l-a ales de soț era leit stafia de la masă.

În vremea asta eu adunam orice fărâmă de informație pe care o mătura ea din memorie, mai puțin din devotament față de tata, cât din furie față de mama. Totuși, în cele din urmă, stafia alternativă pe care o încropisem s-a dovedit a nu fi cu nimic mai aproape de adevăr decât cea creată de ea. Una peste alta, tata nu era nici atât de distins pe cât se convinse mama în ultima vreme, nici atât de detestabil pe cât susțineam eu din spirit de contradicție. Dar amândoi ne îmbrățișam cu încăpătanare iluziile. De fapt, nu se poate spune că ar fi fost o amăgire totală, de vreme ce nu făceam decât să acoperim nedreptatea parțială a celuilalt cu dreptatea noastră parțială. Era ca și când același cadavră ar fi zăcut în două morminte diferite: într-unul erau îngropate diminețile tatei și în celălalt – serile lui. De câte ori voiam să ne aducem aminte de el, mama vizita un mormânt, iar eu pe celălalt.

Peste ani, când Ayshin a facut, împreună cu un coleg britanic, un sondaj în trei cartiere din Istanbul pe tema modului cum Islamul popular modela viața de zi cu zi, a pomenit surprinsă că văzuse două morminte ale aceluiași sfânt, fapt pe care nimeni din grupul ei eșantion nu-l găsea ciudat. Nici eu nu-l găseam.

Cam în aceeași perioadă am cedat în sfârșit rugămintilor insis-
tente ale mamei și ale lui Ayshin de-a se întâlni una cu alta. La
întoarcerea dintr-o vizită la mama, Ayshin – care nu era clar în
stare să recunoască în „primul soț“ despre care îi vorbise totă
ziua mama pe „tatăl“ despre care îi vorbeam eu – ajunsese deja la
concluzia (aşa cum se întâmplă întotdeauna în asemenea situații)
că unul dintre noi mințea și că minciuna o țintea anume pe ea.
După o scurtă ezitare, în timpul căreia a încercat să descopere
personalitatea *reală* a răposatului, a tras concluzia că eu eram cel
care mințea și că o făceam doar ca să-mi justific „starea“.

Prin „starea mea“ se înțelegea consumul din ce în ce mai mare
de alcool. Ce nu știa Ayshin era că nu aveam problema astă până
nu ne-am căsătorit. Nu că aş condamna-o pe ea sau căsnicia noas-
tră. Oricum, nu pot stabili cu precizie un moment inițial. Singurul
lucru pe care-l știu e că după o vreme viața mea a descris un cerc
de referință, întorcându-se la început, și m-am pomenit pe scau-
nul pe care stătuse odată tata. Totuși existau diferențe semnificative.
Ayshin nu era ca mama. Nu îmi punea în față mese îmbelșugate
și nici nu rămânea pasivă. Se prefăcea că tratează cu degajare
„starea mea“, iar apoi se supără, se aprobia de mine plină de com-
pașiune și apoi se supără, se enerva și apoi se supără, mă amenință
și apoi se supără, mă disprețuia și apoi se supără, mă susținea și
apoi se supără, mă părăsea și apoi se supără, se întorcea la mine
și apoi se supără... A încercat din răsputeri, în toate felurile ima-
ginabile, să lupte împotriva problemei mele cu alcoolul, cu inter-
vale dese când era supărată. Și eu încercam din răsputeri să-i fac
pe plac. Cred că mă simțeam recunoscător față de ea, mai ales la
început. Strădaniile ei atestau faptul că, spre deosebire de mama,
ei nu-i plăcea să-și vadă soțul dând greș și că nici căsnicia noas-
tră nu era ca a părinților mei. Sincer recunoscător, m-am străduit
din greu și totul a mers bine vreo cinci luni. Am reușit să beau
mai puțin. Însă curând acest progres demn de laudă m-a trans-
format în propriul meu rival. La început, când exageram, apoi
când beam ceva mai mult și în cele din urmă când doar puneam
gura pe băutură, mă mustra și mă critica sarcastic pentru neputința
mea de a-mi repeta izbânda de dinainte. „Noi știm că poți mai
mult de-atât“, spunea Ayshin. „Noi știm asta, nu-i așa?“

E ceva în „noi“-ul săta care seamănă cu miezul acru al unei bomboane dulci... o magmă dulce... o lavă fierbinte, arzândă, obsedată de cucerire, provenind dintr-o singură sursă, care se întinde în piece colțisor, luând totul cu ea sub pulpanele hainei, până când nu mai rămâne nici o făptură în afara ei... Dumnezeu vorbește aşa în cărțile sfinte, își spune „noi“ când relatează toate actele sale de creație, distrugere, pedepsire și răsplătire. Mamele vorbesc și ele la fel cu copiii lor. „Ne e foame?“, întreabă ele sau conchid: „Cu toate că azi am fost obraznici, de fapt suntem binecrescuți“. Deși hotărârea luată și alegerea facută le aparțin numai și numai lor, includ existența celuilalt între granițele propriei existențe, de parcă n-ar fi vorba de două personalități diferite. Formula „noi“ folosită de Dumnezeu în *Coran*, de mame când vorbesc cu copiii lor și de Ayshin când se referă la problema mea cu băutura nu e „(noi = eu + tu)“, ci „(noi = eu + eu)“. Să rămâi în afara unui „noi“ care mătură totul în cale e pur și simplu imposibil.

Nici eu nu puteam să rămân în afară. Ca atare, m-am lăsat în mod repetat de băut în mai multe rânduri, într-o succesiune rapidă, mai întâi cu entuziasm și un oarecare succes, pe urmă cu un interes cam scăzut, apoi cu o sfortare vlăguită și, spre sfârșit, fără nici o speranță. De fiecare dată alcătuiaim împreună noi calendare, unde zilele, nu anii, erau momentele cruciale, unde timpul se măsura în promisiuni ce nu puteau fi ținute. Desenam căsuță cu căsuță calendare lunare cu pătrate ordonate. De câte ori mă abăteam de la plan, o convingeam cu mare greutate pe Ayshin să nu însemne asta pe foaie ca pe o pată, ci mai curând să facă un calendar nou, pornit de la zero. Pentru calendarele mele, fiecare fapt banal oferea un prilej nimerit, fiecare zi specială – o geneză. Așa s-a întâmplat când mi-am luat doctoratul, în ajunul Anului Nou, la aniversarea mea de treizeci și trei de ani, la căderea primei zăpezi din an, când am scăpat teferi din accidentul care ne-a facut praf partea din față a mașinii, la aniversarea căsătoriei noastre, la aniversarea de treizeci și unu de ani a lui Ayshin, când am aflat de cancerul coordonatorului tezei mele, în noaptea când sora mea și cu mine ne-am certat îndelung și urât de tot, vărsându-ne tot năduful, în ziua când am primit vestea morții tatălui meu vitreg, la tot soiul de întuniri ce confirmau valoarea vieții, sub pretextul

că Ayshin și cu mine plecăm din Istanbul în weekend, pe șosele, la petreceri, la hoteluri, pe țărmuri... m-am lăsat, lăsat, lăsat de băut, susținut de fiecare dată cu mare râvnă de soția mea...

Am avut oarecum succes, dar nu suficient. Fiindcă într-un rând izbutisem să nu pun nici un strop de băutură pe limbă săptămâni în sir, fiecare pahar pe care l-am băut după aceea era inevitabil o recidivă. Eu însuși eram modelul de urmat la care aspiram, idealul care-mi scăpa printre degete ca un săpun alunecos, după care alergam întruna fără să-l prind, chiar și atunci când îl apucam de cracul pantalonilor. După o vreme Ayshin a început să încurce și ea „insuficient“ cu „fiasco“. De-atunci înainte, motivul intervențiilor ei a început să fie confuz. Grija pentru sănătatea mea nu mai era un motiv ca să mă silească să mă întrec cu mine însuși. Vorbele și faptele își pierdeau înțelesurile dintăi. Pe căi întortocheate, totul devinea un indiciu pentru altceva. De-acum fiecare dintre calendarele mele era un barometru. Ayshin măsura iubirea pe care i-o purtam după numărul zilelor în care nu trăgeam la măsea. Dar când e vorba de iubire, numerele și proporțiile pricinuiesc numai necazuri. „Foarte“ a devenit un adverb extrem de anemic atunci când era posibil un „mai mult“. O iubeam foarte mult pe Ayshin, însă *știam amândoi* că puteam mai mult de-atât. Undeva pe traseu se produsese o neînțelegere, care o făcuse pe Ayshin să credă că trebuia nu s-o las mai moale cu băutura, ci să renunț cu totul la băut, iar asta puteam s-o fac numai cu ajutorul iubirii, al iubirii *ei*. Dacă reușeam să duc vreodată lucrul asta la îndeplinire, atunci aveam s-o fac „de dragul *ei*“. Eram prins în capcană. La început stăruise să beau mai puțin de dragul sănătății mele, după aceea de dragul relației noastre și, până să apuc să-mi dau seama, faptul că beam devenise nu problema mea, ci a *ei*.

Intr-o zi alea trasam un uriaș „X“ stacojiu pe calendarul meu. Cea mai recentă re-naștere, care căzuse din întâmplare pe data de 22 a lunii a doua, se deosebea în două feluri de cele anterioare. Mai întâi, în timp ce până azi mă lăsasem cu sinceritate de băut, acum mă lăsam de băut cu sinceritate. Apoi, spre deosebire de jurăminte de dinainte, pe acesta mi l-am ținut până la capăt. Din 22.02.2001 până în 22.02.2002, când tribunalul ne-a acordat divorțul într-o singură audiere, n-am pus nici un strop de băutură pe limbă de față cu Ayshin.

Ea a urmărit o vreme acest progres rapid și clar cu o mulțumire umbrată de neîncredere. Însă n-a mers mai departe, n-a făcut-o pe detectiva ca să descopere adevărul. Deși mă ținea întruna sub observație când eram cu ea, nu și-a vârât măcar o dată nasul în ce faceam când ieșeam din raza vederii ei. Mă întreb dacă la vremea aia lui Ayshin i-a venit vreodată în minte sfântul cu două morminte, fiindcă în acel moment cercul meu se rotise încă o dată și, la fel ca tata, îmi însușisem două identități diferite în două părți diferite ale zilei. Totuși exista o diferență clară între noi doi. Tata nu bea absolut nimic ziua și trăgea la măsea seara. În schimb, eu făceam exact invers, cum o impuneau împrejurările: eram treaz seara și beam ziua.

Corpul uman adăpostește înăuntrul lui un ceas care merge nu numai de la dreapta la stânga, ci și invers. Depinde cum îl fixezi. În cel mult două săptămâni mă adaptase la deplin sistemului. Faptul că nu aveam un orar fix la universitate era o binecuvântare. În timpul zilei nu pierdeam nici un prilej care mi se ivea în cale și umblam de colo colo numai beat, dar seara – de cum ajungeam acasă – mă trezeam de parcă mi-ar fi aruncat cineva drept în față o găleată cu apă rece ca gheăța. Stăteam treaz seara, însă dimineața, de îndată ce Ayshin pleca la serviciu, începeam să beau de la micul dejun. În ultimă instanță, nu conta prea mult că era zi sau noapte: ca să mă descurc cu una, trebuia s-o fac praf pe cealaltă. În ciuda temerilor mele, acest aranjament aparte nu îmi deranja nici stomacul, nici conștiința. Probabil că te obișnuiești cu orice atâtă timp că știi că nu există alternativă la orizont.

Totuși, când făcusem aranjamentul asta, îmi scăpase pur și simplu din vedere faptul că orice lucru are un ciclu de viață propriu – o chestie pe care tata o știuse în toți anii aceia. Orele dimineții nu sunt potrivite pentru a ascunde secrete. Nu doar pentru că ne întâlnim cu alții toată ziua sau avem treburi de făcut în văzul tuturor, ci fiindcă ziua are altceva, săcăitor și perfid, ce preschimbă orașul într-o pădure plină de ființe nevăzute. Imediat ce ascundeam câteva fărâme de secrete într-o scorbură, cineva le șterpelea. De câte ori intorceam capul, vedeam printre ramurile, crenguțele și frunzele ce mă înconjurau mii de ochi orbiti de soare, o rază supărătoare de lumină care nu mă lăsa să-mi dau seama cine mă pândea, de unde și cu ce gânduri. În strălucirea

aceea înăbușitoare a zilei, șovăiam în mijlocul șoaptelor, neputând să deslușesc fețele din spatele glasurilor. Simteam cum ceilalți detectau miroslul de alcool și cum din când în când limba mi se împleticea în cuvinte sau mintea îmi era împrăștiată. Puteam să simt toate astea, însă nu îmi dădeam seama cine dintre cei din preajma mea îmi știa secretul și în ce măsură.

Tocmai în acel moment a apărut Ethel și s-a așezat în miezul vietii mele cu toată greutatea ei. Nu ne mai văzuserăm de doi ani. După ce-l pierduse pe cântărețul *mevlevi* din *ney* și vărsase destul venin cât să-mi ajungă veșnic din pricina hotărârii mele de-a mă însura cu Ayshin, plecase în Statele Unite împreună cu un neurochirurg pakistanez, promițător și talentat, cu gândul să se stabilească acolo. Apoi s-a întors, la fel de brusc și de impetuos cum plecase, intrând întâmplător în viața mea într-un moment când aveam cea mai mare nevoie de ea sau de cineva ca ea. Uitasem că pentru Ethel placerea cea mai mare a vietii ei era să se plimbe cu picioarele murdare pe covoarele neprețuite din livingurile immaculate ale unor femei ca Ayshin. Mi-a reamintit imediat lucrul acesta. Nu i-a luat mult să-mi descopere dependența, iar când a descoperit-o, nici nu m-a disprețuit, nici nu m-a judecat, nici nu m-a sufocat cu întrebări ce își conțineau deja răspunsurile.

În schimb, mi-a dat o hartă desenată cu măiestrie – pe care încă nu pricep în câți ani și pe baza cărei experiențe de viață a creat-o –, ca să pot hoinări prin pădurea de ochi fară trup și sunete fără chip și să scap cât mai nevătămat. Harta asta a ei era grozav de specializată. Includea pauze scurte de băut adaptate la orele de lucru, o doză de tărie ascunsă în termosuri fanteziste, mici puncturi despre înlăturarea miroslului anumitor băuturi, pilule revitalizante care m-ar ajuta să-mi adun gândurile, antioxidanți, vitamine, minerale, tablete cu anghinare care să-mi liniștească ficatul... Cu seriozitatea și perseverența unui antrenor experimentat care antrenează pentru competițiile internaționale un atlet Tânăr, fără nici o valoare, dar cu visuri nemărginite, a pregătit cel mai bun program disponibil în condițiile date. De fapt, a facut mai mult de-atât. În toți acei ani mi-a ținut companie și a băut cu mine de câte ori a avut ocazia.

Una dintre cele mai mari nenorociri cu care se poate confrunta o femeie măritată când soțul ei caută felurite căi de-a călcă în

picioare regulile și interdicțiile stabilite de ea este ca viața să-i ofere acestuia un complice sub chipul altei femei. Odată ce respectivul eveniment întâmplător a avut loc, m-am pomenit numai-decât într-o încăpere plină cu oglinzi deformante, care o făceau pe Ayshin să pară mult mai departe și pe Ethel mult mai aproape decât erau de fapt. Totuși pesemne că rezultatul n-a fost chiar atât de clar pe cât credeam eu. La urma urmei, peste câteva luni, când Ayshin a intentat divorț, motivul din spatele acestei hotărâri n-a fost nici Ethel, nici dezgustătoarea mea dependență.

Apartamentul 8: Amanta Tristă

Amanta Tristă ședea la masă fară să-și ia ochii de la dârele subțiri, stacojii, de ulei picant, ce se prelingeau din puiul umplut cu nuci măcinate și pe jumătate mâncat, pe jumătate stricat. Nu avea ce face. Nici măcar nu voia să vorbească, darămite să ridice vreo obiecție. Oricum, nu erau prea multe de spus. Fusese prinșă în capcana supremă a condiției de amantă: copiii!

Să fii amanta unui bărbat căsătorit înseamnă să știi prea multe despre lucruri care ar trebui să rămână neștiute, dar să n-ai idee ce să faci cu acest prisos de știință. Amantele cunosc cele mai ascunse, cele mai rușinoase secrete ale unora dintre membrele aceluiasi sex pe care nu le-au întâlnit niciodată și e prea puțin probabil să le întâlnească de-acum înainte. Pe când soțiile știu prea puține despre ele și pesemne că n-au habar despre existența lor, amantele au adunat de mult tot soiul de informații... detalii spinoase, absurde, morbide... Dacă, de pildă, mai sus pomenitele au obiceiul să-și ungă fața cu cremă înainte de-a se duce seara la culcare, amanta o să știe până și cum miroase crema aia. La fel, o să le cunoască gusturile la îmbrăcămintă, pasiunea pentru machiaj, o să știe ce fel de mame sunt, ce bijuterii poartă, la ce oră se culcă și se scoală, o să le știe purtările la masă, curiozitățile nesecate, obsesiile hidioase, lucrurile ce le lasă indiferente, ipocriziile, complexele și, de asemenea, ce reacție ar putea avea dacă *ar afla adevărul*. Amantele cunosc toate răspunsurile fară să fi pus întrebări despre aceste lucruri. Nu caută secrete confidențiale, ci mai degrabă secretele vin singure la ele. Vin fiindcă, pentru a le dovedi amantelor în ce iad trăiesc, bărbații care sunt „cârtitori de durată împotriva căsătoriei dar nu pot pune capăt mariajului“ și „vor

schimbări fără pierderi“ aruncă în dreapta și-n stânga cu titluri, unul mai ostentativ și mai provocator decât altul, aşa cum un ziar popular de doi bani sfârșește prin a se incita singur încercând să inflameze sentimentele cititorilor. În ciuda a ceea ce cred soțile, nu amantele le bârfesc cu ifos și dușmănie, ci chiar soții lor. Amantele doar se pricep de minune să asculte. Nu numai că nu se străduiesc câtuși de puțin să afle mai multe, ci – atâtă vreme cât sunt sigure de puterea lor și mulțumite de privilegiile pe care le au – nici măcar nu se ating de grămezile astea de informații neplăcute stivuite în poală. Ajung să-și studieze, să-și ierte și să-și apere dușmanele, care între timp n-ar șovăi să le înece într-o bală.

Totuși până și Ahile are un călcâi vulnerabil și chiar și cearșafurile de satin au pe undeva o gaură de molie, o gură de aerisire care dezumflă cu un șuierat toată puterea amantelor. Din clipa în care au o amantă, bărbații care sunt „cârtitori de durată împotriva căsătoriei dar nu pot pune capăt mariajului“ și „vor schimbări fără pierderi“ încep să-și iubească odraslele ca și cum nu le-ar fi iubit niciodată înainte. E o iubire absolut sinceră și la fel de patologică. Așa cum Adam și-a acoperit goliciunea cu o frunză de viță, bărbații CDÎC din ordinul NPPCM și subordinul VSFP își acoperă și ei toate defectele cu iubirea lor pentru copii. Pe măsură ce anii trec și numărul amantelor crește, afecțiunea lor față de copii sporește tot mai mult. Așa cum Eva a fost silită să-și facă rost singură de o frunză de viță, amantele trebuie să aprecieze atașamentul bărbaților iubiți pentru odraslele lor, un atașament care sporește întruna, are tot mai multe pliuri, devenind din ce în ce mai sensibil cu fiecare pliu nou și dobândind imunitate de-a lungul timpului.

Amanta Tristă și-a ridicat privirea ațintită asupra dârelor subțiri și stacojii de ulei ce se prelingeau din puiul umplut cu nuci măciunate, pe jumătate mâncat, pe jumătate stricat, și s-a uitat la negustorul de ulei de măslini cu o scârbă soră cu mânia. Fiica lui de unsprezece ani căzuse la pat cu febră mare. Nevastă-sa îl repezise când se apucase să-o dojenească pentru că nu avusese grija de copilă: „Dacă îți iubești fata aşa de mult, ia încearcă să nu te duci diseară la amantă!“ Cum până atunci fusese convins că reușise să-și ascundă de soție relația ilicită, negustorul de ulei de măslini

rămăseșe pur și simplu buimăcit. Atunci în casă izbucnise o ceartă îngrozitoare și copila auzise *totul*.

Amanta Tristă s-a ridicat de pe scaun și l-a îmbrățișat călduros. I-a spus cu un glas chinitor de bland că nu trebuia să-și facă griji, fiica lui avea să se facă bine curând și inima ei rănită putea fi ușor vindecată, de vreme ce puștoaica își iubea aşa de mult tatăl. Spusese exact ce se aștepta de la ea, nici un cuvânt mai mult sau mai puțin. Negustorul de ulei de măslini s-a uitat la amanta lui cu o recunoștință posacă. Părea mai în largul lui acum, că auzise exact ce aștepta să audă.

Pe când Amanta Tristă îl conducea până la ușă, negustorul de ulei de măslini a zâmbit pentru prima oară după ore întregi.

— Bună treabă, a murmurat chiar când dădea să iasă, arătând spre masa din spate.

— Nu am gătit eu, a spus Amanta Tristă ridicând din umeri, am cumpărat totul de la piață.

După glas nu puteai să-ți dai seama dacă era sau nu mâniaosă, Negustorul de ulei de măslini a rămas încremenit o clipă. După privire nu puteai să-ți dai seama dacă era sau nu surprins.

Apartamentul 2: Sidar și Gaba

În lâncezeala care învăluia apartamentul 2, izolându-l cu totul de lumea de afara, Gaba sforăia netulburat, cu fiecare labă arătând în altă direcție. Fiindcă se ghemuisse nu numai în tihna ce pusese stăpânire pe întreaga casă, ci și peste colegul său de apartament, Sidar nu se putea clinti cu nici un chip până nu se scula Gaba. Nu că asta l-ar fi deranjat. Îi plăcea să stea nemîșcat lângă ființa pe care o iubea cel mai mult pe lume, fără să facă nimic, fără să încerce măcar, fără strop de vlagă, simțindu-se vag caraghios și îngălat, pradă unei lipse totale de năzuințe... să stea doar aşa, să stea pur și simplu... A alunecat și el în somn.

Intr-o grădină întinsă, înțesată de buruieni și încadrată de o balustradă din oțel ornamentat, Sidar stătea în picioare și privea o fată cu părul ca de chihlimbar, care se înfășurase în tul argintiu și se întinsese pe un sezlong. Fata semăna uimitor cu una dintre surorile lui, însă era mult mai frumoasă. Îi făcea semn să se apropie. Sidar s-a uitat spre Gaba, care dormea la intrare. Deși știa prea bine că Gaba n-ar trebui lăsat singur acolo, a împins poarta uriașă de la intrare fără să-și ia ochii de la fată și a pătruns înăuntru. Cu toate că grădina era mai verde decât părea de afară, piscina din mijlocul ei era complet uscată. Prin ea se plimbau gândaci cât pumnul. Fata s-a ridicat zâmbind și Sidar și-a dat seama că era mult, mult mai înaltă decât el. Pe deasupra, fata nu înceta să crească, întinzându-se până la cer. Pantofii pe care-i purta aveau tocuri grozav de înalte. Fata s-a poticnit brusc și, încercând să-și recapete echilibrul, a călcat apăsat, scoțând un zgomot care suna cam ca „Cioc!”. „Oprește-te!”, a strigat Sidar,

însă rugăminte lui a stârnit exact reacția opusă, fiindcă fata a început să bată din picioare ca o nebună: „Cioc-cioc-cioc!“.

„Termină odată. Ești țicnită? Termină!“, a țipat Sidar, îngrijorat că Gaba s-ar putea trezi. S-a întors să vadă ce făcea, însă poarta uriașă cu grilaj de oțel, care doar cu câteva clipe în urmă fusese deschisă, era acum și închisă, și foarte departe. Pe când fata țopăia mai departe, „Cioc-cioc-cioc!“, s-a întâmplat tocmai lucrul de care se temea Sidar. Gaba a început să latre sfâșietor. Aruncându-i fetei o privire mâñoasă, Sidar a alergat spre poartă. În aceeași clipă s-a trezit alergând năucit spre ușa apartamentului 2 din Palatul Bomboană. Peste tot era o hărmălaie de-ți spărgea urechile. Gaba lătra, ușa se zguduia; ușa se zguduia, Gaba lătra mai tare.

Când Sidar a deschis în sfârșit ușa, dinaintea lui stătea Muhammet, mândru că își făcuse auzite suturile. Copilul l-a măsurat o dată din cap până-n picioare și i-a întins o farfurie acoperită cu un șerbet.

— Madam Auntie îți trimite asta.

Sidar s-a scuturat iute de năuceala lui și i-a zâmbit obraznic. Se adeverise o glumă. Halvaua tradițională pe care vecinele bătrâne o împărțeau din ușă-n ușă ajunsese în sfârșit la el tocmai la timpul potrivit, chiar când jinduia la ceva dulce după transa în care îl aruncaseră drogurile. Sidar și prietenii lui numiseră asta în cercul lor „tradiția infiltrată în neconvențional“. I-a mulțumit copilului, bâlbâindu-se de încântare, a apucat farfuria și a trântit ușa în urma lui. Simțind miroslul mâncării livrate de curând, Gaba s-a oprit din lătrat și a așteptat nerăbdător, cu botul lui umed ridicat. Sidar i-a făcut cu ochiul ca să-l tachineze, a ridicat șerbetul și a rămas cu gura căscată. Avea în față nu halva, ci două fursecuri. *Niște fursecuri puțin sfărâmate la capete și cu zahăr pudră presărat pe deasupra.* Sidar s-a albit la față.

Își amintise.

Apartamentul 7: eu

Cum stăteam pe balcon și beam ceva, Ethel a întrebat, prințând grilajul cu unghiile ei vopsite într-o nuanță de caisă uscată:

— De ce nu faci ceva ca să-i oprești pe oamenii ăștia?

În locul unde arăta ea am zărit o femeie cu batic aruncând gunoiul lângă o latură a zidului grădinii.

Am ridicat din umeri. Acum nu mai contează dacă deschid sau închid ferestrele. Cum vremea se încălzește pe zi ce trece, miroslul devine tot mai cumplit. Dacă o asemenea duhoare te izbește pe stradă, mergi mai repede, iar dacă ești în mașină, ridici geamurile. Dar când casa în care locuiești, dimineața în care te trezești, noaptea în care adormi, peretii, ferestrele, ușile și orice parte înspre care te întorci put groaznic, atunci nu mai ai scăpare. Nu-i chip să scapi din jugul miroslui. În fiecare seară, când mă întorc acasă, dau peste un alt munte strâmb de gunoi lângă zidul clădirii noastre de apartamente. În fiecare noapte mă aşteaptă o movilă nou-nouă de gunoaie, alcătuită din pungi de plastic pline până la refuz, de toate mărimele și cu siglele băcăniilor și piețelor din cartier, saci legați la gură, dar care, din cine știe ce motiv, au mereu câte-o gaură sau o despicateură la fund, cutii de carton azvârlite ici și colo, lucruri care au fost odată dumnezeu știe ale cui și nori negri de muște bâzâitoare ce aterizează și decolează de pe zeama scursă din pepeni și de pe resturile împrăștiate. Și pisici, zeci de pisici se ivesc ici și colo, unele jigărite, altele dolofane, toate indiferente la trecători, țintuite în regatul lor rău mirositor, tolările cât e ziua de lungă pe, în și sub sacii cu gunoi, pe măsură ce numărul lor crește neconitenit și îngrijorător...

Privesc muntele de gunoi în diferite momente ale zilei. Până la prânz se strânge deja un morman zdravăn, care pe parcursul zilei crește încrucișându-se. Pe la asfințit două țigănci, una abia o copilă, alta bătrâna, vin cu cărucioarele și scotocesc prin el. Pun în saci separați cutii de conserve, ziare și sticle, ca să le ia cu ele. Viața de-acolo de jos pare să se bazeze pe o nesfârșită repetiție, unde fiecare parte o completează pe cealaltă: pisicile dezgroapă lucrurile pe care au pus ochii muștele, țigăncile scormonesc prin lucrurile scoase la iveală de pisici, camionul de gunoi ce intră pe stradă în fiecare seară, la ora de vîrf, ridică ce mai rămâne de la țigănci, iar tot ce cade din camionul cu gunoi e înhățat din nou de muște, pisici, pescăruși. În această rotație neîncetată, gunoiul care scade e înlocuit îndată, iar miroslul lui acru nu dispără nicicând.

— Ce vrei să fac? am întrebat. Să stau de pază lângă zid?

— Fă ceva strașnic, ca să nu mai vrea să-și arunce vreodată gunoiul aici. Hai, dulceață, folosește-ți creierul! O să-ți treacă ceva prin cap, a zis ea, terminându-și *raki*-ul înaintea mea.

M-am lăsat pe spate, aprinzându-mi o țigară. Lucru ciudat, în seara asta nu am furnici. Pe când fumul șerpuiua ca un fuior de ceață prin aer, în minte mi-a răsărit din senin o idee micuță ca un păduche.

Apartamentul 2: Sidar și Gaba

Uitându-se cum Gaba lingea firimiturile fursecurilor cu limba lui trandafirie și aspră, Sidar n-a putut să nu-și amintească o zi aparte din copilăria lui. Era o sâmbătă cu ninsoare. Tocmai își vizitau bunicii, cum făceau întotdeauna sâmbăta dimineața, dar de data asta, din cine știe ce motiv, vizita fusese mai scurtă ca de obicei. De când ieșiseră din casa bătrânei, mama și tatăl lui mergeau braț la braț, murmurând discret. Sidar, despre care nimeni nu se aștepta la vremea aceea să crească atât de deșirat, era înfolit în straturi de haine și se rostogolea încolo și-ncoace, stângaci ca o varză, cu bereta de lână cu reni trasă pe urechi și fularul asortat înfășurat în jurul gâtului. Cum distanța dintre el și părinții lui – care veneau în urmă în ritm de melc – se tot mărea, Sidar și-a permis să calce prin toate băltile ivite în cale. Astfel putea aprecia gravitatea certei reținute dintre părinții lui. Singurul lucru pe care trebuie să-l facă adulții ca să le dea de înțeles copiilor că în aer plutește ceva de rău augur fără să le-o spună explicit este să nu se enerveze din cauza unor lucruri care îi enervau întotdeauna. Prin urmare, Sidar a simțit că aici era ceva în neregulă. Ca să se convingă că ziua asta era la fel ca toate celelalte, trebuia mai întâi să găsească o baltă adâncă și noroioasă în care să intre, iar apoi să fie dojenit de maică-sa și, probabil, plesnit de taică-său.

A găsit curând ce căuta: o groapă arămie, întunecoasă și plină de noroi, a cărei adâncime n-o putea aprecia. A călcat în ea orbește, aproape cu îndârjire, și ar fi împroșcat mai departe apa dacă n-ar fi auzit chiar în clipa aia un mărâit nedeslușit. S-a tras înapoi, s-a uitat în jur, dar n-a zărit pe nimeni. De parcă glasul ar fi venit de sub picioarele lui... de parcă noroiul ar fi fost rănit... Poate

că era un avertisment, ca să-l facă să se țină deoparte. Poate că groapa asta din fața lui era una dintre gropile ale morții pe care le săpa municipalitatea și după aceea uita să le umple la loc: o groapă maronie, murdară, fără fund... Îl speria, însă frica de moarte – simțișe Sidar pentru prima oară – nu era chiar atât de înfricoșătoare. A înaintat.

Inima îi bătea nebunește. Cât de adâncă era groapa? Unde îi era fundul? Poate după un pas sau doi avea să fie înghițit... Și-a văzut moartea cu ochii minții: groapa înfulecându-l cu lăcomie, fără să lase în urmă decât bereta lui roșie cu reni. Și i-a imaginat pe părinții lui trecând pe lângă groapă, vorbind în continuare cu aprindere, apoi întorcându-se pe străzile pe care trecuseră ca să-și caute unicul fiu. Cu cât se gândeau mai mult la asta, cu atât mai mare devinea plăcerea de a-i face pe toți să plătească pentru păcatele din trecut: jigniri care îl duruseră, muștrări care îl supăraseră, nedreptăți la care fusese supus... Se simțea bine închipuindu-și cum prietenii și rudele, care fuseseră – fiecare în parte – responsabili pentru toate jignirile astea, aveau să se căiască aflând că murise.

Totuși, înainte de-a ajunge măcar la jumătatea visurilor sale, a dat de capătul bălții. A ieșit din ea fără tragere de inimă și, încă bătând din picioare și împroscând stropi zdraveni de noroi, a cotit după colț, unde s-a oprit perplex locului. Chiar în fața lui, lângă trotuar, stătea un cățeluș. Urletele de dinainte nu veniseră din groapa morții săpată de municipalitatea din Istanbul, ci de la cățelușul acela cu ochi negri. Nu avea nici o urmă de sânge pe blană, nici o rană sau tăietură vizibilă. Urmele de la cauciucurile microbuzului care trecuse în viteză peste el nu puteau fi deslușite. Sidar s-a albit la față. Dându-și seama că moartea, la care visase cu încântare acum un minut, era acum atât de aproape și totuși atât de exterioară lui, s-a simțit stupid. Toate vizuinile în voia căror se lăsase erau absurde și toate aspirațiile pe care le avusese – zadarnice. Singurele lucruri reale din clipa aia erau pentru el noroiul de pe pantaloni, care se usca deja, și durerea ce-l chinuia pe cățeluș. Restul era cu totul lipsit de noimă. Avea o familie, dar era singur, era disprețuit întruna de toată lumea și, la rândul lui, disprețuia întruna pe toată lumea, nu știa să fie fericit și nici nu credea că ar putea să învețe, împlinise unsprezece ani, dar în ochii

tuturor era încă un copil, nimeni nu-i cerea părerea despre nimic, iar dacă i-o cerea, el n-avea nici o părere.

Fără îndoială că ar fi trebuit să se întoarcă și să ceară ajutorul părinților sau, dacă nu, să se ducă și să ajute el însuși cățelușul, însă nu era în stare să facă nici unul din lucrurile astea. Și-a vârât nervos mâinile în buzunare și pur și simplu a așteptat. Disperarea amară a părinților săi se aprobia pas cu pas din urmă: asta era viața. Dinaintea lui, un cățeluș trecea repede de la durere la dispariție: asta era moartea. În ce-l privea, Sidar nu voia să se alăture nici unei părți: stătea cât mai departe și de moartea care îl excludea, și de viața din care se exclusese singur. Măcar dacă s-ar fi putut ascunde îndărătul pleoapelor aşa cum se ascunsese sub haină, mănuși, beretă și fular! Cum stătea dus pe gânduri, i-a luat ceva timp să-și dea seama ce era chestia moale din buzunarul lui stâng. Era un fursec.

— Fetele o să stea cu mine, spusese gânditoare bunica în dimineața aceea. Dar băiatul trebuie să rămână alături de tatăl lui.

Când Sidar intrase în bucătărie, cele două femei stăteau cu spatele la el. Aranjau fursecurile abia scoase din cupor pe platourile de porțelan înșirate pe blatul de bucătărie.

— Să-mi trimiteți vești, murmurase bunica. Dar cum vă conecțează telefonul, prima oară sunați la un magazin de dulciuri.

Când într-o casă nouă se conecta un telefon nou, primul apel influența tot restul. Tocmai de aceea, cu un telefon nou, înainte să-ți suni prietenii și rudele, trebuia să suni la întâmplare la un magazin de dulciuri, pentru ca toate telefoanele date după aceea să-ți lase un gust dulce. După ce sunai la un magazin de dulciuri, puteai să telefonezi la o bancă, la o casă de schimb valutar sau la un bijutier, ca asta să-ți aducă bani pentru telefoanele viitoare, la un agent imobiliar, ca asta să-ți facă rost de o casă, sau la un dealer auto, ca asta să-ți aducă o mașină, și altele asemenea, însă bunurile și celealte nu contau atât de mult. Ce conta într-adevăr era ca lucrurile să-ți lase un gust dulce. Prin urmare, dacă a telefona la toți ceilalți ținea de plăcerea ta, a telefona la magazinul de dulciuri era un soi de datorie.

Sidar se plăcuse îngrozitor acolo și se plăcuse în fiecare sămbătă dimineață. Din fericire, de data asta nu stătuseră prea mult. Pe când adulții tremurau de emoție și copiii tot nu înțelegeau

cât de diferită era sămbăta astă de celealte, fuseseră purtați cu toții spre ușa de la intrare de șuvoiul unor rămas-bunuri neîntrerupte, încât nu mai era clar cine săruta pe cine și de ce. Singurul lucru limpede era că fetele aveau să rămână la bunica. Sidar nu avea nimic de obiectat în privința asta. Era atât de încântat că urma să-și petreacă weekendul departe de trăncăneala surorilor lui, că nici măcar nu protestase când maică-sa îi spuse să-și pună bereta, care era pentru fete. Dar tocmai când se pregătea să plece, înofolit ca un butoi, bunica-sa îl trăsesese la pieptul ei, îl lipise de sânii care-i ajungeau până la burtă și, strângându-l cu putere, îi vârâse ceva în buzunar.

— O să le mănânci pe drum, zisese, smiorcăindu-și nasul roșu și arătând cu unul din brațe către un loc din cer, de parcă drumul la care se referea se afla pe-acolo pe undeva.

Rămăsese nemîscată în prag în postura aceea, ca statuia masivă a unei femei împietrite. Cum în felul astă blocă ușa, toți ceilalți membri ai familiei se însiraseră de-a lungul corridorului îngust ca niște rufe uitate la uscat pe-o sfoară și lăsate să înghețe afară, în întunericul nopții.

Mereu nedumerit când era pus în față unor manifestări de iubire exagerate, Sidar reușise în cele din urmă să scape din calandrusul sănilor bunica-sii, care miroseau vag a sudoare, puternic a colonie de lămâie și puțin a pâine coaptă de curând. Aceea a fost plecarea. De-atunci încolo hoinăreau pe străzi, el în față și maică-sa cu taică-său în urmă.

*

De îndată ce-a zărit fursecul pe care Sidar îl scosese din buzunar, cățelușul s-a oprit din scheunat. Au rămas locului o clipă stânjenitoare, privindu-se drept în ochi. Sidar a simțit cum urcă în el un soi de furie: nu se putea abține să-i fie scârbă de animal. Era gata să-și dea duhul și totuși iată că dorința de-a înfuleca un afurisit de fursec pâlpâia în ochii lui negri și deja stinși ca flacăra firavă a unei lumânări.

Câteva minute mai târziu, maică-sa și taică-său s-au ivit de după colț. S-au apropiat și și-au văzut fiul ronțăind nepăsător un fursec dinaintea unui cățeluș pe moarte. În față unei asemenea

insensibilități și cruzimi, nervii celor doi adulți, deja gata să plesnească din cauza subiectului despre care discutau, au cedat cu totul. În timp ce maică-sa țipa la el, taică-său îl plesnea peste față.

În cele din urmă dorința i se îndeplinise. Și maică-sa, și taică-său păreau să-și fi revenit la normal. Totuși senzația aceea bolnăvicioasă care-l sfâșia pe Sidar pe dinăuntru nu slăbise cătușii de puțin. A izbucnit în plâns, dar durerea nu i-o provocaseră palmele și nici dojenile. De fapt, în acea ultimă sămbătă dimineață petrecută în Istanbul convingerea că viața cu care se obișnuise avea să rămână veșnic la fel îi pierise brusc și pentru totdeauna.

În aceeași seară Sidar a zburat cu avionul pentru prima oară în viață. Cu timpul avea să înțeleagă de ce maică-sa și taică-său deveniseră atât de agitați înainte de controlul pașapoartelor și de ce plecaseră din Turcia într-o asemenea grabă. La sfârșitul zborului, pe care și l-a petrecut urmărind cum stewardesa plină de farmec le zâmbea la fel tuturor, când avionul a început să coboare, a zărit dedesubt un oraș ce împrăștia lumini strălucitoare, lipsite de umbre, într-o întunecime liniștită: Elveția!

Peste două luni, când au plecat din dormitorul de internat rezervat celor care cereau azil politic și s-au instalat în locuința pe care urmau să-o împartă cu o familie asiriană, refugiată și ea din motive politice, primul lucru pe care l-a făcut maică-sa a fost să dea fuga la telefon. Vorbise înlácrimată cu fiicele ei, repetând întruna aceleași și aceleași propoziții – nu cu o patiserie, nu cu un magazin de dulciuri, nu cu o fabrică de ciocolată... Poate fiindcă folosiseră noul telefon ca să-și sune mai întâi familia și să poarte o discuție cât se poate de tristă, în lungii ani care au urmat, la orice telefon pe care-l primeau se temeau de cele mai cumplite vești din Istanbul. Chiar și când a murit bunica, cinci ani mai târziu, iar fetele au venit și ele în Elveția, situația nu s-a schimbat prea mult. Toate telefoanele care au urmat aduceau câte o veste din Istanbul și, dacă nu, implicau vreo mențiune legată de el și o durere surdă, ascuțită.

Chiar și aşa, Sidar nu era singurul din familie care se întorsese la Istanbul după unsprezece ani, șase luni și o zi...

Apartamentul 4: Fiii-cei-iuți-din-fire

Închisă în camera ei și aşezată turceşte pe covor, lângă gândacul pe care-l strivise, Zelish Fiii-cei-iuți-din-fire se zgâise în ultima jumătate de oră la oglinda pe care o ținea cu solemnitate și tristețe în mâini, ca și când chipul pe care-l vedea acolo i-ar fi făcut cine știe ce nedreptate gravă. Până nu demult fusese albă la față, de parcă nimerise în toiul nopții peste vreo statie, și rotundă ca o tablă pentru prăjituri. Însă de vreo cinci luni îi apăruseră niște bășici mici și roșii, ca și când ar fi facut fără să știe o iritație din cauza căldurii. Dermatologul cu ochi tulburi și râs molipsitor la care au mers a decretat că nu e nici acnee juvenilă, nici vreo alergie, ci ceva *psihosomatic*. În cazuri de anxietate extremă, afirmase el, pielea se putea transforma într-o față de masă albă cu buline roșii. Chicotind de propria glumă, medicul îi trăsesese lui Zelish o scatoalcă zdravănă peste spinare și tunase cu vocea lui de bas:

— Pentru numele lui Dumnezeu, dacă ești aşa de neliniștită la vîrsta asta, o să-i faci nervii soțului ferfeniță când o să te măriți. Relaxează-te, fata mea, relaxează-te!

Dacă e vreun lucru în viață care începe să se înmulțească din dușmanie și să prolifereze tot mai puternic tocmai când ar trebui să scadă, acesta e anxietatea. Până și frica are un sfârșit, un punct de saturatie. Când e atins acel punct anume, chiar dacă ești paralizat de frică, nu poți deveni mai înfricoșat de-atât. Frica excesivă se anesteziază singură. Însă anxietatea e apa otrăvită a unei fântâni fără fund. În cazul ei nu există nici supradoză, nici antidot. La fel cum sursa friciei este concretă și evidentă, sursa anxietății este vagă și abstractă. De aceea, chiar dacă nu e deloc greu să determini motivul din spatele friciei, nu ai cum să detectezi cauza anxietății

permanente. Prin urmare, degeaba previi o persoană chinuită de anxietate – care e deja epuizată, fiindcă nu se luptă cu un dușman în carne și oase, ci cu unul de natură chimică – despre pericolele cu care s-ar putea confrunta dacă nu-și domolește anxietatea, căci nu obții altceva decât un efect contrar, sporindu-i și mai tare temerile.

Zelish Fiii-cei-iuți-din-fire nu numai că nu știa cum să se relaxeze, dar nici nu credea c-ar putea învăța vreodată. Faptul că sursa acelor bășici nu era o alergie oarecare, ci o anxietate ambiguă, îi sporișe și mai tare noianul de neliniște ce-o copleșea deja. Nu exista săpun, cremă sau loțiune de pe pământ care s-o poată vindeca. Pentru anxietate nu exista nici o soluție cosmetică. Bășicile, care până atunci nu se întinseseră decât pe frunte și bărbie, se înmulțiseră de două ori pe-atât, acoperindu-i toată fața.

Dintr-o dată a auzit muzică răzbătând din apartamentul de dedesubt. Lăsându-se în genunchi, cu fața întoarsă către gândacul mort, și-a lipit urechea de podea. Deja își luase obiceiul să tragă cu urechea la apartamentul de dedesubt în diverse momente ale zilei. Camera ei se afla chiar deasupra livingului tipului deșirat care locuia în apartamentul de la subsol. Uneori auzea un soi de „cioc“ sau „poc“ ciudat, de parcă ar fi mers pe tavan sau era ostatic acolo jos și se chinuia să urce... ori poate îi trimitea chiar ei un mesaj cifrat... O dată auzise chiar gemete amestecate cu lătrături de câine. În ziua aceea așteptase răbdătoare lângă fereastra livingului ca să vadă cum arăta musafira. O văzuse. O fată minionă, cu părul arămiu, tuns scurt și răsucit în țepi, și pantaloni largi, cu turul atârnând, ce arătau ca și când ar fi stat să-i cadă dintr-o clipă într-alta. De cum ieșise din Palatul Bomboană, fata își aprinsese o țigară chiar acolo, în mijlocul străzii. Nu părea să aibă vreun fel de bășici și, prin urmare, nici anxietăți.

„Fiecare om își petrece viața căutându-și propria imagine“, spuneau înțelepții. „Ca să devină una cu ea și să se descopere în ea.“ Însă chiar dacă ar fi fost adevărat, întocmai cum arborele Tubă din rai s-a întors cu susul în jos, cu rădăcinile în văzduh și ramurile sub pământ, aşa întorceau și unele oglinzi cu susul în jos ceea ce căutai. În fata care ieșise din apartamentul lui Sidar Zelish Fiii-cei-iuți-din-fire văzuse imaginea ei răsturnată. Dacă ar fi putut, ar fi scăpat cu totul de sine și s-ar fi preschimbat în ea.

— Ce naiba faci pe jos?

Zelish Fiii-cei-iuți-din-fire a sărit în picioare și s-a încruntat la fratele ei, care dăduse buzna în cameră la ea fară să se obosească să bată mai întâi la ușă. Zekeriya venise în seara aia la cină împreună cu nevasta și copilul. Mergând agale, cu pași apăsați, Zelish a ieșit tăcută din cameră. I-a găsit pe toți stând la masă în living și sorbindu-și supa în timp ce se uitau la știri. La un capăt al mesei erau trei felii din prăjitura cu cafea trimisă de bătrâna văduvă de la apartamentul 10.

Când Zelish s-a așezat pe scaunul din colț, ecranul televizorului i-a atras privirile. O mamă de șaisprezece ani, care-și lăsase bebelușul de trei zile în tomberonul unui supermarket, se chinuia să-și ascundă fața de camerele de filmat. Bebelușul fară noroc dormise toată ziua liniștit în tomberon, printre gunoaie, și abia seara, când se pornise să plângă, fusese observat de trecători și salvat. Polițiștii care au dus la secție și au hrănит copila din gunoi îi puseseră numele de Kader.

Deodată Kader a apărut pe ecran, cu fețisoara de un stacojiu aprins. Plângea întruna, făcându-se tot mai roșie cu fiecare hohot de plâns. Pe Zelish Fiii-cei-iuți-din-fire au năpădit-o sudorile. Copila era aşa de roșie. S-a străduit să-și scape privirea de presiunea acelei culori dezgustătoare, dar era prea târziu. Pe când Kader era trecută din brațele unui polițist într-ale altuia, totul s-a întunecat – iar întunericul era stacojiu.

Zelish Fiii-cei-iuți-din-fire leșinase.

Apartamentul 7: eu

Când piuitul ascuțit al alarmei ceasului m-a trezit la 5.45 dimineața, ideea care mă încântase atât de tare seara trecută mi s-a părut acum o mare absurditate. Aș fi pus capul pe pernă și m-aș fi culcat la loc dacă aş fi putut. În schimb, m-am sculat și m-am uitat pe fereastră. Afară era încă întuneric. Atunci mi-a venit cheful să-mi încerc planul. Măcar aşa aş avea ceva de care să fac haz împreună cu Pizda de Ethel. Luând plasa pe care-o pregătisem aseară, am coborât scările fără zgromot, ca o stafie. Clădirea era cufundată într-o tacere de moarte. De îndată ce-am deschis uşa de la intrare, briza rece a dimineții m-a izbit drept în față – iar apoi miroslul de gunoi. Se pornise deja. Cine știe, poate că planul meu o să fie de vreun folos. Dacă aş izbuti să conving măcar un singur om să nu-și mai arunce gunoiul aici, aş socoti că am făcut un serviciu nu numai locatarilor Palatului Bomboană, ci întregului oraș.

În ciuda aspectului ei dezolant, pentru prima oară de când mă mutasem aici, strada pe care locuiam îmi părea minunată. Doi câini vagabonzi zdraveni au țășnit de după colț. Au înaintat în zigzag de la un trotuar la altul, au ajuns față-n față, au încetinit în dreptul zidului grădinii, au adulmecat gunoiul fără tragere de inimă și, negăsind nimic mai acătării, și-au târșăit picioarele mai departe. Uitându-mă după ei, am simțit pentru o clipă privirea cuiva ațintită asupra mea. Dar când m-am întors, întreg Palatul Bomboană, în afară de apartamentul 9, era cufundat în întuneric. O umbră a trecut repede pe lângă ferestrele din living de la ultimul etaj. Luminile tuturor camerelor înspre care se îndrepta umbra se aprindeau și apoi, din cine știe ce motiv, se stingeau în aceeași

ordine. M-am simțit încurcat. Uitându-mă atent de jur împrejur, absurditatea a ceea ce urma să fac m-a neliniștit. Totuși ceva din mine refuza să renunțe. Planul meu e de-o absurditate absolută, dar poate că e mai bine să fie aşa. Uneori singura cale de-a pune capăt unei absurdități în desfășurare nu e să ripostezi cu reguli raționale sau interdicții despotice, ci să contraataci cu o chestie la fel de absurdă.

Când am ajuns pe trotuar și m-am întors spre zidul grădinii, m-a sfredelit o pereche de ochi fioroși. Mai văzusem pisica aia. Se uita la oameni cu o ură față. Deranjată de prezența mea, s-a ridicat și a mers cu pași greoi până la capătul zidului, de unde a continuat să mă urmărească. Am scos cutia cu vopsea din plasă și am desfacut cu greutate capacul. Cu o zi înainte, când cumpărăsem vopseaua, îl rugasem pe vânzător să-mi dea „verde musulman“, ca să se potrivească cu ocazia, însă ce s-a ivit acum de sub capac era nici mai mult, nici mai puțin decât un verde-fistic – neîndoielnic, o culoare nu tocmai nimerită pentru lumea de dincolo. Mai mult, o altă belea s-a abătut asupra mea când m-am întors spre zid cu pensula în mâna. Știam, desigur, ce fel de mesaj voi am să scriu, însă nu mă gândisem prea mult cum să-l formulez cât mai eficient. O dubiță ce livra pâine a trecut cu zgromot prin spatele meu, văzându-și de drum după ce a lăsat o ladă plină cu pâine în fața băcăniei de vizavi. Abia atunci mi-am dat seama ce puțin timp mai aveam până se trezea tot orașul și m-am grăbit să scriu totul într-o formă cât mai simplă, conturând fiecare literă de câte două ori. În timp ce lucram conștiincios, afurisita de pisică îmi pândea orice mișcare, legănându-și coada neagră precum catranul, pe care-o lăsase să-i atârne de pe zid.

Când am terminat, am facut un pas îndărăt și mi-am studiat scrisul. Nu era rău. Deși verdele-fistic era mult prea tipător, iar eu – din căte se părea – nu reușisem să centrez literele, era mulțumitor. Destul de mare și de cîte că să poată fi văzut chiar și de la mijlocul străzii. I-am facut cu ochiul pisicii, mi-am cules vopseaua și pensula și m-am întors la Palatul Bomboană.

Tocmai când eu eram pe cale să intru, cineva se pregătea să iasă.

Doamna în vîrstă de la numărul 10 era ultima persoană pe care mă așteptam s-o văd la ora asta uitată de Dumnezeu a dimineții, însă și ea părea să se simtă cel puțin la fel de stânjenită ca și mine

de întâlnirea noastră. Pe când încercam să ascund ce aveam în plasă, mi-a atras atenția ce avea ea într-ale ei. Căra patru plase mari, care păreau goale. Plasele ușoare ca o pană, ea ușoară ca o pană... I-am ținut ușa deschisă ca să poată ieși. Încununându-și obișnuitul zâmbet ciudat cu un „Mulțumesc“ politicos, și-a cuprins trupul măruntel cu brațele și s-a strecurat afară.

De cum am intrat în casă, m-am repezit pe balcon. Deși mă gândeam să stau acolo ca să văd cu ochii mei ce efect avea mesajul de pe zid, somnul pe care-l lăsasem neterminat a venit să mă ia în primire, ca un creditor care se ține scai de tine.

Apartamentul 9: Tijen Igienă și gândacul

După ce a cercetat pe rând bucătăria, livingul, holul și camera din spate, Tijen Igienă a stins în sfârșit luminile și s-a întins epuizată pe pat. În liniștea desăvârșită a întunericului străpuns de zorii ce se iveau încet-încet, s-a răsucit și s-a uitat plină de curiozitate la trupul de lângă ea, de parcă atunci l-ar fi văzut prima oară. L-a privit, e drept, dar ceea ce vedea era mai puțin un trup și mai curând numeroase bucăți și fărâme. Pasiunea ei pentru curătenie, care devenise de mult cronică, îi afectase vederea ca o boală perfidă. Ochii ei sfâșiau pe nesimțite tot ce privea, împărțind întregul în bucăți, bucățile în detalii și detaliile în fărâme. Când se uita la preșul din living, de pildă, nu-i vedea decât modelele, petele ascunse în ele și fărâmele de murdărie lipite încă de pete. În timp ce vederea îi devenise îndeajuns de ageră ca să zărească detalii nedeslușite și să vâneze paraziți invizibili cu ochiul liber, își pierduse în schimb puterea de-a percepe ceva în întregimea sa. Prin urmare, când s-a răsucit în pat și s-a uitat la trupul de lângă ea, nu l-a văzut pe soțul ei, ci doi stropi de salivă uscată din colțul gurii lui, nisipul care i se strânsese în ochi, resturile de mâncare de printre dinți, gălbeneala nicotinei de pe degete și mătreața de la rădăcina părului. A întors îndată capul, ca să nu mai fie silită să vadă aşa ceva, însă era prea târziu. I se făcuse deja scârbă.

Scârba nu e un sentiment obișnuit, împărțit cu dărnicie tuturor ființelor ce trăiesc pe fața pământului. În primul rând, e extrem de specifică oamenilor. Apoi femeilor li se face scârbă mai des decât bărbaților și, dintre femei, unora mai mult decât altora. Ori de câte ori lui Tijen Igienă i se făcea scârbă, colțurile gurii i se

lăsau în jos, picioarele îi înțepeneau în loc și întregul trup îi era cuprins de o senzație ușoară de gâdilare și apoi de o mâncărime din ce în ce mai cumplită. Se ghemuia ca un fetus, scărpinându-se fară încetare, în timp ce sentimentul de scârbă îi gâdila degetele de la picioare, întinzându-se val după val spre părțile superioare ale corpului.

Până acum i se facuse scârbă de nenumărate ori, din tot soiul de motive, însă de data asta simțea gâdilături nu numai în vârfurile degetelor de la picioare, ci și în tâmpile. În câteva clipe furnicăturile s-au întins, cuprinzându-i tot capul, apoi au coborât de-a lungul gâtului, înteindu-se în dreapta și-n stânga de parcă ar fi trecut un pod, și de îndată ce-au lăsat în urmă podul, au început să coboare în șiruri intrerupte și ordonate. În spatele acestei armate mobilizate în grabă era nimici altul decât creierul lui Tijen Igienă. Prevăzând cu mult înainte posibilele consecințe periculoase ale scârbei lui Tijen Igienă față de soțul ei, creierul femeii acționase de unul singur.

Căci uneori creierul nostru înțelege înaintea noastră rezultatele probabile ale acțiunii pe care suntem pe cale să-o întreprindem și, dacă socotește necesar, se apucă să-și ia singur măsuri de precauție. Creierul lui Tijen Igienă hotărâse și el de unul singur să preia controlul asupra felului cum mergeau lucrurile, fiindcă izbutise să-și dea seama că scârba aceea nu semăna cu accesele de dinainte și că, dacă începea să-i fie scârbă de bărbatul cu care se măritase, riscând o confruntare cu propriii ei părinți, problema se putea transforma într-o interogație asupra unei vieți întregi. În următoarele câteva minute Tijen Igienă a simțit în stomac niște crampe ciudate, dar îngrozitor de puternice. Fiindcă tocmai în acea zonă se înfruntau rebelii care luptau în numele „Scârbei pentru soț“ și forțele „Dragostei pentru soț“. Cele din urmă au ieșit învingătoare. Creierul reușise să înăbușe încă o revoltă. Simțind că o lasă durerea de stomac, Tijen Igienă a scos un suspin și s-a îndreptat spre baie, târșându-și picioarele. A aprins lumina. Totul în jur era alb ca neaua. A turnat câteva picături de înălbitor pe un șervet de hârtie și a șters bine colacul toaletei. Cât a făcut pipi, a cercetat totul cu luare-aminte. În raza privirii ei nu era nimic care să poată înfrânge dominația absolută a albului, culoarea ei preferată.

Există o aură de o anumită culoare ce îinconjoară fiecare persoană, potrivit unei broșuri care-i căzuse o dată în mâna – broșura unei organizații înființate în California, ai cărei membri nu erau strigați după nume, ci după culori, se țineau de mâini ca să alcătuiască scale de culori, ca niște seturi de acuarele impresionante, însă până la urmă trebuiau să se desprindă când membrii începeau să se despărță în grupuri bazate pe nuanțe. Poate că opusul era și el adevărat. Poate că „există o aură a unui anumit tip de persoană ce îinconjoară fiecare culoare“ și, dacă lucrurile stăteau într-adevăr aşa, aura oamenilor care îinconjoară culoarea albă va fi, fară îndoială, alcătuită din gospodine. Albul le conferă gospodinelor mândrie și demnitate. Lui Tijen Igienă îi conferea doar confort.

După ce a tras apa, a picurat câțiva stropi de înălbitor pe un șervet de hârtie și a șters colacul. Și dacă tot se apucase de treaba asta, a curățat și capacul toaletei, pe sub el și în jurul lui, apoi suportul pentru hârtia igienică și cărligele pentru prosoape, chiuveta, cada și, nefiind în stare să se opreasca, a tras mașina de spălat ca să spele cu mopul în spatele ei. Chiar înainte să iasă, s-a întors – pe jumătate obosită, pe jumătate mulțumită – și a aruncat o ultimă privire prin baie. A închis ușa în urma ei, însă a rămas încremenită locului. Fiindcă nu întotdeauna creierul ne-o ia înainte, ci din când în când mai rămâne și în urmă, aşa ca acum. Creierul lui Tijen Igienă hotărâse și el, cu o întârziere de câteva secunde, că văzuse ceva negru, negru ca smoala, rătăcind prin albul care acoperea întreaga baie. A deschis din nou ușa. Nu se înșelase. O antenă neagră și scârboasă înainta cu iuțeală pe plăcile de gresie albă. Simțindu-și inima cât un purice, Tijen Igienă s-a apropiat cu pași prudenți și doar când a ajuns foarte aproape, a putut să-și dea seama că lucrul ale cărui detalii le observase, dar pe care nu reușise să-l vadă în întregime, nu era o antenă neagră și scârboasă, ci un gândac de bucătărie negru și scârbos.

Înainte ca ea să țipe, posesorul negru și respingător al antenei negre și respingătoare dispăruse deja într-o gaură din peretele băii.

Apartamentul 1: Musa, Meryem și Muhammet

Din pricina ciorvăielii din apartament, în dimineața asta Musa s-a trezit mai devreme. De cum a intrat în living, l-a zărit pe Muhammet strâns între un fotoliu și perete. Prefăcându-se că nu observă privirea rugătoare a fiului său, care îi cerea ajutorul, s-a așezat la masa pentru micul dejun. A vîrât în silă în gură o bucată de brânză și s-a întins după ceainic doar ca să-i dea drumul cu o silă și mai mare. Vai, ceaiul se răcise din nou! Deși i-a arătat ceainicul soției, Meryem nu l-a băgat în seamă, căci era prea ocupată să împingă fotoliul cu un picior în timp ce îndesa fire de pătrunjel într-o jumătate de pâine. Resemnându-se posac cu faptul că trebuia să aibă singur grija de el, Musa a cercetat încet lucrurile dimprejur și, trecând tangențial peste privirea deznađăjduită a fiului său, a studiat pe rând fotoliile, măsuțele și scaunele însirate greoi. După ce a făcut astfel un tur complet al livingului, într-un final ochii i s-au oprit din nou asupra soției lui. Pântecul lui Meryem părea și mai mare în dimineața asta.

Înfulecând cât de repede putea jumătate din brânza de pe farfurie, trei felii de pâine și toate măslinile rămase în castron, Musa a ieșit din casă fără să scoată un cuvânt. Cum la ora asta din zi singurul loc unde se putea gândi să se ducă era băcănia de vizavi, a pornit-o într-acolo. Băcanul – căruia i se dusese buhul că stătea gheboșat pe același scaunel și în același loc, pândind întruna trecătorii – nu venise încă. Asemenea multor băcăni din Istanbul, și aceasta se deosebea de altele mai puțin prin calitatea produselor vândute, cât prin trăsăturile băcanului. Genul ăsta de identificare a magazinului cu proprietarul fusese asimilat atât de puternic de băcanul cocoșat, încât multă vreme nu izbutise să

accepte cu nici un chip faptul că băcănia putea fi deschisă și în lipsa lui. Totuși, pus în fața riscului de a-și pierde clienții dacă trăgea obloanele de fiecare dată când se ducea să se roage la moschee, se văzuse silit să încredințeze băcănia ucenicului său pistriuat.

Întâmplător, ucenicul era fiul fratelui său, dar cum băcanul cocoșat credea cu tărie în nevoia de-a despărți rudenia de negustorie ca apa de undelemn, se purta cu Tânărul nu aşa cum te-ai purta cu un nepot, ci aşa cum ar trebui să te porți cu un ucenic. Cât despre băiat, acesta nu putea pricepe în ruptul capului cum unchiu-său, care șase zile pe săptămână îl potopea cu porunci aspre și mustrări tăioase, reușea ca în a șaptea zi, în vizitele de familie duminicale, să se preschimbe într-un om cu totul diferit, aducându-i ciocolate de care nici nu-l lăsa să se apropie în băcănie. În astfel de duminići, ori de câte ori unchiu-său îl întreba – de parcă s-ar fi întâlnit din întâmplare după săptămâni întregi și nu l-ar fi ocărât pe băiat la băcănie chiar în dimineața aia, de față cu toată lumea – „Spune-mi, nepoate, ce faci în timpul care-ți rămâne după școală?“, băiatul își dorea cu disperare să dispară de pe fața pământului. Batjocura de la ultima Sărbătoare a Sacrificiului¹ îi era încă proaspătă în minte. În ziua aceea toate rudele lor s-au strâns laolaltă, au sacrificat un berbec zdravăn dimineața devreme și și-au petrecut toată ziua îndopându-se cu ceai, pastă de migdale, carne friptă, supă de iaurt, fieretură de grâu cu carne, *ayran*, cârnați de orez cu carne, compot de caise, pilaf cu carne, iarashi ceai, baclava cu fistic, desert cu griș pentru spiritele morților, struguri, pepene, iarashi baclava cu fistic și cafea – ajungând astfel să sufere noaptea de o indigestie gravă. În dimineața următoare, când băiatul ajunsese la băcănie mai târziu decât de obicei și încă palid la față, unchiu-său zbierase la el, încununându-și mustrarea cu o predică despre datoria ucenicului de-a se duce la culcare devreme și a se trezi tot aşa. Neputând să pună laolaltă în minte imaginea băcanului mânos de la magazin și pe cea a unchiului

1. Eid al-Adha, a doua mare sărbătoare religioasă musulmană, celebrează consimțământul lui Avraam de a-și sacrifică fiul pentru a-și arăta supunerea față de Dumnezeu și acceptarea sacrificiului de către acesta din urmă.

cu purtări părintești cu care se întâlnea la reuniunile de familie, ucenicul pistriuat începuse să le perceapă de-a lungul timpului ca pe două persoane diferite. Totuși această soluție evidentă a ridicat alte câteva probleme: de fiecare dată când părinții îl rugau să-i transmită vreun mesaj unchiului la băcănie, ceva înăuntrul băiatului părea să facă scurtcircuit, pentru că uita întotdeauna.

Când Musa s-a apropiat de băcănie, ucenicul pusese pe tejheea *Cartea versetelor coranice* și, cu un ochi la ușă și o mână în cutia cu alune, ronțăia întruna, învățând pe de rost bucăți din *Coran*.

Deloc obișnuit să se trezească aşa de devreme și, din căte se pare, dezamăgit să-l vadă pe ucenic în locul băcanului, Musa s-a gândit: de ce n-ar împărți el pâinea în casa de raport în dimineața asta? Totuși, în clipa când a făcut un pas spre tejheaua de sticlă pe care erau înșirate pâinile, s-a oprit ca trăsnit. Uluit și aproape încremenit în loc, a văzut din unghiul acela zidul Palatului Bomboană, pe care i l-a arătat de îndată ucenicului pistriuat. Stăteau amândoi unul lângă altul și studiau scrisul verde-fistic de-acolo.

— Sper ca Meryem să nu vadă vreodată chestia asta, a exclamat Musa.

Apoi, de parcă și-ar fi amintit o glumă, a chicotit, dezvelindu-și dinții stricați.

— De ce? a întrebat ucenicul pistriuat și s-a strâmbat, pentru că tocmai scăpase aluna pe care o aruncase în aer.

— De ce? Tu de ce crezi? Fiindcă ar lua-o imediat de bună!

Apartamentul 10: madam Auntie

După ce a golit toate plasele pe care le adusese, madam Auntie a deschis ușile duble și a ieșit pe balcon. Acoperișurile clădirilor de vizavi erau presărate cu hoarde de pescăruși, toți privind în aceeași direcție, toți la fel de ursuzi, strivîți parcă sub greutatea aceleiași contemplări criptice. Cu ochii atîntîți la ei, madam Auntie a mânăiat neglijent pandantivele de pe cele două lânțisoare de la gât, dintre care pe unul nu-l dădea niciodată jos. Pe lanțul lung atârna o cheie, iar pe cel scurt – chipul Sfântului Serafim.

Istanbulul, s-a gândit ea, semăna cu o femeie gravidă – o femeie care în ultimele luni de sarcină se îngrișase mai mult decât putea să ducă. La fiecare pas, plescaitul apei de trandafiri se înălța în valuri din pântecul ei umflat de-atâta vreme de măreție. Deși devora orice îi cădea în mâină, nu mai putea spune cât din ce mâncă îi folosea – ei sau mulțimilor de ființe miciute, țâfnoase și vorace care creșteau zi după zi în trupul ei. Cât de mult și-ar dori, cu disperare chiar, să scape de povara asta chinuitoare! În schimb, tot ce putea face era doar să se umfle de-a lungul secolelor. Hrana pe care o mistuia dintr-o înghițitură era adusă până la ea cu vapoare și barcazuri, mașini și remorci, hamali cu picioare tremurânde și caravane ale căror capete se pierdeau în praful drumurilor. Dacă ea, cu pofta asta de mâncare nesățioasă, n-ar fi putut elibera nimic, și-ar fi pierdut nu numai viața ei, ci și pe-a celor care sălăsluaau înăuntrul ei. Din fericire, putea elibera oricând lucruri din ea. Își purifica trupul epuizat aşa cum alții foloseau expectorante ca să elibere gazele fetide, fluidele corporale și vomă, pentru a trăi mult și bine. Istanbulul vârsa în mormane de gunoi pufoiul ce izvora din rânilor sale supurânde. Dacă putea merge

mai departe, asta se datora faptului că gunoiul creștea în mormane peste mormane chiar și când era îngropat adânc, reînvia din propria cenușă chiar și când era ars lopată cu lopată și nu scădea nici când era dus departe. Tocmai mulțumită acestui glorios gunoi, Istanbulul putea să trăiască mai departe.

Ca atare, groapa de gunoi nu era un sfârșit. Viața nu se încheia acolo, ci își schimba pur și simplu forma și esența. Lucrurile aruncate la gunoi, fabricate parcă pe bandă rulantă de zidurile invizibile ce împrejmua orașul, erau apoi descompuse în bucăți, sortate, arse, comprimate, îngropate – dar nu pierdeau niciodată pe de-a-ntregul. Ca un evadat pe fugă, gunoiul se furișa în cele din urmă înapoi în Istanbul – prin pământ, apă și, uneori, aer. Cu ajutorul culegătorilor de gunoaie, al *lodos*-ului sau al pescărușilor.

Pescărușii păreau să fie de aceeași părere cu madam Auntie. Aceste păsări teoretic carnivore, la origine fară preferințe, s-au deprins cu timpul atât de bine să se hrânească cu gunoiul din Istanbul, încât s-au integrat pe deplin în acest ciclu gastric etern prin care viața naște fără încetare gunoi, iar gunoiul naște viață.

În fiecare seară și în fiecare dimineață, madam Auntie stătea pe balcon și privea în jos până departe, la dealul maroniu-roșcat pe care casele dărăpăname, cu fațade spoite în pripă, se înghesuiau până la refuz, timp în care asculta, la fel de atentă ca un pescăruș ce venerează tăcerea, zumzetul orașului, adunat de vântul puternic doar ca să fie risipit din nou. În această ultimă etapă a vieții ei, dacă i s-ar fi dat șansa să se întrupeze din nou unde îi plăcea și într-o specie diferită, madam Auntie ar fi ales fără îndoială să se nască aici, în Istanbul, doar că de data asta în chip de pescăruș.

Apartamentul 7: eu

Când m-am trezit, era aproape amiază. Îndesându-mi în servietă notițele pentru cursul de astăzi, împreună cu un alt Kierkegaard pentru Ece, care – din câte se pare – prefera să le împrumute de la mine în loc să și le cumpere, m-am năpustit afară. Pe când eu ieșeam din apartament, vecina de la numărul 8 intra într-al ei. Grăbită ca-n totdeauna. Părea să-și fi facut ceva la păr. Îi stătea mai bine înainte, dar adevărul e că încă arăta încântător, absolut încântător. M-a salutat prudent, cu o înclinare din cap, ferindu-și ochii. Totuși i-am prins privirea. Nu e aşa timidă cum pare. Niciodată nu e indiferentă la lumea din jur. La parter, ușa apartamentului 4 era întredeschisă. Femeia aia urâcioasă stătea în prag, rugând-o pe Meryem să-i facă treburile. Când m-a zărit, buzele i s-au răsfrânt într-un zâmbet enervant.

— Profesore, ai auzit ce s-a întâmplat cu casa noastră de raport? a lăsat ea să-i scape. Se pare că în grădină la noi era un sfânt!

Uitasem cu totul de chestia asta.

— Nu mă surprinde deloc, am spus netulburat. Se știe doar foarte bine că sunt o groază de morminte rămase de la otomani și de la bizantini prin toate colțurile Istanbulului, am adăugat fără să-mi iau ochii de la ceas. O să pretindem acum că toți morții din orașul astăzi se odihnesc în cimitire? Sigur că nu!

Trebuie să existe mii de morminte nedescoperite. Ce poate fi mai firesc decât faptul că unele dintre aceste morminte sunt ale unor oameni pe care lumea îi consideră sfinți?

Zeren Fiii-cei-iuți-din-fire m-a măsurat din cap până-n picioare, încercând să-și dea seama dacă-mi băteam joc de ea sau nu. Când se îmbufnează, ridurile de pe frunte o fac să pară și mai țâfnoasă.

— Profesorii ăştia! a oftat ea şi, de parcă aceste două cuvinte ar fi întors întreaga discuţie în favoarea ei, şi-a încrucişat braţele pe piept, amuţind.

Am facut la fel.

Privirea tăioasă a lui Zeren Fiii-cei-iuţi-din-fire s-a îndreptat spre Meryem, care stătea alături şi asculta cu o expresie de suferinţă pe chip şi cu buzele strânse, de parcă s-ar fi temut că ar putea să-i scape vreun cuvânt nedorit. Preţ de o clipă mi s-a părut că, atunci când mi-a auzit răspunsul, în adâncul ochilor i s-a ivit o licărire veselă, dar în clipa imediat următoare, grăbindu-se să se descotorosească de amândoi, şi-a luat lista cu treburi şi s-a repezit să iasă înaintea mea.

Apartamentul 5: Hadji Hadji, fiul, nora și nepoții

— Bunicule, dar dacă se-ntâmplă să calc din greșală pe ei? a întrebat copila de cinci ani și jumătate.

— Dacă se-ntâmplă să calci pe ei, djinnii o să intre în tine. O să-ți strâmbbe trupul! a zbierat băiatul de șapte ani și jumătate.

— De-aia ai tu capul ăla uriaș!

Hadji Hadji a intervenit:

— Nu vorbi aşa cu fratele tău mai mare. Nici djinnilor, nici lui Allah nu le plac oamenii care nu-i respectă pe cei mai în vîrstă.

Copila de cinci ani și jumătate și-a plecat capul, trăgându-se de fusta plisată, trandafiriu-roșcată. Nu s-a mai mișcat deloc o vreme, apoi s-a uitat cu coada ochiului la fratele mai mare și l-a văzut strâmbându-se la ea. S-a apropiat fără zgomot de bunicul ei.

— Djinnii au un sultan. Îi spun Belzebut. Nu îndrăznesc să-i nesocotească vreodată poruncile, însă uneori se vâră în tot soiul de uneltiri fară știrea lui. Gașca djinnilor e alcătuită din tot felul de însi. Djinnii sunt ca și oamenii, unii buni, alții haini. Unii cucernici, alții necredincioși. Există trei tipuri de djinni: mai întâi sunt unii cu chip de șerpi ori gândaci, apoi vin cei cu chip de vânt sau apă și ultimii, dar nu cei din urmă, sunt cei care iau chip de om. Tocmai grupul ăsta din urmă e cel mai primejdios dintre toate. Nu poți spune niciodată dacă sunt într-adevăr oameni sau djinni. Fac zaiafeturi de nuntă care durează până-n zori, unde mănâncă, beau și dănuiesc în ritmul tobelor și al surlelor. Dacă dați din întâmplare peste vreo nuntă de djinni noaptea târziu, trebuie să întoarceți numaidecât capul. Nu cumva să încercați vreodată să trageți cu ochiul! Noaptea, când vă treziți să mergeți

la baie, nu faceți nici un pas fără să rostiți tare numele lui Allah! Luați aminte mai ales la praguri, fiindcă acolo le place djinnilor să zăbovească. Singura cale de-a vă feri de djinni este să nu faceți nimic fără să rostiți numele lui Allah. Dacă uitați, djinnii o să ajungă negreșit la voi și o să-și vâre nasul în viața voastră, a bombânit Hadji Hadji, rezemându-și spinarea care îl durea de una dintre pernele stivuite pe canapea, pregătite să ridice apoi un Osman.

Copila, aşezată alături, s-a ghemuit și s-a mișcat la fel ca el, de parcă ar fi fost lipită de bătrân.

— Cea mai îngrozitoare e Târfa Stacojie. Când chinuie o femeie care a născut de curând, nu-și lasă nicicum prada din gheare. Toată noaptea stă cocoțată pe pieptul mamei, de parcă ar călări un cal. Abia în zori o lasă în pace pe biata femeie asudată și înfricoșată, însă în noaptea următoare se întoarce iar, de data asta atacând leagănul și aruncând pruncul în aer ca pe-o minge de fotbal.

— O, mi-o amintesc! a lăsat să-i scape nepotul de șapte ani și jumătate, țintuindu-și frații cu privirea. A venit la nașterea lor!

— Vezi bine c-a venit! Dacă, în loc să nască după capul ei, maică-ta ar fi chemat-o pe bunica voastră răposată, n-ar mai fi fost nici un fel de necazuri. Bunica voastră, pacea fie cu ea, ar fi izbutit cu siguranță să scape de Târfa Stacojie, însă biata de ea s-a stins fără să-și vadă nepoții.

Adânc jigniți de răspunsul bunicului lor, fata de cinci ani și jumătate și băiatul de șase ani și jumătate s-au bosumflat numai-decât. Copilei i-a picat buza de jos, iar băiatul a început să-și sugă degetul, care se subțiașe deja de-atâta supt.

— Ar fi bine să fiți cu băgare de seamă și la Congolos cea Neagră, cea mai lipsită de milă dintre toți... Se preface în femeie bătrână, rătăceaște pe străzi și își așteaptă prada la colțuri, punându-le întrebări trecătorilor. „De unde vii?“ și „Încotro te duci?“, îi iscodește ea. „Din ce familie te tragi?“, întreabă mai departe. Dacă dați peste Congolos cea Neagră, n-aveți altă alegere decât să-i răspundeți la întrebări folosind de fiecare dată cuvântul „neagră“. Spuneți, de pildă, „Mă trag dintr-o familie neagră“ ori „Vin din partea neagră a orașului“. Numai atunci o să vă lase în pace. Adesea întreabă de adresă. Dacă nu vă știți adresa, mi-e milă de voi. Își scoate bastonul, vă pocnește în cap și vă bate așa de rău, că...

Vorbele i-au fost întrerupte de ţărâitul telefonului. Băiatul de şapte ani şi jumătate s-a întins fară grabă după receptor. Da, îşi terminaseră micul dejun. Nu, nu erau obraznici. Da, se uitau la televizor. Nu, bunicul nu le spunea una dintre poveştile lui. Nu, nu deschiseseră gazul. Nu, n-au întors casa cu fundul în sus. Nu, nu s-au apăcat peste balcon. Nu, nu s-au jucat cu focul. Nu, n-au intrat în dormitor. S-a jurat că era adevărat că bunicul nu le spunea nici o poveste.

Totuşi se pare că în ziua aia maică-sa avea nevoie de-o confirmare, fiindcă a stăruit:

— Dacă bunicul vă spune vreo poveste, zi doar „E frig azi“. O să-mi dau eu seama.

Băiatul de şapte ani şi jumătate a şovăit o clipă. Un licăr întunecat s-a ivit în ochii lui verzi ca muşchiul. A urmat o tacere tulbure. Când licărul a dispărut, se răzgândise deja. Fără să simtă vreo nevoie de-a coborî glasul sau de a-şi desprinde ochii de la bunicul lui, a răspuns nepăsător:

— Nu, mamă, nu e frig azi. Dar, ce-i drept, bunicul ne spune nişte poveşti care-ţi dau fiori.

Apartamentul 7: eu

— Pari să fii în toane bune azi, profesore, a ciripit Ece din primul rând, pe cel mai fals ton posibil.

Ca de obicei, era îmbrăcată în negru din cap până-n picioare: ruj negru, lac de unghii negru, ochi negri puși în evidență cu contur de ochi negru. Am scos exemplarul din *Boala de moarte* din servietă și i l-am pus pe bancă.

— Am venit într-adevăr la cursuri în toane bune, însă dacă voi mai fi în toane bune și la sfârșitul lor depinde de voi. Hai să vedem dacă ați citit articolele, am spus, trecând la o introducere tipică a unui curs de joi tipic.

— Am citit din *Elogiul nebuniei* de Erasmus. Am comparat partea în care vorbește despre Fortuna cu Fortuna lui Machiavelli. Am citit-o, analizat-o și memorat-o în întregime! a spus Ece.

— Bine, atunci poate să-mi spună cineva, vă rog, ce fel de lucru e Fortuna asta? am întrebat eu, străduindu-mă să nu mă adresez numai lui Ece, ci întregii săli.

— În mod cert o femeie, a răspuns Ece, parcă încântată să calce în picioare orice urmă de prudentă pe care încercam să o păstrez. Atât la Machiavelli, cât și la Erasmus, Fortuna e personificată și feminizată și, pentru că e femeie, nu-i deloc de mirare că ei n-o găsesc deloc demnă de incredere. Părinții Bisericii împărtășeau și ei părerea asta – iar noi, turcii, nu suntem cu nimic diferiți. Spunem că soarta este ori oarba, ori o târfă. Dacă e oarba, nu poate vedea ce și cui împarte, aşa că nu te poți aștepta să fie dreaptă. Dacă e târfă, nu are oricum nimic de-a face cu dreptatea. Uneori ține în mâna o roată. Alteori închipuie ea însăși o roată, învârtindu-și fustele. De unde și expresia „roata Fortunei“! Nu ai

cum să știi unde sau când o să se opreasă, aducând cine știe ce cine știe cui. După Machiavelli, Fortuna ne controlează jumătate din viață și nu putem face nimic în privința asta. Totuși e posibil, chiar dacă numai în parte, să facem pe Fortuna să ne asculte rugămințile. Cum toate sursele filosofiei politice se întâmplă să fie bărbați, se pare că în persoana Fortunei aceștia caută cu toții căi prin care să le îngenuncheze pe femei.

— Ce? Așadar, Fortuna asta despre care vorbim este buna și bătrâna noastră Kader? a lăsat Cem să-i scape, neavând — se pare — nici cea mai mică problemă în a-și dezvălui ignoranța în privința articolelor pe care le avusese de citit.

În următorul sfert de oră, intrerupându-se întruna unii pe alții, au vorbit despre buna și bătrâna Kader.

— Cred că e de-a dreptul jenant să-l critici pe Machiavelli din punctul de vedere al paradigmelor feminine contemporane, a zis fata cu păr creț și ochelari, al cărei nume îmi scăpa mereu și despre care știam că n-o poate suferi deloc pe Ece, însă, din cine știe ce motiv, se aşeza întotdeauna în spatele ei. Problema e următoarea: crezi că trăiești o viață care îți-a fost scrisă cu mult înainte? Cursul vieții tale a fost hotărât *a priori*? Asta-i întrebarea pe care trebuie să ne-o punem. Luptându-se cu Kader, omul ajunge în mod clar la un consens cu religia. Nici Iluminismul, nici progresul n-ar fi fost posibile dacă n-ar fi scăpat de Fortuna sau n-ar fi îngenuncheat-o, cum vreți să ziceți.

Ece s-a întins încordată și s-a aşezat picior peste picior. Face des asta, știind prea bine că are picioare frumoase. Până acum n-am văzut nici un coleg care să aibă probleme profesionale serioase pentru că s-a încurcat cu vreo studentă. Dacă cineva e persecutat pe motivul ăsta, înseamnă că ar fi fost persecutat oricum. În orice caz, eu nu împărtășesc interesul lui Ece pentru mine. Nu fiindcă mi-aș face griji că povestea ar putea ajunge la urechile colegilor mei. Ce contează într-adevăr nu e ceea ce profesorii se prefac că nu știu, ci ceea ce studențele se prefac că știu, pentru că ele vorbesc mereu. Nu-și pot ține niciodată gura. Fiecare are o prietenă apropiată căreia îi face confidențe, fiecare confidență are și ea o confidență a ei și aşa mai departe. Orice farmec e spulberat cu desăvârșire! Dintr-o dată nu mai ești profesorul „stimat, necunoscut“ care erai odată, privit întotdeauna de la distanță cu

ochi iscoditori, ci un muritor de rând, ale cărui slăbiciuni, țicneli, prostii și obsesii sunt etalate dinaintea lor. Faptul de-a fi cu o fată Tânără poate într-adevăr să gâdile plăcut orgoliul unui bărbat între două vârste, însă pentru asta există un preț: e o situație nesigură, gata să se destrame în orice clipă. Ar putea foarte ușor să sufere o răsturnare la primul bobârnac. Apoi toate scrisorile pe care le-ai scris, mărturisirile pe care le-ai facut, secretele pe care le-ai lăsat să-ți scape o să te urmărească mereu. Performanțele tale sexuale o să ajungă subiect de bârfă în tot orașul și, până să-ți dai seama, o să devii ținta tuturor glumelor. Nu merită. N-am considerat niciodată că vreo studentă de-a mea ar merita toate astea. Nici măcar Ece.

— De ce nu mărturisim pur și simplu că nu ne putem controla viețile? Pot fi trasă la răspundere pentru ceea ce fac, însă nu pot fi învinovătită pentru ceea ce declanșez, a spus Ece, urmărindu-mi fiecare mișcare. Din naștere, sunt fiica cutărei sau cutărei persoane. Nu-mi pot alege nici tatăl, nici țara și, cu siguranță, nici religia sau limba. Dacă mi s-ar fi cerut părerea, aş fi preferat să mă nasc într-un alt mediu, iar dacă mi s-ar fi refuzat alternativa, aş fi preferat să nu mă nasc deloc. E simplu. Dacă te-ai fi născut în altă parte, în loc de un văl pe cap, ai fi avut o cruce la gât, și-a vărsat ea năduful.

Cu toate că se întorsese, nu era foarte limpede căreia dintre cele trei fete cu văl i se adresase.

— Și eu cred în destin, a replicat Seda, care stătea întotdeauna în mijlocul trioului de fete cu văl.

— Dar eu nu vorbesc deloc despre aşa ceva, a mormăit Ece gură-spartă. Tu crezi într-o justiție divină. Lucrurile sunt deocamdată aşa cum sunt, însă tu crezi că într-o bună zi toată lumea va fi trasă la răspundere pentru ce-a făcut în viață. Destrăbălații vor fi pedepsiți în iad, credincioșii – răsplătiți în rai și aşa mai departe. Păstrezi în minte o noțiune de justiție. Altfel credința o să ti se facă fărâme. Fortuna e exact opusul. Nu are nimic de-a face cu lumea de dincolo, e în întregime lumească!

— Pe bune acum, prieteni, nu pot să pricep de ce vă tot legați de Fortuna asta, s-a băgat în vorbă Cem, împingându-și scaunul mai aproape de perete, de parcă s-ar fi pregătit s-o șteargă pe fereastră. Adevărata problemă nu e Fortuna sau altele asemenea,

ci privește însăși diferența dintre o linie și un cerc. Dacă voi credeți că viața asta pe care-o trăiți e o linie, puteți foarte bine să presupuneți c-o să triumfați asupra trecutului, c-o să ajungeți în viitor. Dar dacă e un cerc, cum și pare să fie, fiți siguri că nu există „progres“. Sunteți împăcați sau nu cu repetiția? Asta-i problema esențială. Un om ca Machiavelli nu se poate împăca deloc cu repetiția, fiindcă asta presupune să accepți faptul apăsător că viața pe care o trăiești acum o să-o trăiești iar și iar, că mâine n-o să fie cu nimic diferit de azi – exact aceeași problemă pe care Nietzsche și-o punea în legătură cu Rousseau. Când sunteți singuri, în cel mai singuratic ceas al vieții voastre, să zicem, dacă dintr-o dată un drăcușor ar coborî tocmai din iad și ar striga: „Nu vă fie frică, vă garantez că nu există moarte și dacă-i să existe ceva, e doar repetiție. Fiecare lucru pe care l-ați trăit până acum îl veți trăi iar. Apoi iar și iar. Veșnic...“ Ei, cum v-ați simțit? Câți dintre noi ar suporta să-și trăiască viața iar și iar, la nesfârșit? Cei care reușesc să se împace cu roata Fortunei nu vor înnebuni niciodată. E simplu. Pentru a îndura viața, un om ca Machiavelli trebuie să rupă cercul undeva și să-l transforme într-o linie. Doar atunci poate apărea ideea de progres și, odată cu ea, noțiunea de individualism.

M-am uitat la ceas: cinci minute până la sfârșitul celei de-a doua ore.

— Mă surprinzi din nou cu talentul tău de-a devia de la subiect, am bombănit, scoțându-mi pachetul de țigări și dându-le de înțeleles că luăm o pauză. Săptămâna viitoare o să termină toate lecturile și o să vorbim doar despre ce-am citit. Nimeni n-o să mai pălăvragească fără să-și susțină ideile.

În cea de-a treia oră eu mi-am ținut cursul și ei m-au ascultat fără să scoată o vorbă. În timp ce toată lumea lua notițe, Cem se uita pe fereastră, iar Ece a ronțăit vreo jumătate de ciocolată amăruie. O fărâmă din ea, aproape neagră, i-a rămas în colțul gurii, ca o aluniță buclucașă.

Apartamentul 5: nora și nepoții

— Mamă, de ce ne iezi cu tine? a scâncit copila de cinci ani și jumătate.

— Ei, nu-i aşa că-i grozav? Nu vrei să vezi unde lucrează mama ta? a răspuns nora, strângând și mai tare mâinile celor doi copii și silindu-i să țină pasul cu ea.

Cum anume avea să țină copiii la casa de bilete o zi întreagă, nu-și dădea prea bine seama încă, iar pe deasupra se temea să nu-și înfurie șeful, însă era prea nervoasă ca să gândească rațional după cearta cu socrul ei. Când se apropiau de capătul străzii Cabal, a încetinit pasul și s-a uitat în urmă peste umăr. Băiatul de șapte ani și jumătate era la doi metri în spatele lor. În ciuda privirilor iscoditoare ale unor trecători, părea nemaipomenit de fericit acum, că pusese piciorul afară din Palatul Bomboană după doi ani de zile.

Curând, nodul de durere pe care îl simțea nora când își privea fiul cel mare a alungat mânunchiul de griji ce îi forfoteau prin minte. Cu toate că știa prea bine că, dintre toți copiii ei, fiul cel mare urma să trăiască cel mai puțin alături de ea, de el se atașase cel mai mult. Copiii născuți cu o boală mortală, spre deosebire de prietenii și frații lor, le aparțin doar mamelor și rămân întotdeauna astfel.

La colțul străzii Cabal, chiar când i-a făcut semn fiului mai mare să se grăbească, o mână tuciurie și descărnată a bătut-o pe noră pe umăr.

— Copila mea, cum pot să ajung la adresa asta?

Era o bătrână cocoșată, încovoiată înăuntrul unei haine de ploaie ferfenițite, de un cafeniu-deschis. Ținea în mâinile bătătorite o bucată de hârtie boțită. Părea pierdută.

Neluând în seamă groaza de pe chipurile celor doi copii ai ei, nora le-a dat drumul la mâini și s-a concentrat la adresa de pe hârtie. Cum nu putea desluși scrisul, i-a înapoiat-o bătrânei, cătinând din cap.

— Mamă, n-ai putut să răspunzi la întrebare! a țipat fetița de cinci ani și jumătate.

Lacrimi mari îi picurau pe obraji. Băiatul de șase ani și jumătate nu se ținea nici el mai tare. Sugându-și în același timp degetele mari de la amândouă mâinile, repeta stăruitor aceleași cuvinte:

— Cum poți să nu știi? Cum poți să nu știi?

— Uite că n-a putut! a zbierat băiatul de șapte ani și jumătate, apropiindu-se din urmă și înțelegând rapid situația.

Nici n-a terminat bine de rostit cuvintele asta, că ceilalți doi au și izbucnit în plâns.

— Ce tot vorbiți acolo? Ce n-am știut? a bâiguit încurcată nora, uitându-se mai întâi la copiii ei și apoi la bătrâna care se îndepărta.

Dar, în loc de răspuns, n-a izbutit să scoată de la copiii ei decât un nou potop de hohote de plâns și plescăituri iscate de un deget mare supt frenetic.

Apartamentul 7: eu

Era greu să găsești o masă în bar, dată fiind îmbulzeala obișnuită de sămbătă seara. Când s-a eliberat în sfârșit una undeva în mijloc, am înhățat-o, comandând imediat un *rakı* dublu. Cu cel de-al doilea am luat-o mai ușor. Abia după a treia porție dublă Pizda de Ethel s-a ivit în ușă, cu un zâmbet până la urechi. Fusese un ambuteiaj, a spus ea. Totuși informația asta mi-o oferea mai puțin ca pe o explicație pentru întârzierea ei și mai mult ca detaliu util în relatarea meciului de fotbal pe care ea și taximetristul – din fericire, fani ai aceleiași echipe – îl ascultaseră pe când se tărau prin trafic pe drum încoace. Deși conduși cu 2-0 în cea de-a doua repriză a meciului, reușiseră să câștige cu 3-2. Nedetectând nici cel mai vag semn că pe Ethel ar fi deranjat-o faptul că întârziase cincizeci de minute la întâlnirea cu mine, n-am mai zis nici eu nimic. De fapt, nu pot nega că sunt teribil de impresionat de cunoștințele ei în materie de fotbal (a căror profunzime fusesese testată în multe rânduri de experți), de flecăreală ei nesfârșită cu taximetriștii și de faptul că la orice restaurant unde luam cina reușea să afle încă din primele zece minute numele, arborele genealogic și grijile cele mai presante ale tuturor chelnerilor care ne servneau, pentru ca apoi să transforme orice nouă comandă într-un prilej de pălvărgeală... aşa cum sunt impresionat și de respingerea sistematică a feminității, cu acea atitudine de „verde-n față”... Fusese întotdeauna aşa. Prietenia din școală dintre Ayshin și Ethel era, în toate privințele, o relație teză – antiteză, și această esență durabilă s-a dezvăluit abia când m-am băgat între ele. Mă îndoiesc că pasiunea lui Ethel pentru fotbal ar fi luat asemenea proporții

de zgârie-nori dacă lui Ayshin i-ar fi plăcut câtuși de puțin fotbalul sau ar fi ținut cu vreo echipă doar ca să se afle-n treabă.

— Am găsit cea mai bună soluție la problema cu gunoiul de la Palatul Bomboană, am murmurat eu, umplându-i paharul.

Apoi, încet, dar cu fermitate, i-am povestit despre mesajul pe care-l scrisesem pe zidul grădinii. Probabil nu se aștepta să audă de la mine asemenea absurdități, pentru că prima oară a părut uimitor, chiar dacă numai câteva clipe, iar apoi m-a pus să-i spun din nou toată povestea, izbucnind din când în când în hohote copioase. Cu cât înaintam cu povestirea, cu atât mi se părea și mie mai amuzantă. Tot îmboldindu-mă să mă descriu cum stăteam la revărsatul zorilor în fața zidului grădinii, cu găleata de vopsea și pensula în mâna, a izbucnit în râs. Fie în seara asta se îmbătase mai repede decât de obicei, fie venise la întâlnire deja aghesmuită. Am plecat pe la ora unu. Ethel a dat mâna, pe rând, cu toți chelnerii și și-a luat la revedere. N-a uitat să transmită salutări tuturor familiilor lor, potrivit informațiilor căpătate de la ei, și a încheiat cu discursuri alinătoare despre grijile fiecăruia. Când am ajuns în sfârșit în stradă și ne-am mai trezit puțin în aerul răcoros al nopții, a insistat să-i arăt mesajul de pe zid.

Am sărit într-un taxi. Râsul convulsiv al lui Ethel, care izbucnise în restaurant și se întărise în timp ce mergeam pe străzi, a devenit cu totul isticic în taxi. Chicotind fară oprire, lansa atac după atac și încerca să-mi descheie nasturii de la pantaloni, în timp ce eu mă căzneam în van să-i dau mâinile la o parte. În scurt timp am încetat să mă mai opun. Pe când degetele ei se mișcau încoace și-ncolo, mângâindu-mă, eu nu-l scăpam din ochi pe șofer, care abia dacă părea să aibă vârsta legală pentru a conduce. Cum fața spână a bărbatului era golită de orice expresie, nu puteai spune dacă vedea sau nu ce se întâmpla în spate. Între timp Ethel ajunse la țintă, având destul loc să-și strecoare o mâna după ce descheiașe al treilea nasture. Eram pe cale să acopăr cu sacoul isprăvile pe care le făcea mâna ei, când din gură mi-a scăpat un tipăt răgușit. Cât urăsc unghiile ale ale ei, ascuțite ca niște lame! În aceeași clipă pe față șoferului s-a ivit un zâmbet strâmb, dezvăluind că-și dădea seama ce se întâmpla. Apucând brusc mâna Pizdei de Ethel, m-am eliberat din ghearele ei. Ea a tresărit, a bombănit, s-a strâmbat, apoi și-a aprins imediat o țigără.

Şoferul, care acum părea să fi devenit un observator atent al întregului proces de atracție și respingere din spate, a intervenit chiar la momentul potrivit și ne-a întrebat încotro ne îndreptam. Scoțând un rotocol de fum din portigaretul ei din lemn de iasomie, Ethel a exclamat veselă:

— Mergem să-i facem o vizită lui *Dede Bomboană!* Sfântul celor cu inima frântă, al celor despărțiți de cei dragi și al celor famoși pentru talentul lor de-a călca în străchini!

Şoferul, a cărui înfățișare tinerească se datora – cum mi-am dat eu seama – mai curând feței spâne decât vîrstei, ne-a aruncat și mie, și lui Ethel o privire obraznică, de parcă ar fi cumpănat cât de gravă putea deveni situația. Dar Ethel n-a vrut să lase omul în pace. I-a oferit o țigară și l-a bombardat cu întrebări, iscindindu-l de unde era, dacă credea sau nu în sfinți, dacă era sau nu însurat, dacă avea să-și educe fiica în caz că urma să aibă într-o bună zi o fiică, dacă avea să se dezică de fiul lui în caz că acesta se dovedea a fi homosexual și, la sfârșit, cu ce echipă de fotbal ținea. Din fericire, țineau cu aceeași echipă.

— Odată am luat un cuplu, doi înși la fel de țicniți ca voi, a spus șoferul în clipa în care a prins o pauză în mijlocul potopului de întrebări.

Ethel a dat drumul unui alt sir de hohote de râs, însotite de o tuse șuierătoare, de parcă ar fi avut un os de pește întepenit undeva în gâtlej.

— Pe-atunci abia începusem să fac ture de noapte și nu eram deloc obișnuit cu clienții de la orele mici. Deci se urcă înșii ăstia doi, care se ceartă fără intrerupere. Femeia țipă și-i azvârle întruna măscări în obraz. Bărbatul nu face nimic ca s-o liniștească, ba chiar îi răspunde cu aceeași monedă și se potopesc cu niște ocări pe care-ar fi mai bine să nu le repet. Totuși se vede clar că se iubesc. Se dovedește că bărbatul pleacă să lucreze în străinătate. Femeia nu crede c-o să se mai întoarcă vreodată. „Dacă pleci, n-o să te mai întorci niciodată!“, îi spune ea, plângând amarnic. Apoi, înainte să-mi dau seama ce se petrece, începe să-l pocnească. Beată criță, fără doar și poate. Mă rog, ne îndreptăm spre adresa pe care mi-au dat-o. Planul era s-o lăsăm mai întâi pe femeie acasă, și abia după aceea pe bărbat. Așa că mergem până acasă la ea, însă femeia nu se clintește din loc, nu vrea să coboare din

mașină. „Vino!“, strigă ea dintr-o dată. „Hai să-l vizităm pe Telli Baba!“ Lipită parcă de scaun, se încăpătânează: „Nu plec nicăieri până nu-l văd pe Telli Baba!“. Până la urmă bărbatul cedează, căt despre mine, sunt deja convins. Telli Baba e la mare distanță de locul unde eram, dar crezi că-i pasă? Pe vremea aia îmi spuneam: „Pentru nimic în lume n-o să mai lucrez vreodată noaptea“. Deci, vedeți cum se răzgândește omul la timpul cuvenit. Mă rog, n-au vrut să ia alt taxi, ci mi-au oferit de două ori căt făcea cursa. Așa că am pornit-o în viteză în toiul nopții. Ajunși acolo, am tras pe margine, femeia s-a dat jos, și-a deschis geanta, a bâjbâit după ceva și s-a făcut nevăzută în beznă. Bărbatul și cu mine aşteptam în taxi. După vreo zece minute femeia se întoarce plângând și-i spune tipului: „Apleacă-ți capul!“. Bărbatul o ascultă și ea îi smulge un smoc întreg de păr. Tipul răcnește de durere și apoi încep să se certe iar. Din fericire, femeia dispără din nou, găsește o bucată de pânză cine știe pe unde, leagă părul bărbatului de un copac, se roagă, se aşază, se roagă, se ridică. Așa că o lăsăm să facă ce vrea. Până la urmă se mai liniștește puțintel. „Data viitoare o să vin la Telli Baba cu voalul de mireasă“, murmură ea. Bărbatul se înmoiae. Se îmbrățișează. Îmi cer numele și numărul de telefon ca să mă invite la nuntă.

— Sunt sigură că s-au căsătorit și, căt ai clipi, au și-nceput să se strângă de gât, a zbierat Ethel, zvâcnind din cap spre șofer în timp ce lansa un nou atac asupra nasturilor mei de la pantaloni.

— Nu, soro, chiar mai rău, s-a strâmbat șoferul, clătinând înțelepțește din cap. Doi ani mai târziu, prin iarnă, pe un viscol cumplit, de nu-ți vedea niște vârful nasului, fir-ar el afurisit să fie, cine crezi că se urcă iar în taxiul meu? Tot bărbatul de-atunci. Dar de data asta cu altă femeie! Oare era nevasta sau amanta? N-aveai cum să-ți dai seama. L-am recunoscut imediat pe tip. M-a recunoscut și el pe mine. Ne-am simțit amândoi îngrozitor. El și-a ferit privirea. Mi-am ferit și eu privirea. Femeia de lângă el habar n-avea ce se petrece. Se smiorcăia întruna și n-o lua nimeni în seamă. Nici n-am apucat să facem zece metri, că bărbatul a oprit taxiul și-a sărit afară. Femeia s-a năpustit uluită pe urmele lui.

1. Nume cu care este desemnat orice sfânt necunoscut din districtul Sarıyer din Istanbul.

Împreunându-și mâinile în poală, Ethel a scos un oftat trist. De-aș fi înțeles căcar cătuși de puțin când și de ce e înduioșată Pizda de Ethel! Ne-a înghițit o tăcere apăsătoare. Nimenei n-a mai scos o vorbă până n-am dat colțul pe strada Cabal, însă de îndată ce ne-am oprit în fața Palatului Bomboană, Ethel s-a repezit afară din mașină, savurându-și din plin mica bucurie. Neputând rezista săcâielilor ei, șoferul a coborât și el. Iată-ne stând tustrei, la 1.30 dimineață, aliniați respectuos și uitându-ne cu gurile căscate la scrisul de pe zidul grădinii.

**SUB ZIDUL ASTA
ODIHNEȘTE UN SFÂNT
NU VĂ ARUNCAȚI GUNOIUL AICI!**

— Cum arată? l-am întrebat pe șofer.

— E în regulă, cred, dar cam descentrat, frate, a spus el cu o expresie de nepătruns, astfel încât era greu să-ți dai seama dacă glumea sau nu. Nu-mi place nici culoarea.

Ethel s-a îndoit de mijloc, de parcăr fi fost gata să vomite. Într-o clipită s-a și dezlănțuit, râzând până i-au dat lacrimile. A făcut un tăărboi aşa de mare, că în câteva apartamente din clădire s-au aprins luminile. Am împins-o pe Pizda de Ethel înapoi în taxi – șoferul dintr-o parte și eu din cealaltă. Pe drum, chicotelor ei tot mai slabe le-au luat locul suspine din ce în ce mai zgomoatoase. De multă vreme n-o mai văzusem atât de dărămată. Când am ajuns la casa ei, n-am avut chef să rămân cu ea. Oricum a adormit buștean de cum a pus capul pe pernă. Taxiul aștepta jos. La întoarcere am stat în față. Prețul cursei crescuse amețitor. De la divorț încoace, jumătate din salariul meu se duce pe chirie și cealaltă jumătate pe nopți din astea de chef. I-am oferit șoferului o țigară. A aprins-o întâi pe-a mea, apoi pe-a lui. Acum, că femeiușca guralivă și gălăgioasă coborâse din mașină, o tăcere fraternă răsună în jurul nostru în absența ei.

— Scuze pentru tămbălău, am murmurat.

— Stai liniștit, frate, a răspuns el, ridicând din umeri. Aș vrea ca ăsta să fie singurul nostru necaz.

Pe când așteptam la semafor, am simțit din senin că mă cuprinde panica. O mașină de poliție a trecut în viteză pe lângă noi. În față

aveam un camion de gunoi cu doi gunoieri deșirați ținându-se cu o mâna de partea dindărăt și cu cealaltă bălăngănidu-li-se liberă. Când au trecut pe sub semafor, fețele lor palide s-au ivit din întuneric, chiar dacă preț de doar câteva clipe. Cei doi gunoieri își zâmbeau batjocoritor – sau aşa mi s-a părut mie. Nu mai erau alte vehicule prin preajmă. În momentul în care s-a făcut verde, chinurile mele au luat sfârșit. L-am rugat pe șofer să vireze în direcția opusă. Zece minute mai târziu, eram în fața casei lui Ayshin. N-am coborât. Perdelele erau trase, luminile – stinse. Pe când stăteam acolo și mă holbam la vechea mea casă, șoferul cu față spână aștepta răbdător, fără să scoată o vorbă.

Pe drumul de întoarcere am deschis radioul. Ciudat e că mi-a plăcut fiecare melodie difuzată. În sfârșit, când la prețul cursei se mai adăugase un zero, am ajuns la Palatul Bomboană. Am scos amândoi capul pe geam, fiecare pe partea lui, simțind – din cine știe ce motiv – nevoia de-a ne uita din nou la scrisul de pe perete, luminat de farurile mașinii.

— Ei, frate, acum, că ai scris chestia asta, te-ai întrebat vreodată ce s-ar întâmpla dacă cineva ar crede-o? m-a iscudit șoferul în timp ce-mi dădea restul.

— Ei, hai, cine-ar crede aşa ceva? am zis eu chicotind. Si chiar dac-ar crede, cu atât mai bine. Măcar n-o să-și mai arunce gunoilul împuștit aici.

— Mda, bine, a bolborosit el, frecându-și buza de sus, de parcă ar fi tras de o mustață nevăzută. Doar că orășenii ăștia sunt cam ciudați. Mai ales femeile, astea sunt de-a dreptu' țicnite, frate, doar ai văzut și tu. Ce te întreb eu de fapt e: dacă cineva crede sincer în mesajul ăsta al tău?

Apartamentul 1: Meryem

Soarta, ca și mersul trenurilor, e o chestie de sincronizare. Ceasul mare, rotund și ivoriu din gară bate la diferite ore presta- bilite ale vieții omului. Trenul pleacă la ore prestabilite. Există o singură cursă înainte de prânz: în asta se urcă cei care și-au însușit un sistem de credințe cât încă sunt copii. Mai e un tren care pleacă după-amiază, ducând cu el călătorii neliniștiți aflați la vârsta adolescenței. După aceea nu mai există nici o cursă directă până seara. Abia atunci, când primele regrete apăsătoare îi se adună în viață și îți accepți neputința de-a îndrepta greșelile trecutului, când până și cuiburile cel mai trainic clădite încep să se năruie și apar primele probleme serioase de sănătate, trenul pleacă pen- tru a treia oară. Din cine știe ce motiv, pasagerii acestui tren urcă în el în ultimul moment. Apoi, pe măsură ce se apropie miezul nopții, după operații riscante și experiențe în prag de moarte, mai sunt două curse una după alta. Acestea se întâmplă să fie și cele mai aglomerate. Fără să mai opreasă în vreo stație, ele merg direct la Dumnezeu cu expresul mijlocirii sfinte. Spre deosebire de călătorii din timpul zilei, cei din timpul nopții își fac apariția în gară mult prea devreme, ca să nu piardă această ultimă șansă. Apoi, după o îndelungă așteptare, când ceasul bate în sfârșit miezul nopții și cercul e complet, din acel furnicar de oameni mai rămâne în urmă doar o mână de necredincioși.

Ca pasageră a celui dintâi tren, credința lui Meryem nu era doar mult mai puțin calculată decât a altora, ci și mai puțin respectuoasă față de „litera cărții“. E greu de spus dacă ar fi făcut la fel și în caz că n-ar fi fost însărcinată la vremea când a apărut scrisul pe zid. Fiindcă sarcina o făcea puțin cam ciudată, în

dimineața aceea, foarte devreme, a coborât în grădină cu un borcan gol în mâna, ca să culeagă un pic din pământul sfântului fără nume. Nu c-ar fi crezut sincer că în grădină era îngropat vreun sfânt adevărat, dar – aşa cum spusese profesorul ăla universitar –, având în vedere că sub toate trotuarele din Istanbul zăcea mor minte străvechi, nu puteai prevedea ce și de unde o să răsără. Dacă scrisul se dovedea o scorneală, rămânea cu un borcan cu pământ și-atâta tot. Totuși, dacă sub salcâmul roz din grădina Palatului Bomboană se odihnea într-adevăr vreun sfânt, atunci i-ar plăcea să-i ceară un singur lucru: să-i dea curaj lui Muhammet, fie și o fărâmă cât de mică.

Apartamentul 2: Sidar și Gaba

Când s-a auzit ţârâitul soneriei, Sidar s-a repezit la ușă, sperând că Muhammet le adusese iar ceva de mâncare. Dar în clipa când a deschis ușa, în fața lui nu stătea micul emisar al lui madam Auntie, ci fata cea ciudată cu păr arămiu. Fie fata se schimbase drastic de când se văzuseră ultima oară, fie memoria lui Sidar o luase razna, însă ochii ei erau întocmai cum și-i amintea, minunat de solemnni. A intrat sigură pe sine, cu un zâmbet uluitor, fară să aștepte vreo invitație. S-a impleticit până la canapea, de parcă ar fi fost obosită, și i-a cerut gazdei sale, care stătea încă pironită în loc, să-i dea ceva de băut. Sidar și-a târșait picioarele până la bucătărie, scărpinându-se în cap. A desfăcut singurul pachet de cafea din dulap și a turnat apa, pe care a încălzit-o în singura oală din casă, în singura cană de pe raft.

— Nu bei și tu?

— Mai târziu, a răspuns Sidar, ridicând din umeri. Oricum n-am decât o singură cană în toată casa.

Trei napolitane cu alune și-au facut apariția din buzunarul de la spate al fetei, trezind imediat interesul lui Gaba. Totuși a refuzat să se clintească fie și-un centimetru din loc.

— Care era numele câinelui?

— Gaba, a mormăit Sidar, bănuind că-i spusese deja asta la prima lor întâlnire.

— Ce înseamnă?

— E prescurtarea pentru acidul gamma-aminobutiric, un inhibitor al neurotransmițorilor, ceva legat de centrul anxietății din creier. Anticonvulsivele, anxioliticele și, bineînțeles, alcoolul

încetinesc activitatea receptorului Gaba. Efectul e că te simți mai puțin neliniștit.

— Grozav! Deci vorbești germană ca pe limba ta maternă, așa-i? Cât ai stat în străinătate? A întrebat fata, plină de entuziasm, înainte de-a se lăsa pe spate pe canapea.

Zărind tavanul, a clipit uimită, după care, fiindcă nu mai știa ce să spună, a clipit iar.

— Franceza, a corectat-o încordat Sidar.

Se pare că fata nu-și amintea nici un cuvânt din ce-i spusese înainte. Dacă tot n-o interesau răspunsurile, de ce naiba mai punea întrebările alea? În plus, avea o față prea adormită ca să fie în stare să priceapă vreun cuvânt. Ochii îi erau gata-gata să se închidă încă de când asculta al doilea, cel mult al treilea răspuns. De ce punea întrebări una după alta dacă era clar că n-avea să audă răspunsul întreg și, chiar dacă afla cât putea de multe în cel mai scurt timp cu puțință, tot n-avea să se aleagă decât cu niște fragmente încâlcite și fărâme încețoșate – adică nici măcar cu un vag contur al întregului vieții lui? Simpla dorință de-a cunoaște pe cineva e o făgăduială deșartă și o povară uriașă! Presupune ca o persoană să asculte și să observe, să cerceteze și să simtă, să despacheteze și să strângă vreme de nopți, săptămâni, ani la rând, să fie în stare să desprindă cruste și să vadă sâangele țășnind din râni. Dacă nu e în stare să îndure toate astea, atunci e mult mai bine – și cu siguranță mult mai cinstit – să renunțe imediat.

Nu că aş fi cumva vreo comoară nedescoperită până acum, încuiată într-un cufar și așteptând să vadă lumina zilei. Răspunsurile la toate întrebările pe care mi le pui despre mine sunt deja mai mult sau mai puțin ascunse înăuntrul tău. Nu vreau să-ți dorești să mă descoperi sau măcar să-ți închipui c-o poți face. Nu trebuie să ne cunoaștem unul pe altul când știm atât de puține despre noi însine. Să strângi informații despre alții e ca și cum ai căuta mâncare în gunoi. Ce rost are să lăsăm rezervele adunate să ne putrezească în creiere dacă nu ajungem să le savurăm la timp?

Un sforăit întretăiat a întrerupt șirul gândurilor lui Sidar. Fata adormise cu gura deschisă. Sidar a tras un ultim fum din țigara pe care și-o răsucise la amiază și s-a ghemuit lângă musafira lui. Cum îi privea agitat din locul unde se încovrigase pe jos, Gaba

s-o fi convins până la urmă că n-avea cine să-l prindă asupra faptului, aşa că s-a tras şontâc-şontâc mai aproape. A înfulecat dintr-o suflare napolitanele cu alune, apoi – lingându-se încă pe bot – a venit și s-a încolăcit și el pe sofa. Pe când luminile farurilor de la mașinile de-afară se strecurau prin ferestruici și aruncau umbre pe perete, s-au lăsat tustrei purtați de vise – trei vise diferite.

Apartamentul 8: Amanta Tristă și cu mine

Sătulă să se tot plimbe între bucătărie și living, Amanta Tristă a aruncat o ultimă privire spre masă. Totul părea pregătit. A aprins lumânarea în formă de nufăr ce plutea în bolul plin cu apă și a așezat șervetele albastre lângă farfuriile albastre. Stabiliseră să se întâlnească la șapte. La șapte fară zece s-a auzit soneria de la ușă.

— Bine ai venit, a ciripit ea și, cu toate că purta deja tocuri înalte, a simțit nevoia instinctivă să se ridice pe vârfuri. Tot timpul vii așa devreme?

— Am încercat din răsputeri să n-o fac, dar se pare că de la apartamentul meu până la al tău sunt doar trei pași și jumătate, am spus zâmbind.

— Sigur, ai picioare atât de lungi, a chicotit ea, roșind la sfârșitul propoziției, de parcă ar fi facut o remarcă erotică.

Stăteam în picioare lângă intrare, într-o uluială înrudită cu cea a oamenilor care, dorindu-se de multă vreme, se opresc brusc în clipa când își dau seama cât de aproape sunt de fapt de-a obține lucrul după care au Tânjit atâta. Deși intensitatea și frecvența relației noastre se limitaseră la a ne întâlni întâmplător din când în când și a pălăvrăgi despre una sau alta, îmi dădusem seama de multă vreme cât de atrasă era de mine. Chipul ei nu poate tăinui nimic. Totuși nu mă așteptam ca „treaba“ asta dintre noi să se petreacă atât de repede și de ușor...

Cuprinzându-i fața în palme, am mângâiat acea mică *hizma* azurie.

— Am gătit pui cu nuci măcinante, a șoptit ea când s-a tras înapoi, încercând să mă facă să continui nu de unde întrerupseserăm

sărutatul, ci de unde se oprise conversația noastră reținută. Sper să-ți placă.

Orb la reticența ei prefăcută, orb la cina de pe masă, am tras-o în dormitor. Spre surprinderea mea, era în largul ei. Ca și mine. Oamenii îndeajuns de inteligenți ca să nu aibă cine știe ce viitoare așteptări unul de la celălalt nu-și ascund prea multe când fac dragoste. Totuși seara târziu, când ne-am aşezat la masă, am simțit că, deși eram lipsiți de un viitor comun, s-ar putea să fi împărtășit un trecut comun, de parcă am fi trăit împreună de multă vreme în aceeași casă... și mi s-a părut că în adâncul inimii amândoi ne desfatam cu această iluzie... Pentru că, oricum ai privi lucrurile, un bărbat părăsit de nevastă și o amantă nemulțumită de bărbatul altei femei au o nevoie comună de cel mai rău soi: aceea de-a se încredea că dezamăgirea lor constantă în privința instituției căsătoriei nu izvorăște din eșecurile lor și că împreună cu altcineva ar putea face lucrurile să meargă.

Apartamentul 1: Muhammet

Scara de la poarta școlii avea șaptesprezece trepte. Urcând-o pe o șaisprezecea, în timp ce număra cu glas tare, Muhammet s-a întors cu un strop de speranță... dar minunea după care târjea nu s-a petrecut nici de data asta. Maică-sa n-a dispărut. Iată-o în schimb cum aştepta neîndupăcată în același loc, sprijinită cu pântecul umflat și cu toată greutatea ei de poarta zăvorâtă a grădinii, și se uita după el cu melancolia înduioșătoare a cuiva care stă pe chei și-și ia rămas-bun de la iubita aflată pe vaporul gata de plecare. Când l-a văzut pe Muhammet că se uită spre ea, Meryem s-a luminat toată la față de un zâmbet pe o treime de compasiune, pe o treime de mândrie și pe o treime de duioșie. Și-a fluturat brațele, gesticulând într-un fel ciudat, cu mișcări atletice. Văzând atâtea eforturi, ai fi putut crede că încerca să-i atragă atenția fiului ei din mijlocul unei mulțimi imense. Totuși era singura dintre mamele celor opt sute patruzeci și opt de puști din școala astă primară care insistă să-și aducă copilul la ore dimineață și în ultimele săptămâni ale semestrului al doilea și să aștepte la poartă până când sună clopoțelul – o tactică pe care o folosea de când auzise că Muhammet chiulea. Astă însemnă însă că de acum înainte urma să întârzie douăzeci și cinci de minute cu împărțirea ziarelor și pâinii în Palatul Bomboană. Deocamdată nu se plânsese nimeni. Madam Auntie oricum nu cumpăra pâine, părea să mânânce doar cât o pasăre. Cât despre Tijen Igienă, aceasta cobora în fiecare dimineață pe fereastră un coș în care ucenicul băcanului lăsa una dintre pâinile alea gata ambalate, neatinsă de nimeni. Amanta Tristă nu mâncă pâine ca să nu se îngrașe, iar profesorul burlac de la apartamentul 7 nu părea să se aștepte la cine știe ce râvnă

din partea ei, de vreme ce nu părea să știe nici măcar când o să vină ori o să plece el însuși. Sidar, care n-avea un sfanț, și coaforii, care își puseseră la punct propriul lor sistem, n-aveau să se supere pentru întârziere. Așadar, mai rămâneau două apartamente, iar Meryem n-avea de gând să pericliteze educația fiului ei doar pentru ele.

Chircindu-se tot mai mult cu fiecare fluturare din mâna a maică-sii, de parcă ar fi fost izbit cu un ciocan în cap, Muhammet a urcat până la urmă a șaptesprezecea treaptă și, luat de val, a dispărut pe ușa neagră ca smoala a școlii primare. Punga cu prânzul din mâna se făcea tot mai grea, ghiozdanul – și mai și. S-a uitat zadarnic în jur după ceva căruia să-i tragă un șut. Când ecoul soneriei a răsunat pentru ultima oară în hol, a intrat în clasă și și-a luat locul printre cei treizeci și doi de elevi.

În ciuda temerilor sale, prima oră s-a scurs fără nici un incident. Colegul lui de bancă bătăuș iî întorsese spatele, concentrat cu totul la ce scria pe tablă și părând complet netulburat, de parcă n-ar fi avut obiceiul să-l plesnească pe Muhammet măcar de două ori pe zi. Muhammet a privit cu recunoștință spatele acela, care era de două ori cât al lui. Își dorea să rămână mereu așa. Dacă ar putea fi coleg de bancă nu cu namila asta de copil, ci cu spatele lui! Și-a încovoiat umerii, s-a ghemuit îndărătul spatelui aceluia voinic și, liniștindu-se cu gândul că nu putea fi zărit din unghiul acela, a cercetat împrejurimile. Ferestrele clasei erau vopsite în cenușiu până la jumătate, ca să-i împiedice pe elevi să privească afară, dar prin crăpăturile și găurile vopselei tot mai putеai zări azurul cerului. Apoi a întors privirea spre fundele înfoiate ale fetei de la tablă și spre unghiile ascuțite și trandafirii ale învățătoarei, ale cărei vene se umflau ori de câte ori tipă. I-a trecut prin minte că fata de la tablă și învățătoarea se potriveau de minune. La urma urmei, dacă fata nu răspundea corect și învățătoarea își înfigea din nou una dintre unghiile alea lungi ale ei în lobul urechii elevi care greșea, nu conta prea mult: fata avea oricum găuri în urechi. În ciuda acestui fapt, nu știa cum se facea, dar băieții erau trași cel mai mult de urechi. Până acum Muhammet fusese tras cu prisosință și de fiecare dată iî păsa mai puțin de urechi cât să nu ajungă cu ele găurile împotriva voinței lui. Cum în primii șase ani din viață avusese un păr lung, ca de fată, nu

voia să și-i petreacă pe cei rămași cu găuri în urechi ca o fată. Stăpânit de astfel de temeri ce sporeau neconenit, a tresărit din nebăgare de seamă și tocmai atunci s-a întâmplat ce s-a întâmplat. Spatele de lângă el s-a întors dintr-o dată, preschimbându-se într-o față bucălată, roșie ca sfecla și ursuză. Rânjind obraznic, colegul lui de bancă l-a băgat în sperieți pe Muhammet.

De când începuse să meargă la școală, Muhammet visase zi de zi, fară excepție, să fugă de-acolo. Dar acum, cât scrâșnea din dinți de durere, nu Tânjea s-o șteargă, ci să piară cu totul. Măcar dacă s-ar fi petrecut o catastrofă chiar în clipa aia, un cutremur devastator, de pildă, astfel încât pământul să se caște, nelăsând piatră pe piatră sau om întreg, făcând miș-fărâmîș notele din catalogul învățătoarei, stelele de aur ale fetei de la tablă și mâinile și picioarele colegului său de bancă, laolaltă cu coatele, palmele și insultele lui... dacă s-ar împrăștia în cele patru zări și nu s-ar mai lipi la loc niciodată...

Pe când Muhammet ținea ochii închiși și visa la cea mai cumplită catastrofă imaginabilă, șuieratul unei sirene a sfâșiat văzduhul. S-au auzit pași grăbiți alergând pe hol și uși trântite. Au incremenit cu toții – învățătoarea se holba la elevi și elevii se holbau la ea. Cât ai clipi, ușa s-a dat de perete și a intrat o doamnă gătită, ce arunca priviri pătrunzătoare de după lentilele pince-nez-ului. Mai întâi a zâmbit către învățătoare, apoi către elevi și, cu o polițe cernută prinț-o sită fină, a turuit de parcă le-ar fi dat cine sătie ce vești vesele:

— Dragă doamnă învățătoare, scumpi elevi, acesta e un exercițiu de evacuare în caz de cutremur.

De îndată ce femeia gătită și-a isprăvit propoziția, trei bărbați care semănau izbitor între ei, toți voinici și cu mustăți pleoștite, au dat buzna în încăpere. Aveau căști galbene ca puui abia ieșiți din găoace și niște tricouri pe care scria „Neglijența ucide, nu cutremurele“. Cu o sprinteneală uimitoare, au scos una câte una din rucsacuri diferitele unelte pe care le aduseseră cu ei și au agățat afișe de toate mărimele de cărligele pentru hărți. Draperiile au fost trase și un projector cu diapozitive a început să lumineze peretele. Lui Muhammet i s-a tăiat răsuflarea pe când urmărea cu încântare diapozitivele aduse pe rând la viață de raza prăfuită de lumină care străpungea întunericul.

După ce-au văzut și ultimul diapozitiv și draperiile au fost trase înapoi, femeia gătită a bătut din palme ca să-i anunțe cum urma să se desfășoare exercițiul. Aveau să fie două etape. În timpul celei dintâi elevilor li se cerea să se ghemuiască sub bănci și, prefacându-se că totul în jur se zgâlțâia violent, să aştepte liniștiți și curajoși acolo, cu capetele vârâte între brațe. Cât despre etapa a doua, aceasta era menită să-i învețe cum să părăsească clădirea în cel mai scurt timp. Așadar, sirena a sunat și toți cei treizeci și doi de elevi din clasă s-au băgat sub băncile de lemn, chicotind fară încetare.

Muhammet s-a strâns ghem, ca să încapă în peticul de loc pe care i-l lăsase colegul lui de bancă. Apoi, câteva minute mai târziu, a ieșit de sub bancă odată cu ceilalți copii și s-au aliniat doi câte doi, ca să evacueze sala de clasă. Totuși, cum colegul lui de bancă n-a vrut să-l ia de mâna, așa cum ar trebui să facă colegii, Muhammet nu s-a putut alătura șirului de copii. Cei doi puști care stăteau în picioare într-un colț, departe de ceilalți, trebuie să fi atras atenția femeii gătite, fiindcă a zis brusc, cu glasul gâlgâind de încântare:

— Voi doi... vreți să veniți încoaace? Chiar căutam doi băieți curajoși.

În timp ce șirul celorlați puști se scurgea spre hol în perfectă ordine, Muhammet s-a uitat în urma lor cu jind și cu ochii plini de neliniște. Când clasa s-a golit de tot, și-a dat seama că femeia gătită și învățătoarea plecaseră și ele. Dar nici n-a apucat să găsească ceva în care să poată trage un sut ca să-și potolească ciuda că fusese lăsat pe dinafara jocului și, pe deasupra, împreună cu colegul lui de bancă bătăuș, că cei trei bărbăți s-au și pus pe treabă. Unul a înhățat o targă, altul a scos o frângchie destul de lungă și al treilea a desfăcut o pătură. Apoi au întins copiii alături pe targă, i-au infășurat în pătură și i-au legat strâns. Au agățat două dintre cele patru frânghii de niște cărlige și le-au lăsat să spânzure pe fereastră, iar pe celealte două le-au prins de clanța ușii de la clasă.

— Nu vă fie frică, a spus răgușit unul dintre bărbăți, după care a continuat mai încet, de parcă le-ar fi împărtășit un secret: O să vă coboram pe fereastră.

Peste cinci minute, când și-a făcut în sfârșit curaj și a deschis ochii, Muhammet s-a trezit la șaisprezece metri deasupra

pământului, pe o targă, cu brațele și picioarele legate strâns într-o pătură urât mirosoitoare, alături de băiatul care-i plăcea cel mai puțin pe lumea asta. Toți copiii se strânseseră în grădină, îi priveau de dedesubt și îi încurajau într-un glas. Cerul era albastru și senin, iar un nor mare se legăna leneș deasupra lor. Pe măsură ce frânghiile erau slăbite de sus, targa cobora cu hurducături, dar oricât de mult era lăsată în jos, părea că nu se mai apropie niciodată de pământ.

— Pun pariu că te caci pe tine de frică, a croncanit colegul lui de bancă.

Fața roșie ca sfecla a băiatului era aşa de aproape, că Muhammet putea să-i simtă miroslul respirației. A deschis gura, vrând să spună că nu-i era frică deloc, însă până s-apuce să răspundă ceva, gura i s-a umplut de scui pat. Celălalt băiat a izbucnit în râs. Sucindu-se ca să scape de stupitul din gură, Muhammet a izbutit în cele din urmă să scuipe, doar că nu în dreapta, unde nu era nimic, ci în stânga – pe fața dușmanului său.

Asta era ceva la care celălalt băiat nu se așteptase deloc. După ce-a trecut peste nedumerirea inițială, a ripostat înlocuind pistolul de scui pat cu o adeverărată mitralieră. Deși între timp se mai apropiaseră de pământ, nimeni dintre cei strânși dedesubt nu părea să-și dea seama ce se petreceau sus, la trei metri și jumătate deasupra pământului.

— Să vezi ce-o să pătești, a mărât meclă-de-sfeclă. O să cobori în mijlocul tuturor cu fața plină de flegmă verzuie!

Muhammet a întors iute capul, dar era prea târziu. A simțit cum un cocoloș de flegmă î se lipește de mijlocul frunții, rămâne nemîșcat o clipă, două, apoi se prelinge încet în jos și începe să-i alunece spre nas. Era gata-gata să vomite. Targa a mai coborât jumătate de metru. Acum puteai să vezi clar fețele celor de jos. Copiii își aplaudau veseli eroii coborâți din cer. Zbătându-se în van să scape din chingi, Muhammet simțea că-i vine să plângă. Cu toate că încerca din răsputeri să se convingă că lichidul care î se prelingea pe nas nu putea fi flegmă și că meclă-de-sfeclă îl păcăllise, nu reușea cu nici un chip. Targa a mai coborât jumătate de metru, norul a fost luat de vânt și Muhammet și-a pus o dorință: dacă pământul s-a sprijinit vreodată pe stâlpi, ar fi bine ca ei să se prăbușească taman în clipa asta și să aducă sfârșitul lumii...

Totuși, înainte să-și termine de exprimat dorința, amândoi copiii au fost aruncați brusc, gata-gata să fie smulși de unde stăteau, mai întâi în față, apoi în spate și după aceea din nou în față. De dedesubt s-a ridicat un val de strigăte, Muhammet a închis ochii, frânghia din stânga s-a rupt și targa s-a răsucit cu susul în jos, prăvălindu-se spre pământ de la o înălțime de doi metri și jumătate. Meclă-de-sfeclă a scos un vaier.

— Sunt morți? Sunt morți? a țipat învățătoarea cu unghii tran-dafirii și venele de pe gât însă umflat.

Pe când specialiștii în cutremure încercau să-i țină în frâu pe copiii care se înghesuiau în jurul victimelor ca niște găini la mâncare, unul dintre cei cu mustăți pleoștite a întors cu grijă targa cu fața în sus și a dat peste două perechi de ochi holbați cât cepele – una de durere, cealaltă de frică.

— Am cumva flegmă pe față? a întrebat Muhammet când a izbutit să vorbească.

Specialistul, pământiu de grijă, s-a uitat năuc, aproape visător, la fața copilului și a clătinat din cap. Atunci Muhammet a simțit că-și recapătă vigoarea. Până la urmă fusese doar o păcăleală! După ce frânghiile au fost dezlegate și li s-a smuls pătura de pe ei, s-a ridicat în capul oaselor pe targă, mândru nevoie mare. Pe când meclă-de-sfeclă, care își rupsese piciorul, era cărat la spital cu aceeași targă, Muhammet savura pentru prima oară în viață gustul siropos de dulce al curajului.

Apartamentul 3: coaforii Cemal și Celal

— Of, mor de curiozitate să aflu ceva despre omul care-a scris mesajul cu sfântul pe zid! Ori ne păcălește, ori și-a pierdut mintile. Numai de mi-aș putea da seama! Zău că abia aştept să văd ce-o să se întâmpile mai departe. Noaptea trecută draga mea *bulgur* nu și-a facut apariția. Cred că m-am obișnuit așa de tare ca femeia asta să ne arunce gunoiul drept în gură, că o să-mi fie dor de ea dacă nu mai apare. Stau și mă-ntreb: oare o fi luat în serios mesajul de pe zid? Nu c-ar fi imposibil. Doar suntem în Turcia! Occidentalii au terminat de mult cu explorarea Lunii, acum sunt ocupați să împartă Marte în parcele și în curând vor clona oameni. Dar noi, noi ce-am făcut în tot timpul ăsta? Am descoperit sfinți în curțile din spate! Fie el binecuvântat, dar e un sfânt sau un soi de floare ieșită din pământ? Și după aia ne întrebăm în van de ce nu ne vrea Uniunea Europeană. Ce să facă cu noi? O să ne poftescă să ne alăturăm ei când o să ducă lipsă de sfinți.

Au urmat câteva chicoteli slabe, însă Cemal n-a părut deloc jignit de slabul sprijin venit din partea publicului său.

— Zău că nu m-ar surprinde dacă într-una din zilele astea am avea o întrunire cu cod roșu la Palatul Bomboană, o întrunire de urgență cu o problemă specială pe ordinea de zi – „problema sfântului“ –, în locuința administratorului, domnul Hadji Hadji. Băiete, de ce nu dai cu puțin spray?

Mirosul înțepător al spray-ului pentru gândaci cu care dădu-seră din belșug peste tot seara trecută nu se risipise încă. Dimineață găsiseră zeci de gândaci morți pe podea. Toți au fost măturați și aruncați la coșul de gunoi înainte să sosească primele cliente.

— Așadar, iată-ne în apartamentul domnului Hadji Hadji, stând unul lângă altul la masă.

Cemal dădea glas viziunii sale în timp ce golea coșul de răchită pentru bigudiuri și îl întorcea cu susul în jos.

— Suntem cu toții acolo, drăguți, cuminți și puși pe treabă serioasă. Vă spun eu, până și Tijen Igienă a reușit să coboare din înălțimile ei, stă cocoțată pe un colț de scaun și e gata să răbufnească în orice clipă.

Cemal a luat un spray de păr cu bordură aurie și l-a așezat într-o parte a coșului.

— Iată-l și pe studentul ăla fară o para de la subsol, iar alături, câinele lui uriaș. Nu că le-ar păsa în vreun fel de sfânt: ăștia doi au venit să-și umple burdihanele pe gratis.

A înfipt un pieptăn cu dinți subțiri într-o gaură a coșului, iar lângă el – în chip de Gaba – a așezat un bigudiu gros, morcoviu și zimțat.

— O, ce se servește? a întrebat blonda puțin sazie, care venea să-și vopsească părul o dată pe săptămână, căci nu putea fi convinsă că nu era nevoie să o facă atât de des.

Acum cerceta curioasă coșul de răchită, de parcă ar fi vrut ca din el să țâșnească un copil cât degetul care s-o distreze.

— Pari să confunzi ședința asta cu o petrecere, draga mea, i-a răspuns scurt Cemal. Aici vorbim de-o întunire serioasă.

— Dar dacă nășcocești o poveste, vrem și noi să auzim amănuștele, a protestat Amanta Tristă din colțul în care stătea.

— Bine, bine, a tunat Cemal, fără a încerca să-și ascundă în vreun fel încântarea că reușise să-i atragă atenția Amantei Triste. Fie. Nora domnului Hadji Hadji ne-a servit *borek*¹ cu spanac și a facut un samovar cu ceai. Acum sunteți mulțumite?

— Da, da, au răspuns femeile, dând din cap și chicotind.

Însă nici n-au apucat bine să încuviințeze, că s-a și ridicat o obiecție:

— Nu, nu e bine!

Era funcționara de la tribunal, pe care toată lumea o socotea cea mai informată femeie din cartier, căci își câștiga pâinea punând

1. Pateuri sau plăcintă umplută cu spanac ori brânză feta (n.a.).

pe hârtie detaliile infracționale ce țineau de latura cea mai intimă a vieții oamenilor. Trecea pe-acolo o dată pe lună ca să-și vopsească părul în castaniu-închis. Când a fost sigură că se află în centrul atenției, s-a lăsat pe spătarul scaunului și a însirat cu îngâmfare informațiile pe care le deținea:

— În primul rând nora lucrează cinci zile pe săptămână la casa de bilete a unui cinematograf de dimineață devreme până seara târziu. Nu are timp să întindă aluat și să facă pateuri. Si chiar dacă ar avea timp, vă asigur că n-ar face-o. Femeia aia ține mai mult la păcatele ei decât la socru-său. N-ar ridica un deget pentru el.

Cemal s-a încruntat la clienta lui mult prea bine informată.

— Dacă-i pe-ăsa, n-o să fie pateuri la masă. Doar ceai, pur și simplu. Bine? Acum pot să trec la subiect?

— Păi, n-are nici un sens, a zis Amanta Tristă cu un zâmbet dintre cele mai cochete, hotărâtă să forțeze limitele afecțiunii lui Cemal față de ea. Atunci ar fi o greșeală de logică în poveste. Ai spus că studentul de la subsol și câinele lui uriaș sunt acolo ca să-și umple burdihanele. Acum trebuie să-i scoți.

Cemal s-a uitat supărat la bigudiul gros, morcoviu și zimțat, apoi la pieptănul lung, cu dinți subțiri și deși, de parcă le-ar fi hotărât soarta.

— Bine, mă dau bătut, a mormăit el, făcându-i cu ochiul Amantei Triste.

Repezindu-se la bucătărie, s-a întors cu jumătate din simitul pe care-l cumpărase de dimineață și l-a aşezat deasupra coșului pentru bigudiuri.

— Pentru intrunirea astă specială respectatul nostru administrator, domnul Hadji Hadji, a cumpărat pentru fiecare câte o cutie cu *canape¹*-uri dulci și sărate de la patiserie. A aranjat și niște grise cu susan pe platouri ovale. Vă place? Acum sunteți mulțumite?

— Da, da, au chicotit femeile, uitându-se unele la altele și apoi la funcționarea de la tribunal pentru aprobarea finală.

— Drept să spun, nu cred în ruptul capului că zgârcitul ăla ar cheltui atâtia bani, dar hai să zicem că ar face-o, de dragul poveștii, a decretat femeia, ridicând dintr-o sprânceană pensată îngrozitor de subțire.

1. Aperitive, gustări (în fr., în orig.).

Acum, că avea deplina lor încuviințare, Cemal s-a lansat entuziasț în joc, însirându-i pe toți vecinii rămași. Spuma de păr fără alcool, pentru extra-volum, cu vitamina B hrănită, era profesorul universitar de la apartamentul 7, uscătorul de păr era madam Auntie de la apartamentul 10, ondulatorul electric era gospodina din Rusia de la apartamentul 6, peria pentru vopsit și foarfeca erau soțul și soția care conduceau familia Fiii-cei-iuți-din-fire de vizavi, iar pila de unghii era Tânăra lor fiică deprimată.

După o scurtă pauză, Cemal a găsit că o perie de păr cu mâner de os era numai bună pentru administrator. La urmă s-a dus să aducă tubul transparent și lucios cu gel de un albastru intens.

— Iar asta de-aici e grațioasa domnișoară de la apartamentul 8, a gângurit el.

Când Amanta Tristă a răspuns la compliment cu un zâmbet netulburat, toate celelalte femei s-au foit nervoase pe scaune.

— O, n-ar trebui să uit de Celal și de mine! Firește, trebuie să fim la fel.

Din setul de îngrijire a părului de pe raft, Cemal a ales două pliculețe de tratament pentru păr cu cheratină și vitamine și le-a aşezat alături.

— Da, exact aşa ne-am aşezat. Domnul Hadji Hadji ne explică de ce ținem întrunirea asta specială, a zis el, apucând peria cu mâner de os și tușind teatral ca să facă liniște. În caz că nu l-ați văzut încă, dați-mi voie să vă informez pe toți că în grădina noastră a fost descoperit mormântul unui sfânt. Aceasta fiind situația, trebuie să facem urgent noi aranjamente.

— Hmm... păi, domnule, poate un sfânt să răsară din pământ ca o floare? a zis unul dintre pliculețele de tratament de păr cu cheratină și vitamine.

Întorcând capul către clientele lui, Cemal a adăugat în șoaptă:

— Asta sunt eu!

— Mda, ne-am dat seama! au zis femeile într-un glas.

— Voi, ca indivizi, sunteți liberi să credeți sau nu. Nici noi nu suntem obligați să vă convingem de existența sfintilor. Totuși, dacă vreți ca în țara asta să inflorească democrația, trebuie să arătați puțin respect pentru credințele altor oameni, a decretat peria cu mâner de os. Dacă suntem cu toții de acord în această privință, avem pe ordinea de zi chestiuni punctuale pe care trebuie

să le rezolvăm fără prea multă tevatură. Prima chestiune de pe ordinea noastră de zi e următoarea întrebare: al cui e sfântul care se odihnește în grădina noastră? Nu poți să-i spui aşa și cu asta basta. Fiecare sfânt ajută o parte a populației din țara noastră. Unii îi ajută pe marinarii de pe mare, alții se îngrijesc de soldații de pe uscat. Unii sfinți tămăduiesc femeile care nu reușesc să rămână însărcinate, alții îi ajută pe leproși. Trebuie să te rogi întotdeauna unui sfânt care are atribuții legate de problema ta. Dacă o fată bătrână se roagă din greșeală la Sfântul-celor-țintuiti-la-pat, cel mai bun lucru cu care se poate alege e un pic de țopăit și sărit în plus.

— Cineva ar trebui să noteze toate astea într-un proces-verbal, a intervenit funcționara de la tribunal, ridicând din cealaltă sprânceană.

— Bine, a spus Cemal și, după ce s-a gândit puțin, a desemnat pila de unghii pentru treaba asta. Ia și scrie aşa, domnișorică: prima chestiune de pe ordinea noastră de zi e să stabilim al cui tată e acest sfânt onorabil.

— De unde știm că sfântul e bărbat? Ar putea fi femeie, a obiectat Amanta Tristă.

— Prostii, a zbierat peria cu mâner de os.

— De ce? O femeie n-ar putea fi sfântă? a întrebat cu încă-pățânare Amanta Tristă, fără să-și ia ochii de la tubul cu gel care o înfățișa.

Și, fiindcă avea cuvântul, a ținut chiar atunci, pe loc, un discurs:

— Mulți oameni pioși au ieșit din rândul femeilor. Să le amintim mai întâi pe slăvitele Ayşe și Fatma. Apoi mai e, de pildă, Rabia. Sigur, Mama Kadıncık e și ea demnă de luat în seamă – la fel și Karyagdı Hatun. Apoi mai e Hüma Hatun, mama sultanului Mahomed Cuceritorul, iar mama lui Mevlana, Mümine Hatun, e și ea un exemplu... ca să nu mai vorbim de „Cele Șapte Filles“.

Femeile înșiruite în fața oglinzii s-au întors uimite spre Amanta Tristă. Știa prea multe lucruri despre religie, mult prea multe pentru o amantă. Cemal părea să fie cel mai impresionat. O privea cu adorație, ca și cum neasemuita cadâna Canayakın, care uimise pe toată lumea venită în audiență la califul Harun Al-Raṣid nu numai cu frumusețea, ci și cu înțelepciunea ei, ar fi renăscut –

dintre toate locurile din Istanbulul anului 2002 – tocmai în Palatul Bomboană.

— Atunci scrie aşa, domnişorică, i-a ordonat peria cu mâner de os pilei de unghii. Primul punct de pe ordinea noastră de zi e să aflăm al cui tată sau mamă e sfântul asta. Pentru a efectua cercetările necesare, sperăm că onoratul nostru profesor universitar nu ne va lipsi de ajutorul lui prețios.

Spuma de păr fără alcool, pentru extra-volum, cu vitamina B hrănită, a fremătat puțin. Profesorul părea încântat de stima ce i se arăta.

— Haideți să trecem la al doilea punct de pe ordinea noastră de zi. Doamnelor și domnilor, acum, că avem un sfânt în grădină, trebuie să ne supraveghem cu mai multă grijă comportamentul zilnic. În acest scop, am pregătit eu însuși o listă cu lucruri pe care trebuie să ne abținem cu strictețe să le facem. Cu îngăduința dumneavoastră, am să-o citesc cu voce tare:

Articolul 1: Noaptea locatarii nu trebuie să-și întindă picioarele în direcția sfântului. Paturile care sunt îndreptate cu picioarele spre grădină trebuie întoarse numai de către.

Articolul 2: Locatarii nu trebuie să se plimbe dezbrăcați prin apartamente.

Articolul 3: De acum înapoi preșurile și covoarele care trebuie scuturate nu vor mai fi scoase pe ferestrele ce dău spre grădină și nici nu se va mai arunca nimic pe ferestrele respective.

— Cum e cu puțină aşa ceva? a protestat spray-ul de păr cu bordură aurie.

— Vă rog să nu mă încrerupeți! a bombănit peria de păr cu mâner de os.

Articolul 4: De acum încolo n-o să se mai atârne haine la uscat la ferestrele dinspre grădină.

Articolul 5: De azi înapoi n-o să se mai tundă un singur fir de păr între pereții acestui apartament.

— Domnule, aveți puțină milă de noi! Dacă n-o să mai tundem pe nimeni, o să murim de foame. Din asta ne câștigăm pâinea, a zis unul dintre cele două pliculețe de tratament de păr cu cheratină și vitamine.

Cemal a adăugat din nou în şoaptă, făcându-le cu ochiul clientelor:

— Aşta a fost Celal!

— Ne-am dat şi noi seama, au spus femeile în cor.

— Aşa ceva nu se poate cu nici un chip. Nu uitaţi că, dintre toate apartamentele din clădirea asta, al vostru se întâmplă să fie cel mai aproape de mormântul venerabilului sfânt. Ca atare, voi trebui să-i arătaţi cea mai adâncă cinstire. Nu puteţi să mai deschideţi ferestrele şi să cântaţi melodii populare, nici să scuturaţi păr sau să aruncaţi unghii afară, aşa cum nu puteţi să mai tundeţi pe cineva sau să pensaţi sprâncene uitându-vă la mormântul sfântului. Dacă nu puteţi să vă supuneţi regulilor, mergeţi şi deschideţi-vă salonul de coafură în altă parte.

Articolul 6: De acum încolo pielea, părul, penele şi altele asemenea provenite de la animale precum caii sau măgarii n-o să mai intre în casa noastră de raport. E valabil şi pentru câini.

Pieptânul cu dinţi subţiri şi deşi a lăsat să-i scape din vârful coşului pentru bigudiuri:

— Şi de ce, mă rog?

— Pentru că, potrivit religiei noastre, câinii sunt spurcaţi, s-a răstîit peria de păr cu mâner de os.

Totuşi, dându-şi seama în acest moment că avea prea puţine cunoştinţe ca să-şi susţină afirmaţia, Cemal s-a uitat la Amanta Tristă, cerându-i ajutorul. Ea a spus, de parcă abia aştepta prilejul:

— Vedeţi *sura „Al-’Araf“* din *Coran*: dacă îl legi, răsuflă greu, cu limba atârnând, dacă îldezlegi, răsuflă greu, cu limba atârnând. Pe deasupra, să nu uităm că şi Mevlana spune despre lăcomia omului că e „câinească“.

— Nimic din toate astea nu se aplică la câinele meu. Gaba nu e turc. E elvețian! a strigat pieptânul cu dinţi subţiri şi deşi.

Femeile înşiruite în faţa oglinzii s-au uitat cu duioşie la bigudiu gros, morcoviu şi zimşat.

— Dar, domnule Hadji Hadji, după cum bine ştiţi, „Cei Şapte Adormiţi“¹ din rai aveau şi ei câini, a zis plină de milă Amanta Tristă.

1. Vezi povestea Celor Şapte Adormiţi din *Coran* – *sura „Al-Kahf“*, 18, 9-26.

— Bine, bine, s-a dat bătută peria de păr cu mâner de os. Dar de-acum încolo câinele sălă o să facă baie în fiecare zi. Să nu mai aibă nici măcar un singur purice pe el! Nici un purice în tot apartamentul! Se înțelege de la sine că nici păduchi. Trebuie să scăpăm și de gândacii ăștia. În toate apartamentele, de sus până jos, o să se facă fumigații.

Articolul 7: De acum încolo cerșetorii, vânzătorii ambulanți, telalii, simigii și alții asemenea n-o să mai fie primiți în clădire.

— Așa și trebuie, au încuviațat într-un glas soțul și soția închipuiți de peria pentru vopsit și foarfecă.

— Și ultimul, dar nu cel din urmă...

Articolul 8: De acum înainte gunoiul din Palatul Bomboană o să fie colectat regulat. În jurul mormântului sfântului o să se traseze un cerc cu diametrul de treizeci de metri și înăuntrul lui n-o să fie aruncată nici o fărâmă de gunoi. Se va avea mare grija ca întreaga casă de raport să strălucească întotdeauna de curătenie. Peste tot o să fie curat lună. Se va face orice este necesar ca să scăpăm de miroslul respingător care a înghițit Palatul Bomboană. Tot timpul am simțit că ne înăbuşim din pricina duhorii ăsteia de putreziciune. Haideți să ne asigurăm cel puțin că sfântul ăsta vrednic de laudă nu suferă aşa cum am suferit noi.

Cemal și-a dat seama îndată că uitase de Meryem. A pus repede în coș un ondulator de gene. Însă chiar când se pregătea să-l facă să vorbească, în spate s-a auzit un zgomot asurzitor. Celal, pe a cărui față se citea cât de puțin îi plăcea jocul în curs, scăpase un uscător de păr. Când toți ochii s-au întors către el, s-a facut roșu ca sfecla de stânjeneală. Fără să ridice uscătorul, s-a repezit spre ușă, bolborosind:

— Ies un pic, am nevoie de aer.

— Nu mi-o lăua în nume de rău, Cemal, a zis blonda puțin săsie de îndată ce ușa s-a închis în urma lui Celal, dar nu cred să mai fi existat vreodată doi gemeni cu firii mai diferite decât voi doi. De-ași avea măcar un singur lucru în comun, pentru numele lui Dumnezeu!

Pe când o stânjeneală zburlită cădea ca o burniță peste salonul de coafură, fiecare dintre actorii din jurul coșului a devenit iarăși lucrul neînsuflețit ce fusese odată.

Apartamentul 7: Amanta Tristă și cu mine

N-o așteptam în nici un caz pe Amanta Tristă. S-a dovedit că dăduse cu spray de gândaci peste tot prin apartament și m-a întrebat dacă putea sta la mine până se mai risipea miroslul. I-am răspuns că le eram veșnic recunosător gândacilor. Ea a râs. Zâmbetul ei reținut s-a preschimbat într-unul întrebător când a zărit farfuria uriașă cu brânză și somon afumat de pe masa dinăuntru.

— Sunt în bani, am zis. Meryem a trecut azi-dimineață pe-aici. Femeia de la apartamentul 9 a trimis-o la mine cu o solie. Vrea să-i dau lecții de engleză fiică-sii. La început n-am fost interesat. Ultima oară când am dat astfel de lecții eram eu însumi student. Însă apoi, din cine știe ce motiv, femeia mi-a oferit o plată grasă pe oră.

— Probabil din cauză că urăște ideea ca fiica ei să iasă din clădire.

— Naiba știe! Oricum, o să-i dau lecții la ea acasă.

— Poate a preferat să aibă un profesor din clădire, a zis ea radiind, înainte să bage în gură o bucată mare de brânză. Sau poate s-o fi îndrăgostit și ea de tine. Cum mi s-a întâmplat și mie!

Când zâmbește, cicatricea de pe față îi devine mai pronunțată. Îmi place să i-o mângâi. Am apucat-o bland de mâna și am tras-o înăuntru. Îmi place gustul pe care limba ei îl lasă pe-a mea.

— Știi că am fost crescută de bunicul? a murmurat ea, prin-zându-mi degetele care îi mângâiau obrazul și ducându-le la buze.

Mi-am aprins o țigară și m-am lăsat pe spate. Mi-au plăcut întotdeauna discuțiile de după sex. Datorită Amantei Triste am

început din nou, după atâta timp, să dorm în patul care era „prea mare“ pentru mine.

— Era un om grozav de mugalit și de bine-crescut. Mama și tata nu s-au înteles niciodată, acasă se certau întruna. Au divorțat pe când aveam patru ani. Amândoi s-au recăsătorit după un an. Apoi bunicul i-a spus mamei: „Lasă-mă să-o cresc eu pe biata copilă. Tu pune temeliile noii tale case, vino și vezi-ți fata când vrei“. Mama a acceptat. Mă bucur că a facut-o. L-am iubit enorm pe bunicul. Dacă n-ar fi murit aşa de repede, acum aş fi fost în cu totul alt loc. Mă rog, după moartea bunicului am rămas singură cu bunica. Îmi plăcea și de ea, dar nu la fel de mult cum îmi plăcea de bunicul. M-am întors la mama. Toată lumea râde de doamna Tijen fiindcă nu e în stare să iasă din casă, însă nici eu, la o vârstă atât de fragedă, nu pușesem aproape niciodată piciorul afară din casă vreme de doi ani întregi. Îți vine să crezi aşa ceva? Nu din cauza vreunei obsesii legate de curătenie sau altceva de genul asta. Sinceră să fiu, nici nu știu de ce. Nu ieșeam nici măcar până în stradă, darăminte să mă mai duc la școală. Nu că lumea de-afară nu mi-ar fi trezit curiozitatea, dar cred că Tânjeam după un cu totul alt fel de loc. și mama, și tatăl meu vitreg m-au încurajat din toate puterile să ies din casă. Ciudat, nu-i aşa? De obicei tinerii se simt îngrădiți de părinți. În casa noastră era exact pe dos. Mă rog, într-o dimineață, când stăteam la masă și luam micul dejun, mama și tatăl meu vitreg discutau despre cine să plătească factura la telefon și eu m-am auzit zicând: „Dați-mi-o mie. O să plătesc eu“. Au făcut ochii mari de uimire, însă eu am luat factura și m-am repezit afară. Trecuse atâta vreme de când ieșisem ultima oară din casă, încât jur că la început mă cătinam ca o bețivă. Am intrat la poștă. Era coadă. Am așteptat și-am tot așteptat și în cele din urmă în fața mea n-au mai rămas decât câțiva oameni. Atunci l-am văzut prima oară. Era funcționarul care opera facturile în spatele geamului. Nu era aşa de frumos ca tine, dar avea niște ochi fară egal. Oare poate să aibă cineva irisurile viorii? El le avea. Când mi-a venit în sfârșit rândul, mi-a cerut factura și i-am întins-o. Mi-a dat restul, a stampilat factura și apoi m-a privit cu luare-aminte, de parcă ar fi vrut să vadă prin mine. Am simțit un fior rece pe șira spinării. „O zi bună“, mi-a urat el. N-am putut rosti nici un cuvânt. În starea asta am ajuns înapoi acasă. A doua

zi m-am repezit afară devreme și m-am dus glonț la poștă. Chiar și la ora aia era coadă. Când mi-a venit rândul, i-am întins factura deja plătită, cu inima bătându-mi să-mi sară din piept. S-a uitat nedumerit la mine, iar eu m-am uitat să văd dacă avea într-adevăr irisurile viorii. Chiar aşa le avea. Oamenii care așteptau în spatele meu au început să bombăne. El își ascundea cu greu amuzamentul.

N-am putut să nu mă gândesc la Ayshin. În viață ei nu s-ar îndrăgosti de un bărbat pentru că are irisurile viorii. Dragostea lui Ayshin e precum cârma birocrației. Își îndosariază corespondența, face calcule, ține evidențe, deduce cheltuielile din câștiguri și astfel păstrează o arhivă colosală. Nu uită niciodată o ceartă. Nu numai că n-o uită, dar are grija nici să nu fie uitată. Dacă am fi căsătoriți, m-am întrebat o clipă, Amanta Tristă ar fi la fel? Puțin probabil. Felul în care se raportează ea la viață are ceva uimitoare de sălbatic, aproape animalic. Totuși are doar douăzeci și doi de ani, e de presupus că o să se schimbe. Poate că, de îndată ce se vede măritată, o să se transforme și ea într-un soi de copie a lui Ayshin.

— Ce s-a întâmplat după aceea? am întrebat.

— Restul e mizerabil. Am ieșit împreună. Mama era furioasă, dar cine stătea s-o asculte? Nu-mi dădeam seama dacă eram îndrăgostită sau nu, însă trebuie să mi se fi aprins rău călcâiele după el. Voia să ne căsătorim numai decât și, cu toate că eu nu voiam, n-am avut curajul să-i spun nu. Era un cartier cât o nucă, lumea se desfăta bârind... cum să nu te măriți cu băiatul cu care ieșeai? Așa că ne-am logodit și de-atunci a început să se schimbe, a devenit aproape alt om. Era un suflet atât de nefericit! Poate că și eu eram nefericită, însă deznaștejdea mea era îndreptată numai spre mine, în vreme ce a lui era îndreptată spre toată lumea în afară de el... nu că ar fi fost răutăcios... În fine, asta a fost problema. Nu era un om ascuns, dar murea de nerăbdare să devină aşa. De-acum nu-mi mai spunea nici o vorbă bună, nici una măcar. Se plângea întruna de poștă, de șefi și, bineînțeles, de facturi. Însă nu de asta ne-am despărțit.

Buzele i s-au răsucit într-un zâmbet strâmb.

— Știi, de fapt ne-am despărțit din pricina unui cal.

Văzând nedumerirea ce mi se citea pe chip, a izbucnit într-un hohot de râs și mai nervos.

— Într-o zi, pe când ne plimbam, eu am văzut un cal și o trăsură. Poate o să îți se pară o prostie, dar tot o să-ți povestesc. Vezi tu, bunicul era un om deosebit, cu totul ieșit din comun. „Dacă nu reușești să mori înainte de moarte, viața pe care o trăiești și moartea de care mori n-or să fie altceva decât o obligație“, avea el obiceiul să spună. Nu-i păsa nici de huriile din rai, nici de flăcările iadului. Avea obiceiul de-a saluta orice animal întâlnit pe stradă. „Poate e un vechi prieten și-atunci ar fi grozav de necuviincios să nu-i arăți respect“, zicea el. „Când părăsești viața asta, de fapt nu pleci cu totul, ci te întorci pe pământ, uneori în chip de om, alteori în chip de animal. De fiecare dată luăm o înfațisare diferită, fie că e vorba de un măgar, o lebădă, un fluture sau o broască. Totul depinde doar de noroc. Nu-i nevoie să te amărăști...“ Pentru a preveni astfel de resentimente, în clipa morții pier nu sufletele, ci amintirile noastre. Așa încât nu suntem în stare să ținem minte șirul tuturor ființelor care am fost înainte. Știi, cele mai vii întâmplări din copilăria mea erau cele în care hoinăream pe străzi împreună cu bunicul, salutând fiecare animal ce ne ieșea în cale. Salutam în gura mare pisicile, câinii, vrăbiile, măgarii și greierii. „Ce mai faci, dragă prietene?“, striga bunicul, iar eu îl imitam: „Ce mai faci, dragă prietene?“ Cum ne mai distrام!

I-am mânăiat ușor rotunjimea pântecului, ascunsă acum sub cearșaful strâns bine în jurul trupului.

— Ei, de îndată ce-am văzut calul ăla pe stradă, l-am salutat fară să-mi dau seama ce fac. Când m-a văzut vorbind cu calul, Printul Vioriu a început să râdă de mine... și-a bătut joc de mine în fel și chip și m-a rănit adânc. O ținea tot aşa fără încetare. În zilele următoare, de câte ori vedea vreun măgar pe stradă, mă lăua peste picior: „Uite acolo, dă fuga și sărută mâna bunicului tău!“ Atunci m-a izbit adevărul: nu-l iubeam pe Printul Vioriu! Toate lucrurile pe care le îndrăgeam eu nu prețuiau nimic pentru el. „Atunci cum o să-mi petrec restul vieții împreună cu el?“, m-am întrebat. Nu m-a luat deloc în serios când i-am spus că vreau să mă despart de el. „O, ești aşa de țâfnoasă“, mi-a răspuns zâmbind atotștiitor, crezând că după câteva zile o să mă răzgândesc, însă – când a văzut că n-o fac – a început cu intimidările. Câte amenințări! Într-o seară luam cina acasă și a bătut la ușă, mort de beat. L-a acoperit cu ocări pe tatăl meu vitreg. Apoi m-a apucat

de braț și m-a tras afară. Trăsnea a băutură de parc-ar fi căzut într-un butoi. „Fii atentă aici, dacă mă părăsești, îți ciopârțesc fața!“ Exact aşa a zis. „Nu te obosi, o să-o fac singură“, i-am răspuns. Știu că n-o să mă crezi. Nici mie nu-mi vine să cred. Nu știu de ce-am spus-o sau de ce-am făcut ce-am facut. Pe-atunci aveam șaptesprezece ani, dar tot mi se mai întâmplă din când în când. De câte ori sufăr, fac lucruri din astea fară să mă gândesc... îmi fac rău... Nu intentionat. După aia mă întreb uimită: „Doamne, cum de-am făcut aşa ceva?“. Dar când fac lucruri din astea, mintea parcă mi-e goală. Înțelegi ce vreau să spun? Dacă m-aș gândi înainte, probabil că n-aș putea să fac aşa ceva, nu?

Am zâmbit. Una dintre fațetele naivității e neglijența, cealaltă e nevinovăția. Neglijența poate fi un cusur, însă probabil că nu există nimic mai ispititor pe lume ca nevinovăția.

— Mama și tatăl meu vitreg ascultau de după ușă, gata să-mi vină în ajutor dacă se întâmpla ceva, căci se temea că Prințul Vioriu o să-mi facă rău. Nici nu le trecea prin minte de ce eram în stare. Firește, n-aveam la mine vreun cuțit sau altceva de felul acesta. N-aveam decât acul de păr din oțel, destul de ascuțit, cu care îmi prindeam cocul – pe vremea aia aveam părul aşa de des, că nici un alt soi de ac de păr nu reușea să-l țină laolaltă. Ei bine, cu acul ăla mi-am crestat obrazul stâng. Cu toate că nu-mi puteam vedea față în clipa aia, o puteam vedea pe-a Prințului Vioriu: pământie de groază, galbenă ca ceară. A început să strige și să zbiere, vrând să mă opreasă. Auzind hârmălaia, mama a ieșit din casă și s-a pus și ea pe țipat. Abia atunci mi-am dat seama că, pesemne, mă rănisem destul de rău. Tatăl meu vitreg a început să-l lovească pe logodnicul meu, crezând că el era vinovat, iar Prințul Vioriu nici măcar nu s-a apărat, aşa era de șocat! În timp ce tatăl meu vitreg îi trăgea o chelvaneală zdravănă, mama și cu mine am sărit într-un taxi și ne-am dus la Urgențe. Mă miram că nu mă dorea deloc obrazul. Se pare că durerea apare mai târziu. La Urgențe era un medic care s-a purtat cu mine părintește, aproape un suflet-pereche al bunicului. Mi-a vorbit bland, înțelegător, încercând să scoată cât mai multe de la mine și să afle cine mi-a făcut asta. Când și-a dat seama care era adevărul, s-a albit la față de mânie, însă până și mustrările lui erau blânde, crede-mă. Mi-au

dat somnifere și mi-au cusut rana. Tocmai când ieșeam din spital, medicul acela m-a luat de mâna. „Copila mea zănatică, acum, că ai păsit dincolo de pragul neburiești și ți-ai crestăt fața astă frumoasă, nu te mai întoarce pe câmpia chibzuielii și a bunului-simț. Regretul ce urmează e chiar mai rău decât faptul că ți-ai crestăt singură față fără să-o regreți. Atunci o să suferi cu-adevărat și o să suferi degeaba. Așa că fii mereu tu însăși, rămâi la fel de zănatică și după ce ți se scot firele. Promiți?“ Am promis. Ne-am strâns mâinile. Am avut noroc c-a facut o treabă atât de bună. Crede-mă, orice alt doctor în locul lui m-ar fi cusut ca pe-un sac. Totuși a rămas o cicatrice care nu mai dispăre.

Nu știam ce să spun. Povestea ei nu era chiar ce mă așteptam să aud. Să te îndrăgostești de cineva e ca și cum ai scoate la iveală povești adânc îngropate în casa tristeții sale – povești ce n-au mai văzut niciodată lumina zilei. Iar să rămâi îndrăgostit e ca și cum, după ce ai auzit toate poveștile astea, ai plonja în casa viselor celui iubit și ai rămâne neclintit acolo chiar dacă ai da peste alte povești mult mai rele. Am fost prea pripit în privința Amantei Triste. Nu era tristă. Sau cel puțin tristețea ei nu era atât de transparentă pe cât mi s-a părut la prima vedere. Am tras-o spre mine. A venit mai aproape și s-a foit până și-a aşezat comod capul pe pieptul meu. Apoi, încet și bland, și-a deschis sufletul:

— L-am iubit pe Printul Vioriu pentru ceea ce era, însă apoi el s-a prefăcut în altceva. Te rog, nu mă minți niciodată! Totul ar trebui să fie exact ce e!

Am dat doar din cap. Cine spune că urăște minciunile, dacă nu minte chiar în clipa aceea, va abate negreșit ghinionul asupra celor din jur, întocmai ca o oglindă spartă. Cine cere să nu fie mințit niciodată Tânjește de fapt după asta. E ca atunci când vezi un pistol într-un film: mai devreme sau mai târziu cineva trebuie să apese pe trăgaci. Totuși n-aveam chef să o contrazic. Curând a adormit în lumina ce se strecu prin fereastră. Nu era foarte frumoasă, dar chipul ei avea un soi de farmec. Îmi făcea atât de multă placere să-o privesc.

M-am ridicat din pat. Bâjbâind pe întuneric după ceva de îmbrăcat, am aprins veioza. Cearșaful cu care era învelită Amanta Tristă alunecase, lăsându-i la vedere piciorul drept. Abia atunci

mi-am dat seama pentru prima oară că făcuserăm dragoste fie pe întuneric, fie pe jumătate îmbrăcați – trupul ei gol rămânea încă un mister pentru mine.

Partea de sus a pulpei îi era acoperită cu niște liniuțe stacojii cicatrizate. Așezate vertical una lângă alta, ca grupurile de cinci liniuțe pe care ne închipuim că le folosesc deținuții în închisori pentru a socoti zilele trecute sau rămase. Le-am privit mai îndeaproape. Cele mai multe nu păreau a fi prea adânci, ca și când ar fi fost făcute în grabă. Însă una dintre ele era destul de adâncă și părea să fi fost facută de curând, fiindcă nu avusese vreme să se vindece.

*

02.22 dimineața: s-a răsucit pe burtă cu un geamăt scurt. Am învelit-o și am stins lumina. În clipa aia mi-ar fi prins grozav de bine niște *rakı*. Cum am aprins lumina în bucătărie, câțiva gândaci s-au facut nevăzuți cu iuțeala fulgerului. Mai devreme sau mai târziu va trebui să fac și eu fumigații în apartament. Am tăiat brânză albă și pepene din belșug. Pe brânză am turnat niște ulei de măslini din cel adus de Amanta Tristă și am presărat cimbru, o grămadă de cimbru. Probabil că negustorul de ulei de măslini n-ar fi vrut să afle că sticlele pe care i le aducea micuței lui amante erau consumate de un alt bărbat.

Am ieșit pe balcon. Mi-am tras scaunul mai aproape de grilaj și mi-am aprins o țigară, având grija să nu strivesc grămadă de furnici ocupate să care acasă leșul mătăhălos al unui gândac negru. Câte tăieturi mai erau pe trupul ei? Nu știam cu ce își făcuse rănilor alea... Cu o lamă sau cu un cuțit? Ori cu un ac de păr? M-am uitat la sacii cu gunoi stivuiți jos, lângă zidul grădinii. Nimic nu se schimbase. Mirosul acru de gunoi ne învăluia în continuare.

Apartamentul 10: madam Auntie

Madam Auntie aştepta de ceasuri întregi pe țărmul mării, împreună cu alți culegători asemenea ei. Cu fiecare rafală a *lodos*-ului, vântul turbat dinspre sud-vest, valurile aduceau o mulțime de lucruri: vele sfâșiate, vâsle rupte, busole cu acele stricate, cârme care-și pierduseră direcția, litere disparate din numele vaselor rămase de pe urma unor călătorii ce n-aveau să se încheie niciodată într-un port liniștit și a călătorilor de mult debarcați.

Marea, sătulă să se joace cu mingile de plastic sau cu saltelele gonflabile pe care valurile le furaseră demult, pe când erați în vacanță, cu rogojinile sau pălăriile de paie pe care vântul le duse de departe de locul lor cuvenit, le împinge și le depune pe diferite țărmuri.

Alături de alți culegători asemenea ei, madam Auntie stătea să strângă ce avea să depună marea pe țărm.

Apartamentul 3: coaforul Celal

De cum a ieșit pe ușa salonului de coafură, Celal s-a îndreptat glonț – pe străzi lăturalnice – spre bulevard. După ce-a mers fără țintă vreun sfert de ceas în mijlocul mulțimii, a intrat pe o stradă cu cinci baruri unul lângă altul, care arătau toate la fel. Deși nu-i stătea deloc în obicei, i-a venit poftă să bea o bere. A ales la întâmplare unul dintre baruri și s-a năpustit înăuntru. Barul era plin până la refuz. S-a dus drept la masa aflată chiar lângă ușă, fiindcă avea obiceiul să stea cât mai aproape de ieșire, și i-a cerut o bere și niște cartofi prăjiți chelnerului sfrijit și pipernicit, ale cărui gesturi trădau nu numai scârba față de meseria lui, ci și faptul că mintea îi umbla aiurea.

Pe când aștepta să comande, Celal a zărit la masa de vizavi un ins oacheș, cu câte trei cearcăne în nuanțe diferite de vinețiu sub ochi, care fie nu putea sta locului, fie era gata-gata să se prăvălească peste masă. Ochii bărbatului erau pironiți la *raki*-ul pe care îl avea dinainte. Deși în clipa de față nu lua nici o sorbitură din pahar, era cât se poate de limpede că băuse deja mai mult decât putea duce. Nu se atinsese nici de hamsiile prăjite.

— Ce-naiba-te-holbezi-aşa-la-mine-amice? a cronicănit bărbatul dintr-odată, bolborosind răgușit cuvintele.

Celal s-a facut mic pe scaun, neștiind ce să spună, însă, din fericire, chiar atunci chelnerul a răsărit lângă el.

— Nu-ți face griji din pricina lui, frate, l-a sfătuit chelnerul, cu ochii atîntiți la trecătorii care circulau grăbiți încolo și-ncoace de cealaltă parte a ferestreii, de parcă și-ar fi dorit mai degrabă să fie acolo, în mijlocul lor, decât aici, la bar. E un ins pașnic. Doar că azi e cam dărămat.

Berea era destul de bună, cartofii prăjiți – deloc. Pe ei erau împroșcate dâre lungi de maioneză și ketchup. Celal n-avea nimic împotriva maionezei, însă nu putea suferi ketchupul. Îi era ciudă pe el însuși pentru că nu-i spusese asta chelnerului. Foindu-se îmbufnat, s-a întors într-o parte, ca să nu fie nevoie să stea cu fața spre masa de vizavi.

Unul dintre cei patru bărbați voinici de la masa următoare ridicase degetul mare, de parcă ar fi încercat să facă autostopul de pe locul unde stătea. Era un bărbat tuciuriu, însă imitator, cu un nas acvilin și o dorință fără margini de a-și auzi părerile întărite de ceilalți, dacă țineai cont de cât de des spunea „Nu-i aşa?“. După ce a luat o gură zdravănă de bere, și-a șters mustața cu dosul palmei și și-a bombardat prietenii cu întrebări:

— Ce-aveți? Ce stați toți ca muții? Nu suntem noi oamenii care să ne speriem și să dăm bir cu fugiții! Nu-i aşa?

A trântit cu zgomet cuțitul bont, mânjit cu dressing pentru hotdog, chiar în mijlocul mesei.

— Faci pariu? Ești invitatu' meu. Eu aşa fac pariuri, frate. Nu suntem niște puști care pariază pe două bile de sticlă sau trei capace de suc, nu-i aşa? Dacă pierd, îmi tai deștu' mare și-l las pe masă, da dacă pierzi tu, tre' să faci la fel, nu-i aşa?

Din căte se părea, cuțitul de pe masă nu era suficient de impresionant pentru aşa ceva, fiindcă numai decât a scos un briceag cu lama ascuțită și l-a aşezat alături. Apoi a ridicat iar degetul mare, împietrit ca o statuie. Pe când ceilalți se holbau la degetul scurt și gros ațintit drept către ei, un fior înghețat a dat ocol întregii mese.

În orice altă zi Celal ar fi plecat de-acolo, temându-se de o încăierare, dar azi avea chef de băut. Așa că a rămas și a continuat să bea, în ciuda provocărilor bețivului de la masa de vizavi, a ketchupului de pe cartofii prăjiți și a degetului mare ce teroriza masa de alături.

Nefiind obișnuit cu băutura, ochii i s-au înroșit înainte să ajungă la jumătatea celei de-a doua beri. Cu privirea ațintită la petele de pe fața de masă și la găurile de țigară din ea, a lăsat să-i scape un oftat adânc. De ce era fratele lui geamăn atât de diferit de el? N-aveau absolut nimic în comun. De ce nu semănau în nici o privință? Și, dacă tot erau atât de diferiți, de ce mai lucrau încă împreună? Până să dea gata cea de-a treia bere, luase hotărârea să apuce pe alt drum decât Cemal.

Apartamentul 9: Su și madam Auntie

În seara astă Su trebuia să ia prima ei lecție de engleză. Rămăsese stabilit să o înceapă la 7 seara. S-a uitat la ceasul cu cadran fosforescent pe care i-l facuse cadou taică-său de ziua ei: 4.35. Mai avea o grămadă de timp. Plictisită de moarte, s-a plimbat prin casă, unde totul era alb. Maică-sa dormea, după ce și pierduse iar noaptea făcând curătenie.

A deschis ferestrele și s-a uitat pe furiș la copiii care se jucau afară, pe stradă. Deși îi privea curioasă, nici nu i-a trecut prin minte să li se-alăture. N-ar fi vrut să fie printre ei nici dacă i s-ar fi dat prilejul. Ca toți copiii singuratici care nu au nici un prieten în afara școlii sau nici un tovarăș de joacă acasă, care își însușiseră arta de-a fi pe cât de bine-crescuți li se cerea și pe cât de ascultători nu li se cerea să fie și care acum căutau căi de-a submina această artă, urmărea cu dispreț jocurile de pe stradă, măcinată de o furie ascunsă. S-a strecurat afară, având mare grija să nu facă vreun zgomot. Prietenia infiripată între ea și bătrâna ei vecină în ziua aceea la coafor îi era încă proaspătă în minte. Nu c-ar fi uitat că nu avea voie să pună piciorul afară din Palatul Bomboană decât când mergea la școală... dar, dacă se gândeau bine, apartamentul de vizavi nu putea fi considerat „afară“, nu-i aşa?

Prin urmare, a făcut ceva ce nu mai făcuse până atunci, îndrăznind s-o viziteze pe vecina de-alături. După ce a sunat la ușă, înăuntru nu s-a auzit nici un zgomot. A sunat din nou, ceva mai insistent, și tocmai voia să renunțe, când ușa apartamentului 10 s-a deschis.

Apartamentul 3: coaforul Cemal

Supărat că fratele lui geamăn nu se întorsese, Cemal a condus-o pe ultima clientă și, lăsând salonul de coafură în grija ucenicilor, a ieșit abătut în stradă. Se simțea bine în briza nopții. A străbătut cu pași repezi străzile lăturalnice, de parcă s-ar fi furișat, și a ieșit drept pe strada principală. După ce s-a lăsat purtat de mulțime vreun sfert de oră, fără să știe măcar încotro se îndreaptă, a intrat pe o stradă cu cinci baruri unul lângă altul, care arătau toate la fel. Deși nu-i stătea deloc în obicei, i-a venit poftă să bea o bere. A ales la întâmplare unul dintre baruri și s-a năpustit înăuntru. Barul era plin până la refuz. S-a dus drept la masa aflată chiar lângă ușă, fiindcă avea obiceiul să stea cât mai aproape de ieșire. Apoi i-a cerut o bere și niște cartofi prăjiți chelnerului sfrijit și pipernicit, ale cărui gesturi trădau nu numai scârba față de mese-ria lui, ci și faptul că mintea îi umbla aiurea.

Pe când aștepta să comande, Cemal a zărit la masa de vizavi un ins oacheș, cu câte trei cearcăne în nuanțe diferite de vinețiu sub ochi, care fie nu putea sta locului, fie era gata-gata să se prăvălească peste masă. Fără să-și desprindă privirea de la *raki*-ul pe care îl avea dinainte, bărbatul i-a facut semn chelnerului și i-a șoptit la ureche, cu răsuflarea duhnind a alcool:

— Întrebă-l-de-ce-s-a-ntors-și-spune-ne.

Văzând nedumerirea de pe fața chelnerului, l-a lămurit nerăbdător:

— Întrebă-l-de-ce-a-plecat-dac-avea-de-gând-să-se-ntoarcă-dac-avea-de-gând-să-se-ntoarcă-de-ce-a-plecat-dacă?

Cemal își dăduse deja seama că bărbatul de la masa de vizavi vorbea despre el, însă nu reușea să priceapă ce bălmăjea. S-a facut

mic pe scaun, neștiind ce să spună, însă din fericire chelnerul a răsărit chiar atunci lângă el.

— Nu te necăji din pricina lui, frate, a murmurat chelnerul cu o voce exasperată. E unul dintre clienții obișnuiți. Doar că azi e cam dărămat, provoacă pe toată lumea, însă n-o să facă niciodată ceva rușinos.

Berea era destul de bună, cartofii prăjiți – deloc. Pe ei erau împroșcate dâre lungi de maioneză și ketchup. Cemal n-avea nimic împotriva ketchupului, însă nu putea suferi maioneza. Îi era ciudă pe el însuși pentru că nu-i spusese asta chelnerului. Foindu-se îmbufnat, s-a întors într-o parte, ca să nu fie nevoie să stea cu fața spre masa de vizavi.

La masa din dreapta lui erau patru bărbați vainici, dintre care unul ridicase degetul mare de la mâna dreaptă, bandajat cu tifon și cu unghia înconjurată de dâre de sânge închegat, și stătea ca o statuie. Unul dintre ceilalți a murmurat domol:

— De ce nu te duci acasă, frate, de ce mai stai aici bandajat și cusut?

Cel de lângă el s-a grăbit să-l susțină:

— Oricum, n-am nici cea mai vagă idee de ce ne-am întors aici. Probabil că suntem singurii oameni de pe fața pământului care se întorc la bar după o vizită la Urgențe.

— Nu! a tunat bărbatul înalt și solid, cu nas acvilin, scuturând cu putere din cap. Am pus un pariu, nu-i aşa? Finc'-am pierdut, o să-mi primesc pedeapsa ca un bărbat. Dacă m-aș speria de trei cusături și-o injecție, ar trebui să port fustă, nu-i aşa? Dacă tre' să bem, atunci o să bem! O să bem pentru deștu' meu mare. Fincă, dacă n-aș fi un om cinstit, dacă nu mi-aș fi ținut cuvântu', deștu' asta ar fi încă întreg, nu-i aşa? Da' eu ce-am făcut? Mi-am ținut cuvântu'. Vasăzică, rana asta de cuțit e dovada cinstei mele, nu-i aşa? Prin urmare, dacă bem pentru deștu' meu, se cheamă că bem pentru cinste, nu-i aşa?

Pe când ceilalți ridicau fără tragere de inimă paharele, un fior înghețat a dat ocol întregii mese.

În orice altă zi Cemal ar fi plecat de-acolo, temându-se de o încăierare, dar azi avea chef de băut. Așa că a rămas și a continuat să bea, în ciuda provocărilor bețivului de la masa de vizavi, a

maionezei de pe cartofii prăjiți și a degetului mare ce teroriza masa de alături.

Nefiind obișnuit cu băutura, ochii însăși înainte să ajungă la jumătatea celei de-a doua beri. Cu privirea atâtă la petele de pe fața de masă și la găurile de țigară din ea, a lăsat să-i scape un oftat adânc. De ce era fratele lui geamăn așa de diferit de el? N-aveau absolut nimic în comun. De ce nu semănau în nici o privință? Și, dacă tot erau atât de diferiți, de ce mai lucrau încă împreună? Până să dea gata cea de-a treia bere, luase hotărârea să-o apuce pe alt drum decât Celal.

Apartamentul 10: madam Auntie și Su

Când s-a auzit soneria, madam Auntie tocmai deșerta sacoșele pe care le adusese din stradă. A împietrit, complet buimăcită. La ușa ei nu suna nimeni în afară de Meryem, care împărtea pâinea dimineață și venea să ia banii pentru curătenie o dată pe lună. Întâi a crezut că cineva sunase din greșeală jos, însă când soneria s-a auzit din nou, chiar mai insistent, au început să-o macine tot felul de griji. A băgat în sacoșe tot ce scosese și apoi le-a dus pe toate în camera mică. Gâfâind din greu, a închis ușa albă, cu sticlă jivrată, ce despărțea livingul de restul casei și, pentru orice eventualitate, a încliat-o de două ori. Cât despre cheia legată cu o panglică de catifea purpurie, și-a atârnat-o la gât, știind prea bine că altfel ar pierde-o. Aruncând o ultimă privire prin living, s-a îndreptat șovăitoare și îngrijorată spre ușa de la intrare.

— O, tu erai, Su? s-a mirat ea, destinzându-se vizibil de îndată ce-a deschis ușa. Cum îți mai merge, draga mea? Te simți comod cu părul scurt?

Su, care era mai înaltă cu trei centimetri și jumătate decât madam Auntie, deși purta teniși, a încurvînat din cap cu un zâmbet radios. Bătrâna s-a simțit din nou stânjenită de veselia exuberantă a copilei. Stânjeneala ei a lăsat locul neliniștii când și-a dat seama că cealaltă aștepta să fie poftită înăuntru. A aruncat precaută o privire în urmă, spre living. De ani de zile în casa asta nu mai pusese piciorul nici un musafir. Nici măcar fratele ei, pe care îl iubea atât de mult. Se întâlneau în schimb la o patiserie decorată cu vitralii și faimoasă pentru vechimea ei, unde mâncau de fiecare dată, nesmintit, câte o felie de plăcintă cu mere și beau câte un cappuccino în mijlocul mirosului de scorțișoară și frișcă.

Deși încă își mai muncea creierii, căutând niște scuze care s-o facă pe copilă să plece fără să-i frângă inima, a fost atrasă în adâncul ochilor mari și negri ai acesteia. În ciuda zâmbetului obraznic de pe fața ei, copila părea grozav de nefericită. N-a avut inima să-o trimită acasă. Pe deasupra, își luase toate măsurile de precauție necesare, deci ce rău făcea dacă o invita înăuntru?

— Intră. Hai să bem o cafea cu lapte, a spus și s-a dat la o parte, ca să-l lase pe copilă să intre.

— Nu-mi place laptele! a strigat Su.

— N-am văzut nici un copil căruia să-i placă laptele, a dat din cap madam Auntie. Dar cum ești destul de mare ca să fii în clasa a cincea, m-am gândit că să-ar putea să-ți placă să bei aşa ceva.

Pusă în fața unui raționament la care nu prea putea obiecta, Su și-a scos fără zgromot pantofii și, nevăzând nici un coș cu papuci de unică folosință la intrare, și-a dat seama cu uimire că în locuința asta puteai umbla în şosete.

— Aici miroase mai rău decât acasă la noi, a exclamat Su când a intrat în living și, cu un zâmbet strălucitor, parcă mândră de observația ei, a început să cerceteze împrejurimile, fluierând un cântec pe care-l auzea în microbuz, în drum spre școală, în fiecare dimineață.

Apartamentul 2: Sidar și Gaba

Privind lucrurile pe care fata le scotea unul câte unul din rucsac, Sidar s-a simțit cuprins de încordare: o periuță de dinți turcoaz (așa că acum erau două periuțe în casă), o cană fără nici un haz, cu o grămadă de ochi bulbuciți pe ea, unii holbați și alții închiși (așa că acum erau două căni în casă), un şampon cu *jojoba* pentru spălare zilnică (așa că acum erau două şampoane în casă), o cutie cu tampoane (nu fusese nici una în casă), un prosop (așa că acum erau două prosoape în casă), o mulțime de cărți și CD-uri (așa că acum erau o mulțime de cărți și CD-uri în casă).

Nu asta avusese în minte când se arătase de acord cu dorința fetei de-a rămâne acolo. Spuse că putea să rămână din când în când, nu să se mute de tot. Dacă fata asta cu ochi frumoși, gravi, și păr arămiu voia să-i dea lui Gaba să înfulece napolitane cu alune, să se întindă pe canapea, să privească tavanul și să facă dragoste cu el, toate astea erau OK. Nu-l deranja prezența ei atâtă vreme cât erau un singur Sidar, un singur Gaba și o singură fată. Ce-l deranja teribil de mult erau lucrurile astea ale ei. În clipa când pătrund în viața cuiva, oamenii se simt obligați să-și aducă și lucrurile după ei.

Totuși, pe când conducea carul ocru al hașișului sau călărea caii colorați ai LSD-ului, galopând prin labirintul neexplorat al minții sale, Sidar se împiedica în prag de aceeași veche întrebare: „Care?“. Iată dilema de care se temea cel mai mult când era drogat. Cum nu izbutea să dea vreun răspuns, era aruncat de fiecare dată într-o toropeală fără capăt. Dacă, să zicem, avea în față două căni, nu se putea hotărî cu nici un chip din care să bea, dacă avea două prosoape, nu știa cu care să-și șteargă fața. Două cărți, două

CD-uri... orice alegere era mai mult decât derutantă. Atâta timp cât avea mai mult de un obiect din fiecare, alegerea furculiței sau paharului sau farfuriei sau ibricului se preschimba într-o cimilitură descurajantă, demnă de cele din purgatoriu. De nenumărate ori rămăsese împietrit, cu un fursec cu susan într-o mână și unul cu cremă în cealaltă, pentru ca apoi să-și dea seama că nu se clintise din loc vreo patruzeci de minute. Se zbătea să scape din această legătură strânsă, dar se încâlcea și mai rău: de câte ori se simțea inclinat să aleagă un lucru, gândurile i se îndreptau spre cel lăsat deoparte. Atunci, întocmai ca puii de pasăre a căror mamă nu se întorsese încă, lucrurile deschideau larg gurițele și strigau: „Eu! Eu! Eu, Sidar! Te rog, alege-mă pe mine!“.

Dar el nu voia să aleagă. Toată lumea își închipuia că alesese între Elveția și Turcia când venise să locuiască în cea de-a doua. Nu era adevărat. Nu hotărâse nimic. Pur și simplu venise aici și poate că într-o bună zi pur și simplu avea să plece. La fel, sinuciderea, la care începuse să se gândească tot mai des în ultima vreme, nu însemna, aşa cum credea toți, să aleagă moartea în dauna vieții. Sinuciderea era ca Gaba, una singură. Avea s-o comită pur și simplu.

Sigur, convingerea asta era supusă unei analize când se gândeau nu la motivul sinuciderii, ci la modul cum s-o facă, fiindcă atunci se confrunta din nou cu întrebarea „Care?“. Există o imensă diversitate de alegeri, care reprezentau nenumărate feluri de-a te sinucide, și ori de câte ori conducea carul ocru al hașișului sau călărea caii colorați ai LSD-ului, galopând prin labirintul neexplorat al sinuciderii, Sidar se împotmolea în pragul aceleiași dileme. Atunci cuptorul cu gaz din bucătărie, funia care aștepta să fie atârnată de țeava de gaz ce trecea prin living, pilulele din flacoane, briciul de pe marginea căzii și Podul Bosfor cu picioarele lui de Goliat începeau să strige în cor: „Eu! Eu! Eu, Sidar! Te rog, alege-mă pe mine!“.

- Nu poți rămâne aici, a mormăit el, ferindu-și privirea de-a ei.
- Păi, te-am întrebat înainte. Atunci n-ai avut nimic împotrivă.
- Știu, a recunoscut arțăgos Sidar, zărind păianjenul care atârna din tavan. Dar m-am răzgândit.

Apartamentul 3: coaforii Cemal și Celal

Deși după ce ieșise din bar avusesese de gând să se ducă drept acasă, fie pentru că-i venea greu să meargă drept, fie pentru că și-a dat seama că hotărârea lui de-a merge pe alt drum decât fratele lui geamăn însemna să spună adio și locului lor de muncă comun, Cemal s-a trezit curând în fața Palatului Bomboană. Încercând să nu atingă sacii urât miroitori îngrițădiți pe trotuar, din care se revârsau resturi, s-a aplecat peste scrisul verde-fistic de pe zidul grădinii și s-a uitat cu tristețe la salonul de coafură, dar ce-a văzut i-a preschimbat tristețea în neliniște. Înăuntru pâlpâia o lumânare. N-avea nici o îndoială că ucenicii încuiaseră și plecaseră de ore bune. A rămas nemîșcat, încruntându-se și uitându-se la balconul scund al apartamentului lor. Pe-acolo trebuie să fi intrat hoțul.

Deși nu-l năpădea nici un val de curaj, după ce dăduse trei beri pe gât, Cemal era mai mult decât pregătit să-i învineștească un ochi oricărui hoț. Apucând un umeraș rupt pe care cine știe cine-l aruncase la gunoi, s-a năpustit în grădină, a trecut pe lângă salcâmul roz și a reușit să sară pe balcon din prima încercare. După cum prevăzuse, ușa era ușor întredeschisă. S-a repezit spre umbra omului care stătea în picioare lângă lumânare... și a scăpat îndată din mâini umerașul rupt...

Între timp celălalt, pus în fața unei asemenea siluete amenințătoare ce năvălise de pe balcon, fugise cât îl țineau picioarele, adăpostindu-se în spatele unui aparat de epilat. Pe Celal nu-l năpădea nici un val de curaj. În orice alt moment s-ar fi speriat de moarte, dar și el dăduse pe gât trei halbe mari de bere. Totuși, pesemne fiindcă era fie mai puțin rezistent, fie mai puțin agil

decât fratele lui geamăń, chiar dacă descoperise în ultima clipă identitatea siluetei care tăbărâse asupra lui, nu și-a putut opri brațul îndeajuns de repede. Până când brațul drept al lui Celal a prelucrat comanda „Retrage-te!“ trimisă de creier, era deja prea târziu. Într-o clipită aparatul de epilat s-a izbit de umărul lui Cemal, lăsându-și acolo butonul de reglare a căldurii.

*

Gemenii aveau zece ani când tatăl lor se întorsese din Australia, unde emigrase cu mulți ani în urmă. Ascultaseră împreună, cu aceeași venerație, poveștile istorisite de bărbatul pe care-l admirau atât de mult. Muncise din greu, strânsese grămezi de bani și acum se întorsese să-și ia familia cu el în tărâmul belșugului. Acolo îi aștepta o casă de un galben strălucitor, ca porumbul fierăt, cu un leagăn făcut dintr-un cauciuc în curtea din spate. Pe când gemenii ascultau poveștile tatălui, mama lor era ocupată să împacheteze, să-și ia rămas-bun de la vecini și să împartă lucrurile pe care le aveau, fiindcă nu voiau să le ia cu ei.

În ziua de dinaintea plecării, pe când Celal și Cemal se răsu-ceau în paturile de pe podea, tatăl lor se strecurase în cameră. Mângâindu-i pe cap, scosese o poză din buzunarul de la piept. În poză se vedea într-adevăr o casă care părea într-adevăr uriașă și galbenă ca porumbul, iar curtea din spate era exact aşa cum le-o descrisese. În ea era un leagăn, iar pe el stătea o femeie durdulie, cu un zâmbet înflorindu-i pe chip. Avea părul arămiu, împletit într-o coadă groasă, prinșă într-un coc lejer la ceafă. „Ce ziceți de ea? E frumoasă, nu-i aşa?“, îi întrebă tatăl lor. Gemenii dădu-seră din cap cu sfială. Nu semăna deloc cu femeile pe care le văzu-seră până atunci și mai ales cu mama lor. Punând poza la loc, tatăl lor îi mângâiașe din nou pe cap. „Mâine noi trei o să plecăm“, șoptise el. „Mama voastră o să rămână deocamdată aici. După ce ajungem în Australia și ne instalăm, putem veni s-o luăm.“

Deși erau la o vîrstă fragedă și aveau o admirație adâncă pentru tatăl lor, amândoi băieții pricepuseră numaidecăt că asta era o minciună. Rămași singuri, se feriseră să mai spună vreun cuvânt despre treaba asta. Amândoi se prefacuseră că nu știu nimic, de parcă astfel ar fi putut uita cumva ce aflaseră. Când în cele din

urmă adormiseră, amândoi o chemaseră prin semne în visele lor pe femeia cu păr arămiu. Totuși în dimineață următoare nici unul dintre ei nu putea spune dacă venise sau nu.

— Eram aşa de bucuros când auzeam lucrurile pe care ni le spunea tata atunci..., a murmurat Cemal către fratele său geamăn, stând încă în genunchi și căutând butonul pentru reglarea căldurii. Țara aia întinsă, femeia aia frumoasă, a continuat el gânditor. Mi-am vândut mama pentru ele. Aşa de mărșav sunt. În schimbul lor am trădat-o pe femeia care m-a adus pe lume, m-a alăptat și m-a crescut. Fir-ar să fie, poți deveni materialist cu timpul și-atunci ai zice că viața te face aşa, dar cum naiba poți să fii materialist cât ești încă un copil, la vârsta aia?!

În ziua următoare, după ce-o trimisese către mama lor de acasă sub un pretext oarecare, încărcaseră toți trei geamantanele în mașină.

— Dar tu? Tu n-ai trădat-o pe mama pentru lucrurile asta! a zis Cemal oftând pe când își privea fratele cum se tăra pe sub un scaun rotativ, ca să recupereze butonul pentru reglarea căldurii. Nu ți-ai vândut sufletul și nici omenia! Să-i ia naiba de bani, să-l ia naiba de lux, ai hotărât tu și ai sărit din mașină. Ai decis să rămăi cu mama și ai încercat să mă convingi și pe mine. Alergai din răsputeri în urma mașinii pe când tata și cu mine ieșeam din sat. Scena aia tulburătoare mi-a rămas întipărită pentru totdeauna în minte. Strigai aşa de tare: „Stai! Stai!“. Ai alergat după noi până la capătul satului.

Pe când Cemal împăturea o batistă în două, patru, opt, șaisprezece, suflându-și în cele din urmă nasul în ea, a venit curentul. Celal a dat fuga în bucătărie să-i aducă fratelui său geamăn un pahar cu apă. Înainte să-i întindă paharul, a turnat în el patru picături de colonie de lămâie.

— Mulțumesc, a zis Cemal.

— Îmi pierdusem pantoful, a răspuns Celal.

Uitându-se cu o privire stinsă la flacăra lumânării, care părea atât de firavă și de chioară acum, că aveau iarăși lumină electrică, Cemal a încercat să înțeleagă cuvintele pe care le auzise adineauri.

— Îmi pierdusem pantoful, a repetat Celal.

Ar fi preferat să nu spună nimic, însă gura vorbea fără el. Cât își dorea să nu fi băut a treia bere!

— Când m-am suit în mașină, mi-a căzut unul din pantofi. De-aia m-am dat jos, ca să-mi pun pantoful. Dar înainte să apuc să-o fac, a apărut mama. De cum a zărit-o venind, tata a pornit motorul. Am alergat după voi într-un singur pantof, însă mașina a gonit mai departe. Am strigat căt m-au ținut puterile. Am alergat după voi până la capătul satului.

Celal, care se simțise toată viața rănit că fusese copilul părăsit de tatăl lui, și Cemal, care se simțise toată viața rănit că fusese copilul care își părăsise mama, stăteau în picioare, uitându-se lung unul la celălalt, pe jumătate abătuți, pe jumătate nedumeriți, cu identitățile întoarse pe dos în oglinda oferită de fiecare celuilalt... și ce-au văzut în adâncul ei i-a făcut să tragă concluzia că propria situație fusese mai rea decât a celuilalt...

— Un singur lucru mai trebuie să-ți spun, a murmurat Celal. Știi că mama era o femeie fără educație. După plecarea ta s-a îmbolnăvit de tristețe. Oamenii o îndemnau întruna să ceară ajutorul unui vrăjitor famos. M-a luat cu ea acolo. Un Tânăr cu ochii ca de sticlă – s-a dovedit că era orb. Probabil i s-a facut milă de mama. „Până azi n-am făcut nici o vrajă rea“, i-a zis, „și nici n-o să mai fac vreuna după aia, dar soțul asta al tău merită ce-i mai rău, aşa că o să-mi calc pe inimă și-o să te ajut. Hai să le tăiem drumul, să le răsturnăm mașina dacă e nevoie, hai să ne încredești că nu ajung niciodată în Australia. Vrei să fac asta? Spune-mi, asta vrei cu-adevărat?“, a întrebăt-o. Biata mama a încremenit, a plâns, a gemut și apoi, nemaiputând îndura, a răspuns: „Da“.

Cum în noaptea aceea lui Cemal îi era mai greu decât de obicei să înțeleagă vorbele fratelui său geamăn, rămânea mereu în urmă, fiindcă mintea nu-i mergea mai repede ca a unui țurture ce se preface că nu vede soarele. I-ar fi plăcut să-l întrerupă și să strecoare și el câteva cuvinte, însă nu numai că nu știa ce să spună, ci în acel moment până și ideea de a-și mișca falciile îl obosea. Cât își dorea să nu fi băut a treia bere!

— Biata mama era atât de sfârșită, încât nici nu putea urmări ce-i spunea omul ăla. Așa că a trebuit să țin eu minte cum se face vraja. Vrăjitorul mi-a dat niște pănuși, a umplut o sticlă cu apă sfînțită și a scris nu știi ce pe o bucată de hârtie. „Împarte pănușile în două și leagă-le strâns. Pune-le în hârtie și apoi răsucește hârtia pe lungime, ca pe-o țigară. După aceea dă-le foc la toate“,

m-a învățat el. „Atunci ai s-auzi un glas. O să-ți vorbească din foc. Când ai să-l auzi, fii sigur că faci ce trebuie. Să nu atingi cumva focul. Lasă-l să ardă până la capăt. Când flăcările s-au stins de tot, presară cenușa peste apa sfînțită și apoi toarnă apa la rădăcina unui trandafir roșu. Restul o să vină de la sine“, a încheiat el.

Lumina electrică s-a stins din nou. Flacăra plăpândă a lumânării s-a însuflețit vizibil, bucurându-se de întunericul neașteptat.

— „De îndată ce ajungem acasă, pune-te pe treabă“, mi-a zis mama. „Fă întocmai cum te-a învățat vrăjitorul!“ Așa că am legat pănușile, făcând două mânunchiuri (unul mic și altul mai mare), le-am pus în hârtie, am răsucit frumos hârtia și apoi i-am dat foc. Ar fi trebuit s-o vezi pe mama, facuse ochii cât cepele! Doamne, speranța aia din privirea ei... Aștepta atât de mult de la mine! Hârtia a luat într-adevăr foc. Am încercat să mă conving singur, „N-o să se întâmpile nimic rău“, însă dintr-odată, întocmai cum spusese vrăjitorul, am auzit un țipăt... de parcă ar fi plâns cineva... apoi alt țipăt. Mi s-a părut că-ți aud glasul. Zguduit, am luat apa sfînțită și am turnat-o drept peste focul care ardea. S-a stins cu un fâsâit. M-am simțit aşa de ușurat! Firește, nu i-am spus mamei ce facusem. Ea credea c-o turnasem la rădăcina trandafirului roșu. După aceea ne-am culcat. În zori m-a trezit un zgomot, m-am ridicat din pat și ce mi-au văzut ochii? Mama stătea în genunchi afară, în grădină, și plângea! „Celal, ce-am făcut? Cum am putut să-mi ucid fiul iubit?“, a gemut ea. „Îmi doresc din toată inima să nu li se-ntâmpile nimic rău pe drum.“ „Vrei să spui, la amândoi?“, am întrebat eu. „Da, la amândoi“, mi-a răspuns ea. Am băgat de seamă că mâninile ii erau pline de zgârieturi. Smulsese trandafirul din pământ cu tot cu rădăcină, ca să rupă vraja. „N-o să li se-ntâmpile nimic rău, nu-i aşa, Celal?“, a întrebat ea rugător. „Nu, nimic“, am mângâiat-o eu. „N-ai făcut tot ce și s-a spus, aşa-i?“, m-a desculpat ea. „Aşa-i“, am răspuns eu. A fost grozav de ușurată. „Halal ție, băiatul meu iște“, a zis ea zâmbind. Apoi m-a îmbrățișat cu atâtă recunoștință, că am înțeles numaidecât. Am înțeles că te iubea mai mult decât pe mine. Fiul plecat era cel pe care-l iubea mai mult.

Cemal a început să tremure. S-a chinuit să se ridice și să închidă ușa de la balcon, însă era aşa de amețit, că a trebuit să se ghemuiască la loc.

— Din ziua aia, Cemal, ori de câte ori pomenește cineva de sfinți, vrăjitori și alții asemenea, mă apucă spaimă. Nu c-aș crede în aşa ceva. Dacă vrei să știi părerea mea, nu cred o iota. Să spun drept, acum, după atâția ani, mă îndoiesc și că pănușile aleau scos vreun sunet. Eram aşa de speriat, că pesemne mi l-am închipuit. Totuși îndoiala îmi stăruie mereu în minte. Dacă n-ar fi îndoiala asta, biata mama s-ar răsuci în mormânt. Aşa simt eu.

Tăcerea care s-a așternut a ținut vreo două minute. Curentul a venit din nou chiar la jumătatea ei, lăsând un minut în întuneric și celălalt în lumină.

— Deci de aia te-ai înfuriat aşa de tare când l-am luat în zeflemea pe sfântul din grădină! Atunci îți promit că n-o să mai deschid gura!

Celal a oftat. Firea fratelui său geamăn înclina când spre exagerare, când spre bagatizare.

— Hai să închidem salonul de coafură, dacă vrei. Mă rog, dacă te îngrijorează ideea că să tundem părul e împotrivă dorințelor sfântului. Putem să deschidem un salon de coafură în altă parte.

— Ei, hai! a spus Celal râzând. Mi se pare că mă confunzi cu peria cu mâner de os.

Apartamentul 9: Su

— Grăsanele cu baticuri! Grăsanele cu baticuri! a strigat Su, scoțându-și și retrăgându-și capul la geamul din spate, de parcă ar fi fost un cuc dintr-o pendulă.

Pe bancheta din față așteptau doi băieți cu cornete cu năut în mâini, lăsându-și pe rând unul altuia locul de lângă geam și trăgând în țintele pe care le indica fata.

Femeile cu baticuri pe care pusese Su ochii fuseseră prinse în mijlocul unei șosele cu două benzi și se chinuau să traverseze. Nu observau microbuzul școlii, ce venea repede din spate, darămite boabele de năut care treceau vâjâind pe lângă ele. Până să apuce băiatul care nu nimerise ținta să-i lase locul prietenului său cu față prelungă, Su desemnase deja alta:

— Tipul cu câinele! Tipul cu câinele!

Una dintre boabele de năut a aterizat în gluga bărbatului imbrăcat în haine sport, însă terierul lui n-a fost la fel de norocos. I-au trebuit câteva lătrături și rotiri în jurul cozii ca să-și dea seama cu ce ploua asupra lui. Nu putea să alerge după microbuz decât atât cât îi îngăduia lungimea lesei, la capătul căreia s-a oprit cu un scheunat trist, așteptându-și stăpânul să-l prindă din urmă. Probabil că una dintre boabele de năut îl nimerise pe câine într-un ochi, fiindcă acesta clipea necontenit.

— Marfă! a strigat țintașul cu îngâmfare – „marfa“ fiind în ultima vreme la modă în cercurile lor în loc de „grozav“.

Cele trei fete cu părul prinț în coadă de cal, care stăteau întotdeauna în față și-l tratau pe șofer ca pe-un prieten vechi, îmbolindindu-l să pună mereu casetele lor cu muzică pop, s-au întors toate deodată ca să le arunce niște priviri ucigătoare autorilor

incidentului. Su nu le-a băgat în seamă. Din ziua când fusese tunsă scurt părăsise lumea fetelor, din care fusese deja izgonită în clipa când se întinsese vestea că avea păduchi și în care îi venea oricum greu să-și găsească locul. Se întâlnea cu celelalte fete doar înainte și după orele de educație fizică, în vestiar. Atunci Su se prefăcea pur și simplu că ele nu existau. Nu cerea în schimb decât să fie tratată la fel, ca și cum n-ar fi existat. Dar ori de câte ori se aşezau pe bănci, împuțind vestiarul strâmt și scund cu deodorantele lor florale dulcege și punându-și ciorapii în timp ce schimbau priviri pline de subînțeles, vorbind într-un soi de limbaj secret, voiau s-o facă pe Su să simtă cât era de nepopulară și de nedorită. Băieții erau totuși diferiți. În cercul lor să ai păduchi era ceva atât de obișnuit, încât nu mai era nici o noutate.

Su s-a aplecat pe geam până la brâu, pocnind din degete spre terierul care rămăsese în urmă, însă chiar când era gata să se tragă înapoi, a zărit la câțiva metri în față un bărbat cu o barbă neîngrijită și cu părul lung și nespălat, care scotocea prin gunoi. Bărbatul se străduia să umple sacii pe care-i căra pe umeri cu cutii de conserve pescuite din gunoi. Din când în când se scărpina în cap gânditor, de parcă un glas tainic din coșul de gunoi îi punea întrebări încurcate. Avea o șapcă vișinie și o salopetă gri-petrol, care erau aproape numai zdrențe. Prin găurile din salopetă puteai să-i vezi rotulele murdare.

— Vagabondul! Vagabondul! a strigat Su.

Țintașul de serviciu la geam și-a încărcat cornetul de hârtie cu alte boabe de năut și a suflat din toate puterile. Dar chiar în clipa aceea vagabondul luat la țintă s-a oprit din ce făcea, s-a întors cu o intuiție de animal și, asemenea victimelor care le zâmbesc ucigașilor înainte de-a încasa un glonț, a deschis gura larg și a prins bobul de năut din zbor, pe când era încă în aer, înghițindu-l pe nemestecate. A dus apoi mâna la inimă, a inclinat ușor capul, de parcă le-ar fi mulțumit, și a deschis iar gura, așteptând al doilea glonț. Văzând că nu i se aruncă nici un bob de năut, a clănțănit nerăbdător din dinții îngăbeniți. Țintașul s-a cutremurat de groază. Su s-a uitat năucită la acel bărbat, cel mai ciudat din căți văzuse vreodată, care nu semăna cu nimeni cunoscut.

Apartamentul 2: Sidar și Gaba

De îndată ce fata a plecat, trântind ușa în urma ei, Sidar s-a simțit ca naiba. A așteptat până la miezul nopții, sperând că-l va ierta și se va întoarce. Abia când și-a dat seama că aștepta în zadar, i-a pus lesa lui Gaba și a ieșit din casă.

Cimitirul catolic armean era la doar douăzeci și cinci de minute de mers pe jos. Dintre toate cimitirele din Istanbul, acesta îi plăcea cel mai mult. Ca să-l lase pe Gaba să intre, a împins până la capăt poarta bogat ornamentată și uriașă, care nici măcar nu te lăsa să bănuiești ce spațiu luminos se ascundea îndărătul ei. Când l-a văzut venind, paznicul a bombănit, ca de obicei. Deși prima oară se arătase bănuitor la orice mișcare a lui Sidar, cu vremea se deprinsese cu el și pesemne că hotărâse în cele din urmă că acest băiat slab și ciufulit era ciudat, dar deloc primejdios, pentru că n-a mai avut nimic împotriva prezenței lui acolo.

Când Sidar s-a ivit pe strada pietruită ce se intersecta cu toate aleile din cimitir, un bătrân care sedea singur pe o bancă i-a făcut semn cu mâna. Se mai întâlniseră din întâmplare de vreo câteva ori. Cu toate că se salutaseră, până atunci nu schimbaseră nici o vorbă.

— Uite c-ai venit iar, a zis bătrânul, zâmbind și bătând ușor cu palma locul de lângă el. Totuși ești destul de Tânăr. Ce-i graba asta?

Sidar s-a așezat pe celălalt colț al băncii. Înainte să răspundă, l-a cercetat pe bătrân. Trebuie să fi avut pe puțin șaptezeci și cinci de ani, poate chiar optzeci. Avea ochi mici și rotunzi, de un albastru-cenușiu intens.

— Păi, am văzut multe morminte de copii pe-aici, a răspuns îndărjit Sidar.

— N-am spus că ești prea Tânăr ca să mori, am spus că ești prea Tânăr ca să te gândești la moarte.

L-au auzit pe Gaba lătrând în depărtare – probabil nimic îngrijorător. Vreun străin trebuie să-i fi dat ceva de mâncare. Așa lătră el când era pe cale să primească o tratație de la un străin. Era genul de lătrat „Mulțumesc pentru simit, ești foarte drăguț!“.

— Și eu mă gândeam la moarte azi, a mormăit bătrânul, aparent interesat de discuție. Azi-dimineață m-a sunat sora mea – a visat urât noaptea trecută. Se făcea că eram copii și țineam biberoanele în mâini. Totuși laptele era cam ciudat, nu voia să curgă, ci ieșea în cocoloașe. Șoareci albi, cât degetul meu mic, țâșneau dinăuntru. Mama ne-a prins de mâini și ne-a tras de-acolo, dar sora mea s-a întors. Deși știa foarte bine că laptele era infectat, a băut. Mama era furioasă pe ea. „De ce-ai facut asta? Ai păcătuit!“ a țipat, însă n-a putut îndura lacrimile surorii mele și-a luat-o în poală ca s-o aline. „Nu-ți face griji“, a mângâiat-o ea, „cu siguranță că Dumnezeu o să te ierte.“

Gaba a început să latre iar, pesemne pentru că vreun străin încercase să-l mângâie. Sidar și bătrânul s-au întors amândoi distrași, uitându-se spre intrarea în cimitir, deși știau că nu-l puteau vedea din unghiul ăla. Nici o problemă. Era, probabil, genul de lătrat „Te las să mă mângâi dacă-mi mai dai un simit!“.

— Eu n-am visat nimic de ani de zile, nici nu mi-aș aminti dacă aş face-o, dar sora mea visează și visele ei se adeveresc întotdeauna. Ea e o femeie cultivată. S-o fi văzut când era Tânără... nimeni n-o interesa! Nu se gândeau decât la cărțile ei. Mama, biata de ea, era îngrijorată. I-a interzis surorii mele să citească prea mult, fiindcă din pricina asta îi curgea sânge din nas, însă ea ctea mai departe pe-ascuns, în general romane... în franceză... Încă o mai văd cu ochii mintii aplecată asupra unei cărți, pierdută într-o altă lume. Știam întotdeauna când o să înceapă să-i curgă iarăși sânge din nas. Aș fi putut s-o previn, dar – nu știu de ce – nici măcar nu mă puteam apropia de ea când ctea. O priveam doar, așteptând în tacere să cadă picătura aia de sânge. Erau multe astfel de picături pe paginile romanelor pe care le ctea pe-atunci. Nu aveai cum să le ștergi sau să le rupi, deci ce puteai face? Rămâneau aşa. Avea și un jurnal – cu noi nu vorbea, dar cu jurnalul ei da.

Apoi, într-o zi, când sora mea și cu mine ne-am întors de la școală, toate cărțile, împreună cu jurnalul, dispăruseră. „Le-am aruncat pe toate!“, a spus scurt mama. Sora mea s-a albit la față. O iubea pe mama, zău că da, însă nu cred că-i iertat-o vreodata.

Lătraturile lui Gaba s-au întreținut tot mai tare, devenind din ce în ce mai puternice. Probabil era supărat din cine știe ce pricină. Era genul de lătrat „Dacă nu vrei să-mi dai simți, n-ai vrea să mă lași în pace?“.

— Cum era aşa mofturoasă, s-a măritat foarte târziu. Soțul ei era oculist și avea un cabinet în Şişli. Se iubeau cu adevărat. N-aveau copii. Apoi bietul om a murit pe neașteptate, pur și simplu traversând strada – probabil că a uitat să se păzească ori ceva pe-acolo, fiindcă a ieșit în stradă fară ca măcar să se uite. Mașina „a fugit de la locul accidentului“ în plină zi. Am văzut mulți oameni care-au albit de durere, dar sora mea parcă s-a împuținat la trup. Curând a ajuns o femeie tristă, nu mai mare decât un spiriduș. A renunțat la toate. A încetat să mai mănânce. A atârnat fotografii cu soțul ei mort prin toată casa. Așa cum în copilărie obișnuia să vorbească cu jurnalul ei, acum a început să vorbească cu fotografiile alea. Atunci am facut o mare greșeală. M-am gândit că, dacă-i iau de sub ochi lucrurile fostului meu cunyat, o să-i fie mai ușor să-l uite. Într-o zi am adunat pe ascuns toate fotografiile, n-am lăsat nici una, și le-am dat prietenilor și rudenilor. Așa cum n-o iertase niciodată pe mama, sora mea nu m-a iertat nici pe mine. S-a mutat altundeva. Vezi tu, crezusem că o să-i fie greu să trăiască într-o casă înțesată de amintirile fostului meu cunyat. Dar surorii mele, dimpotrivă, i-a venit greu să trăiască acolo din clipa în care acele amintiri au dispărut. S-a mutat altundeva. După atâția ani, tot nu mă lasă să-i trec pragul. Nici nu s-a mai recăsătorit. A rămas singură în tot timpul asta. Când ne vedem, ne întâlnim la o patiserie. Știi ceva despre interpretarea viselor? Sora mea știe cu siguranță și visele ei se adeveresc întotdeauna.

— Cum a interpretat visul asta? a întrebat Sidar.

— A zis că s-ar putea să moară fără să-ștepte să-i vină vremea. De astă s-a înfuriat mama aşa pe ea.

— Adică să se sinucidă? a exclamat Sidar cu o ușoară emoție în glas.

Dar bărbatul doar a clipit din ochii lui albaștri-cenușii, cu un chip ce părea lipsit de expresie, de parcă nu se gândise vreodată la un asemenea cuvânt sau nu-l mai auzise niciodată.

Acum Gaba părea și mai înnebunit. Folosea deja lătratul de genul „Dacă nu vrei cu nici un chip să mă lași în pace, atunci plec eu!“. Sidar a sărit în picioare, deși voia să pună mai multe întrebări. La intrarea în cimitir l-a găsit pe Gaba, întocmai cum prevăzuse, lătrând trist în mijlocul unui cerc de afecțiune și atenție alcătuit din spectatori curioși. Înainte de-a fugi să-și salveze câinele, s-a oprit o clipă să-i facă semn cu mâna bâtrânului, dar acesta se întorsese în partea cealaltă, mormăind încă, de parcă n-ar fi băgat de seamă că de-acum rămăsese singur pe bancă.

Apartamentul 9: Tijen Igienă, Su și cu mine

6.54 p.m.: legănându-și de pe fotoliu picioarele ca bețele, acoperite cu nenumărate pișcături de țânțar, pe care le și scărpinase până făcuse rană, Su și-a vărât mâinile în buzunarele pantalonilor scurți și și-a concentrat puternic privirea pe minutarul ceasului de pe perete, de parcă asta ar fi putut face timpul să treacă mai repede. Meditatorul ei era întotdeauna punctual. Până acum nu întârziase niciodată, nici măcar câteva minute, însă o asemenea punctualitate avea și un contraefect. Termina întotdeauna lecția exact la timp. Nu rămăsese niciodată mai mult, nici măcar cu câteva minute. În clipa în care începea lecția, își aşeza ceasul cu curea de piele între ei, pe masă, și, cu toate că nu se uita întruna la el, cum ar face un om plăcărit, tot sărea în picioare de îndată ce ora se încheia.

6.57 p.m.: fata a sărit în picioare la țărâitul soneriei. Cu trei minute mai devreme!

Tijen Igienă stătea la chiuveta din bucătărie și răzuia depunerile de pe fundul ceainicului. Ștergându-și de șorț mâinile cu vârfurile degetelor încrețite, ce stătuseră în apă fierbinte două ore la rând, s-a îndreptat spre ușă. A deschis-o și l-a cercetat pe meditatorul fiică-sii din cap până-n picioare. Bărbatul era curat și îngrijit, ca întotdeauna. Și-a scos docil pantofii înainte de-a intra și și-a pus în picioarele încălțate cu șosete bej o pereche de papuci de unică folosință din coș. Între timp mama și fiica i-au urmărit mișcările cu o polițe plină de respect. Apoi au trecut toți trei în living, scoțând un soi de fâșăit pe când mergeau. La unul din capetele mesei dreptunghiulare de sufragerie erau, ca de obicei, pregătite special pentru lecție cu câtva timp înainte: felii de prăjitură cu

nucă-de-cocos aliniate pe două farfurii de porțelan, cu șervețele albe alături, caietul cu crinii albi deschiși, creioane cu vârfurile bine ascuțite, scrumiera pregătită. În casa asta se putea fuma. Niciodată nici scrumul nu intrau în ceea ce Tijen Igienă definea drept „mizerie“.

— Sper că nu e nepoliticos dacă ne vedem de treabă în casă în timp ce dumneata ții lecția...?

Spunea întotdeauna aceeași frază înainte de fiecare lecție. Iar eu îi dădeam întotdeauna același răspuns: „Câtuși de puțin, doamna Tijen. Vă rog să vă vedeți de treabă“.

În clipa aceea noua menajeră a apărut agitată din baie, ținând într-o mâнă o găleată cu apă și săpun, iar în cealaltă – un preş de uşă cu canafii aşa de încurcaţi, încât părea călcat în picioare. În spatele ei a răsărit Meryem, cu pântecul ei uriaş, gata-gata să plesnească. Îşi atârnase pe un umăr un prosop lung, alb ca zăpada, ca un antrenor de box sau un maseur de la *hammam*. Ambele femei păreau să se bălăngâne, incomodate de papucii de unică folosinţă.

— Cum se face că încă mai lucrezi? am întrebat-o.

Dar înainte să apuce să-mi răspundă, Tijen Igienă s-a amestecat în discuție:

— Nu, nu, de fapt Meryem nu mai lucrează, a încetat lucrul săptămâna trecută, dar eram într-o mare încurcătură fără ajutorul ei. Aşa că am ajuns la următoarea soluție: Meryem spune ce trebuie facut și Esma Hanim, mulțumirea fie asupra ei, face.

Auzindu-și numele, Esma Hanim a înclinat din cap și a salutat apatică, nu foarte încântată, pare-se, de rolul atribuit ei în diviziunea muncii. Apoi toate cele trei femei s-au întors la treburile lor, făsând cu papucii de unică folosință și lăsându-i singuri pe meditator și pe elevă.

7.00 p.m.: trăgându-și scaunul mai aproape de masă, Su a aruncat o privire amărată către ceasul cu curea de piele, aşezat între ei ca o barieră.

Apartamentul 7: Amanta Tristă și cu mine

Când m-am întors acasă după lecție, am găsit-o pe Amanta Tristă tot acolo. Mai mult, aranjase câteva dintre cutiile ce aşteptau să fie deschise din ziua în care mă mutasem și, pe deasupra, făcuse ordine prin apartament. Totuși mi-a spus că avea să plece în curând ca să gătească pentru negustorul de ulei de măslini. M-am abținut să intru în amănuntele poveștii ăsteia – nu era o nouitate pentru mine că în ultima vreme lucrurile nu mergeau prea bine între ei.

— Spune-mi, a gângurit ea. Ce mâncare vrei?

— Paste, am mormăit eu.

Deși mai întâi s-a încruntat, în cele din urmă a considerat că era o idee practică. Pe când eu fierbeam pastele, ea s-a apucat să pregătească un sos cu roșii și cimbru din puținele ingrediente din casă. Bănuiesc că de aia mă iubește. Spre deosebire de ceilalți bărbați din viață ei, eu îi cer mult mai puțin decât e dispusă să ofere. Ca atare, primesc mult mai mult decât cerusem la început.

Tocmai când ne aşezaserăm la masă, s-a auzit soneria de la intrare. Su era o fetiță tare ciudată. Iat-o stând acolo cu cartea în mână și spunându-mi că uitasem să-i dau temă pentru weekend. Amanta Tristă a poftit-o la masă. N-a vrut să vină. Pe când ele vorbeau, am ales câteva exerciții mult peste nivelul ei. Dacă ține morțiș să-i stric weekendul cu teme suplimentare, aşa să fie.

— Hmm, se pare că nu sunt singura vecină căreia i-a căzut cu tronc fața dumitale drăguță, domnule, a râs Amanta Tristă când am reușit să ne aşezăm iar la masă.

— Nu vorbi prostii! E doar o copilă.

— și ce? Copilele nu se pot îndrăgosti? Dumnezeu mi-e martor că eu puteam atunci când eram cam de vîrstă ei. Tu nu te-ai îndrăgostit de nimeni în copilărie?

Dintr-o dată m-am simțit încurcat. Amanta Tristă vorbea despre copilăria ei de parcă s-ar fi referit la un trecut îndepărtat, cu toate că de-atunci trebuie să fi trecut cel mult zece sau doisprezece ani. Acum, dacă mă gândesc mai bine, între Su și Amanta Tristă nu erau decât unsprezece ani.

— Nu mi-ai răspuns! Te-ai îndrăgostit vreodată în copilărie sau nu? a stâruit ea, deranjată, pare-se, de tăcerea mea.

Într-adevăr, mă îndrăgostisem, numai că nu era o amintire demnă de reținut. De o fată de la școală, pistruiată, mofturoasă și galăgioasă. Mi-aduc aminte că eram atras de ea. Până în ziua de azi n-am mai întâlnit pe nimeni cu o înclinație atât de naturală către furt. Nu conta decât că un obiect era al altcuiva. Nu exista vreun lucru de pe lume pe care să nu-i facă plăcere să-l fure: fructe din grădinile învecinate, papuci care o îmbiau de pe pragurile caselor, creioane și gume de șters de la colegii de clasă... le șterpelea pe toate și de fiecare dată își împărtea prada cu mine... Din când în când se furișa în prăvălia urât mirosoitoare a unui pantofar hâd și dependent de clei, pe lângă care treceam în drum spre școală. Cât eu sporovăiam cu pantofarul, ea își umplea buzunarele cu pumni întregi de cuie și pingele. Dumnezeu știe de ce, după aceea le prindeam pe toate gardurile, băncile, vitrinele sau ușile care ne ieșeau în cale. Numai că, după ce-am împărtașit atâtea, iubita mea mi-a jucat din senin o festă urâtă și m-a părât la părinții mei. Tata n-a fost prea zguduit când a aflat despre furturile fiului său, însă cu mama a fost o cu totul altă poveste. Și-a ieșit din fire, exagerând peste măsură pedeapsa părintească. Dar după zece zile tata a murit, lucru care a șters pentru totdeauna din mintea mamei scandalul provocat de păcatul meu.

— Cum o chema? a întrebat Amanta Tristă, scuturând solnița pentru a nu știu câtă oară, parcă hotărâtă să ajungă la fundul ei.

Oricât am încercat, n-am reușit să-mi aduc aminte numele ei – aşa cum nu reușesc să-mi amintesc cum îi chema pe majoritatea prietenilor mei din copilărie. I-am mărturisit că de obicei îmi venea greu să-mi amintesc numele oamenilor, însă nu i-am desfăinuit cât o enerva pe Ayshin obiceiul său al meu. Oricum,

Amanta Tristă nu pune prea multe întrebări despre fosta mea căsnicie. Poate pentru că se săturase să tot audă despre căsnicia negustorului de ulei de măslini sau poate pentru că e una dintre persoanele acelea care sunt numai urechi când aud povești dintr-o copilărie încă trainică în amintire, dar nu și din trecutul imediat. I-am spus că eram mai bun la porecle – pe astea nu le uit ușor.

— Atunci găsește-mi și mie o poreclă, a zis, reușind în sfârșit să lase solnița și amețită de-atâta scuturat.

— Ai deja una, am recunoscut. Ești „Amanta Trista”.

N-a spus nimic, dar am putut citi adevărul în ochii ei. Îi plăcea porecla pe care i-o dădusem.

*

3.33 a.m.: m-am trezit, iar ea nu mai era lângă mine.

Am găsit-o pe balcon. Era palidă, de parcă s-ar fi trezit în mijlocul unui coșmar atât de deprimant, încât îi răpise cheful să se mai culce la loc. M-am afundat în scaunul de alături și mi-am aprins o țigară. Sub măsuța dintre noi armate de furnici înconjurau o bucată de pepene ce începuse să putrezească acolo unde căzuse. Pe când ele își vedea de treabă, noi stăteam nemîșcați și priveam strada pustie.

— Pun pariu că fata aia nu te-a părât, a murmurat ea distrată. Toată treaba trebuie să fi ajuns la urechile mamei tale pe alte căi. De ce-ar fi făcut-o? Doar erați complici.

Am intrat în casă și am adus câte un *rakı* dublu pentru fiecare. L-a luat pe-al ei zâmbind, însă a sorbit numai puțin: era clar că nu-i o băutoare versată. Totuși se vedea că nu voia să-o arate, probabil pentru că dădea întotdeauna peste bărbați care beau ca niște sugative. Gândindu-mă mai bine, am hotărât că poate mă înșelam în privința asta – la urma urmei, nu era genul de om care să-i păcălească pe alții. Poate că nici măcar ea însăși nu-și dădea seama de aversiunea ei pentru alcool.

— Poate că a fost taman pe dos, am spus.

Când o să-mi termin *rakı*-ul, o să-l beau și pe-al ei – dacă nu cumva murdărește paharul cu ruj.

— Faptul că sunt complici să-ar putea să-i lege pe oameni, însă legătura lor e sortită să fie trecătoare. În realitate, dacă ești complice

cu cineva, încerci să scapi de el cu primul prilej. Dacă n-o faci tu, o s-o facă el. S-ar putea într-adevăr ca un răufăcător să se întoarcă la locul faptei, însă nu și la tovarășul lui de rele.

— O, fii binecuvântat, învățătorule, știi cu siguranță să vorbești!

A așezat pe masă paharul cu care se juca. Bun, nici o urmă de ruj.

— Studenților tăi le place să te-asculte?

— Vino cu mine la un curs într-o zi, aşază-te printre studenți și judecă singură.

— Dar dacă întrebă cineva: „Cine e femeia asta?“. Ce-o să-i spui?

— O să spun că ești o studentă din altă parte care a venit să asculte prelegerea. Ești aşa de Tânără, că o să mă credă, am murmurat, mângâindu-i față.

Cicatricea de pe obrazul ei stâng nu se vedea deloc în lumina aceea slabă.

— Dar, dacă vrei, pot să spun că ești o prietenă de-a mea.

— Asta ar fi o minciună sfruntată! a zis și s-a încruntat, brusc supărătă. Cum aș putea să trec vreodată drept prietena ta? N-ar trebui decât să schimbe câteva vorbe cu mine ca să descopere minciuna. N-am nici cea mai vagă idee despre multe din lucrurile de care vorbești tu. N-am făcut nici o facultate. E prea evident că nici n-am să fac vreuna la vârstă asta.

Ce vârstă? Uneori mă îndoiesc că-și dă seama cât e de Tânără.

— Prietenia se bazează pe compatibilitate, a parat ea, bănuind că eram pe cale să obiectez. Te poți îndrăgosti de cineva incompatibil cu tine, însă nu poți fi prieten cu el. În primul rând, când vorbești, celălalt trebuie să te înțeleagă imediat. Pentru asta, celălalt trebuie să fie la același nivel cultural. Tu și cu mine nu putem fi niciodată prieteni. Nu putem fi nici soți sau iubiți. Am încercat să fim vecini, dar și cu asta am dat-o în bară rău de tot.

— Și de ce naiba nu putem să fim iubiți?

În loc să-mi răspundă la întrebare, mica mea iubită fără ruj și fară tihna a luat o gură zdravănă din băutura pe care credeam că-o abandonase demult. S-a strâmbat imediat. De ce se chinuie să bea dacă nu-i place deloc alcoolul?

— Cred că, dacă am putea fi vreodată ceva împreună, am fi complici, a trântit-o dintr-odată, iar asprimea vorbelor nu s-a

potrivit deloc cu moliciunea mișcărilor ei când s-a întins după fisticul uscat, ca să scape de gustul din gură.

O mașină albă cu geamuri negre a trecut încet pe strada Cabal, cu muzica dată la maximum. Amanta Tristă și-a aplecat capul peste balustradă și a înjurat fără nici o reținere. Am tras-o ușor spre mine și am sărutat-o. Muzica asurzitoare din mașină s-a stins încet-încet. În tacerea aia un Tânăr grăbit a atacat cu violență, bâzând. Vântul a încetat să bată, umplând aerul cu miroslul acru de gunoi. Amanta Tristă a terminat fisticul din castron, iar eu - raki-ul din paharul meu, trecând apoi la al ei. La următorul atac al Tânărului, am plesnit din palme de-a răsunat toată strada. Apoi mi-am desfăcut mâinile, sperând să-l văd mort. Erau goale.

Apartamentul 10: madam Auntie

— Ești cumva supărată, Su?

— Sunt bine, a mormăit Su pe un ton nepoliticos, strângând întruna cartea de exerciții de engleză pe care o făcuse sul.

— Ce-ai zice să fac o ceașcă bună de cafea cu lapte și tu să te duci să aduci două cești din vitrină, scumpo? a zis madam Auntie, încercând să nu-și facă griji din pricina amărăciunii copilei.

Deși își promisese solemn s-o trimîtă acasă cu o scuză potrivită când și dacă mai apărea la ușa ei, văzând-o aşa de morocănoasă azi, nu reușise să se țină de cuvânt.

Su a scos un oftat teatral pe când o urma pe bătrână înăuntru. Pe vremea asta călduroasă cafea cu lapte era ultimul lucru pe care își dorea să-l bea, dar ce conta, lucrurile era oricum „de rahat“ – „de rahat“ fiind în ultima vreme la modă în cercurile lor în loc de „îngrozitor“. Ce conta dacă bea o Cola de rahat sau o cafea cu lapte de rahat? Scărpiniându-și moale și leneș picioarele sfrijite, a intrat în living, a deschis vitrina din colț și s-a uitat cu profundă mirare înăuntru. Erau aşa de multe lucruri acolo! Pe rafturi erau înșirate cești de porțelan, pahare de lichior, cupe de șampanie și carafe de cristal puse cu fundul în sus, rame ornamentate și tot soiul de cutiuțe sculptate al căror rol nu-l putea înțelege. După o cercetare rapidă, s-a oprit la două cești ametist, cu mâneră ca niște vițe de iederă împletite. Chiar în spatele lor era o tavă rotundă, lucioasă, ilustrată: un bărbat robust, cu mustață și-o pălărie neagră ca pana corbului, cobora o scară purtând în brațe o femeie cu o rochie de tul până la călcâie. Femeia își rezemase capul de umărul bărbatului, privind visătoare în zare, de parcă n-ar fi fost în capul unei scări de unde se putea rostogoli

în orice clipă, ci pe o colină idilică, cu o panoramă minunată. Era ca și cum ar fi fugit din povestea din care făceau parte. Tot acolo se mai zăreau câteva case și, în spatele lor, o pădure în nuanțe de verde. Su a întors tava, de parcă ar fi sperat să vadă acolo soarta ce îi aștepta pe acești doi tineri demni, însă pe spate nu mai era nici o ilustrație, doar o inscripție într-un colț: „Vișniakov“.

După ce a așezat ceștile ametist pe tavă, a închis ușa vitrinei cu piciorul. Chiar când se pregătea să se întoarcă, ochii ei au zărit ceva mai jos. Ușa de la living ce dădea spre hol era pe jumătate deschisă și interiorul... interiorul arăta oarecum nefiresc...

Fără să se gândească ce face, s-a apropiat de ușă, a deschis-o larg și a rămas aproape împietrită. A început să înainteze încet-încet, parcă vrăjita, pe holul casei lui madam Auntie. Cu fiecare pas, stînghereala ei lăsa locul unei neîncrederi imense.

— Cât zahăr vrei? a strigat madam Auntie din bucătărie, dar când a văzut că nu primește nici un răspuns, a micșorat flacăra de sub lapte și s-a întors să-și recupereze musafira.

Negăsind pe nimeni în living, s-a gândit mai întâi că fata plecase, însă atunci a observat că ușa dinspre hol era larg deschisă. Cu o panică crescândă, și-a dus fară să vrea mâna la gât. Nu era acolo. Ochii ei albaștri-cenușii au cercetat neliniștiți livingul până când au zărit cheia legată cu panglică de catifea stând vinovată pe măsuță din colț. Culoarea i-a pierit din obrajii. Cu inima bătând să-i spargă pieptul, s-a năpustit în hol după fată.

Apartamentul 5: Hadji Hadji, nora și nepoții săi

— Mișcați-vă odată! a zbierat nora. Mișcați-vă odată sau vă rup picioarele!

Auzind cuvintele astea, cei doi copii smuciți de mâini au început să plângă și mai abitir. Băiatul de șapte ani și jumătate venea în urmă agale, liniștit. Deși se distrase grozav azi, pentru mama lui fusese o zi groaznică. Probabil din pricina plângerii celeilalte vânzătoare de la casa de bilete, șeful cel mare, care dădea pe-acolo din an în Paște, își făcuse apariția la cinema în jurul prânzului.

— Crezi că aici ținem o grădinăță de copii? a mustrat-o el, încruntându-se la fata de cinci ani și jumătate și la băiatul de șase ani și jumătate care stăteau în colț, uitându-se cu gura căscată la Aladinul uriaș și la duhul pântecos aşezăți turcește pe covorul de unu pe doi metri ce atârna din tavan ca să promoveze filmul.

Din clipa aceea amândoi au plâns fară încetare.

— Dacă m-ați putea păsui măcar câteva zile, sunt sigură că să găsesc o soluție până atunci, se rugase abătută nora, cu toate că știa prea bine cât de puțin probabil era să fie aşa.

Când s-au apropiat de Palatul Bomboană, plânsetele puștilor s-au potolit și răcnetele lor s-au prefăcut în sfârșit într-un bâzâit abia auzit, dar de îndată ce-au intrat pe ușa apartamentului 5, ca un ceas cu arcul eliberat brusc, au fugit amândoi șipând pe genunchii bunicului lor. În momentul acela Hadji Hadji moțăia puțin pe divan, iar una dintre cele patru cărți ale sale ii alunecașe din mâna. Doborât de acest neașteptat potop de iubire, a clipit zăpăcit, străduindu-se să se ridice.

— Tată, las copiii în grija ta, a spus nora, ferindu-și privirea. Trebuie să mă întorc la muncă.

Hadjii Hadji a lipit capul fetei și pe cel al băiatului de barba sa. Încurajați, copiii s-au pornit iar să plângă. Nora a rămas în picioare tăcută și a privit amărâtă scena, după care s-a auzit murmurând:

— Dar, te rog mult, ai milă și nu le otrăvi mințile lor de copii cu poveștile alea ale tale.

Ușa s-a închis. Cei trei copii și bătrânul au rămas singuri. Cum puștii suspinau adânc, vlăguți de atâta plâns, iar bunicul lor strânea părul ce i se smulsese din barbă în timpul acelei zarve, o tăcere apăsătoare s-a așternut între ei. Nu știau ce să facă mai departe. Curând băiatul de șapte ani și jumătate și-a lăsat capul pe spate și a zâmbit, cu o licărire în ochii verzi ca mușchiul. De fapt, și el era bucuros că se întorseră acasă. Se distrase umblând pe-afară, dar se și simțise mic ca un purice și la fel de străin printre toți oamenii ăia care îi urmăreau cu milă orice mișcare. Spre deosebire de lumea de-afară, în casa asta era singurul comandant al micului său regat și singurul monarh absolut al vieții sale ocrotite.

— Hai, bunicule, a anunțat el solemn. N-are rost să mai pierzi vremea. Poți să ne spui ce poveste vrei!

Apartamentul 10: madam Auntie și Su

— Ce de lucruri aici, madam Auntie! a exclamat Su, dând din cap cu mirare crescândă.

Când bătrâna a prins-o din urmă, copila ajunse de la încăpătul holului – nu doar atât, ci se și uitase în cele trei camere ce dădeau spre hol.

— Nu sunt toate ale mele.

— Zău? Atunci ale cui sunt?

— Ale mai multor oameni. Am grijă de lucrurile lor, a răspuns madam Auntie fără să-și ia ochii de la tava pe care se aflau cele două cești ametist.

Mintea îi era bântuită de teama că s-ar putea sparge, însă era atât de uluită, că nu putea face nici o mișcare ca să-i înșifice pe boier și pe iubita lui din mâninile copilei.

Totuși în acea clipă Su era cea mai uluită dintre ele. Crescută într-o casă unde predomina albul, unde totul era curățat și lustruit fără încetare, maturat și purificat, înălbit întruna și niciodată înălbit îndeajuns, copila se simțea acum de parcă ar fi fost aruncată într-o grădină fermecată, despre care nici măcar nu-și închipuia c-ar exista pe fața pământului. Acolo se găseau din belșug o mulțime de culori, în afară de alb. Lucrurile, stivuite unele peste altele, unele într-altele, se strecuraseră în fiecare ungher și în fiecare crăpătură, aşa că toate cele trei încăperi erau ticsite până-n tavan. În acel talmeș-balmeș multicolor era cu neputință să separi lucrurile valoroase de cele fară valoare. Toate erau amestecate fară speranță. Cu atâtea obiecte înăuntru, Su nu putea să nu bănuiască faptul că locul acela era mult mai mare decât apartamentul lor. Nu conta că apartamentul lor era mai mare decât toate celelalte

din clădire, mai mare chiar decât toate apartamentele pe care le văzuse până atunci luate la un loc! De fapt, apartamentul 10 nu părea să fie deloc un apartament, ci o drăcie întortocheată, cu mormane de chestii diverse și sute de nasturi diferiți. Dacă scoteai fie și un singur obiect, întreaga structură urma să se prăbușească și să devină nefuncțională.

Peste tot erau pixuri cu pastă... și becuri arse, baterii uzate, bucăți de tul sfâșiate, baloane sparte, medicamente expirate, haine uzate, nasturi dintre care nu erau doi la fel, abțibilduri descliate, cartușe goale, brichete fără gaz, ochelari cu lentilele sparte, capace de borcane de toate mărimile, bani scoși din circulație, bucăți de pânză deșirate, bibelouri sparte, poze îngălbene, tablouri rămase fără rame, ciucuri rupti, peruci zdrențuite, chei care-și pierduseră brelocul, căni cu toarte rupte, biberone fără tetină, abajururi jerpelite, cărți rufoase, cutii de toate mărimile (unele din plastic, altele din lemn), sidefuri fără strălucire, cartoane, sticle de lapte goale, bețe de la mere glasate, bețe de la înghețată, castroane, păpuși fără cap sau fără mâini și picioare, umbrele cu spițele stricate, strecurători înnegriți, sonerii care nu-și mai amintea nici măcar ele la ce uși sunau, ciorapi cu firele duse și reparăți cu ojă, hârtie de împachetat, clanțe, obiecte casnice stricate, caiete scrise, jurnale îngălbene, sticle de parfum goale, pantofi desprecheați, telecomenzi sparte, metale ruginite, bomboane vechi, inele cu pietre căzute, suporturi din macrameu pentru ghivece, tâlpici pentru pantofi, bucăți de elastic, colivii, mașini de scris cu litere lipsă, ceai mucegăit în cutii de metal, pachete cu tutun, brățări de toate culorile, agrafe de păr una mai frumoasă decât alta, lentile de binocl... Pe când Su se uita uimิตă în jur, ochii i-au căzut pe un năvod mare, care atârna peste o grămadă de lucruri.

— Marea le-a adus, a spus madam Auntie cu un glas tresăltând de mândrie.

— Ai zis că le-a adus marea?

— Marea devine foarte generoasă când *lodos*-ul bate cu putere și aduce grămezi de lucruri pe țărm. Valurile se joacă cu ele precum copiii cu mingile, pasând lucrurile înainte și-napoi de la unul la altul, și le aduc pe toate la țărm. Valurile, întocmai ca oamenii, se plăcătesc repede de lucruri... și să știi că nu sunt

singura care aşteaptă pe ţarm. Mulți alți istanbuliți stau cu ochii pe lucrurile pe care le aduce marea.

Dar Su n-o mai asculta, ci se uita la o pălărioară de copil din catifea liliachie. Era frumoasă și părea nouă-nouă.

— Madam Auntie, de unde ai asta? a întrebat ea, punând tava în mâinile proprietarei și ducându-se glonț să atingă materialul moale al pălărioarei.

Bătrâna a șovăit o clipită, dar ce se făcuse nu mai putea fi desfăcut. Ce mai putea ascunde acum de micuța ei prietenă, care mersese deja prea departe, și pentru cât timp?

— Era în gunoi, a răspuns ea. Nu știu de ce-au aruncat o pălărioară aşa de frumoasă.

Su a măngâiat distrată pălărioara. În mintea ei vagabondul care înfruntase cu îndrăzneală gloanțele lor a zâmbit parșiv, fluturând o pungă cu năut scoasă din gunoi. Dintii lui galbeni săreau și mai tare în ochi.

— Dar pe astea de unde le-ai luat?

— Sunt rele? a întrebat bătrâna, aruncând o privire rapidă la flacoanele goale de medicamente. Întotdeauna ai nevoie de sticle goale. Nu-i bine să le-arunci.

Su a cercetat dinții bătrânei. În chip ciudat, erau albi și curați. Exact ca ai mamei ei.

— Dacă-ți place pălărioara, te rog s-o iei. E perfectă pentru tine.

— Chiar?

Ochii ei mari i-au scânteiat când s-a întins nerăbdătoare după oglinda pe care o zărise printre cutiile de conserve goale stivuite lângă perete. De îndată ce și-a pus pălărioara liliachie, a izbucnit în râs. S-a dovedit a fi o oglindă care mărea.

— O, nu, am uitat de lapte! a strigat în clipa aceea madam Auntie. Fugi! Fugi!

Au alergat amândouă spre bucătărie – Su în față și bătrâna zdrăngănind ceștile ametist de pe tavă în urma ei. Laptele din oala mică dăduse de mult în clocoț și se împrăștiase peste tot pe aragaz, stingând focul.

După ce au spălat aragazul și au trecut din nou în living, Su a mai aruncat o privire către ușa încă întredeschisă dinspre hol

și a exclamat tare „Fir-ar!“ – „Fir-ar!“ fiind în ultima vreme la modă în cercurile lor în loc de „nasol“. Așezându-se pe cel mai apropiat fotoliu, a început să-și legene picioarele sfrijite.

— Åsta-i Castelul Gunoiului. Dacă l-ar vedea, băieții ar fi încântați.

— Dar băieții nu trebuie să afle despre locul åsta! Nimeni nu trebuie să afle... s-a bâlbâit bâtrâna, pe când ii întindea copilei cafeaua cu lapte.

Apoi i-a oferit bomboane de ciocolată albă din bomboniera de cristal de pe măsuță. Su a aruncat una în gură fără să se gândească, dar imediat după aceea s-a neliniștit. Dacă și bomboanele alea de ciocolată fuseseră dezgropate din gunoi? S-a uitat agitată la bâtrâna, ținând gura căscată, de parcă răspunsul i-ar fi fost scris pe frunte. Totuși, înainte să i se topească ciocolata în gură, prin minte i-a trecut o nouă întrebare.

— Madam Auntie! a strigat ea, după care – fără să vrea – a coborât îndată vocea, ajungând să șoptească. De asta miroase Palatul Bomboană aşa de urât?

Apartamentul 3: coaforii Cemal și Celal

— Hei, ce-i cu tine? Ti-a mâncat pisica limba? a întrebat blonda puțin săsie, venită din nou să-și vopsească părul, niciodată convinsă că nu trebuia s-o facă atât de des.

Cemal n-a dat atenție tachinărilor femeii, preferând să se concentreze cu totul asupra suvișei de păr pe care se pregătea s-o vopsească într-o nuanță mai deschisă. Deși era hotărât să nu le răspundă clientelor, presiunea fiecărui cuvânt strivit pe vârful limbii crescuse deja atât de mult, că, simțind nevoia să vorbească, s-a întors și a țipat fară motiv la ucenicul plin de coșuri. Dojenit în fața tuturor femeilor de-acolo, ucenicul – care era deja destul de nenorocit că trebuia să-și petreacă această fază delicată a vieții, pubertatea, într-un salon de coafură pentru femei – s-a făcut stacojiu. De îndată ce privirea lui, pe care și-o ferea de toată lumea, a întâlnit-o din întâmplare pe Amantei Triste, a roșit și mai tare, într-o nuanță mai închisă. Nu avea de unde să știe, dar când roșea în nuanța asta aparte, coșurile aproape că îi dispăreau.

— Ce s-a întâmplat cu Cemal? a întrebat-o în șoaptă Amanta Tristă pe manichiurista de lângă ea.

Nu-și mai făcuse niciodată manichiura, dar azi nu era o zi obișnuită, fiindcă, după o lungă pauză, urma să se întâlnească iar cu negustorul de ulei de măslini. După-amiază îi trimisese un mesaj pe mobil, spunându-i că voia să treacă pe-acolo și să aibă o discuție de suflet cu ea. Nu că bărbatul ar fi manifestat vreun interes deosebit pentru mâinile cu manichiura făcută. Dacă e să fim drepți, nu era sigur nici măcar că putea să-și dea seama de diferență, dar pe când stătea acolo, cu o mâna amortită plăcut

într-un bol cu apă călduță și însipumată, Amanta Tristă încă mai credea că face ce trebuie. Faptul că nu-și dau seama că se aranjează pentru bărbați care nu observă că s-au aranjat e o enigmă tipică femeilor.

Concentrându-se asupra unei unghii rupte, manichiurista i-a răspuns cu o șoaptă răgușită:

— N-avem idee ce l-a apucat. E ca un butoi cu pulbere, gata să explodeze în orice clipă. Nu le-a adresat o vorbă clientelor, dar pe noi ne dojenește întruna. Ai zice că e un fumător înrăit care s-a lăsat chiar în dimineața asta. Aşa-i de țâfnos! De parcă ar avea SPM¹.

Cemal s-a încruntat la manichiuristă și la Amanta Tristă, care chicoteau împreună. Temându-se de altă dojană, ucenicul plin de coșuri i-a întins patru folii de aluminiu deodata.

— Băiete, de ce nu mi le dai pe rând? a mormăit acesta, bucuros că găsise încă un motiv ca să-l muștruluiască pe ucenicul amărât.

Chiar atunci o mâna l-a bătut pe umăr.

— Poți să vii o clipă în bucătărie? a zis Celal, atent să nu atragă atenția nici asupra sa, nici asupra fratelui său.

Iată-i stând în picioare în bucătărie, cu samovarul care fierbea cu stăruință și inflăcărare între ei. Celal se uită cu milă la bărbatul care astăzi arăta mai degrabă ca el însuși decât ca fratele lui geomân, solemn și aproape nemîșcat în cămașa lui verde-salvie.

— Mă dau bătut, a spus Celal cu un zâmbet obosit. Pentru Dumnezeu, te rog să te întorci la felul tău de-a fi. Să fii din nou cum erai. N-aveam idee cât de insuportabil poți fi când ești solemn.

Celălalt nici n-a apucat să-și verse năduful, că Celal a pus iar mâna pe umărul lui, strângându-i-l prietenește.

— Drept să-ți spun, frate, când nu mai pălvărăgești și nu le mai faci pe femeile astea să chicotească, salonul de coafură devine plictisitor.

În câteva minute gemenii au tras draperia ce despărțea bucătăria micuță de salon. Toate capetele care se iveau din pelerinele

1. Sindrom premenstrual.

cu model de leopard s-au întors spre ei. Celal l-a împins ușor în față pe fratele lui, ca și cum ar fi încurajat un actor care se temea să iasă pe scenă. Apoi, zâmbitor, i-a făcut cu ochiul ucenicului fără coșuri.

— Băiete, ia să niște cafea bună, cu caimac, pentru noi toți, ca să putem să o sorbăm în timp ce ne uităm la sfânt.

Cemal și-a ișit zâmbetul pe care și-l înăbușea încă de dimineață, cu arțagul topindu-i-se vizibil la auzul unor asemenea vorbe.

Apartamentul 7: Su și cu mine

La început am crezut că fata mințea. Copiii scornesc tot felul de lucruri. M-am uitat la ceas. Trecuseră cincisprezece minute de la sfârșitul lecției. De atunci vorbeam în șoaptă. Chiar când eram gata să plec, fata mi-a zis:

— Domnule, trebuie să vă spun ceva.

Tijen Igienă, Meryem și Esma Hanim erau toate în camera de alături și se străduiau să pună perdelele pe care tocmai le spălaseră. După cum vorbeau, puteai să-ți dai seama că Esma Hanim era urcată undeva sus, probabil pe o scară, iar Tijen Igienă o ținea să nu cadă de undeva de jos. Cea care dădea indicații părea să fie Meryem. Cât despre noi, am vorbit în șoapte precaute, ca să nu fim auziți.

— Dumnezeu mi-e martor că spun adevărul, a zis Su oftând, supărătă din cauza neîncrederii mele.

M-am prefăcut convins, însă de data asta era rândul ei să se-ndoiască. Voia să-i dau cuvântul meu că n-o să las să-mi scape niciodată vreo vorbă despre secretul pe care mi-l încredințase. Probabil cuvântul meu nu era de-ajuns, pentru că m-a pus să jur de nu știu câte ori – întâi pe cinstea mea, iar după aceea, unul câte unul și nume cu nume, pe cei dragi. Ca să-i risipesc teama din ochi, m-am supus fiecărei cereri a ei. Totuși, departe de-a o liniști, fiecare promisiune a mea părea s-o neliniștească și mai tare. La un moment dat a plecat fășâind cu papucii de unică folosință și s-a întors cu un *Coran* micuț, cu copertă verde-smarald, de genul celor pe care oamenii le poartă în portofele sau în genți. Am jurat ținând *Coranul* în palmă, doar ca să fie ea liniștită. Când am încheiat, dându-și seama că nu avea încotro și că trebuia să

aibă încredere în mine, a scos un ultim oftat. Deși îmi cere multe, cum m-ar putea plăcăsi cererile ei? Dragostea ne face nefericiți pe toți, fără deosebire, chiar și pe o copilă.

— Hai să nu mai vorbim despre asta, am zis. Nu-ți face griji. Buzele îmi sunt pecetluite. N-o să spun nimănui.

Când am văzut-o zâmbind, m-am înveselit.

— Dacă spun cuiva secretul tău, să mă prefacă Dumnezeu într-un măgar!

— Nu într-un măgar, nu într-un măgar! a protestat ea cu un glas ce suna ca un ciripit.

— Atunci în ce?

Între timp se scuturase de toate grijile și își recăpătase veselia ei exasperantă. Mi-a dat ocol, vorbind pe un ton pedant și însirând toate lighioanele respingătoare pe care le știa, pentru a găsi cea mai cumplită bestie ce-a trăit vreodată pe fața pământului. Bufnițele erau lugubre, însă nu îndeajuns de rele. Șobolanii erau murdari, însă nu îndeajuns de scârboși. Gândacii erau dezgustători, păianjenii groaznici, crocodilii infiorători, meduzele grețoase, scorpionii veninoși, viespile periculoase. Porcii surmău în noroi, vulturii mâncau stârvuri, urșii își puteau devora propriii pui, lilecii sugeau sânge. Aricii-de-mare înțepau, broaștele îți dădeau negi, miriapoadele îți se strecurau în urechi. Râmele ce ieșeau din pământ după ploaie, omida ce se zvârcolea în salată, lăcusta ce înfuleca tot câmpul, șopârla ce fugă lăsându-și în urmă coada, musca săcâitoare ce nu dădea pace nimănui, Tânțarul ce sugea sânge... toate aveau o latură neplăcută, dar nici una nu era îndeajuns de rea. Până și lipitoarea, care arăta mai scârbos decât toate laolaltă, le putea fi de folos oamenilor și, prin urmare, a fost descalificată. Ce căuta ea era ceva mult mai rău decât toate creaturile asta: o ființă care nu era de nici un folos nici sieși, nici altora, care intra în contradicție cu orice fel de mărinimie, a cărei existență era aparent lipsită de orice utilitate, o ființă incomparabil mai rea decât toate jivinele absolut nefolositoare, dar și inofensive, pe care Dumnezeu le crease din lutul rămas. De o astfel de dihanie avea nevoie ca să mă sperie c-o să fiu preschimbăt în ea în caz că într-o zi îmi călcam jurământul.

— Dacă vrei să găsești cea mai rea lighioană din lume, atunci ar trebui să fii atentă la ochi. Cele în ai căror ochi te poți uita nu sunt de obicei aşa de rele ca acelea cărora nu le poți vedea ochii.

I-a plăcut atât de mult sugestia, că a rupt numai decât o foie din caietul ei cu crini și a început să facă o listă cu jivine ai căror ochi nu-i puteai vedea. Și-a luat sarcina atât de în serios, încât nu puteam să schimb subiectul sau să mă ridic și să plec. Ea încerca să aleagă una din mulțimea de pedepse posibile pentru eventuala mea trădare, iar eu mă străduiam să-o ajut cât mai mult.

— Lasă-mă să fiu un șarpe-cu-clopoței, am șuierat, strecurându-mi limba printre dinți.

— Nuuuu!

— Lasă-mă să fiu un piranha, am zis, clănținind din dinți și apoi deschizând larg gura.

— Ei, nuuuu!

— Nu reușesc să te fac să-ți placă nimic, am zis, prefacându-mă nemulțumit.

Cred că până atunci mă distram, însă dintr-odată o tristețe nelămurită s-a abătut asupra mea. Mi-am pus ceasul la mâna. Jocul astă fără noimă durase prea mult și, nu știu de ce, începuse să mă calce pe nervi. Tocmai când dădeam să plec, Su a chicotit cu un glas plin de încântare:

— Am găsit, am găsit! Până la urmă nici nu era nevoie să cau! Acum o să repeți după mine, da? a întrebat, trecând foarte ușor și foarte repede de la limbajul politicos pe care-l foloseam de obicei la unul mai familiar.

Am dat supus din cap. Su stătea în picioare în fața mea, privindu-mă drept în ochi.

— Sunt un om mare.

— Sunt un om mare.

— Dar dacă spun cuiva secretul nostru...

— Dar dacă spun cuiva secretul nostru... am zis, îngustându-mi ochii și adăugând o nuanță tainică vocii.

Însă ea nu mai zâmbea. Prin negura ochilor săi doi șerpi de apă subțiri, negri ca smoala, au luncat în scânteieri argintii.

— Să mă prefacă Dumnezeu într-un păduche! Cel mai mare păduche care-a existat vreodată! a strigat Su, apăsând cu emfază pe fiecare cuvânt.

— Să mă prefacă Dumnezeu într-un păduche! am strigat eu, apăsând cu emfază pe fiecare cuvânt. Cel mai mare păduche care-a existat vreodată!

Am sărit în picioare, luându-mi un aer cât mai fioros, încrucișându-mi ochii, vârându-mi dinții din față sub buza de jos ca un vampir, împingându-mi bărbia înainte, z Burlindu-mi părul, cu fruntea toată încrețită, umflându-mi nările și mișcându-mi sprâncenele în sus și-n jos. Nu mai încercasem niciodată să imit un păduche. Nu știam cât de greu putea fi! N-aveam nici cea mai vagă idee ce mutre putea să facă un păduche. De fapt, nici nu știam dacă un păduche putea să facă mutre sau nu. Unul dintre puținele lucruri pe care le știam despre păduchi era că puteau fi recunoscuți de departe, numai de departe, fiindcă nimeni nu știa să spună cum arătau de-aproape. Încă un lucru: știam și că păduchii erau destul de mici ca să nu poată fi văzuți cu ochiul liber și destul de răi ca să nu-și arate ochii.

Gândindu-ne împreună, am scornit și mai multe presupuneri. Poate că josnicia și răutatea păduchelui erau date de talentul lui unic de-a deveni una cu victimă. Ca atare, păduchele nu era un soi de dușman care stătea la pândă afară, aşteptând un prilej să atace, ci mai curând un rău care te măcina în taină pe dinăuntru. Tânțarul, de pildă, ne suge și el săngele, dar își lasă victimă în pace odată ce-și termină treaba și capătă lucrul la care jinduia. Tânțarul, chiar și în clipa când ne găsește vena, continuă să fie o parte a lumii de-afară, nu o parte a noastră. Separarea asta e atât de evidentă, încât chiar și atunci când strivim un Tânțar care tocmai ne-a înțepat, suntem scârbiți de săngele ce ne rămâne pe mâini, de parcă n-ar fi al nostru, ci al Tânțarului. Dar când vine vorba de păduche, lucrurile stau taman pe dos. Păduchele nu ține de exterior, ci de interior, de propria noastră persoană.

Ca să-l desenez, am rupt și eu o foaie din caietul desenat cu crini. Fiindcă nu ne-am putut închipui dacă păduchele avea sau nu față și, în caz că avea într-adevăr una, cum arăta ea și fiindcă singurul nostru indiciu era că se evidențiasă drept cea mai rea dintre toate creaturile rele, am reușit să-i surprindem hidogenia împrumutând câte puțin de la fiecare jivină rea de pe față pământului și apoi atribuindu-le pe toate corpului imaginar pe care îl alcătuiserăm astfel. Când am terminat, ne-a ieșit o adevărată pocitanie. Cum împrumutase fiecare parte a corpului de la o jivină diferită, semăna cu multe forme de viață, dar nu arăta ca nici una dintre ele. Ochii, împrumutați unul de la o broască și celălalt de

la o bufniță, păreau aşa de stranii împreună, că arăta ca și când ar fi fost lovit în moalele capului cu un baros. În partea de jos a foii am scris cu litere mici „Păduche năuc și beat“.

Su a început să chicotească de îndată ce-a văzut desenul.

— Grozav! Exact aşa-i. Dacă nu-ți ţii gura, Dumnezeu o să te prefacă într-un păduche năuc și beat!

Eu am încercat să mă prefac speriat, dar pe parcurs nu m-am putut abține să izbucnesc în râs. Ea a încercat să se prefacă supărătă, dar pe parcurs nu s-a putut abține să izbucnească în râs.

Apoi a amuțit, dintr-o dată temătoare, de parcă ar fi fost dojenită de vreo putere nevăzută din încăpere. Fragilitatea celui care tocmai și-a dat seama că a dezvăluit lucruri pe care nu le mai putea retracta a aruncat o umbră asupra chipului ei Tânăr. Abia atunci am avut o bănuială ascunsă că tot ce-mi spusese ar putea fi adevărat.

Apartamentul 6: Metin Chetinceviz și SoțiaLuiNadia

— Ti-am spus să nu-ți pierzi nădejdea în Dumnezeu, Loretta. Fata mea, ar trebui să fii recunoscătoare că ți-ai recăpătat memoria. Meriți aşa de mult să fii fericită! a gângurit asistenta către femeia pe cale să fie externată.

— E atât de ciudat, a răspuns cealaltă zâmbind și a deschis larg ochii ei verzi, machiați din belșug cu un verde mai intens, care îi făcea și mai dramatici. Până acum mi-am dorit cu ardoare să-mi amintesc trecutul, însă acum vreau să scap de el. O să încep o viață nouă, soră, și de-acum înainte n-o să vă mai părăsesc niciodată.

— Vezi? De-acum înainte Loretta n-o să ne mai părăsească niciodată, a pufnit SoțiaLuiNadia către gândacul ce se zbătea în borcanul de jeleu gol pe care-l tot răsucea în mâini. Nu ca tine, *Blatella germanica*! Tu te pregăteai să ne părăsești, aşa-i?

Spre sfârșitul secolului, într-o zi cețoasă și mohorâtă, în mijlocul unei străzi murdare și noroioase, un om de știință a anunțat cu entuziasm că asistase la o migrație în masă a speciei de gândaci numită *Blatella germanica*. Valul migrator era alcătuit aproape numai din femele și, când le-a întâlnit dr. Howard, tocmai părăseau restaurantul în care sălășluiseră și se pregăteau să treacă strada. Migrația gândacilor a durat aproape trei ceasuri, la sfârșitul căror au ajuns în punctul unde aveau să locuască pe viitor. Când a început să se întrebe de ce plecaseră până la urmă gândacii, dr. Howard n-a reușit să găsească un răspuns mulțumitor. Din căte puteai să-ți dai seama, în restaurant nu se întâmplase nimic neobișnuit în ziua aceea – nu avuseseră loc nici o curățenie generală, nici o fumigație. Rămânea un singur alt factor care ar fi putut

declanșă migrația: suprapopularea! Pentru ca aceste femele să riste să-și părăsească deopotrivă masculii și domiciliul, deși asupra lor nu se abătuse nici o catastrofă, trebuie să fi fost mare înghesuială în restaurant. Cum sute dintre ei ieșiseră pe stradă, în urmă trebuie să fi rămas câteva mii.

Soția Lui Nadia s-a strâmbat gânditoare la borcan. Cum se putea ca atâția gândaci *Blatella germanica* – famoși pentru că urau foarte tare lumina – să apară în miezul zilei în diferite unghere ale casei și mai ales în dulapul unde își ținea ea lămpile din cartofi? Mai important, migrația asta de neînțeles a atâtior gândaci prin toată casa de raport, de sus până jos, însemna oare că existau alte sute sau poate chiar mii într-un loc din apropiere?

Apartamentul 7: eu și Amanta Tristă

Pe când încălzeam pastele rămase de ieri, soneria de la ușă s-a pornit să ţărâie pătrunzător și insistent. Am deschis. N-o mai văzusem niciodată în starea aia.

— E clar c-am meritat-o, a gemut ea.

Pungi umflate, roșii precum carneea crudă, i se adunaseră sub ochi. Lumina chipului ei Tânăr pierise, laolaltă cu strălucirea ochilor și luciul pielii. Nările îi erau atât de iritate de căt își suflase nasul, încât i se jupuia pielea de pe ele. Era o față străină și, fiindcă exista și trăia cu fața ei și în ea, acum Amanta Tristă era și ea o femeie străină. Cât am așteptat să se încălzească pastele, i-am întins *rakı*-ul meu. N-a vrut să soarbă din băutura mea, dar m-a privit răbdătoare până am dat pe gât jumătate de pahar înainte să-nceapă să vorbească.

— Trebuia să vină în seara asta, mi-a zis suspinând. Îmi trimisese un mesaj pe mobil. Am făcut salată de vinete. Voiam de fapt să gătesc pui umplut cu nuci măcinante, însă de data asta n-am avut chef. Cred că eram puțin supărată. Știi că n-a mai dat pe-aici de zece zile. De aia am și făcut salată de vinete. Îi place mult, dar nu la fel de mult ca puiul umplut cu nuci măcinante. Toată ziua am copt vinete.

Deși o priveam cu asprime, nici măcar n-a observat că amănuștele astea nu mă interesau câtuși de puțin. În goana mare, de parcă ar fi putut să apară cineva care s-o anunțe că-i expirase timpul, a făcut harcea-parcea zeci de amănuște, unul mai lipsit de importanță decât altul, și le-a îngrämadit pe toate dinaintea mea. Eu n-am mai zis nimic.

— A avut un atac de cord. Îți dai seama? A avut un atac de cord pe drum încoace! a strigat când a terminat în sfârșit cu amănuntele despre cină. M-au sunat de la spital. Cred că, fiindcă ultimul număr apelat de pe telefonul lui mobil era al meu, și-au închipuit că sunt soția sau vreo rudă.

— Îmi pare rău...

De cum m-a auzit, a început să se înăbușe și să plângă cu sughituri, de parcă i-aș fi adus la cunoștință o mult aşteptată hotărâre negativă. Poate se îndoia de sinceritatea spuselor mele. Nu că n-ar fi avut dreptate. Negustorul de ulei de măslini, pe care nu-l întâlnisem niciodată față-n față și pe care îl judecam, deși nu-l văzusem decât de cel mult două ori și atunci de la distanță, nu era pentru mine decât un personaj: un soi de rival păros, unsuros și jalnic, cu pântecul atârnându-i peste pantaloni. Îmi părea mai rău pentru micuța mea amantă decât pentru el... și eram oarecum surprins. Până acum nici nu mă gândisem că ar fi posibil să țină la bruta aia de bărbat. Faptul că-i plăcea să-l înșele, că nu protesta câtuși de puțin și chiar se amuza când mă auzea insultându-l nu dovedea că nu ținea la el. Si, într-adevăr, părea să țină la el mai mult decât îmi închipuise. Mi-am trecut degetele prin părul ei. Dar ea mi-a îndepărtat mâna cu asprime.

— Nu înțelegi, a zis, pufnind dezaprobat. E vina mea. Dacă bietul de el nu apucă dimineața, e numai din pricina mea.

A înghițit cu greutate, de parcă ar fi încercat să scape de un gust acru din gură.

— I-am făcut o vizită sfântului.

— Ce-ai facut? Ce-ai făcut?

— Ei, nu i-ai putea zice chiar vizită... Meryem mi-a băgat ideea asta în cap. Mai aveam câteva sticle cu lichior de banane în casă. I le-am dat ei acum câteva zile. Eu nu beau lichior, iar ei îi place grozav. Ne întrebam dacă i-ar face rău copilului... genul asta de trâncăneală. Slavă Domnului că de data asta n-are o sarcină aşa de grea! Meryem mi-a spus că a pierdut trei băieți înainte să-l aibă pe Muhammet: doi s-au născut morți și unul a murit la sase luni. Așa că, atunci când s-a născut Muhammet, i-a lăsat părul lung, ca la o fată. Puștiul a umblat cu părul ca de fată până a început școala, ca să-l păcălească pe Azrael.

Sunt curios: oare femeile au în creier vreo mașinărie specială sau vreo substanță chimică care le împiedică să se exprime direct? Atâtea amânunte, atâtea introduceri, atâtea povești în povești care se învârt în cerc și nu mai ajung niciodată la subiect... Mi-am mai turnat niște *rakı*, dar n-am găsit nici urmă de sifon pe rafturile goale ale frigiderului meu imens. Trebuie să ies și să cumpăr.

— Ei, puștiul a scăpat, însă apoi a fost bătut întruna la școală. Meryem a zis că în ultima vreme s-a schimbat foarte mult. Băiatul fricos de dinainte a fost înlocuit de cineva cu totul diferit și nu mai e bătut de colegii lui. E un fel de minune.

M-am întrebat dacă băcanul musulman de peste drum închise se deja. Deși nu vindea gin, avea apă tonică. Deși nu vindea lichior, avea ciocolată cu lichior. La fel, deși nu vinde *rakı*, are sifon de pus în *rakı*.

— Discutam cum se putea ca băiatul să se fi schimbat atât de radical. Atunci Meryem mi-a destăinuit că-i făcuse o fagăduială sfântului. „Care sfânt?“, am întrebat eu. „Nu întreba!“, a răspuns ea enigmatic. „Dacă ai vreo dorință neîmplinită de multă vreme, ar trebui să încerci. Iar dacă îți se împlinește, o să-ți spun după aia și la ce sfânt am fost.“ Așa că mi-a cerut un batic curat. Mi-am scris dorința înăuntru, l-am împăturit ca pe un bilet de *Hidrellez*¹ și i l-am dat ei.

M-am dat bătut. Până avea să termine ea povestea, băcanul musulman urma să închidă magazinul și să plece acasă. Date fiind preferințele mele, am hotărât să mă mulțumesc cu apă.

— Mi-a spus: „Dacă îți se-ndeplinește dorința, cu atât mai bine. O să fie darul meu pentru tine. Mi-ai dat atâtea sticle cu lichior de banane. Iar dacă nu se-ndeplinește, n-o să știe nimeni. Am încercat și-atâta tot“. Ei, poate n-a folosit chiar cuvintele asta, dar ceva pe-aproape. Nu reușesc să-mi amintesc acum.

Rakı-ul avea un gust îngrozitor! Băutura asta afurisită nu e bună deloc cu apă.

— Așa că l-am împăturit ca pe-un bilet de *Hidrellez*, cum mă învățase. „Să mă eliberez de starea asta!“, aşa am scris. Sau poate

1. Sărbătoare turcească, simbolizând primăvara și viața nouă, în timpul căreia femeile își scriu dorințele pe biletele de hârtie și le leagă de trandafiri roșii (n.a.).

c-am scris „Să mă eliberez de bărbatul ăsta!“... Dac-aș reuși să-mi amintesc! Totul s-a amestecat. Oare ce-am scris? Doamne, ce-o fi înțeles sfântul? Omul moare din pricina mea.

Ce auzisem era enorm, uluitor, fantastic de ridicol! Nici măcar nu mi se părea cu puțință ca ea să credă cu adevărat tâmpenia asta. Și chiar dacă o credea, nu dădeam prea mare importanță durerii pe care avea s-o îndure din pricina ei. La urma urmei, aşa merg lucrurile. Ca să împărtăşim cu adevărat durerea cuiva, acel cineva trebuie să împărtășească mai întâi aceeași realitate cu noi. Când împăcăm un copil care plânge pentru că i s-a rupt o parte din jucăria subredă, când îi jurăm anorecticei care arată ca un schelet – dar încă se vede obeză – că nu e grăsană, când suportăm absurditățile celui mai bun prieten, furios pe viață pentru că a fost înșelat de-o femeie de nimic cu care era împreună de numai două săptămâni, când ne străduim să-i distragem atenția, până la sosirea psihiatrului, nebunului care-și închipuie că sufletul i-a fost furat de un porumbel și, ca atare, fugărește toți porumbei din piață ca să se uite în gușa fiecăruia – în toate aceste cazuri stăm lângă oamenii ăștia, însă privim suferința lor de foarte departe. Copilul care varsă lacrimi pentru un lucru atât de banal, anorectica aceea care e atât de departe de realitate, amicul nefericit care nu-și dă seama că n-are rost să se amărască din pricina unei femei de nimic, țicnitul care nu-i în stare să înțeleagă că bieții porumbei se înghesuie în jurul betonului real ca să caute boabe de grâu și nicidcum suflete vagi și impalpabile – toți s-ar putea să aștepte de la noi o oarecare atenție și înțelegere, mângâiere sau solidaritate. Cel mai probabil o s-o și capete. Am putea, ce-i drept, să ne îndeplinim rolul de consolator fară prea multă șovăială. Când îi vedem vorbind prostii pentru că suferă și suferind pentru că vorbesc prostii, sunt șanse ca în adâncul sufletului să ne simțim chiar apropiăți emoțional de ei... dar asta e limita maximă. S-ar putea ca într-un asemenea moment să apeleze la bunătatea noastră și chiar să beneficieze de ea, dar nu ne pot convinge să pătrundem în realitatea lor. Poate să ne fie milă de ei sau chiar să-i iubim, doar să nu se aștepte să le împărtăşim sincer suferința.

Apartamentul 10: madam Auntie

La o temperatură a camerei de 27° C și o valoare a umidității de 65%, primele faze din ciclul de viață al unei muște de casă presupun una-două zile sub formă de ouă, opt-zece zile sub formă de larve și nouă-zece zile sub formă de pupe. În cercetările de laborator efectuate în aceleași condiții s-a observat că 50% dintre muștele masculi mor în primele paisprezece zile și 50% dintre muștele femele mor în primele douăzeci și patru de zile.

La o temperatură a camerei de 27° C și o valoare a umidității de 36-40%, gândacii se dovedesc mult mai rezistenți decât muștele. În asemenea condiții ei pot supraviețui fără hrană douăzeci de zile. Numai cu apă, pot rămâne în viață treizeci și cinci de zile. Ouăle depuse la aceleași nivele de temperatură și umiditate scot pui în douăzeci și șapte până la treizeci de zile. Puii care ies din ouă își schimbă pielea de cinci-zece ori până ajung la maturitate. Gândacii adulți trăiesc între șase și douăsprezece luni. Apoi mor și ei. Putrezesc și se descompun, se fărâmitează și se împrăștie, nu mai sunt ei însăși și se amestecă în alte lucruri.

La fel ca muștele și gândacii, mâncarea are și ea un ciclu de viață. Într-un loc uscat și răcoros laptele pasteurizat se păstrează proaspăt vreme de un an, halvaua cu fistic – doi ani, biscuiții diete-tici cu scorțișoară – doi ani, cafeaua granulată – doi ani, guma de mestecat cu aromă de zmeură – de la zece la douăsprezece luni, biscuiții cu ciocolată și orez – un an, o conservă de ton – patru ani, o doză de Coca-Cola – șase luni, porumbul prăjit cu aromă de brânză – șase luni. Lăsați într-un frigider, fileul de cod rămâne proaspăt o săptămână și jumătate, iaurtul – șapte zile, mozzarella – o lună și jumătate, puiul la pachet – douăsprezece-paisprezece

zile. La sfârșitul acestei perioade lucrurile astea încep și ele să se strice. Putrezesc și se descompun, se fărâmițează și se împrăștie, nu mai sunt ele însele și se amestecă cu alte lucruri. Odată ce expiră, ceaiul sau tutunul, grâul sau brânza încep să facă gărgărițe, gândaci sau larve în cutiile în care sunt păstrate. Hainele fac molii, mobila se umple de cari și grăunțele sunt mâncate de gărgărițe. Gândacii ajung și ei în astfel de locuri. Gândacii sunt oricum peste tot.

La fel ca muștele, gândacii și mâncarea, obiectele au și ele un ciclu de viață. În medie, o salopetă purtată de un copil mic ține una-două luni, un tren cu baterii cumpărat în copilărie ține între o oră și un an, jurnalele din adolescență – între treizeci și șaizeci de zile, puloverul primit cadou de la vreo rudă fără gusturi la modă – zece secunde, pipa cumpărată din dorința de-a te lăsa de fumat, doar ca să descoperi după aceea cât de greu e de curățat – între două și șase fumuri, un cartuș de imprimantă – între cincisprezece zile și trei luni, un bilet de tren – de la una la douăzeci de ore, bijuteria tipătoare pe care ai cumpărat-o plin de încântare când erai beat, dar nu și se mai pare atât de drăguță când ești treaz – o noapte lungă. Apoi mor și ele. Mor și sunt aruncate, fie deoparte, fie la gunoi.

Din clipa în care se trezesc și până se duc la culcare, locuitorii Istanbulului își trec zilele aruncând – neîncetat și inconștient – lucruri. Când calculezi în săptămâni, luni și ani, în spatele fiecărui om se strâng o grămadă de gunoi considerabilă și, la fel ca muștele, gândacii, mâncarea și lucrurile, oamenii au și ei un termen de expirare. Speranța medie de viață este de șaizeci și cinci de ani pentru bărbați și de șaptezeci de ani pentru femei. Apoi vine sfârșitul inevitabil și mor și ei. Putrezesc și se descompun, se fărâmițează și se împrăștie, nu mai sunt ei însiși și se amestecă cu alte lucruri.

Când madam Auntie se mutase în apartamentul 10 din Palatul Bomboană – după ce-și pierduse soțul într-un accident petrecut cu douăzeci și cinci de ani în urmă –, găsise acolo lucruri ce aparținuseră foștilor locatari: o sută optzeci și unu de obiecte

demodate ale nimănuia. Deși scrisoarea primită din Franța de la noua proprietară a clădirii spunea limpede că putea să facă ce voia cu lucrurile aceleia, n-a avut inima să arunce nici măcar unul. Când citise scrisoarea primită de la fiica lui Pavel Antipovici din Franța, nu se înfuriase. Totuși existaseră momente în trecut când se înfuriase din pricina ușurinței cu care oamenii se dispunau de lucrurile altora. Da, se înfuriase înainte... chiar și mai înainte... Când era Tânără, maică-sa îi aruncase romanele și jurnalele și peste ani, când abia ce-și pierduse soțul, fratele ei împărțise prietenilor și rudenilor toate fotografiile pe care le avea cu el. Poate că în trecut nu putuse să-și recupereze bunurile, însă de-acum înainte avea să se îngrijească de bunurile altora ca un paznic credincios.

Să cumpere lucruri ca să le folosească o vreme și apoi să le arunce la gunoi e un obicei tipic celor care-și închipuie că stăpânesc acele lucruri. Dar obiectele nu au stăpâni. Dacă e să aibă ceva, atunci au poveștile lor și uneori tocmai aceste povești stăpânesc oamenii care s-au amestecat în ele...

Apartamentul 7: eu

După curs, Ethel a venit să mă ia într-un jeep Cherokee de culoarea mierii. Mi-am lăsat mașina în parcarea universității și ne-am văzut de drum în noua ei jucărie. La început nu părea să aibă prea mult chef de vorbă, însă apoi – când ne-am blocat în trafic – i s-a dezlegat limba. Aș fi preferat mai degrabă să fie atentă la trafic. Pe zi ce trece, conduce tot mai prost. Pe când se apuca să pălăvrăgească despre ultima fază în care ajunseseră cu proiectul lor universitar, am observat că și pierduse entuziasmul de la început. Fie proiectul se ducea cu totul de râpă, fie Ethel hotărâse să renunțe la el. M-am abținut să-o întreb care dintre ele. Oricum, până la urmă – dacă nu azi, atunci mâine – o să-mi povestească ea totul.

— Hei, ia spune-mi, cum mai merg lucrurile în clădirea cu țicniți? a fost prima ei întrebare atunci când, după ce ne-am luptat vreo cincizeci de minute să răzbim prin trafic, am ajuns în sfârșit la masa noastră rezervată de la restaurant – una aşa cum îmi plăcea mie, la capătul sălii, lângă fereastră...

Eu am decis să stau cu spatele, iar Ethel cu fața la ceilalți clienți. Din câte se pare, ei îi place să nu-i piardă din ochi pe cei din jur. Ce-mi pasă mie?

— Nu întreba! Gândaci peste tot.

— Deci gândacii vin acolo să se distreze. Ce tip norocos ești! Ai reușit să locuiești în cel mai nostrim loc posibil. Seamănă mai degrabă cu o casă de nebuni decât cu o casă de raport.

— Știu că și-e greu, totuși încearcă să nu exagerezi, am oftat eu. Numai Dumnezeu știe că, probabil, blocul în care locuiam înainte nu era cu nimic diferit, însă pe-atunci nici nu-mi dădeam

seama. Singura deosebire e că acum nu mă simt indiferent față de vecinii din Palatul Bomboană.

— O, mda, văd și eu! Te interesează mai ales unul dintre ei, a pufnit ea, punându-și prima țigară din seara aia în portigaretul din lemn de iasomie și trimițând spre mine trei inele de fum unul după altul.

M-am prefăcut că n-am auzit ultimul comentariu, căci n-aveam deloc chef să mă cert cu ea în seara aia, însă surzenia mea parcă a stârnit-o și mai rău.

— N-ai cum să fii cu femeia aia, dulceață. Știi de ce? Nu din cauza vreunui principiu moral sau a vreunei alte chestii de genul acesta, ci pur și simplu a decalajului de imagini! Acum nu sunt nici un fel de probleme. Stați în casă, v-o puneți cum vreți, totul e fain frumos, dar ce-o să se întâmpile după aia? Ai putea să ieși în lume cu ea? Ai putea să iezi de braț pe iubita ta de douăsăzoi de ani, care n-a terminat nici liceul, grozav de evlavioasă, dar la fel de stricată și hotărât nehotărâtă, ca să vă plimbați și să pierdeți vremea împreună? Chiar crezi că un profesor universitar cu o inteligență atât de ascuțită poate rămâne vreodată cu domnișorica aia ignorantă, care e confuzia întruchipată?

N-am putut să-i răspund. În schimb am râs la tot ce spunea. Curând s-a săturat să mă mai săcâie. Nici unul dintre noi nu era în toane prea bune. Cât aşteptam platoul cu fructe, am imaginat povesti despre oamenii de la mesele învecinate, reducând astfel la minimum răul pe care am fi putut să ni-l facem unul altuia, dar s-a dovedit că Ethel păstrase adevărata surpriză pentru final.

— Ascultă, dulceață, n-am vrut să-ți spun eu asta, dar poate că e mai bine să-o auzi de la mine. Pe cine mai ai în afară de mine ca să-ți picure otravă în urechi? Ei, dar să lăsăm comentariile ipotetice pentru sfârșit. Mai întâi faptele concrete! Iată vesteau uluitoare: Ayshin se căsătorește... ăăă, se recăsătorește!

Sincronizarea a fost cea mai mare greșeală pe care a comis-o chelnerul albinos, cu față rotundă ca luna, în clipa când s-a întins să-mi schimbe farfuria. Nu c-aș fi unul dintre oamenii aia care fac întruna tărăboi prin restaurante, zbierând dojeni în dreapta și-n stânga, însă urăsc să mi se schimbe farfuria fără să fi cerut aşa ceva. În general chelnerilor nici nu le trece prin cap că ar fi posibil aşa ceva, dar în orașul așta există și oameni cărora le place

să mănânce tot din farfurie. Nu suport să văd cum îmi sunt luate îndată din față resturile de mâncare, de parcă ar fi ceva rușinos. Dac-ar fi după mine, nu m-aș despărți de farfurie până când m-aș ridica de la masă. Aș putea să combin ce-a rămas din gustările reci cu cele calde și să ronțăi întruna toată seara. Nu numai că nu mă deranjează deloc ca fructele feliate să se mânjească de uleiul, sosul, sarea și condimentele din gustările reci, dar uneori chiar stau și fac combinații dulci-acrișoare cu ele. Dacă-mi place combinația care mi-a ieșit, o mănânc – dacă nu, o distrug. Ethel știe de obiceiul ăsta al meu și nu se amestecă. Chelnerii nu știu și se amestecă.

— Scuză-l, te rog. Trece printr-un moment greu, tocmai a divorțat de soția lui, a cronicănit Ethel către chelnerul care stătea în picioare lângă mine, cu o farfurie albă și curată, și nu era în stare să priceapă cu nici un chip de ce fusese repezit.

Bărbatul a intuit batjocura din vorbele ei și și-a arcuit buzele livide într-un zâmbet, dar în același timp trebuie să fi simțit că ar fi bine să fie prudent, pentru orice eventualitate, fiindcă și-a întrerupt mișcarea buzelor, zăbovind astfel în spatele meu cu o față ca o mască – pe jumătate zâmbitoare, pe jumătate tristă.

— Te rog, continuă-ți treaba. Mie poți să-mi schimbi farfuria. Sunt perfect normală, a rânjit Ethel.

Chelnerul, cucerit de propunerea de-a împărtăși o confidență, a rânjit împreună cu ea în timp ce-i lua farfuria murdară din față.

— Dacă vrei să știi părerea mea, tipul e un mare fraier, a zis Ethel, ridicând din umeri când am rămas din nou singuri.

Mi-a mai luat un minut ca să-mi dau seama că nu vorbea despre chelner, ci despre viitorul soț al lui Ayshin.

— E un fraier bine intenționat – blajin și aproape naiv –, însă tot fraier rămâne. Docil, maleabil și, bineînțeles, domesticit. Limitele îi sunt evidente – colțuri pe fiecare parte. Oricum s-ar întoarce, te izbești de un zid. Ca să descoperi în el măcar o scânteie de vigoare, trebuie să sapi cel puțin șase straturi în trecutul lui. Mă întreb dac-o fi simțit în viața lui vreun moment de extaz. Probabil o dată, demult, în copilărie. Chiar și-atunci nu te aștepta la cine știe ce – vreo câțiva stropi acolo. Acum o să fii curios cum arată, a presupus ea, apucându-mă de mână. Dă-mi voie să spun: pe lângă tine, ar părea un bursuc ramolit.

Deci asta e. Ayshin se căsătorește cu un bursuc ramolit. Pun o felie de pepene în colțul farfuriei, unde se întinsese un sos gros de usturoi și nuci.

— Ăla cu dinți lungi e bursuc sau cărtiță? a mormăit ea pe când își retrăgea mâna, lăsându-mi pe încheietură urmele unghiielor ei vopsite într-un indigo strălucitor. Oricum, dulceață, un lucru știu sigur: tipul e urât, da' urât rău! În principiu, aş spune că Ayshin folosește metoda învățării din greșeli. După ce s-a fript cu ciorba, suflă și-n iaurt și se ferește de profesorii universitari tineri și arătoși.

Când am plecat, m-am urcat mult mai încrezător lângă ea în mașină, știind că atunci când era beată, conducea mai atent decât atunci când era trează. M-a adus până la Palatul Bomboană fără nici o problemă. Apoi a pornit în viteză pe strada cufundată în intuneric, cu o aură de culoarea mierii radiind în beznă.

*

Ajuns la etajul al treilea, m-am oprit să trag cu urechea la ușa de vizavi. Dinăuntru nu răzbătea nici un sunet. Deși n-aveam de gând să mă văd cu ea în seara aia, am sunat la ușă fără să-mi dau seama ce fac. Mă oprise să trec pe la ea neanunțat, însă în seara aia puteam să încalc opreliștea. Probabil că negustorul de ulei de măslini nu-și petrecea noaptea în patul amantei imediat după un atac de cord.

S-au apropiat niște pași moi și ușori. Lumina aurie ce se strecu prin vizor s-a întunecat. Am stat așa, fiecare de-o parte a ușii, un minut nesfărșit. Ușa s-a deschis cu o întârziere supărătoare. Ochii ei căprui m-au privit fără pic de strălucire, iubire sau sentiment. N-a rostit nici cărău un singur cuvânt, bun sau rău, ci mi-a întors spatele și s-a înapoiat cu pași nesiguri în living, târșâindu-și picioarele. Nu mi-a păsat. Oricât de stranii ar fi fost mișcările ei, nici beția mea nu era altfel. M-am trântit pe canapea și am deschis televizorul. Am început să ne uităm la ecran fără să scoatem o vorbă. O cântăreață de muzică clasică, al cărei trup plin de sclipici scânteia pe sub costumul străveziu, de culoare liliachie, bătut cu pietre, îi povestea microfonului prin ce trecea. Își rupsese piciorul într-o excursie la schi, dar – fiindcă nu se

îndura să-și anuleze concertul și să-și supere fanii – luase hotărârea eroică să apară pe scenă în cârje. Alături stătea medicul ei, care intervenea din când în când ca să răspundă la întrebările strigate de jurnaliști din culise.

— E mort, a spus Amanta Tristă cu un glas răgușit.

M-am uitat uluit la fața ei, nereușind să-mi dau seama despre cine naiba vorbea. Ochii mi-au fugit singuri către ecranul televizorului. Cântăreața părea vioaie, acum poate doar ceva mai palidă. A trimis o sărutare spre aparatul de filmat. Eu am închis televizorul. Neștiind ce să spun, am stat pur și simplu lângă Amanta Tristă. Am ținut-o de mâna. Ea nu mi-a strâns-o pe a mea. A adormit. Atât de liniștită... Prea liniștită...

Am stat singur în living și am încercat să-mi adun gândurile. Nu-mi dădusem seama cât băusem în seara aia. O amorțeală grea mi-a cuprins trupul. Nu puteam să gândesc repede, să mă mișc sprinten. Nu numai că nu știam cum să-mi consolez iubita, dar nu simțeam nici urmă de tristețe. Singurul lucru pe care voiam să-l fac era să mă duc acasă și să dorm buștean.

Dar în loc să mă îndrept spre ușă, am pornit-o spre dormitorul ei. M-am întins lângă ea în întuneric, ciulind urechile la cel mai mic zgomot, ca să-mi dau seama dacă era sau nu trează. Era trează.

— Nu și-a mai revenit după atacul de cord, a șoptit. A murit la trei dimineață.

I-am atins obrajii: erau uscați. Nu plângea. M-am tras mai aproape de ea. Nici nu m-a împins la o parte, nici n-a răspuns la atingerea mea. Zacea mai departe acolo ca un sac gol. Patul era cald. Ne-am îmbrățișat. Am adormit.

M-am trezit în timpul nopții cu o sete cumplită, care mă ardea. După ce-am băut toată apa din paharul de pe masă, m-am tărâit spre baie. Cât am făcut pipi, m-am uitat amețit la săpunurile parfumate dintr-o săpunieră de sticlă, la șampoanele cu papaia aranjate în colțul chiuvetei, la sticlele delicate cu parfum care străluceau în fața oglinzi, la bureții de baie turcoaz, la loțiunile de corp și la toate acele produse minuțios specializate pentru vârstă a doua. Am tras apa. Printre toate fleacurile astea am zărit două lame de ras. Una căzuse pe jos și cealaltă în chiuvetă.

Asta a fost de-ajuns ca să mă trezească. M-am repezit în dormitor. Am aprins lumina și am smuls așternutul de pe ea. Pe când

încerca să se ridice în capul oaselor, i-am suflecat cămaşa de noapte acvamarin ce îi ajungea până la genunchi. Pe piciorul stâng n-am văzut nimic, nimic nou, însă partea de sus a piciorului drept îi era infăşurată într-un prosop plin de pete mari, de un roşu-cărămiziu. Legătura asta improvizată era aşa de umflată, că nu reușeam să pricep cum de-mi scăpase mai înainte. În timp ce eu mă grăbeam să desfac prosopul lung și subțire, ea aștepta pur și simplu răbdătoare, fără să opună vreo rezistență.

De sub prosop s-au ivit cinci tăieturi purpurii, fiecare cât palma de lungă. Trei dintre ele nu păreau foarte adânci. Dădeau impresia că fuseseră făcute din întâmplare sau fără voie, ca și când ar fi fost o repetiție pentru celelalte două. Acelea erau groaznice. M-am repezit înapoi în baie. Negăsind nimic folositor prin dulapuri, am dat o fugă până la mine acasă. Pe când alergam dintr-un capăt în altul al Palatului Bomboană cu apa oxigenată și tampoanele de vată, toată beția mi s-a risipit din cap.

Ea m-a privit tăcută cum i-am curățat și i-am bandajat rănilor. Apoi, mulțumindu-mi, pe jumătate rușinată, pe jumătate ursuză, și-a tras la loc cămaşa de noapte acvamarin, ce reușise ca prin minune să nu se păteze în tot timpul ăsta, și s-a ghemuit din nou ca o minge. Am stins lumina. Am așteptat-o să plângă, să vorbească fără sir, să se cuibărească, să caute adăpost. Pe întuneric, când s-a ghemuit în sine, lăsându-mă singur alături, am fost silit să recunosc că n-o cunoșteam deloc. E o naivitate de neierat să ne închipuim că, dacă despicăm vaginul femeilor cu care facem dragoste, putem vedea prin trupul lor și că, dacă pătrundem înăuntrul lui, putem ajunge în străfundul ființei lor...

Apartamentul 10: madam Auntie și gunoiul

Primele camioane de gunoi și prima companie de salubritate din Istanbul și-au început activitatea în 1868. Înainte sarcina astă îi revenea Breslei Căutătorilor, condusă de Vătaful Gunoiului. La fel ca gunoierii de azi, căutătorii de odinioară aveau misiunea să scape – chiar dacă numai în parte – de lucrurile de care istanbuliții voiau să scape de tot, pe vecie. Totuși, dacă vorbim despre felul cum o făceau, există o mare diferență între gunoierii de azi și predecesorii lor. Scopul dintâi al Breslei Căutătorilor atunci când străngea ce trebuia aruncat era să găsească printre lucrurile strânse ceea ce putea fi recuperat. Înainte să se debaraseze de resturile, gunoaiele și deșeurile pe care le strânseseră în grămezi, le duceau pe toate pe țărmul mării în ranițele lor, le sortau, le spălau și scotoceau iar și iar prin morman. Uneori dădeau peste farfurii de aramă, bare de oțel, cuie ce puteau fi refolosite, haine încă nezdrențuite, argint neînnegrit sau daruri neapreciate. Dacă erau destul de norocoși, descopereau și câte o bijuterie pierdută.

Breasla Căutătorilor vizita adesea clădirile mistuite de incendii. Când vreo casă se făcea scrum în Istanbul, orașul incendiilor, ei curățau locul de dărâmături. Culegeau lucruri din cenușă la fel cum le culegeau și din gunoi. Căutătorii se străngeau laolaltă și cercetau totul de-a fir a păr. Însă gunoierii străngeau ca să arunce. Pentru ca orașul să se modernizeze, ordinea lucrurilor trebuia schimbată din temelii. Odinioară ceea ce se arunca în toate părțile era adunat într-un singur loc de pe țărmul mării, acum ceea ce se aduna din toate părțile era aruncat într-un singur loc de lângă Dealurile Gunoaierilor.

În ceea ce o privea pe madam Auntie, ea era o căutătoare și nu aparținea acestei epoci. La fel ca membrii răposați ai breslei, scotocea și ea prin gunoi după lucruri care n-ar fi trebuit aruncate. Până în ziua de azi reușise mereu să găsească așa ceva.

Apartamentul 8: Amanta Tristă și cu mine

Deși am dormit pe sponci, în dimineața astă m-am trezit devreme. Când i-am dat după ureche părul de pe fruntea asudată, Amanta Tristă s-a mișcat puțin. Am lăsat-o să doarmă. Aprinzându-mi o țigară, m-am îndreptat spre bucătărie. Ca de obicei, frigiderul ei gema de mâncare. Toate felurile care i-ar fi plăcut negustorului de ulei de măslini. În zilele fericite petrecute cu Ayshin, mă obișnuisem să mă scol târziu în weekenduri și să iau câte un mic dejun lung și lenevos. Acum probabil că-i impune bur-sucului ramolit ritmul ei. Dacă tipul e aşa cum mi l-a descris Ethel, trebuie să-l cunosc. Nu că m-aș aștepta ca asta să schimbe ceva, doar că vreau să mă vadă. Aș putea declanșa complexul de inferioritate dinăuntrul lui. Aș putea chiar să-i sădesc în minte fie și cea mai mică sămânță de bănuială. Lasă-l să se frământe atunci, întorcând pe toate fețele posibilitatea sumbră ca femeia cu care e gata să se-nsoare să se întoarcă într-o bună zi la primul ei soț.

Trebuie s-o fi trezit pe Amanta Tristă cu zdrăngănîtul meu. Cum stătea în ușa bucătăriei, înfășurată în șalul ei cu picătele, arăta mult mai bine decât seara trecută, cu toate că era încă palidă la față și foarte încercănată.

— Sper că nu te mai învinovățești, am spus, umplându-i cu ceai o ceașcă.

Ba da... și-o învinovățesc și eu... pe ea și pe toți cei care se poartă de parcă ar fi zeii micului lor univers provizoriu. Nu pot să-i înțeleg cu nici un chip pe cei care mai întâi se roagă din toată inima să li se întâmpile ceva rău celor la care nu pot ajunge altfel și apoi, când dintr-odată dorințele par să li se îndeplinească, sunt pur și simplu doborâți de vinovăție și rușine. Nu pot să-i sufăr

pe cei care, pe de o parte, deleagă unei lumi de dincolo, chipurile limpezită de orice rău, toate problemele cărora nu sunt în stare să le facă față și nici nu ridică un deget ca să le rezolve și, pe de altă parte, Tânjesc să obțină o felie din răul din lumea de dincolo ca să-și limpezească problemele lor atât de lumești. Mă înfurie să văd ce sunt în stare să-și facă oamenii de la sine când nu reușesc să-și vadă limitele. Nu pentru că s-ar supraestima mult prea mult, ci pentru că subestimează mult prea mult răul. Lumea e plină de oameni care pândesc din depărtare o șansă de-a face rău cuiva și, când, întâmplător, lucrul acesta se întâmplă, n-o socotesc răspunzătoare pe Fortuna, ci gândurile și dorințele care le-au trecut odată prin minte. N-am vrut ca Amanta Tristă să le îngroașe rândurile. N-am vrut să-o pierd astfel, ci am sperat să-o crăț pe această ființă încântătoare și naivă, care credea că Dumnezeul asta al ei, ce crease lumea rostind cuvântul „FIE!“, putea să-o și distrugă rostind cuvântul „PIERI!“.¹ Așa că m-am hotărât să-i explic ce făcusem.

— Vrei să-ți scoți din minte povestea asta cu sfântul? Nu e pic de adevară în ea, am zis, punându-i în farfurie jumătate din cea mai bună omletă pe care o făcusem în ultima vreme. Sfântul despre care și-a vorbit Meryem a apărut probabil de la scrisul de pe zidul grădinii și eu am scris lucrurile alea.

Măcar dacă fi putut să știu ce gândeau în clipa aia! Măcar dacă fi fost sigur că făceam ce trebuia destăinuindu-i asta!

— Uite ce e, îmi pare rău de negustorul de ulei de măslini – și nu te înfuria pe mine pentru că-i spun „negustor de ulei de măslini“. Sper că-ți dai seama că, și dacă sub zidul grădinii să ar odihni vreun sfânt cu oasele praf și pulbere, rezultatul n-ar fi deloc altul. Pur și sim-plu-mi-cu-ța-me-a-fi-ind-că-in-di-vi-dul-a-dat-col-tul-nu-pen-tru-c-ai-vrut-tu-să-scapi-de-el-ci-pen-tru-c-a-fă-cut-un-a-tac-de-cord.

Iată că se întâmplă din nou. Privirea i s-a întunecat. Încă o dată în viață eram martor la faza aceea tristă când începeam să trezesc ură într-o femeie cu ai cărei ochi iubitori mă obișnuisem.

— În esență, dragă mea, dacă ai de gând să te învinovaștești pentru orice nenorocire și să continui să-ți ciopârtești trupul, eu n-am cum să te opresc, dar dacă te hotărăști să renunți la obiceiul

1. Potrivit credinței musulmane, pentru a crea lumea, Allah a rostit cuvântul „FIE!“ (n.a.).

ăsta, o să fac tot ce-mi stă în puteri să te-ajut. Acum, dacă vrei să mă privești nu ca pe un dușman, ci ca pe un prieten, hai să ne aşezăm amândoi și să vorbim despre ce-o să se întâmpile de-acum încolo. La urma urmei, viața ta n-o să mai fie la fel. Dar – de ce nu? – ar putea fi mai frumoasă.

— De ce-ai mințit? a bâiguit ea.

— Dacă te referi la povestea cu sfântul, nu consider că am mințit. Voiam doar să scap casa de raport de miroslul ăsta îngrozitor. Voiam doar să-i fac pe cei care-și aruncă gunoiul aici să se simtă stingheriți. Nici măcar nu mi-a trecut prin minte că o să ia cineva în serios prostia aia de mesaj.

S-a întunecat la față, cufundându-se din nou într-o tăcere ostilă. Am facut un ultim efort să-i cuceresc inima.

— Adevărul e că, dacă miroslul ar fi venit într-adevăr de afară, mesajul meu ne-ar fi ajutat să rezolvăm problema, însă încep să bănuiesc că în tot acest timp sursa miroslului se află în cu totul altă parte. Se pare că miroslul vine dinăuntru, din Palatul Bomboană.

A funcționat. Acum mă privea cu mai puțină ură și cu mai mult interes. Am împins farfuria cu micul dejun spre ea. Când am văzut-o că ia furculița în mâna, am simțit o bucurie copilărească. Avea să guste din omleta pe care-o făcusem. Avea să facă din nou dragoste cu mine.

— O să-l anunț pe Comandantul Gunoaielor. Ține-te bine de scaun! am strigat.

Emoția din propriul glas m-a tulburat o clipă, dar nu-mi păsa.

— Apartamentul 10! Respectata noastră vecină – văduva.

— Vrei să zici madam Auntie? a șoptit Amanta Tristă. Nu se poate! Nu cred aşa ceva. Eu zic că te înșeli. N-ar face aşa ceva!

— Ba chiar a facut, frumoasa mea. Și-a umplut casa cu gunoaie până-n tavan.

— De unde știi? a întrebat ea, îngustându-și ochii căprui.

— Nu contează cum am aflat. Spun adevărul. Numai Dumnezeu știe că ăsta-i motivul pentru care-ți mișună gândacii prin casă. În chip ciudat, înainte nu mai facusem legătura asta, dar acum, dintr-o dată, în mintea mea toate lucrurile se legau.

— Nu te cred. N-o să te mai cred niciodată, a spus ea, punând furculița jos.

— A, da? am murmurat, fără a simți nevoia să mai ascund că-mi ieșisem din fire. Dar dacă-ți dovedesc că-i aşa, draga mea?

Apartamentul 9: Nadia

— Hai să dăm o petrecere de pomină, soră! Hai să invităm pe toată lumea, chiar și pe dușmanii noștri! a strigat Loretta pe când se îndrepta spre ușa clinicii, desprinzându-se din brațele bătrânei celei credincioase, ce avea lacrimi de bucurie în ochi.

Alături de ea stătea soțul-medic, care se străduise atâtă amar de vreme s-o trateze ca să-și aducă aminte că era măritată cu el. Înainte să se urce în mașina care-i aștepta, s-au întors amândoi și le-au făcut cu mâna în același timp asistentei, ce plângea întruna, și angajaților de la clinică, ce zâmbeau întruna.

SoțiaLuiNadia a închis televizorul. Apoi, cercetând pentru ultima oară conținutul valizei împușite de culoarea ambrei, a închis fermoarul. Păpușile pentru teatrul de umbre au privit-o jignite din colțul unde fuseseră aruncate. Ar fi putut foarte ușor să ia altă valiză, dar – din cine știe ce motiv pe care nu-l știa – voia neapărat s-o ia pe asta. SoțiaLuiNadia pleca. Starea de latență se încheiase.

La fel ca gândacii, oamenii au și ei o vigoare ecologică, adică o limită de anduranță. În cazul în care dau peste condiții nefavorabile, reacționează reducându-și funcțiile vitale. Astfel, mecanismele corpului lor funcționează mai încet sau, poate, diferit și, datorită acestei abilități, își adaptează metabolismul la noile condiții la care sunt supuși. În ciclul vieții o astfel de stare de latență poate apărea în orice moment, în orice stadiu, și se poate repeta de mai multe ori. De pildă, unele specii de gândaci supraviețuiesc iernii trecând prin diferite stadii larvare ca ou. Își reduc la minimum transformările fizice fie intrerupându-și, fie încetindu-și metamorfoza până când trece vremea rece. Totuși faza astă de stagnare

are și ea o limită, după care trebuie să înceteze. Dacă acele condiții nefavorabile se prelungesc mult prea mult, metabolismul gândacilor ar putea suferi daune irreparabile.

Ca să putem să ști cu adevărat ceea ce știm deja, uneori insistăm să aşteptăm un semn, ba chiar un mesager, dar cine spune că mesagerul trebuie să aibă o anumită formă sau o anumită dimensiune? Ce contează până la urmă nu e înfățișarea mesagerului, ci capacitatea noastră de-a descifra mesajul. Pe când se strâmba la gândacii care invadau dulapul unde-și ținea lămpile din cartofi, Nadia Onissimovna a fost izbită dintr-o dată de gândul că starea de „SoțiaLuiNadia“ din viață ei fusese una de continuă latență. Deși în perioada asta își redusese funcțiile vitale, scăzuse sub capacitatea ei și își întrerupsese metamorfoza, dacă nu ieșea din starea asta superficială căt mai curând posibil, personalitatea ei avea să sufere daune irreparabile.

O să se întoarcă în Ucraina. Și o să ia cu ea *Blatella germanica*, gândacul care venise până la picioarele ei ca să-i transmită mesajul, ca să-i aducă aminte că mai era și altfel, nu doar singură și descumpărătă, un suflet tulburat ce căuta diferența dinăuntru asemănării, o străină ce nu-și găsea locul în orașul unde trăia, o soție înșelată pe față, o gospodină care nu era în stare să facă un *ashure* destul de gustos, o victimă a violenței domestice a unui băutor de vin pe care nici măcar strugurii lui Leon Înțeleptul nu-l puteau sătura, o ființă îndeajuns de mohorâtă ca să aștepte ajutor de la corespondența cu o mătușă habotnică ce auzea glasul lui Dumnezeu în bolboroseala oalelor cu supă, o făptură demoralizată, ale cărei zile semănau una cu alta ca două picături de apă, și destul de oarbă ca să aștepte să-o lumineze lămpile din cartofi... Pe lângă și mai presus de toate aceste lucruri – aşa cum o ajutase gândacul să-și aducă aminte –, era un om de știință care îndrăgea lumea gândacilor mai mult decât pe cea a oamenilor.

Numărul 88: Palatul Bomboană

Miercuri, 1 mai 2002, la ora 12.20, o dubiță albă – care avea mare nevoie să fie spălată și era decorată cu imaginea unui şobolan uriaș, cu dinți ascuțiți ca niște ace, pe o parte, cea a unui păianjen păros enorm pe cealaltă și semne de diferite mărimi peste tot – s-a oprit în fața Palatului Bomboană. Șoferul roșcovan, cu mutră caraghioasă și urechi clăpăuge, care nu-și arăta deloc vârsta, se numea Nedreptate Turcpur. Făcuse fumigații împotriva gândacilor vreme de treizeci și trei de ani și niciodată nu-și urâse slujba cu atâta încocare ca azi. Pe când parca de-a lungul trotuarului, a privit suspicios mulțimea de oameni de la intrarea în casa de raport. A verificat adresa pe care secretara lui cea guralivă i-o dăduse de dimineață: „Strada Cabal, nr. 88 (Palatul Bomboană)“. Secretara lui, o adevărată moară-stricată, adăugase dedesubt și o notă: „Casa de raport cu salcâmul roz în grădină“. Ștergându-și broboanele mari de sudoare de pe frunte, Nedreptate Turcpur s-a zgâit la salcâmul din grădină, cu flori trandafirii pe unele crengi și roșietice pe altele. Åsta, și-a zis el, trebuie să fie ceea ce se cheamă un „salcâm roz“.

Totuși, fiindcă n-avea deloc incredere în secretara lui, pe care se gândeaua să-o schimbe cu prima ocazie, a ținut să vadă cu propriii lui ochi miopi ce scria pe ușă. I-ar fi putut întreba la fel de bine pe oamenii strânși în fața casei de raport, dar – fiindcă se obișnuise atât de tare și de neclintit să-și vadă singur de treburi și nu avea incredere în alții – a lăsat dubița pieziș în mijlocul străzii și-a sărit afară din ea. Însă nici n-a apucat bine să facă un pas, că o fetiță dintr-un grup de trei copii, care se afla în mulțime, a strigat îngrozită: „A venit djinnul! Buniculeee, bunicule, uite, a venit

djinnul!“. Bătrânul cu barbă căruntă, tunsă rotund, frunte lată și scufie, de ai cărui pantaloni trăgea fetița, s-a întors și a cercetat cu un aer nemulțumit mai întâi dubița și apoi pe șoferul ei. Pesemne că nu i-a plăcut ce văzuse, pentru că a făcut o mutră și mai acră și i-a tras lângă el pe cei trei copii.

Străduindu-se să nu se simtă jignit, Nedreptate Turcpur s-a avântat în mulțime cu pași hotărâți. A împins oamenii la o parte, a ajuns lângă casa de raport și-a reușit să citească ce scria pe plăcuță, ușurat să vadă că nimerise la adresa corectă. După ce-a scos o carte de vizită vârâtă între soneriele înșiruite acolo și a pus-o pe-a lui în loc, a sărit din nou în dubiță și-a băgat-o în marșarier. Tocmai atunci a apărut un cap de femeie.

— Ai venit doar cu o dubiță? N-o să fie de-ajuns! a strigat o blondă sașie, cu o pelerină de coafor cu model de leopard legată la gât. Ni s-a spus că o să trimită două camioane. Chiar și două camioane abia dac-ar reuși să ridice tot gunoiul ăsta.

Pe când se chinuia să priceapă despre ce naiba vorbea femeia aceea și să-și strecoare dubița printre camioanele care-și croiau drum din cele două capete opuse ale străzii pe celălalt sens, Nedreptate Turcpur a pierdut controlul volanului și s-a ciocnit de mort-manul de gunoi de lângă zidul grădinii.

*

În ziua aceea, pe lângă dubița condusă de Nedreptate Turcpur, în fața Palatului Bomboană și-au făcut apariția alte două camioane, precum și un car al unui post de televiziune privat. Au părăsit Palatul Bomboană la lăsarea serii, camioanele ticsite de gunoaie, iar carul postului de televiziune cu toate cadrele de care avea nevoie. Reporterul nu voise neapărat să-i intervieweze pe vecinii dornici să vorbească în fața aparatului de filmat, ci mai degrabă pe femeia care locuia în casa plină cu gunoaie, dar după ce locuința ei fusese golită în întregime și înăuntru se făcuseră fumigații, ea încuiase ușa apartamentului 10, refuzând să mai deschidă cuiva.

Apartamentul 4: Fiii-cei-iuți-din-fire

Zelish Fiii-cei-iuți-din-fire gâfâia când s-a închis în camera ei și și-a aruncat valiza micuță pe pat. A încercat să-și recapete echilibrul ținându-se de marginea patului, în timp ce aștepta să i se domolească bătăile inimii. Alese să cea mai proastă zi ca să fugă de-acasă. De cum pusese piciorul în stradă, se pomenise în mijlocul unei nebunii asurzitoare, cu două camioane de un roșu-aprins apropiindu-se fiecare din câte o direcție. Lumea de-afară era insuportabil de roșie. Dintre toate culorile, străzile din Istanbul băteau cel mai tare în roșu.

— De ce sunt așa de nefericită? Ar fi trebuit să-mi dau seama că n-o să fiu niciodată în stare să ies din casa asta.

A ridicat oglinda. Irițația i se întinsese pe toată fața. Irițația era și ea roșie ca focul iadului. A început să plângă, mai întâi în tacere, apoi hohotind din ce în ce mai tare. Dintr-odată a auzit un ciripit. Cineva îi răspunde dinăuntru. Deși capul îi vâjăia încă și vederea i se încețoșa după ce văzuse atâta roșu, a mers cu pași șovăitori pe urmele sunetului. Canarul ciripea vesel în colivia lui de lângă fereastra din living.

— De ce ești așa de voios? Nici tu n-o să fii vreodată în stare să ieși din casa asta.

Apartamentul 7: eu

Oricât aş încerca să n-o fac, îmi amintesc neconenit tot ce-am vorbit în ziua aia. Cât despre ce s-a întâmplat mai apoi, mi-aş dori să-mi pot şterge totul din minte sau măcar să-mi amintesc cât mai rar şi foarte vag. Deşi trupul mi-a rămas neatins, memoria mi s-a prefacut într-un păduche. Ca un păduche gras, agăţat strâns de pielea capului meu, memoria mi-a devenit ameninţătoare, înmulţindu-se pe zi ce trece. Îmi văd cu ochii minţii memoria rătăcindu-mi prin cap, uneori pe deasupra lui, alteori înăuntru, şi scoţând tipete în timp ce-şi depune peste tot ouăle albe, invizibile cu ochiul liber şi nenumărate. Din ouăle astea ies mii de guri flămânde, afurisite şi trufaşe ce se hrănesc din mine fără voia mea. Apetitul le creşte odată cu numărul. Muşcă lacom din carneea mea, amorţindu-mi capul de durere, de parcă mi-ar fi însfipt în el mii de ace. Nu pomenesc nimănui despre asta. Cum nu mai pot să sufăr omul care devin când stau cu alţii, încerc să fiu cât mai mult singur şi să găsesc răspunsul la aceleaşi întrebări fără răspuns.

Dacă n-aş fi scris mesajul āla prostesc pe zidul grădinii şi n-aş fi flecărit aiurea, dacă mi-aş fi folosit inteligenţa cu care mă lăudam atât de mult şi fără reţinere ca să prevăd urmările gestului meu, să prevăd răul pe care eram pe cale să-l fac altcuiva, toate astea s-ar mai fi întâmplat? Dacă nu m-aş fi mutat niciodată în Palatul Bomboană şi nu m-aş fi amestecat cu oamenii aştia sau nu le-aş fi aflat secretele, dacă aş fi reuşit măcar o dată în viaţă să fiu altcineva decât insul care sunt de obicei, povestea asta ar ţerpui pe aceleaşi drumuri spre acelaşi sfârşit catastrofal? Îmi vin în minte două răspunsuri diferite. Unul ţine de raţiunea mea, celălalt de inimă. Mintea mea spune: „Nu-ţi face griji, mai devreme

sau mai târziu catastrofa asta s-ar fi întâmplat oricum. Nu ești așa de important cum îți închipui ori așa de rău cum te temi. Ce contează dacă tragedia asta s-a petrecut din vina ta sau din alt motiv atâtă vreme cât rezultatul final e același? Dacă te face să te simți mai bine, spune-i *Fortuna*. Oricum, cine alta decât *Fortuna* ar putea da socoteală pentru faptul că orice secret ajunge până la urmă în mâinile celui care-l va divulga?"

Mă consolez. Simt nevoia să cred că mintea mea are dreptate. „Problema nu e nici necontenita cădere în greșeală, nici voința ta slabă. Că-ți place sau nu, nu tu faci imposibilul posibil.“ În ceea ce susține mintea mea e o consolare supărătoare. „Omul e atât de vulnerabil și de primitiv! Asupra vieții lui își lasă amprenta mai degrabă coincidențele decât consecințele faptelor sale. Dat fiind că omenirea e atât de nevolnică, în ce măsură ai putea fi învinuit pentru ce-ai făcut?“ Cu cât mă înjosesc mai mult, cu atât mai iertat sunt.

Inima mea protestează numai decât. „Chiar dacă *Fortuna* există, nu tu ai pus la îndoială faptul că e o curvă? Ar trebui să ne assumăm fățiș victoriile, dar pentru nenorociri să dăm vina pe o forță feminină supranaturală? Omul n-ar trebui să recunoască fățiș că el e faurarul propriei sorti în loc să atribuie cursul evenimentelor unor superstiții găunoase?“ În ceea ce susține inima e o acuzație onorantă. „Omul e extrem de complex și de capabil. Ceea ce noi socotim a fi întâmplare nu face altceva decât să evidențieze urmările pe care le provocăm noi însine. Dat fiind că omenirea e atât de capabilă, în ce măsură ai putea fi absolvit de ceea ce-ai facut?“ Cu cât mă înalț mai mult, cu atât mai ponegrit sunt.

Nu beau mai mult ca de obicei, dar zilele astea dorm într-adevăr mai mult. Pe măsură ce chinul meu sporește, caut refugiu în somn, doar ca să mă trezesc și mai chinuit. De-acum nu mai contează dacă plec sau rămân aici. Oricât de departe m-aș muta, n-aș putea să ies din raza duhorii răspândite de apartamentul 10. De fiecare dată când mă trezesc, mirosul e parcă și mai acru.

Nici un miros din lume, nici măcar cel de gunoi, nu poate fi atât de otrăvit ca săta.

Din când în când îi aud pe vecini. Plănuiesc să-i spargă usa. Nu vreau să fiu aici când intră în apartamentul 10.

Boierul și iubita lui

Boierul și iubita lui de pe scara de lemn sprijinită de zid s-au strâns temători unul într-altul. Casa mirosea a moarte. Nu mai îndrăzneau să respire. Ferindu-și privirile, s-au uitat lung la pădurea pe jumătate smaraldie, pe jumătate întunecată, ce se întindea languros în depărtare.

Când ușa a fost spartă, bărbați mascați, îmbrăcați în întregime în alb, s-au năpustit înăuntru. Au aşezat cadavrul puturos pe o targă și l-au dus de-acolo. Cadavrul bătrânei văduve era aşa de ușor, aşa de micuț... rămășița unui corp care refuzase zile întregi să mănânce – să bea – să ia pastile... Madam Auntie nu fusese nici pe jumătate la fel de rezistentă la sete și foame ca gândaci.

De îndată ce bărbații au plecat, s-au făcut din nou fumigații. Spray-ul insecticid a împroșcat ouăle depuse de gândaci și cele o sută optzeci și unu de obiecte din trecut, însă din întâmplare boierul și iubita lui au izbutit să scape în ultima clipă. Au coborât de pe scară, s-au avântat în pădure și au părăsit tava rotundă, lucioasă și delicată a lui Vișniakov.

În urma lor a rămas pe tavă o pădure umbroasă, pe jumătate smaraldie, pe jumătate întunecată. Pădurea nu mirosea nici a moarte, nici a gunoi, ci doar a frișcă și scorțisoară.

Apartamentul 2: Sidar și Gaba

Întors acasă, Sidar s-a aruncat pe canapea, gâfând greu. Îl bătea de multă vreme gândul sinuciderii, însă văduva aia bătrână, care probabil că nu se gândise la ea atât de mult, poate chiar nici n-o avusesese în vedere până în ultima clipă, o comisese mult mai repede. Când s-a ridicat, a notat pe niște bucățele de hârtie cei nouă factori pe care îi dedusese în ziua aceea și le-a prins în spațiile goale pe care le-a mai putut găsi pe tavan:

1. La fel ca civilizația, sinuciderile au și ele un Est și un Vest.
2. Mentalitatea progresistă, care se concentrează să dea un sens vieții numai și numai prin rațiune și se aşteaptă ca fiecare zi să fie mai avansată decât cea de dinainte, simte nevoia să analizeze minuțios sinuciderea, reflectând cu toată seriozitatea asupra ei. Oamenii cu o astfel de mentalitate, indiferent unde se întâmplă să trăiască, se sinucid în Vest.
3. Sinuciderea celor de vîrstă fragedă-spre-mijlocie, mijlocie și mijlocie-spre-târzie intră de obicei în această categorie.
4. Fiindcă rudele apropiate ale celor care se sinucid în Vest nu-și găsesc tihna până nu capătă un răspuns mulțumitor la întrebarea „De ce?“, urmează același raționament ca să facă o analiză a cauzelor și consecințelor.
5. Mai există și cei care se sinucid în cel mai neașteptat moment, chiar în ultimul minut, fară să fi pus la punct detaliile. Astfel de oameni, indiferent unde se întâmplă să trăiască, se sinucid pe tărâmul Estului.
6. Când copiii și bătrânii se sinucid, fac lucrul acesta în Est.
7. Nimic nu e mai înnebunitor decât sinuciderea bătrânilor care erau oricum foarte aproape de moarte și a copiilor care erau încă foarte departe de moarte.

8. Sinuciderile din Est, spre deosebire de cele din Vest, sunt în esență un mister sau *esrar*¹, cum spun istanbuliții.
9. *Esrar* nu are nevoie de explicații.

1. Enigmă, mister, secret (în tc., în orig.).

Apartamentul 7: eu

La început trasam cercuri în jurul Palatului Bomboană – scurte plimbări ce nu se sfârșeau nicăieri. Încet-încet, cercurile au început să se lărgească. Cu timpul am început să o cotesc, uneori pe jos, alteori cu mașina, spre cartierele îndepărtate ale Istanbulului. Urmăream mesajele scrise pe zidurile de pe străzi.

Când Ethel mi-a spus că voia să-mi țină companie în aceste excursii prin oraș, n-am avut nimic împotrivă. În timp ce eu notam mesajele, ea le poza unul câte unul cu aparatul ei foto digital. Ne strecuram cu jeepul Cherokee de culoarea mierii pe străzile desfundate din mahalalele sărace, conduceam prin cartierele clasei de mijloc, unde licărea ambiția oportunităților de mult pierdute, dădeam ocol conacelor, câmpurilor părăsite, sanctuarelor și caselor. În scuaruri, curți, șantiere de construcții, case locuite ilegal, lăcașuri de cult – mesajele se întindeau peste tot până departe. Cele mai multe fuseseră scrise pe ziduri cu vopsea, însă erau și unele scrise cu cretă, creion, cărbune și cărămidă pe uși, cartoane și diferite indicatoare. Întocmai ca gunoiul, mesajele despre gunoi erau împrăștiate peste tot prin oraș.

Eram remarcați numaidecât prin locurile în care mergeam. Copiii se țineau curioși după noi. Femeile ne urmăreau bănuitoare orice mișcare dindărătul perdelelor de tul brodat de la ferestre. Cei mai băgăreți meseriași ne încunjurau de fiecare dată, potopindu-ne cu întrebări. Când ne vedeam siliți să dăm o explicație plauzibilă, le spuneam că era proiectul școlii noastre: să adune „mesajele gunoiului“ din Istanbul. Cu toată absurditatea sa, pentru ei chestia asta avea sens. În ochii lor școala era cumva de neatins – un loc unde orice absurditate era considerată admisibilă.

Să găsim oamenii care scriseseră lucrurile acelea s-a dovedit mai anevoios decât să găsim mesajele propriu-zise. Trebuia să ne resemnăm cu ideea că aproape toate mesajele erau anonime, dar într-un rând am reușit să-l găsesc pe autorul unui mesaj de pe zidul unei clădiri dărăpăname, cenușie de funingine. „Nu mă face să-njur, c-o să zic lucruri rele despre runcătorii de gunoi. Cine runcă moloz aci să vină să-l ia, nu să runce iar și să mă facă să-njur.“

Copiii de pe stradă îl cunoșteau pe bărbatul care-l scrise. Deși nimeni nu-i știa numele, toți știau ce meserie avea. Era portar la o universitate și locuise acolo, împreună cu nevasta țintuită la pat și cu soacra, până în primăvara trecută. Cum alături se construia o clădire, era atât de furios că muncitorii aruncau molozul în fața casei lui, încât ieșise și scrise asta. Bărbatul murise în toamnă, construcția fusese terminată chiar după aceea, dar mesajul de pe zid dăinuise până acum.

— Nu poți să te-mbraci mai decent, dacă tot suntem în centrul atenției oriunde-am merge? am bombănit către Ethel după ce-am plecat din cartierul portarului.

— Nu te lua de mine. Problema nu e felul cum mă îmbrac eu, ci conștiința ta încărcată, mi-a trântit-o ea, schimbând vitezele. Beleaua în care suntem e PACNND al tău, nu al meu.

A apăsat pedala de acceleratie, cu toate că în fața noastră strada era din ce în ce mai desfundată și mai îngustă.

— Batem drumurile pentru „Proiectul de Absolvire a Conștiinței Nesimțitoare și Nepăsătoare a Domnului“! Toată viața te-ai socotit diferit, dacă nu chiar superior, față de toți cei din jur, dar în clipa în care îți dai seama c-ai facut totul vraiește, simți nevoie să-ți dovedești că, până la urmă, ești la fel ca toată lumea! Numai convingerea asta îți poate ușura conștiința. Parc-ai spera că cu cât colindăm mai mult și strângem mesaje despre gunoi, cu atât mai indiscutabilă o să-ți fie nevinovăția. „Doamne, ce-am făcut! Port asupra mea, dacă nu săngele, atunci blestemul unei bătrâne. Plătesc foarte scump pentru ușurătatea cu care m-am purtat cu ceilalți. În cele din urmă l-am văzut cu ochii mei pe Șeitan. L-am văzut cu adevărat, dar am crezut în tine, Doamne. Sunt la fel ca toți ceilalți. Uite, și alți supuși ai tăi au scris pe zidurile din Istanbul.

Așadar, ce-am facut în trecut a fost ceva cu totul obișnuit. Prin urmare, nu sunt omul extraordinar care credeam c-aș fi. Slavă Domnului că sunt un om obișnuit! Dacă-i iubești pe ceilalți oameni, poți să mă ierți și pe mine... O să mă ierți, Doamne, nu-i aşa?“ Adună-te, dulceață! N-o să ajungi nicăieri cu asemenea speranțe fără rost. Nu vezi ironia din strădaniile tale de-a te purifica prin gunoi?

*

După ceva vreme am început să clasificăm mesajele în grupuri. Ethel descărcă în calculator pozele facute chiar în aceeași zi, punându-lemeticulos în fișiere separate. Cea mai numeroasă categorie cuprindea mesajele cu o jignire sau o înjurătură în ele. „Cine aruncă gunoi aici e un măgar“ era, fără îndoială, cel mai popular. În Galata, pe un zid de pe Strada Băncii Vechi scria: „CINE-ȘI ARUNCĂ GUNOIUL AICI E UN PUI DE *****!“. Restul frazei era ilizibil. În Fatih, chiar la colțul străzii Usturumcu, ambele fațade ale unei case cu tencuiala căzută erau pline cu mesaje despre gunoi, de parcă ar fi fost scrise de cineva pedepsit de învățătoare să scrie de o sută de ori același lucru: „AIA CARE-ȘI ARUNCĂ GUNOIUL AICI E O CURVĂ“. În același cartier, pe Strada Pompei Stricate, puteai citi: „CINE ARUNCĂ GUNOIUL AICI E UN MĂGAR ȘI FIUL UNUI MĂGAR“. Cu toate că înjurăturile erau larg răspândite, diversitatea lor părea destul de limitată. În Dolapdere, pe indicatorul legat cu sârmă de un dud, scria: „DACĂ INSUL CARE-ȘI ARUNCĂ GUNOIUL AICI E FEMEIE, ATUNCI E O CURVĂ, DACĂ E BĂRBAT, ATUNCI E UN CODOȘ“. La câțiva pași în josul străzii, un alt mesaj îți atrăgea privirea, de data asta în fața unei case: „CEI CARE-ȘI ARUNCĂ GUNOIUL AICI MERITĂ TOT SOIUL DE ÎNJURĂTURI“. În Ornecktepe, pe creasta unui zid aproape năruit, erau o grămadă de mesaje cu alb și negru. Fiecare părea să fi fost scris deasupra celuilalt, sporind balamucul. Unul dintre ele, scris cu indigo, părea destul de nou: „CINE-ȘI ARUNCĂ GUNOIUL AICI E UN PUI DE CĂȚEA: CINE-I OM O SĂ-NȚELEAGĂ CE VREAU SĂ ZIC“. Cel mai vulgar mesaj din fișierul cu înjurături

era unul găsit în Dolapdere: „CINE-ŞI ARUNCĂ GUNOIUL AICI, S-O FUT PE MĂ-SA, PE NEVASTĂ-SA, PE SORĂ-SA ŞI TOATĂ FAMILIA LUI DE-ACUM ŞI DE MAI TÂRZIU“.

Pe locul al doilea ca popularitate erau mesajele bazate pe distincții între om și animal. În Galata, pe Strada Vitrinei, un indicator spunea: „DACĂ EŞTI OM, N-O SĂ-ȚI ARUNCI GUNOIUL AICI, DACĂ EŞTI URS, O SĂ-L ARUNCI CU SIGURANȚĂ“. Pe Strada Micului Jgheab, pe zidul dintr-o latură al unei bânci scria cu cărbune: „CINE-I DEPARTE DE-A FI OM O SĂ-ŞI ARUNCE GUNOIUL AICI“. În Dolapdere, la intrarea unui bloc, scria cu cretă: „OAMENII CARE SUNT OAMENI NU-ŞI ARUNCĂ GUNOIUL AICI“. Mesaje asemănătoare acopereau zidurile vechii biserici asiriene: „NU-ȚI ARUNCA GUNOIUL AICI, FII OM“; „CINE-ŞI ARUNCĂ GUNOIUL AICI E LA FEL DE JOSNIC CA EL“...

În cea de-a treia categorie de mesaje adunate de noi intrau cele care încercau să trezească conștiința civică. În Kuștepe, de pildă, scria: „CUI ÎI STĂ ÎN OBICEI SĂ POLUEZE MEDIUL ARE CAP, DAR NU ȘI MINTE“. Și tot în același cartier, pe un indicator de tablă bătut în cuie la o intersecție, scria următoarele: „SĂ NU NE LĂSĂM GUNOIUL AICI, SĂ RESPECTĂM MEDIUL“. Spre deosebire de majoritatea mesajelor despre gunoi, acesta era scris îngrijit. În Balat, în jurul vechiului havuz din mijlocul bazarului, puteai citi: „CINE-ŞI ARUNCĂ GUNOIUL AICI N-ARE ONOARE, LOCUL ASTA E AL TUTUROR“. În Ornektepe, pe zidul unei case care stătea să se prăbușească la cel mai mic cutremur, scria: „CINE-ŞI ARUNCĂ GUNOIUL AICI LE FACE O NEDREPTATE VECINILOR“. Vizitatorii Patriarhiei Grecești din Fener erau întâmpinați de la distanță de mesajul „CINE-ŞI ARUNCĂ GUNOIUL AICI O SĂ AJUNGĂ CEL MAI MÂRȘAV INS“.

Multe dintre mesajele astea erau lăsate neterminate. Unele păreau șterse de vreme, altele păreau incomplete de la început: „CINE-ŞI ARUNCĂ...“ era scris în diferite colțuri ale Istanbulului, însă propoziția nu mai continua nicicum. În Harbiye, pe strada Papa Roncalli, unele litere din mesajul scris pe zidurile unei școli primare nu se mai vedea: „C NE-ŞI ARUNCĂ G NOIUL AICI O SĂ AJUNG UN MĂGA“.

Apoi mai erau și multe mesaje care conțineau amenințări fățișe: „CINE-ȘI ARUNCĂ GUNOIUL AICI O SĂ DEA DE BELEA“. În Fatih, havuzul istoric de lângă Moscheea Celor Trei Capete era acoperit cu mesaje despre gunoi pline de amenințări: „NU-ȚI ARUNCA GUNOIUL AICI / DACĂ NU VREI S-O PĂTEȘTI“. Dar cel mai urât dintre mesajele ce conțineau amenințări și injurături era unul scris cu carioca pe o bucată de carton agățată pe un zid de pe-o stradă aglomerată din același cartier: „COPILUL ĀLUIA CARE ȢȘI ARUNCĂ GUNOIUL AICI SĂ-ȘI DEA ULTIMA SUFLARE“.

Pe lângă cele insultătoare, erau și unele mult prea politicoase: „VREȚI VĂ ROG SĂ NU VĂ MAI ARUNCAȚI GUNOIUL AICI?“ sau „SUNTEȚI RUGAȚI FRUMOS SĂ NU VĂ MAI ARUNCAȚI GUNOIUL ÎN ACEST LOC“. La intrarea în Kaptanpaşa, o școală primară, existau două mesaje spate-n spate, unul pentru elevii dinăuntru și altul pentru trecătorii de-afară: „VĂ RUGĂM FRUMOS SĂ NU MAI ARUNCAȚI GUNOI DE-AFARĂ ÎN CURTEA ȘCOLII NOASTRE“. Un mesaj asemănător se găsea pe scândurile care împrejmuiau construcția de la intrarea pe Asmalimescit, de data asta jumătate în turcă, jumătate în engleză: „ARUNCAREA GUNOIULUI E STRICT INTERZISĂ, VĂ ROG!“. La fel, pe Strada Norocului: „CINE-L IUBEȘTE PE DUMNEZEU N-AR TREBUI SĂ-ȘI ARUNCE GUNOIUL AICI, SUNTEȚI RUGAȚI FRUMOS“.

În mesajele despre gunoi „interzis“ era cel mai frecvent cuvânt. Pe zidurile ce împrejmuiau Palatul Valah era gravat cu litere mari: „E FOARTE INTERZIS SĂ ARUNCAȚI GUNOIUL AICI“. La fel, pe zidul de pe o latură a unei croitorii faimoase din Harbiye, mesajul era scurt și la obiect: „GUNOI AICI INTERZIS“. Cuvântul „absolut“ era la fel de răspândit. Pe zidul enorm de la Polyclinica-Spital Universitar SSK Okmeydam, mesajul – foarte vizibil din josul străzii – spunea „ARUNCAREA GUNOIULUI E ABSOLUT INTERZISĂ!“, iar la câțiva pași mai încolo: „ARUNCAT GUNOI ȘI MOLOZ INTERZIS FĂRĂ EXCEPTII“.

Sub nici unul dintre mesaje nu era trecut aproape niciodată vreun nume. Rămâneau complet anonime. Totuși din când în când dădeam și peste unele excepții. În situațiile în care nevoia de-a investi mesajele cu un soi de autoritate era limpede ca

lacrima, întâlneai cel mai des numele administratorului cartierului. Pe strada Mesnevihane scria: „SUNTEȚI RUGAȚI SĂ NU VĂ MAI ARUNCAȚI GUNOIUL AICI / ALTFEL VEȚI FI AMENDAȚI! / ADMINISTRATORUL CARTIERULUI“. Autoritățile orașenești se implicau și ele în problemă: „MUNICIPALITATEA ÎI VA AMENDA PE CEI CARE-ȘI ARUNCĂ GUNOIUL AICI“. Uneori cei care își revendicau mesajul erau locuitorii cartierului, ca în Zeyrek: „DOMNUL SĂ ABATĂ GHINIONUL ASUPRA CELOR CARE PARCHEAZĂ SAU ARUNCĂ GUNOIUL AICI / LOCUITORII CARTIERULUI“.

Urmau mesajele privind religia și credința. În jurul rămășițelor palatului construit de prințul moldovean Dimitrie Cantemir între anii 1688-1710 scria: „PENTRU NUMELE LUI ALLAH, NU MAI ARUNCAȚI GUNOI AICI“. Ca și Liceul Grecesc Privat din Fener, împrejurimile diferitelor moschei erau și ele pline de mesaje asemănătoare. Pe Strada Fumurie din Kağıthane era o foaie scoasă la imprimantă, „CEI CARE AU RELIGIE ȘI CREDINȚĂ AU DESTULĂ MINTE SĂ NU ARUNCE GUNOIUL AICI“, iar la o sută de metri mai jos: „CEI CARE ARUNCĂ GUNOIUL AICI SĂ RĂMÂNĂ PARALIZAȚI PE VECIE“. Pe una dintre străzile lăturalnice care dădea în Piața Kadıkoy scria: „DUMNEZEU ÎI VA POTOPI CU NECAZURI PE CEI CARE ARUNCĂ GUNOIUL AICI“. În Fatih, pe un zid de grădină acoperit de afișe electorale, scria: „VĂ RUGĂM SĂ VĂ ABȚINEȚI SĂ VĂ ARUNCAȚI GUNOIUL AICI. VEȚI FI BLESTEMAȚI“. În același oraș, un vechi cimitir înghesuit între două clădiri avea și el parte de mesaje despre gunoi. Fațada unui bloc care dădea spre cimitir era pictată de la un capăt la altul cu majuscule: „PENTRU NUMELE LUI ALLAH, NU VĂ ARUNCAȚI GUNOIUL AICI“. Apoi în Cihangir, la un havuz istoric secat, am dat din întâmplare peste un mesaj care-mi părea grozav de familiar: „ÎN LOCUL ASTA ODIHNEȘTE UN SFÂNT. NU VĂ ARUNCAȚI GUNOIUL AICI“.

Mirosul Istanbulului presăra mesaje peste tot: la o curbă bruscă, pe o colină îndepărtată unde se adunau djinnii, într-un rezervor de apă antic, pe rămășițele de mult uitate ale unui conac, pe străzi infundate, prin târgurile de vechituri și bazaruri, pe fațadele blocurilor elegante, ale sediilor prăfuite sau ale spitalelor cu o înfațășare atât de înfiorătoare, că-ți făcea scârbă, în scolile cu

aspect glacial și la altare ale căror nume nici măcar nu erau trecute pe hărțile Domnului... în orice loc în care se împleteau vechiul și noul erau împrăștiate peste tot mesaje despre gunoi...

Lui Ethel nu i-a trebuit mult ca să se plătisească. Până să-mi dau eu seama, se distanțase și de proiectul despre gunoi, și de mine. Am ajuns în depozitul ei cu iubiți, unde fiecare rămânea un proiect neterminat, devenind și eu unul dintre ei.

Apartamentele 7 și 8: Amanta Tristă și cu mine

— Ce-o să faci cu atâtea poze? a întrebat încruntată Amanta Tristă, cercetându-mi nemulțumită apartamentul, care semăna tot mai mult cu o magazie, nu cu o casă. La ce folosesc?

— Nu le strâng ca să-mi folosească la ceva.

— Atunci de ce-o faci? a stăruit ea.

N-am senzăția că aş face ceva. Cred că, în ultimă instanță, toate faptele mele sunt determinate mai degrabă de nefăcut decât de facut, mai degrabă de lipsa acțiunii decât de acțiune. Nu mă pot abține să caut: când caut, găsesc, ce găsesc strâng, ce strâng acumulez și ce acumulez nu mă pot îndura să arunc.

— Ce-o să se întâmple pe urmă? a întrebat răspicat Amanta Tristă.

PE URMĂ...

— Ce-o să se întâmple pe urmă? a întrebat răspicat tovarășul meu de celulă.

— Nu există pe urmă. Tipul strângă mesaje despre gunoi care n-o să-i fie niciodată de vreun folos.

— Aiureli! a zis tovarășul meu de celulă.

Nu m-am supărat. La urma urmei, ăsta e cel mai grosolan fel de-a spune „Ai o minte fantezistă!“ inventat vreodată și s-ar putea să aibă dreptate. De câte ori mă simt neliniștit și mă poticnesc în cuvinte, mi-e groază de privirile sfredelitoare ale oamenilor și pretind că nu mi-ar fi, mă prezint cuiva străin și mă prefac că nu-mi dau seama cât de înstrăinat sunt de mine însumi, de câte ori mă îndurerează trecutul și-mi vine greu să recunosc că nici viitorul n-o să arate mai bine sau nu reușesc să mă împac fie cu „unde“, fie cu „cine“ sunt, în fiecare dintre toate aceste momente ce se repetă mult prea des știu că mă port absurd, dar absurdul e la fel de departe de minciună ca și adevărul. Minciuna întoarce adevărul pe dos. Cât despre absurd, el sudează atât de tare minciuna de adevăr, încât le face pe amândouă de nedeslușit. Deși chestia asta pare complicată, în realitate e foarte simplă. Atât de simplă, că poate fi exprimată printr-o singură linie.

Adevărul e o linie orizontală. Că e un hol de hotel, un salon de spital, un centru de recuperare sau un compartiment de tren, toate sunt orizontale. În astfel de locuri toți vecinii tăi sunt aliniați alături, într-un plan orizontal, pentru o clipă trecătoare. Nu poți prinde rădăcini aici. Orizontalitatea e refugiu evanescenței. Și eu am trăit la orizontală vreme de șaizeci și șase de zile – în cea de-a șaptea dintre celulele înșiruite una lângă alta aici.

Minciunile sunt o linie verticală. De pildă, un bloc înalt, cu apartamente aşezate unele peste altele, cu două straturi de cimitire dedesubt și șapte ceruri deasupra. Aici poți să-ți întinzi rădăcinile

și să-ți lungești crengile după plac. Verticalitatea e sălașul permanenței, un tribut adus nemuririi.

Palatul Bomboană e o casă de raport construită pe locul a două cimitire. O linie verticală care urcă din etaj în etaj. E minciuna mea. Fiindcă povestesc istoriile astea nu dintr-un apartament de-acolo, ci de la închisoare.

În 1 mai, când un grup de revoluționari înfierbântați a hotărât să forțeze barajul poliției, mă aflam printre ei. Când am fost reținuți cu toții și aruncați într-o dubă a poliției, m-am nimerit lângă un bărbat roșcovan, cu urechi clăpăuge și mutră caraghioasă, care nu-și trăda vârsta. Îi sunt recunosător pentru că în ziua aia, în dubă, văzând frica din ochii lui măriți, am uitat de-a mea. În timp ce eram duși la sediul poliției, s-a văicărit, s-a smiorcăit și a bocit întruna că pe el nu-l interesa deloc politica și că toată viața nu facuse decât fumigații împotriva gândacilor. Bărbatul spunea adevarul. Era într-adevăr un exterminator de gândaci și probabil că nu-și urâse niciodată slujba mai tare ca atunci. Numele lui nu era Nedreptate, pe căstă l-am născosit eu. Totuși nu e nici întru totul fictiv, pentru că arăta ca un ins care văzuse o grămadă de nedreptăți la viața lui. În plus, numele de familie e adevărat. A fost oricum eliberat în aceeași zi. L-au eliberat pe el, dar m-au arestat pe mine.

De când am ajuns aici, n-a trecut nici o zi în care să nu mă gândesc la Nedreptate Turcpur. Totul e din cauza gândacilor ăstora. Întâmplător, sunt un radical cu o fobie puternică față de insecte. Din nefericire, aici sunt o grămadă – în special gândaci. Îi aud în toalete, în gurile de aerisire, chiar și în crăpăturile și găurile din pereți. Aleargă de colo colo și, la adăpostul întunericului, se înmulțesc întruna... totuși vă asigur că păduchii sunt cei mai răi...

Fără îndoială, pentru a observa mai bine toate creaturile astăzi, ar trebui să veniți să mă vizitați și să petreceti ceva timp aici. Totuși, dacă nu aveți timp, trebuie să vă mulțumiți cu versiunea

mea asupra poveștii. Dar până la urmă și eu vorbesc numai cu vocea mea. Nu c-aș vârî cuiva pe gât părerile mele despre ce se petrece, dar s-ar putea ca pe ici, pe colo să unesc linia orizontală a adevărului cu linia verticală a minciunii ca să scap de realitatea plăcitoasă și monotonă a locului în care sunt ancorat acum. La urma urmei, mă plăcătesc de moarte aici. Dacă mi-ar aduce cineva vestea minunată că mâine viața mea ar putea să fie mai puțin anostă, poate că azi m-aș simți mai puțin plăcătit. Dar știu prea bine că mâine va fi exact la fel ca azi și ca în toate zilele ce vor urma. Totuși, dată fiind dragostea mea pentru cercuri, n-ar trebui să vă las impresia că numai viața mea se repetă la nesfârșit. În ultimă instanță, verticalul este la fel de fidel repetiției ca și orizontalul. Contra credinței majorității, „eterna reîntoarcere“ – cum i se spune – e mai legată de cercuri decât de linii și aranjamente liniare.

De fapt am scornit povestea asta ca să-mi înving fobia față de insecte. Să visez la o bătrâna văduvă care strâng pe-ascuns gunoi într-o lume verticală m-a ajutat să supraviețuiesc mai bine liniei orizontale de celule înșiruite una lângă alta de aici. Totuși nu se poate spune că am mințit în întregime. Mai degrabă aş putea fi acuzat că am amestecat adevărul cu minciuna. Că m-am întors la început în loc să ajung la un sfârșit precis.

În ce mă privește, n-o să mai stau prea mult în închisoarea asta. Sentința pe care mi-au dat-o e de un an și două luni. Șaizeci și șase de zile din ea au trecut deja. Din aceste șaizeci și șase de zile, prima săptămână mi-am petrecut-o obișnuindu-mă cu locul și temându-mă de insecte, iar restul – încercând să uit de teamă și născocind povestea pe care ați citit-o. Acum, când capacul de tablă cenușiu al tomberonului a încetat să se mai învârtă, zău că nu știu cum o să-mi petrec aici cele trei sute șaizeci de zile rămase.

Totuși, de îndată ce o să fiu eliberat, primul lucru pe care vreau să-l fac e să-l vizitez pe Nedreptate Turcpur. Primul exterminator de gândaci din Turcia arestat pentru că e revoluționar. Viața e absurdă, absurditatea e esența ei și, dacă vreți să știți părerea mea, Fortuna trebuie să se fi săturat de mult să furnizeze posibile răspunsuri la imposibila întrebare „Ce-o să se se întâmpile, cui și când?“.

Cuprins

Locatarii Palatului Bomboană	5
ÎNAINTE.....	15
ȘI MAI ÎNAINTE.....	33
ȘI ASTĂZI.....	61
Apartamentul 3: coaforii Cemal și Celal	63
Apartamentul 1: Musa, Meryem, Muhammet.....	89
Apartamentul 4: Fiii-cei-iuți-din-fire	98
Apartamentul 3: coaforii Cemal și Celal	110
Apartamentul 5: Hadji Hadji, fiul, nora și nepoții lui	122
Apartamentul 7: eu	135
Apartamentul 8: Amanta Tristă	158
Apartamentul 7: eu	167
Apartamentul 6: Metin Chetinceviz și SoțiaLuiNadia	176
Apartamentul 1: Musa, Meryem, Muhammet.....	195
Apartamentul 2: Sidar și Gaba	206
Apartamentul 9: Tijen Igienă și Su	220
Apartamentul 5: Hadji Hadji, fiul, nora și nepoții lui	224
Apartamentul 7: eu	229
Apartamentul 8: Amanta Tristă	244
Apartamentul 2: Sidar și Gaba	247
Apartamentul 7: eu	249
Apartamentul 2: Sidar și Gaba	251
Apartamentul 4: Fiii-cei-iuți-din-fire	256
Apartamentul 7: eu	259
Apartamentul 9: Tijen Igienă și gândacul.....	262
Apartamentul 1: Musa, Meryem și Muhammet.....	265
Apartamentul 10: madam Auntie	268
Apartamentul 7: eu	270
Apartamentul 5: Hadji Hadji, fiul, nora și nepoții	272

Apartamentul 7: eu	275
Apartamentul 5: nora și nepoții.....	279
Apartamentul 7: eu	281
Apartamentul 1: Meryem	287
Apartamentul 2: Sidar și Gaba	289
Apartamentul 8: Amanta Tristă și cu mine.....	292
Apartamentul 1: Muhammet	294
Apartamentul 3: coaforii Cemal și Celal	300
Apartamentul 7: Amanta Tristă și cu mine	308
Apartamentul 10: madam Auntie	315
Apartamentul 3: coaforul Celal	316
Apartamentul 9: Su și madam Auntie	318
Apartamentul 3: coaforul Cemal.....	319
Apartamentul 10: madam Auntie și Su.....	322
Apartamentul 2: Sidar și Gaba	324
Apartamentul 3: coaforii Cemal și Celal	326
Apartamentul 9: Su	332
Apartamentul 2: Sidar și Gaba	334
Apartamentul 9: Tijen Igienă, Su și cu mine	338
Apartamentul 7: Amanta Tristă și cu mine	340
Apartamentul 10: madam Auntie	345
Apartamentul 5: Hadji Hadji, nora și nepoții săi	347
Apartamentul 10: madam Auntie și Su.....	349
Apartamentul 3: coaforii Cemal și Celal	353
Apartamentul 7: Su și cu mine	356
Apartamentul 6: Metin Chetinceviz și SoțiaLuiNadia	361
Apartamentul 7: eu și Amanta Tristă	363
Apartamentul 10: madam Auntie	367
Apartamentul 7: eu	370
Apartamentul 10: madam Auntie și gunoiul.....	376
Apartamentul 8: Amanta Tristă și cu mine.....	378
Apartamentul 9: Nadia	381
Numărul 88: Palatul Bomboană	383
Apartamentul 4: Fiii-cei-iuți-din-fire	385
Apartamentul 7: eu	386
Boierul și iubita lui	388
Apartamentul 2: Sidar și Gaba	389
Apartamentul 7: eu	391
Apartamentele 7 și 8: Amanta Tristă și cu mine	398
PE URMA.....	399

În seria ACTUAL

au apărut:

- Irvine Welsh – *Davaiștii*
Carlos Ruiz Zafon – *Marina*
Fabio Stassi – *Ultimul dans al lui Charlot*
Siri Hustvedt – *O vară fără bărbați*
Sofi Oksanen – *Purificare*
Madeline Miller – *Cântul lui Ahile*
Uzma Aslam Khan – *Libertatea de a iubi*
Kevin Powers – *Păsările galbene*
Ruth Ozeki – *Poveste pentru timpul prezent*
Tracy Chevalier – *Ultima fugară*
Jonathan Franzen – *Corecții*
Anchee Min – *Ultima împărăteasă*
Harper Lee – ...*Să ucizi o pasăre cântătoare*
Zadie Smith – *Nord-Vest*
Carlos Ruiz Zafon – *Jocul îngerului*
Sofi Oksanen – *Ziua când au dispărut porumbeii*
Elif Shafak – *Onoare*
Robert M. Pirsig – *Zen și arta reparării motocicletei*
Sahar Delijani – *Copiii arborelui de jacaranda*
Graeme Simsion – *Proiectul Rosie*
María Duenas – *Ce avem și ce uităm*
Julie Otsuka – *Buddha din podul casei*
Margaret Mazzantini – *Nimeni nu se salvează singur*
Aglaja Veteranyi – *De ce fierbe copilul în mămăligă*
Jens Christian Grøndahl – *Piazza Bucarest*
Parinoush Saniee – *Tatăl celuilalt copil*
M.L. Stedman – *Lumina dintre oceane*
Yasmina Reza – *Fericiti cei fericiti*
Goce Smilevski – *Sora lui Freud*
Carlos Ruiz Zafon – *Prizonierul cerului*
Natsuo Kirino – *Cronica zeiței*
Andreï Makine – *O femeie iubită*
Chuck Palahniuk – *Apocalipsa*
Adam Johnson – *Povestea lui Jun Do*
Tan Twan Eng – *Grădina cețurilor din amurg*
Eowyn Ivey – *Copila de zăpadă*
Kathleen Grissom – *Bucătăria sclavilor*
Cormac McCarthy – *Orașele din câmpie*

Arturo Perez-Reverte – *Tangoul Vechii Gărzi*

Margaret Mazzantini – *Marea, dimineață*

Ngũgĩ wa Thiong'o – *Râul care ne desparte*

Jonathan Coe – *Expo '58*

Philippa Gregory – *Regina albă*

Philippa Gregory – *Regina roșie*

Hwang Sok-yong – *Prințesa Bari*

Colm Toibín – *Testamentul Mariei*

Kamila Shamsie – *Kartografie*

Zadie Smith – *Dinți albi*

Patti Smith – *Pe când eram doar niște puști*

Ian McEwan – *Operațiunea Sweet Tooth*

Shani Boianjiu – *Oamenii eternității nu se tem niciodată*

Porochista Khakpour – *Ultima iluzie*

Alai – *Cântul regelui Gesar al Tibetului*

Elif Shafak – *Palatul Puricilor*

în pregătire:

Jón Kalman Stefánsson – *Între cer și pământ*

www.polirom.ro

Redactor: Radu Pavel Gheo

Coperta: Radu Răileanu

Tehnoredactor: Constantin Mihăescu

Bun de tipar: august 2014. Apărut: 2014

Editura Polirom, B-dul Carol I nr. 4 • P.O. BOX 266

700506, Iași, Tel. & Fax: (0232) 21.41.00; (0232) 21.41.11;

(0232) 21.74.40 (difuzare); E-mail: office@polirom.ro

București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1,
et. 1, sector 4, 040031, O.P. 53

Tel.: (021) 313.89.78; E-mail: office.bucuresti@polirom.ro

Tiparul executat la Tipografia REAL

Contravaloarea timbrului literar se depune în contul

Uniunii Scriitorilor din România

Nr. RO44RNCFB5101000001710001 BCR UNIREA

Scrisoare de origine turcă, ELIF SHAFAK s-a născut în Franța, la Strasbourg, în 1971. și-a petrecut copilăria și adolescența în Spania, apoi a revenit în Turcia, împreună cu familia sa. În prezent este profesor la Departamentul de Studii despre Oriental Apropiat al Universității din Arizona. A debutat în literatură în 1994, cu povestirea *Kem Gozлere Anadolu*, însă a obținut succesul și recunoașterea publicului turc cu primul său roman, *Sufiјii*, publicat în 1997. Cel de-al doilea roman, *Oglinzile orașului*, publicat în 1999 și distins în 2000 cu premiul Uniunii Scriitorilor Turci, a impus-o definitiv în literatura turcă. Acestuiu i-au urmat *Privirea* (2000) și *Palatul Puricilor* (2002). La Editura Polirom i-au apărut romanele *Bastarda Istanbulului* (2007, 2012, 2013), *Sfântul nebuniilor incipiente* (2009), *Cele patruzeci de legi ale iubirii* (2011, 2014), *Lapte negru* (2012), *Onoare* (2013).